

§ 1 Avsägelser

Talmannen meddelade
att *Matheus Enholm* (SD) avsagt sig uppdraget som ledamot i konstitutionsutskottet och

att *Mats Arkhem* (SD) avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Matheus Enholm* som ledamot i försvarsutskottet och som suppleant i konstitutionsutskottet.

Talmannen förklarade vald till

ledamot i försvarsutskottet
Matheus Enholm (SD)

suppleant i konstitutionsutskottet
Matheus Enholm (SD)

§ 3 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i finansutskottet skulle utökas från 30 till 31.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 4 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i finansutskottet företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i finansutskottet
Merit Frost Lindberg (M)

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2024/25:83 till skatteutskottet

2024/25:85 och 89 till socialutskottet

2024/25:91 till miljö- och jordbruksutskottet

2024/25:93 till justitieutskottet

Motioner

2024/25:3301, 3308, 3311 och 3314 till näringsutskottet

2024/25:3296 och 3305 till utrikesutskottet

2024/25:3299, 3300 och 3306 till finansutskottet

§ 6 Utökade skyldigheter att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU19

Utökade skyldigheter att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten
(prop. 2024/25:45)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

*Nya uppgifter för
centrum mot vålds-
bejakande extremism*

§ 7 Nya uppgifter för centrum mot våldsbejakande extremism

Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU20

Nya uppgifter för centrum mot våldsbejakande extremism (prop.
2024/25:46)
föredrogs.

Anf. 1 ANNA WALLENTHEIM (S):

Herr talman! För dem som lyssnar på debatten, oavsett om det är här i kammaren eller hemma, kan det kanske ibland verka lite märkligt när vi går upp i talarstolen och debatterar ärenden där alla partier är överens, och så är det i det här fallet. Ibland kan det bero på att man som parti vill mar-

keras vilket ställningstagande man står för, och ibland är det av rent personligt intresse. Så är det för mig i det här fallet.

Det gäller framför allt det nya uppdraget att ge stöd till aktörer som hanterar ärenden där det finns en oro för en skolattack som Center mot våldsbejakande extremism eller CVE, som jag kommer att benämna det i resten av debatten, nu får.

Herr talman! Som lärare har jag sett hur skolan kan, ska och bör vara en trygg plats där barn kan växa och utvecklas. När den tryggheten hotas måste vi som politiker agera – inte bara i efterhand utan också genom förebyggande arbete. Attacker mot barn och unga är något av det mest skningslösa som finns. Att någon ger sig in på en skola – den plats där våra barn och unga ska känna sig trygga och där de ska lära sig om livet, samhället och omvärlden – med uppsåt att döda är för mig helt ofattbart. Men vi vet att det händer, och vi vet tyvärr att det sker också i Sverige.

Länge ansågs skolattacker i relativt hög grad vara ett amerikanskt problem. I USA slog man tyvärr både 2023 och 2024 rekord i antalet skolattacker. Men det senaste decenniet har vi sett hur detta också har nått vårt land. Från 1960-talet och framåt har ett tiotal attacker skett i svenska skolor, och de flesta har inträffat de senaste tio åren. Tre av dem har skett i min hemregion Skåne: i Eslöv, Kristianstad och Malmö.

Jag debatterade detta i kammaren redan för nästan exakt ett år sedan mot justitieministern i en interpellationsdebatt. Det berodde inte på de inträffade attackerna i sig utan på att polis, socialtjänst och CVE då slog larm om upptäckten att fler skolattacker än någonsin planerades i Sverige.

Vi ser nämligen hur en växande grupp unga, nästan alltid pojkar, isolerar sig från verkligheten och fördjupar sig i farliga nätforum där extremism, hat och våldsromantik ökar. I dessa forum hyllas bland annat skolattackerna i USA, och unga svenska pojkar uppmuntras att följa efter. Vi ser hur framför allt högerextrema miljöer och konspirationsteorier spelar en allt större roll i denna radikaliseringsprocess, och några av de fruktansvärda dåd som har skett i Sverige vittnar just om detta.

Mot den bakgrunden är det bra och nödvändigt att CVE nu får nya uppgifter. Från och med den 1 mars 2025 kommer CVE att vara en kontaktpunkt för myndigheter och andra beslutsorgan som granskar offentligt finansierade verksamheter för att säkerställa att inga medel går till extremism. Men framför allt är det bra att CVE får i uppdrag att ge stöd till kommuner, skolor och andra aktörer som hanterar ärenden där det finns en oro för skolattacker.

Herr talman! Detta är en utveckling som vi socialdemokrater har identifierat och tagit på stort allvar. I vår budgetmotion föreslog vi därför ytterligare 40 miljoner kronor till CVE för att säkerställa att de har resurser att hantera den ökande extremismen och stödja arbetet mot skolattacker. Det handlar om att ge CVE förutsättningar att bistå skolor och myndigheter men också att arbeta förebyggande för att hindra att unga pojkar dras in i dessa destruktiva miljöer.

Vi vet att den stora utmaningen ligger i flödet av hat, våld och extremism på nätet som nästan aldrig tar slut. Vi ser det i hur unga män som har utfört skolattacker själva beskriver att de radikaliserats på sociala medier, TikTok och Snapchat, där de drivits på av en gemenskap som hyllar våld.

Attackerna vi redan har sett är en tillräcklig varningssignal som säger att detta aldrig någonsin får ske igen. Vi har alla ett ansvar för att vända

utvecklingen och ge skolan och samhället de resurser som krävs genom att motverka de miljöer som radikaliserar unga och genom att se till att det förebyggande arbetet får det stöd som behövs.

För mig som socialdemokrat går det att sammanfatta så här: Satsa på välfärden, och satsa på ökad samhällsgemenskap i stället för att till exempel sänka skatten för de rikaste!

Med de orden välkomnar jag CVE:s nya uppdrag och yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 2 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

För åhörarnas skull tänkte jag kort beskriva vad CVE jobbar med och vad dess uppdrag är. Center för våldsbejakande extremism, CVE, är en kontaktpunkt i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. CVE är en enhet under Brottsförebyggande rådet, Brå.

Det ingår i CVE:s uppdrag att i arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism sammanföra aktörer från olika delar av landet och från olika sektorer. CVE har ett stort kontaktnät som innefattar kommuner, regioner, nationella myndigheter, civilsamhällesaktörer och privata verksamheter i hela Sverige.

Som ett led i att stärka regeringens arbete mot den våldsbejakande extremismen har regeringen utökat CVE:s uppdrag. Som nämndes här kommer CVE från och med den 1 mars att ansvara för två nya uppgifter. Den ena uppgiften är att vara kontaktpunkt för myndigheter och andra beslutsorgan som fördelar offentliga medel eller på annat sätt granskar offentligt finansierade verksamheter. Det andra uppdraget är att stödja myndigheter och organisationer när det gäller befarade attacker mot skolor.

Herr talman! Inom ramen för den uppgiften ska CVE kunna bistå med fördjupade granskningar av verksamheter som kan antas ha kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer. Uppgiften innefattar som sagt att ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet hanterar ärenden där det finns en oro för att en eller flera personer ska genomföra en skolattack.

Det är dock viktigt att poängtera att det är just stöd det handlar om. CVE har ingen beslutanderätt, utan det är mer av ett sakkunnigt organ som kan ge ett underlag för beslut till de andra myndigheterna, som har det övergripande ansvaret.

Uppdraget innebär att CVE kommer att behöva hantera mer information än i dag – därav det förslag som nu ligger på bordet och som vi nu debatterar.

Den nya lagen ska gälla vid behandling av personuppgifter vid Brå när myndigheten utför såväl kontaktpunktsuppgiften som stöduppgiften vid oro för skolattacker. En förutsättning för att lagen ska vara tillämplig är att behandlingen är helt eller delvis automatiserad och att personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register. Lagen innehåller även begränsningar vad gäller lagring och registrering av uppgifter.

Det förtjänar att påpekas att CVE inte ska bygga upp ett stort register med dessa uppgifter utan att man behöver samla in uppgifterna för att kunna utföra sin granskning och ge sitt utlåtande i de olika fallen. Det är

dock inte sagt att CVE tvunget ska göra det, utan det är en bedömning som CVE själva gör i vilka fall man ska gripa in och inte.

Avslutningsvis ser vi kristdemokrater den föreslagna behörigheten att behandla personuppgifter som en viktig komponent i CVE:s förmåga till de fördjupade granskningar och slutsatser som lär krävas i det nya uppdraget.

Anf. 3 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Detta är min 131:a betänkandedebatt, inklusive särskilda debatter. Det kanske inte är något jubileum i sig, men det är sista gången jag står i talarstolen och debatterar. Jag kommer att komma till ärendet, herr talman, men jag kommer till att börja med också att göra en liten utsvävning.

Första gången jag stod här och debatterade var i november 2014. Drygt tio år har gått sedan dess. Det var en debatt om en interpellation som Moderaternas dåvarande gruppleddare Anna Kinberg Batra hade skrivit till den då nyss utnämnda finansministern Magdalena Andersson och som handlade om vilka effekter på sysselsättning, arbetade timmar och bnp Finansdepartementet bedömde att skattehöjningarna i promemorian *Vissa förslag på skatte- och socialavgiftsområdet inför budgetpropositionen för 2015* skulle komma att få.

Det var en spännande tid. Det har varit en väldigt spännande resa. Det är väldigt mycket som har förändrats i Sverige och världen. Det har varit väldigt händelserikt. Jag är väldigt glad över att jag har haft möjligheten att företräda Miljöpartiet, min valkrets, Malmö stad och svenska folket under den här tiden.

Redan då, 2014, hade världen börjat bli mer osäker. Men det var ändå i mindre skala, vill jag hävda, än det vi ser nu. Också debatterna och samhällsklimatet var på olika sätt annorlunda.

I Malmö hade vi under en lång rad år plågats av gängvåld, men det var inte en nationell fråga på samma sätt som det varit de senaste åren. Tyvärr får man ju säga att detta har varit högt uppe på dagordningen, mot bakgrund av en väldigt tråkig och negativ utveckling.

Vid den här tiden hade Ryssland ganska kort tidigare, i februari 2014, annekterat Krim. Det är lätt att konstatera att omvärlden både kunde och borde ha agerat på ett helt annat sätt än vad som då gjordes. Visserligen började steg tas för att rusta försvaret, inte bara det militära utan också det psykologiska med flera, men tveklöst borde EU, USA och andra ha varit betydligt hårdare mot Ryssland än vad som var fallet vid den här tiden.

Nu är vi där vi är och har den situation vi har. En vädjan och uppmaning till er som kommer att vara kvar i det här huset är att Sverige måste fortsätta och öka stödet till Ukraina så länge som det behövs.

Under den här tiden var det även fokus på många andra viktiga frågor. Hösten 2015 kom att bli ihågkommen som flyktingkrisens höst. På kort tid kom tiotusentals flyktingar till Europa och också till Sverige. Vi gjorde en väldigt stor insats. Många människor i Sverige gjorde en väldigt stor insats. Men Sverige lade också om politiken. Sverige införde id-kontroller på Öresundsbron från Danmark, vilket jag röstade emot. Sverige lade om politiken och införde en betydligt mer restriktiv politik än tidigare.

Det fanns åtgärder under den här tiden som var bra. Men i åtstramningen av migrationspolitiken var och är min åsikt att Sverige gick alltför långt.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Nya uppgifter för
centrum mot vålds-
bejakande extremism*

Vi gick vidare. År 2016 var ett tufft år för Miljöpartiet i regeringen. Vi hade jobbiga debatter om Förbifart Stockholm, Vattenfalls kolgruvor och Bromma flygplats. I dag kan vi konstatera att Bromma flygplats i princip är nedlagd och att kolgruvorna i Europa avvecklas. Förbifarten lär bli av men är ännu inte klar.

Herr talman! Terrorismen, som ju detta ärendet handlar om åtminstone indirekt, har också blivit ett allt värre problem under den här tiden. Vi kunde se tragiska terrorattentat i Paris, Manchester, Köpenhamn, Nice och på många andra platser. Detta var också någonting som drabbade vår egen huvudstad Stockholm med det fruktansvärda attentatet på Drottninggatan.

Det gjordes flera blocköverskridande överenskommelser, åtminstone två stora, för att förhindra terrorism, vilket också har varit viktigt. Det ligger i sakens natur att det är svårt att utvärdera hur bra någonting har varit som är till för att förhindra att någonting ska ske, men även om vi har haft vad man kan kalla attentat i skolmiljöer har vi sluppit den typ av attentat i Sverige som vi tvingades utstå i april 2017.

Herr talman! Detta blir lite utanför ämnet igen, men jag vill också kort nämna den coronapandemi som kom i början av 2020 och höll både Sverige och världen i sitt grepp till 2022. Detta var en stor tragedi. Många avled av eller med sjukdomen, och konsekvenserna av smittan, inte minst konsekvenserna av försöken att hejda smittan, blev väldigt stora.

Detta fick också konsekvenser för hur vi arbetade i Sveriges riksdag under den här perioden – historiskt och på många sätt nog också lärorikt. Vi fick ses mindre och ha social distans. Samhället var mer slutet.

Sverige stack dock ut. Vi gick inte lika långt som många andra länder gjorde. Detta är en av de saker jag är väldigt glad för, inte minst att vi kunde hålla grundskolan öppen. Vi höll också gymnasieskolorna öppna under lång tid, även om det till slut stängdes även där. Vi kanske inte borde ha stängt dem alls, men det kunde ha varit betydligt värre. Vi ska också komma ihåg att det naturligtvis var oerhört svåra avvägningar.

Det finns också saker jag hade kunnat säga om januariavtal, regeringskriser och så vidare, men jag sparar dem till framtida memoarer, Facebookinlägg eller liknande. I stället ska jag avrunda detta med att tacka några.

Jag har haft många debatter med den nuvarande justitieministern, som inte är här i dag, i kammaren och i andra sammanhang. Jag vill tacka dem i utskottet, både dem som tillhör den samlade oppositionen och dem som tillhör majoriteten – naturligtvis även i tidigare utskott.

Inte minst vill jag tacka talmannen och talmanspresidiet. Jag vill även tacka alla som arbetar här i huset men som man inte alltid tänker på. Det är alltifrån administrationen som har ordning på allt, personal på Helpdesk som med stora portioner tålamod hjälper ledamöter som inte har koll på hur teknik fungerar till alla andra. Stort tack för att ni ser till att denna demokratins högborg fungerar året runt, och lycka till med det fortsatta arbetet. Tack så mycket!

(Applåder)

(TALMANNEN: Eftersom ledamoten avrundade med ett så vänligt tack tänker jag varken påpeka att ledamoten inte sa ett ord om betänkandet eller att han överskred den anmälda talartiden med mer än 50 procent, utan

i stället tackar jag ledamoten för tio års insatser i Sveriges riksdag och för demokratin.)

Prot. 2024/25:64
29 januari

Anf. 4 ANNA WALLENTHEIM (S) replik:

Herr talman! Det tillhör kanske inte vanligheten att jag begär replik på vare sig Miljöpartiet eller Rasmus Ling, men jag tycker att över tio år i Sveriges riksdag och över hundratals debatter i kammaren ska uppmärksammas.

När jag kom in i justitieutskottet hösten 2021 var det inte lätt. Det är inte lätt att ha suttit sju år i ett utskott för att sedan byta till ett annat ett år innan ett riksdagsval och förväntas sätta sig in i alla frågor som det utskottet hanterar.

Herr talman! Jag har fördelen att tillhöra ett parti som har många ledamöter i varje utskott, medan Rasmus Ling representerar ett parti där han är själv. Varje gång jag har suttit i kammaren har jag blivit otroligt inspirerad av det engagemang och den kunskap som Rasmus Ling besitter. Jag vill att du ska bära det med dig. Du har ett otroligt starkt engagemang för rättsstatens principer där du rakryggat här i kammaren har stått upp för de principerna. Men jag vet att ledamoten har ett lika stort engagemang för mänskliga rättigheter, miljö och klimat samt för allas människors rätt att känna sig trygga i det här landet.

Jag hoppas att ledamoten tar med sig detta engagemang oavsett vad som väntar i framtiden. Du ska veta att du har inspirerat mig och många andra att våga kliva in i politiken och att våga ta fajten. Den här sista debatten blev väl inte så spänstig och rolig som du kanske hade önskat att en sista debatt skulle vara eftersom vi alla i utskottet är överens, men jag önskar dig lycka till med allt som komma skall.

Anf. 5 RASMUS LING (MP) replik:

Herr talman! Tack så mycket för de jättefina orden!

Det har varit en ynnest att få jobba med Anna Wallentheim, och våra partier har under många av dessa tio år – särskilt sju år, men även de andra tre åren – haft ett samarbete där vi ibland har tyckt precis likadant och försökt att köra på och ibland har sett olika på saker och ting. Men allt detta har alltid varit med såväl våra partiers som Sveriges bästa för ögonen.

Det är mycket som jag kommer att sakna, men jag kan lova att engagemanget för en hållbar, rättvis och fredlig värld samt ett hållbart, rättvist och fredligt samhälle kommer jag att fortsätta att bära med mig – oavsett i vilken form det kan tänkas bli.

Anf. 6 TALMANNEN:

Tack, Rasmus Ling, för fint samarbete i din roll som gruppleadare när vi hade mycket med varandra att göra. Varmt tack!

Anf. 7 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Vädrets makter har gjort att jag blev försenad till debatten, men jag vill ändå ta möjligheten att säga någonting om Center mot våldsbejakande extremism.

Det betänkande vi egentligen diskuterar har utskottet varit helt enigt om, och det är viktigt att markera. Det är långt ifrån alltid vi är eniga, men

*Nya uppgifter för
centrum mot vålds-
bejakande extremism*

här var det ett enkelt beslut när det gäller att införa nya sekretessregler för att skydda reformer som redan är klubbade för centret.

Centret ska bli kontaktpunkt för myndigheter och beslutsorgan som fördelar offentliga medel och som kan röra våldsbejakande extremism. Det handlar också om att centret ska bistå när verksamheter som kan misstänkas ha kopplingar till våldsbejakande extremism utreds och granskas.

Detta center är lite originellt. Det inrättades 2018 inom Brå, och det har utvecklats till att utföra ett mycket viktigt arbete i fråga om förebyggande insatser och erbjudanden. Centret i sig står inte för insatserna, men de som verkar där inspirerar, sprider erfarenheter och samlar dem som har breda kunskaper och erfarenheter på olika områden. Det handlar bland annat om att skydda skolans verksamheter mot angrepp, och det handlar också om extremism i stort.

Man försöker alltså verka för samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet, och det är sådana dimensioner som Vänsterpartiet markerar som generellt viktiga. Jag tycker att centret kan ses som en förebild för hur man kan arbeta nationellt och internationellt och föra ned erfarenheter på lokal nivå.

Centret utvecklar stödmaterial, tar fram rapporter och samarbetar med relevanta aktörer, inklusive det civila samhället. Men man tar inte över ansvar utan man försöker inspirera på annat sätt. Man har service via telefon, och det är lätt att ta kontakt för att få råd. Man kan också nå ut till kommuner och organisationer med mobila team om det är något särskilt akut.

Man arbetar också med en serie nätverk. Det är myndighetsnätverk som täcker hela 22 olika myndigheter, och man samlas vid behov. Det finns också ett tillfälligt myndighetsnätverk för att ta emot återvändare från tidigare IS-kontrollerade områden, som startade 2019.

Man har andra permanenta nätverk för socialtjänster i storstäderna, för skolor och för gejming där civilsamhälle, myndigheter och spelbranschen samverkar.

Man har också satsat på civilsamhället, där man försöker skapa samverkan mellan dem som arbetar förebyggande mot våldsbejakande extremism och avhopparverksamheter.

Med detta vill jag hylla CVE, och jag tycker att denna reform är viktig.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Bättre verktyg för att bekämpa den kriminella ekonomin – betalningssäkring inom socialförsäkringen

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU10

Bättre verktyg för att bekämpa den kriminella ekonomin – betalningssäkring inom socialförsäkringen (prop. 2024/25:39)
föredrogs.

Anf. 8 MAGNUS RESARE (M):

Herr talman! Jag har noterat att talmannen i dagarna släpper en bok – i och för sig om tomatodling, men den ska bli spännande att läsa. Om någon

kommer att skriva en bok om den här mandatperioden tänker jag att ett passande namn på den boken möjligtvis skulle vara titeln för dagens betänkande, nämligen *Bättre verktyg för att bekämpa den kriminella ekonomin*. Det är exakt vad den här regeringen har vikt den här mandatperioden för.

Vi gör det här mot gängen. Vi tar deras bilar och klockor. Vi ser till att polisen får fler verktyg. Och vi inför visitationszoner, som jag noterar att oppositionen nu ser som ett av de absolut främsta verktygen för att bekämpa det negativa vi ser i Sverige.

Dock handlar inte all kriminell ekonomi om knark och rån. Det finns också kriminalitet gentemot våra välfärdssystem. Det är det som vi ska prata lite grann om i dag. Den som stjälar från socialförsäkringssystemen stjälar både från dem som verkligen skulle få pengarna och från alla skattebetalare och hela svenska folket. Det vill vi såklart sätta stopp för.

Om det är så att till exempel Försäkringskassan uppfattar att någon har fått en felaktig utbetalning ska denna person inte kunna göra sig av med alla sina tillgångar och på så vis undgå att behöva betala tillbaka den fordran som finns från staten och svenska folket. Därför vill vi se över regelverket och möjliggöra betalningssäkring. Innan beslutet vunnit laga kraft ska man alltså kunna gå in och säkra tillgångar. Om man efter att beslutet vunnit laga kraft kommer fram till att det ska betalas tillbaka finns eventuella tillgångar kvar för att ersätta staten och folket.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 9 En ny ordning för asylsökandes boende

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU11
En ny ordning för asylsökandes boende (prop. 2024/25:49)
föredrogs.

Anf. 9 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Inför valet 2022 lovade vi moderater att vi skulle få ordning på invandringen till Sverige. Tillsammans med våra samarbetspartier fick vi ett tydligt mandat av väljarna att genomföra ett paradigmskifte inom migrationspolitiken.

Vi lägger nu om hela den svenska migrationslagstiftningen. För att få ordning på migrationspolitiken krävs ett gediget arbete med väldigt många reformer och lagändringar. Ett sådant arbete tar tid. Vi kan dock så här i andra halvlek av mandatperioden konstatera att vårt arbete ger resultat.

För ett par veckor sedan presenterade migrationsminister Johan Forsell statistik över migrationen till Sverige under 2024. Förra året var antalet asylsökande under 10 000 personer. Det kan jämföras med över 160 000 asylsökande år 2015.

Vårt arbete bär frukt, och Sverige sticker ut. Sedan den här regeringen tillträdde 2022 har antalet asylsökande minskat med 42 procent medan antalet sett till hela EU har ökat med 4 procent under samma period. När det

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Bättre verktyg för
att bekämpa den
kriminella ekonomin –
betalningssäkring inom
socialförsäkringen*

*En ny ordning för
asylsökandes boende*

kommer till beviljade asylrelaterade uppehållstillstånd är antalet som beviljas skydd och anhöriga till dem det lägsta sedan 1985, det vill säga så långt tillbaka som det finns statistik för detta.

Invandringen till Sverige minskar samtidigt som allt fler högkvalificerade arbetskraftsinvandrare, forskare och studenter beviljas uppehållstillstånd. 58 procent av de beviljade uppehållstillstånden på grund av arbete går till högkvalificerade arbetskraftsinvandrare. Andelen har ökat med 11 procent sedan 2022. Sammansättningen av invandringen har således förändrats. Sverige har gått från att i huvudsak vara ett asylinvandringsland till att återigen vara ett land för framför allt högkvalificerad arbetskraft.

Vi moderater är dock inte nöjda ännu. Invandringen behöver minska ytterligare för att fler ska få en chans att lämna utanförskapet, bli en del av gemenskapen i Sverige och bidra till vårt samhälle.

Herr talman! I dag tar vi ytterligare steg för att få ordning på migrationen till Sverige. I dag tar vi första steget mot att avskaffa eget boende för asylsökande, det som brukar kallas EBO. Moderaterna och regeringen anser att asylsökande som utgångspunkt ska bo på Migrationsverkets boenden.

Den ordning som under alltför lång tid har gällt i Sverige, som innebär att asylsökande i stor utsträckning låtit ordna sitt eget boende, har lett till betydande problem med bland annat trångboddhet och segregation. Särskilt barn riskerar att fara illa och drabbas negativt av detta. Asylsökande i eget boende förekommer i Sverige i en utsträckning som saknar motsvarighet i andra jämförbara länder. Det är förenat med betydande negativa konsekvenser både för de asylsökande och för samhället.

För att fler asylsökande ska bo på Migrationsverkets boenden föreslår vi nu i ett första steg bland annat att en asylsökande som utgångspunkt endast ska ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag under asyltiden om han eller hon bor på ett boende som ordnas av Migrationsverket. Vi föreslår också att Migrationsverket ska ges en ny befogenhet, att under vissa förutsättningar kontrollera att en asylsökande verkligen bor på boendet, genom att undersöka till exempel rum, skåp och resväskor.

Det ska dessutom bli obligatoriskt för asylsökande att gå så kallad samhällsintroduktion för att få information om hur det svenska samhället fungerar. Det är en nödvändighet om man ska kunna leva i Sverige.

Därtill föreslås att Migrationsverket ska kunna be om hjälp av polisen om en asylsökande vägrar att flytta från ett boende till ett annat.

Genom att de asylsökande inte bor i eget boende utan i stället på Migrationsverkets boenden kan det säkerställas att de lever under ordnade förhållanden och att de får relevant information och olika typer av insatser. Vidare innebär det att Migrationsverket vet var den asylsökande befinner sig, vilket är en förutsättning för att asylprocessen och återvändandearbetet ska fungera effektivt och för att handläggningstiderna ska kunna kortas.

Vi föreslår också att om en asylsökande inte bor på ett asylboende och inte heller informerar Migrationsverket om sin bostadsadress ska ansökan om uppehållstillstånd få betraktas som återkallad. Det innebär att den kan skrivas av och alltså inte behöver prövas i sak.

Förslagen utgör ett viktigt led i de åtgärder som den moderatledda regeringen nu genomför för att reformera mottagningssystemet, i syfte att möjliggöra en effektivare asylprocess och ett effektivare återvändandearbete.

Herr talman! Dessa förslag till trots kan vi konstatera att arbetet med att reformera och effektivisera mottagandet av asylsökande inte är slutfört. Detta är endast ett första steg, som jag tidigare nämnt.

I slutbetänkandet om ett ordnat initialt mottagande av asylsökande lämnas en rad förslag avseende asylmottagandet med syfte att säkerställa ett legitimt och långsiktigt regelverk. Där föreslås ytterligare skyldigheter för asylsökande, bland annat att delta i närvarokontroller på boendet, endast vistas i det län där asylboendet ligger och fullgöra en anmälningsskyldighet till Migrationsverket om myndigheten fattar individuellt beslut om det. Den asylsökande ska få minskad dagersättning om den vistas utanför länet eller inte följer sin individuella anmälningsskyldighet.

Dessa förslag till reformer arbetar vi nu vidare med. Jag ser fram emot att här i riksdagen få möjlighet att bidra till att föra processen från förslag till lag.

Herr talman! Under lång tid har Sverige haft alldeles för dålig kontroll på migrationen. Det har medfört att asylsökande efter avslag på asylansökan dröjt sig kvar i Sverige och blivit del av det så kallade skuggsamhället. Ingen vet exakt hur många som finns i skuggsamhället här i Sverige, men det beräknas kunna uppgå till så många som 100 000 människor eller till och med fler. I skuggsamhället riskerar människor att fara mycket illa, och det finns risk att människor som utgör säkerhetshot gömmer sig här.

Den moderatledda regeringen arbetar därför intensivt för att ta kontroll över vilka människor som befinner sig i Sverige, för att öka säkerheten i landet. Det är rätt, och det är rimligt.

Herr talman! Vi ser återigen en enorm splittring inom den rödgröna oppositionen. Socialdemokraterna säger sig nu vara väldigt angelägna om att avskaffa eget boende, EBO. Det ligger i linje med regeringens utstakade reformering, och jag välkomnar det.

Men även i detta ärende vill jag ge väljarna en konsumentupplysning. Under 2021, när Socialdemokraterna satt i regeringen tillsammans med Miljöpartiet, uttalade dåvarande migrationsministern Morgan Johansson att han gärna skulle avskaffa EBO med alla dess problem. Men han slopade inte systemet, eftersom Miljöpartiet sa nej till det. Morgan Johansson sa: "Vi är beroende av de partier vi samarbetar med."

Vet ni vad? Om Socialdemokraterna skulle få makten i dag skulle de fortfarande vara beroende av Miljöpartiet. Och Miljöpartiet säger fortfarande nej till att avskaffa EBO. Det gör även Socialdemokraternas bundsförvanter i Vänsterpartiet. Vänsterpartiet säger faktiskt nej till alla förslag i regeringens proposition. Och Miljöpartiet säger nej till allt utom förslagen om samhällsintroduktion. De vill dessutom att Migrationsverkets boenden ska reformeras till mindre enheter eller enskilda lägenheter, som man säger ska vara insprängda i ordinarie bostadsbestånd.

Herr talman! Det är lätt för Socialdemokraterna att rösta ja till de förslag som den moderatledda regeringen lägger fram. Men att lägga fram och driva igenom förslagen tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet är en omöjlighet. Eftersom Socialdemokraterna är helt oförmögna att driva igenom sin politik tillsammans med sina samarbetspartier spelar det egentligen mindre roll vad de vill.

Om Socialdemokraterna hade haft makten hade vi inte haft dessa förslag på riksdagens bord. Det är ett faktum som till och med socialdemokratiska före detta ministrar bekräftat.

Jag tror faktiskt till och med att det är så att Socialdemokraterna är rätt glada över att det är vi som styr migrationspolitiken nu. Socialdemokraterna har aldrig kunnat och kommer aldrig att kunna genomföra de förändringar som de påstår sig vilja se, eftersom de är helt bakbundna av sina tilltänkta samarbetspartner.

Herr talman! Jag vill såklart yrka bifall till regeringens proposition, det vill säga bifall till utskottets förslag. Steg för steg, reform för reform, får vi nu ordning på svensk migrationspolitik. Nu löser den moderatledda regeringen de problem som Socialdemokraterna inte maktade med under sina åtta år vid makten.
(Applåder)

Anf. 10 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Ledamoten nämnde att han vill göra något åt trångboddheten. Trångboddheten är i dag enorm på de asylboenden som erbjuds. Man kan börja där, tycker jag.

Socialdemokraterna var först; vi har haft lagstiftning som liknar denna, exempelvis den från 2020. Den har som huvudregel att asylsökande som ordnar boendet på egen hand i ett område som anses ha sociala och ekonomiska utmaningar inte har rätt till dagersättning eller särskilt bidrag. Den lagstiftningen har inte haft avsedd effekt. Man kan väl konstatera att ekonomiska sanktioner mot asylsökande har prövats tidigare. Det finns även liknande förslag från 2005. Den effekt vi nu riskerar att få med regeringens förslag är samma som tidigare: att asylsökande kommer att få sämre levnadsvillkor och leva i större utsatthet.

Man vet att villkor och ekonomiska sanktioner mot asylsökande absolut har en begränsad effekt. Jag vill sakligt fråga ledamoten: Varför vägrar ni förstå varför asylsökande väljer eget boende? Utredningar och rapporter pekar på att asylsökande väljer eget boende bland annat för att de boenden som erbjuds är för dåliga och för att man kommer närmare bostads- och arbetsmarknaden. Till de främsta anledningarna till att man väljer bort asylboenden hör också trångboddheten och att det är otryggt för ens barn. Barnfamiljer har det fruktansvärt svårt på asylboenden.

Om regeringen vill att asylsökande ska bo på dessa boenden borde regeringen rimligtvis fokusera på att förbättra situationen där. En lösning, förutom att vi skulle kunna bygga billiga hyresrätter och se till att vi får en aktiv arbetsmarknadspolitik, är att förbättra asylboendena och asylsökandes villkor. Varför gör inte regeringen det? Varför fokuserar man inte på det som fungerar?

Anf. 11 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Det finns nu ett brett stöd för att reformera systemet med eget boende. Vi tar nu ett första steg, och vi kommer att återkomma med ytterligare förslag för att helt fasa ut eget boende. Huvudregeln ska vara att man befinner sig på Migrationsverkets boenden, för vi är övertygade om att det effektiviserar processen något oerhört. Det kortar ledtiderna och gör asylprocessen och handläggningen mycket enklare. Allt detta är naturligtvis ett led i att se till att migrationen fungerar i Sverige, att de som söker sig till Sverige får en korrekt handläggning som går så snabbt som möjligt och att återvändandearbetet fungerar för dem som får avslag på sin ansökan.

Trångboddheten, som ledamoten Haddou nämner, är ofta ett faktum i de egna boenden som de asylsökande har sökt sig till. De problem vi ser kopplade till eget boende – den segregation som frodas och det utanförskap som breder ut sig – är någonting som vi behöver komma till rätta med men som tyvärr varken Vänsterpartiet eller Miljöpartiet verkar se. Vi har nu möjlighet att göra något åt detta för att effektivisera processen. För att få det här att fungera behövs naturligtvis de ekonomiska delarna, och där ingår att villkora de bidrag vi betalar ut.

När man kommer till Sverige är det naturligt att man söker sig till sina landsmän, till diasporan, om man har den möjligheten. Självklart är det så. Det får man ha full respekt för att människor vill göra. Men här handlar det nu om att se till att asylprocessen fungerar. Vi ska ha bra boenden, snabba processer och korta ledtider. Detta är en viktig del i att se till att Migrationsverket har fungerande mottagande och boenden och att processen effektiviseras.

(Applåder)

Anf. 12 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Faktum kvarstår – trångboddhet är en norm i dag på asylboenden. Det är beklagligt att regeringen över huvud taget inte gör någonting åt orsakerna eller situationen. Regeringen har ingen som helst ambition att förbättra för asylsökande eller förbättra deras boendevillkor. Jag tror inte att någon tror det heller för den delen. Det är tvärtom – det som regeringen gör är att förvärpa livsvillkoren för asylsökande. Det tycker jag är beklagligt, för det i sig skadar det som ledamoten är inne på, nämligen integrationen. Liknande förslag om ekonomiska sanktioner har lagts fram tidigare, och de har inte haft den effekt som regeringen nu önskar. Det man gör nu är att fortsätta i samma spår.

Problemet här är att man över huvud taget inte gör någonting åt asylsökandes boendesituation, som är det huvudsakliga grundproblemet. Det blir ekonomiska sanktioner i stället. Det görs inga förbättringar för integrationen. Man säger att man inte vill att asylsökande ska söka sig till eget boende, men man förbättrar inte boendesituationen för dem. Man gör absolut inte någonting för att förbättra integrationen i Sverige. Det är tvärtom. Vi har historiskt aldrig haft en regering i Sverige som skadat integrationen mer än vad den här regeringen gör. Man har mer eller mindre sett till att bostadssituationen kraschat i Sverige. Det som efterfrågas är billiga hyresrätter. Den här regeringen har sett till att just det kraschar och att de som bygger går arbetslösa i dag. Arbetslösheten är rekordhög och katastrofal. Vad gör den här regeringen då? Exakt ingenting.

Integrationsargumentet faller. Argumentet att något skulle bli bättre för asylsökande i den här processen i stort faller också. Det enda som fungerar är att se till att vi får bra asylboenden. Varför fokuserar inte regeringen på det som fungerar?

Anf. 13 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Jag har svårt att ta lektioner från Vänsterpartiet om hur man ska bedriva migrationspolitik. Det är det parti i Sveriges riksdag som vill gå längst. Just i det här fallet vill man ha status quo – rör ingenting! Men förutom det är Vänsterpartiets alternativ att gå tillbaka till den lagstiftning som gällde före 2015 och som gjorde att pullfaktorerna till Sve-

rige var sådana att det under de värsta åren, när vi hade som högst tryck, var över 160 000 personer som sökte asyl i Sverige. Det är detta parti Socialdemokraterna behöver haka upp sitt regeringsunderlag på. Det är ett faktum.

När det gäller detta med trångboddheten, Tony Haddou, är normen i dag att mellan 60 och 65 procent har eget boende. Vi ser att det inte fungerar. Vi ser att det leder till segregation och utdragna asylprocesser.

Detta är en del i att få kontroll på migrationspolitiken och migrationen för att effektivisera processerna och se till att mottagandet och återvändandearbetet fungerar. Vi gör detta i samklang med allt övrigt som vi gör på migrationsområdet för att dämpa trycket på Sverige och se till att färre söker sig till just Sverige. Det som har gjort att handläggningstiderna varit så enormt långa är att vi helt enkelt har haft den mest liberala mottagningsprocessen och de mest liberala regelverken. Detta gör att Sverige sticker ut. Vi har välfärdsförmåner och andra pullfaktorer som gjort att man valt just Sverige – utöver att vi självklart har ett fantastiskt land.

Vi gör alltså en helhetsöversyn av migrationspolitiken. Det var det jag försökte beskriva i mitt anförande. Vänsterpartiet säger nej till i praktiken allt. Socialdemokraterna hummar med där bak i bänkarna, men om de själva hade styrt hade de inte kunnat göra detta. Det är ett faktum. Svenska folket förtjänar att veta att det är Tony Haddous Vänsterpartiet och Annika Hirvonens Miljöpartiet som kommer att villkora Magdalena Anderssons regering.

(Applåder)

Anf. 14 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Att bryta segregationen är en central utmaning för Sverige. Under väldigt många år har diskussionen om hur vi kan få en mer blandad sammansättning i våra bostadsområden kretsat kring frågan om asylsökandes boende.

Det finns en föreställning om att om asylsökande bor hos Migrationsverket den första tiden kommer segregationen att minska. Jag tror att man måste ha mer aktiv politik mot segregation än så om man menar allvar. Jag är övertygad om att ekonomiska frågor, möjligheten att få ett arbete och möjligheten att få en bostad på samma plats, är nyckelfaktorerna.

Att tro att om vi koncentrerar alla asylsökande till trånga boenden löser det problemen med segregation är otroligt kortsynt. Vad händer den dagen som människor har fått sitt uppehållstillstånd och ska flytta från Migrationsverkets boenden? Vad händer då?

Då har vi fortfarande lika stor bostadsbrist för människor som inte har möjlighet att köpa en bostadsrätt. Då har vi fortfarande lika hög arbetslöshet på de platser där människor i dag kanske över huvud taget har möjlighet att skaffa tak över huvudet.

Regeringen behöver en aktiv bostadspolitik om man menar allvar med att bryta boendesegregationen.

Anf. 15 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Det betänkande vi nu har att hantera grundar sig på regeringens proposition. Det är ett första steg för att avskaffa eget boende. Det handlar om alltså om asylsökandes boende, var de asylsökande ska bo under asylprocessen.

Här är vi i en bred majoritet, skulle jag vilja säga, i Sveriges riksdag överens om att eget boende har lett till stora problem, trångboddhet, segregation och utsatthet. Det gäller speciellt för barn som har fått leva i denna trångboddhet och utsatthet.

Därför anser vi att det är bättre inte bara för asylprocessen utan också av de andra skälen att se till att de asylsökande befinner sig på Migrationsverkets boenden. Det kortar ledtiderna, och man får den information man behöver så att man ser och kan hjälpa till att stödja de asylsökande under den process då asylansökan ska behandlas.

Syftet är att göra det bättre och effektivare. Det är ingen främmande fågel runt om i världen, och heller inte hos våra nordiska grannländer. Vi kan till exempel titta på Danmark för att se hur det fungerar. Vi vill helt enkelt göra det bättre och tryggare.

De problem som vi har sett i dessa utsatta områden tyder på att EBO inte fungerar. Det är beklagligt att Miljöpartiet inte kan se detta. Det jag skulle vilja fråga Miljöpartiet är: Om ni nu är så emot denna reformering som vi nu gör och också nästa steg, kommer det att vara ett krav från er sida att riva upp reformeringarna och borttagandet av eget boende när ni ska rösta fram Magdalena Andersson, om det skulle bli så?

Det är också relevant att veta, eftersom ni nu tar till de bröstoner som ni tar till och tycker att det är så förskräckligt.

Anf. 16 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Alla regeringsfrågor hänvisas till repliker på mina anföranden.

Nu tänkte jag tala om frågan om asylsökandes boende. Hur organiserar vi asylsökandes boende på bästa möjliga sätt för att motverka segregation?

Vi har ett förslag som går i en annan riktning än regeringens och som adresserar de utmaningar som vi har haft i dag när asylsökande inte har fått hjälp att hitta boenden på andra platser än till exempel där de redan känner människor och kanske redan har släktingar.

Det handlar om vad Migrationsverket ska göra i stället för att bygga stora läger där alla ska bo eller att bara säga: Lös det själv! Det har varit fallet i stor utsträckning, om vi i dag ska förenkla det.

Man skulle i stället kunna arbeta aktivt med att strategiskt ha lägenheter – riktiga, bra lägenheter att bo i för barnfamiljer – i olika områden så att det inte blir väldigt många koncentrerade på en plats utan utspritt. Då tror jag att vi skulle ge familjerna den bästa möjligheten att komma in i samhället.

Jag är själv uppvuxen i ett bostadsområde dit det flyttade en bosnisk flyktingfamilj på 90-talet. Alla vi som bodde där blev en del av att integreras tillsammans just för att vi var många som kunde hjälpa till. Min mamma skötte läxläsningen. Den bosniska pappan hjälpte min mormor med hennes onda rygg. Vi hittade en gemenskap tillsammans.

Jag tror att en aktiv politik för att asylsökande ska kunna få bo i många olika områden skulle motverka segregationen bättre än en koncentrationspolitik där alla ska vara på en plats.

Anf. 17 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Jag förstår att regeringsfrågan är obekvämt inte bara för Socialdemokraterna utan också för Miljöpartiet och Vänsterpartiet. De

partierna vet att det kommer att ställas på sin spets efter valet 2026 om olyckan skulle vara framme och man skulle kunna bilda regering.

Vi kommer att fortsätta att ställa de här frågorna. Det är relevant för väljarna att förstå att det Socialdemokraterna säger inte är det som de kommer att kunna göra. Det ni säger är det som man kommer att vara tvungen att förhålla sig till.

Vi på vår sida, de fyra samarbetspartierna som nu har majoritet i kamraren, driver den linje som jag är helt övertygad om att den absoluta majoriteten av svenska folket tycker är rätt, riktig och rimlig.

Herr talman! Jag tycker att beskrivningen av att Migrationsverkets boenden skulle vara läger är en oärlig argumentation. Jag uppmanar Annika Hirvonen att besöka de boenden som Migrationsverket ändå har haft. Det är inte fråga om läger, utan det är ordnade boenden.

Vi ska nu se till att det är de som är huvudspåret, huvudregeln. Det är för att vi ska kunna korta processerna och för att göra det tryggare och bättre. Det gör vi i kombination med att vi nu minskar trycket på Sverige för att korta handläggningstiderna.

Det är mycket effektivare att avgöra i snabbare takt än vad man tidigare har kunnat göra om man ska bevilja den asylsökande uppehållstillstånd på de skyddsskäl som den har angett eller om man ska avslå och utvisa individen. Både vad gäller asylmottagningen och vad gäller återvändandearbetet kommer det att fungera bättre.

Vi kan titta ut i övriga Norden och konstatera att Sverige är den udda fågeln. Sverige har haft en ordning som inte var avsedd från början med att 60–65 procent av de asylsökande har bott i egna boenden i trångboddhet, segregation och utanförskap. Det har också varit under lång tid, därför att handläggningen har tagit väldigt lång tid.

Det ska vi nu få ordning på. Detta är ett första steg. Vi kommer att återkomma med att helt fasa ut eget boende.
(Applåder)

Anf. 18 OLA MÖLLER (S):

Herr talman! Regeringen tar nu äntligen ett steg i rätt riktning för att skärpa lagstiftningen om eget boende för asylsökande, och det är välkommet. Men vi socialdemokrater tycker inte att det räcker.

Vi har länge föreslagit att hela idén med EBO borde avskaffas. Det är en idé som borde få brett stöd här inne. Vi menar som ni förstår att regeringens åtgärder är otillräckliga.

Regeringen räknar med att omkring 50 procent av alla asylsökande fortfarande kommer att välja eget boende. Det är visserligen en minskning från dagens 60–65 procent, men det är långt ifrån tillräckligt. Om vi menar allvar med att bryta segregationen och förbättra integrationen måste vi våga gå hela vägen.

EBO-lagen infördes 1994 av den dåvarande borgerliga regeringen med Moderaterna i spetsen och har sedan dess bidragit till en allt djupare bostadssegregation. Genom att låta asylsökande själva välja bostad har vi sett hur områden i Sverige utvecklats till parallellsamhällen där vi fått ett läge där få har kontakt med det resterande svenska samhället.

Konsekvenserna är välkända: trångboddhet, som har nämnts här tidigare, skolor med låga resultat och en arbetsmarknad där språkkunskaper och sociala kontakter saknas. Dessutom riskerar asylsökande att hamna i

händerna på kriminella aktörer på den svarta bostads- och arbetsmarknaden.

Inget av detta är allena EBO:s fel. Det finns många andra marknadsexperiment som har bidragit till detta. Men EBO är en starkt bidragande orsak, i likhet med andra liberaliseringar som högern länge har argumenterat för. Det handlar om att ett marknadstänk och ett svagare samhälle är lösningen på alla problem. Den borgerliga EBO-lagstiftningen har varit extremt liberal. Den sticker ut jämfört med andra EU-länder. På samma sätt som vi ser att svensk höger har skapat ett oreglerat marknadssystem vad gäller friskolor och arbetskraftsinvandring ser vi nu konsekvenserna av mottagningssystemet och att de liberala idéerna inte fungerar.

Herr talman! Vi har låtit riksdagens utredningstjänst undersöka om andra EU-länder hanterar asylsökandes boendesituation på liknande sätt. I sex andra EU-länder – Estland, Frankrike, Slovakien, Slovenien, Spanien och Tyskland – måste asylsökande bo på anvisade platser under väntetiden. Dessa länder har insett att en kontrollerad placering inte bara gynnar integrationen utan också motverkar skuggsamhällen och otrygghet.

Socialdemokraternas förslag om att avskaffa EBO borde alltså kunna samla en bred majoritet här inne, men för att det ska bli verklighet krävs att regeringen och Sverigedemokraterna vågar fatta beslut som bygger på fakta. Vi vet att EBO har misslyckats. Vi vet att andra länder klarar av att ha ett asylmottagande utan EBO. Varför tvekar regeringen? Det förstår jag faktiskt inte.

I höstens budgetpolitiska debatt påstod moderater och sverigedemokrater att det inte är förenligt med EU-rätten att kräva att asylsökande ska bo på anvisade boenden. Tonläget från regeringspartierna var väldigt högt också i den interpellationsdebatt som föregick budgetdebatten. I det här fallet har regeringen och Sverigedemokraterna helt enkelt fel.

I regeringens egen utredning konstateras att beslut om asylsökandes boende kan fattas utifrån allmänintresse och allmän ordning och om det är nödvändigt. Att regeringen och SD ändå inte orkar ta det beslut som krävs visar att man inte är beredd att göra det som faktiskt krävs för att bryta segregationen i det här landet.

Om vi ska vända utvecklingen i våra socialt utsatta områden räcker det inte att bara prata om problemen. Det räcker inte att samla ett råd och sitta och prata när vi har rekord i sprängningar.

Regeringen Löfven attackerades med ord om att fika med näringslivet. Man fikar inte bort problem. Regeringen Löfven levererade jobb. Det gör inte den här regeringen. Man levererar inte jobb och stoppar inte sprängningarna.

Herr talman! Den svenska integrationspolitiken har alltför länge präglats av kortsiktiga lösningar. Om vi vill att nyanlända snabbare ska komma i arbete och in i samhällsgemenskapen när de väl har fått besked om att de ska vara kvar måste vi ge dem rätt förutsättningar från dag ett. Det innebär att man skrotar EBO och i stället ser till att asylsökande bor på platser där det finns jobb, utbildning och en verklig chans att bli en del av Sverige. Detta innebär att Sverige måste lämna naiva marknadslösningar och dåliga liberala idéer – om att asylsökande själva ska få välja var de ska bo – bakom sig.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*En ny ordning för
asylsökandes boende*

Herr talman! Om vi menar allvar med att skapa en fungerande integration, som i sin tur leder till trygghet i hela samhället, är valet enkelt: Avskaffa EBO på riktigt!

(Applåder)

Anf. 19 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna är nu, i opposition, väldigt pådrivande om att avskaffa eget boende för asylsökande, EBO. Man är till och med så ivrig – om att detta ska genomföras – att man har en särskild reservation om det i utskottets betänkande.

Att regeringen har remitterat förslag om detta och avser att inom en snar framtid återkomma till riksdagen med en skarp proposition i frågan – och ta nästa steg – räcker tydligen inte för Socialdemokraterna när man är i opposition. Nu ska det gå fort, tycker man.

Men det är ett faktum att Socialdemokraterna inte fasade ut EBO-lagstiftningen under de åtta år då man senast styrde landet, när man satt vid makten. Vi alla vet varför. Den dåvarande migrationsministern Morgan Johansson sa då: Vi är beroende av de partier vi samarbetar med. Ja, herr talman, sannerligen var och är det så. Frågan man därför måste ställa sig och som man gärna vill ha svar på är: Hur ser Socialdemokraterna att partiet skulle kunna avskaffa EBO eller genomföra liknande viktiga reformer av migrationspolitiken tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet eller Centerpartiet, för den delen, som helt uteblir från dagens debatt?

Anf. 20 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag inte fokuserade på ledamoten Viktor Wærnick när han talade. Jag hämtade nämligen min telefon, för jag hade en anteckning i den.

Redan 1994, när propositionen lades fram, motionerade socialdemokratiska företrädare – Börje Nilsson i en motion och Georg Andersson i en annan motion – om att dåvarande Invandrarverket skulle ha hela ansvaret för mottagningssystemet. Socialdemokratin har ända sedan dag ett för lagstiftningen velat ta bort den.

Därför är det lite magstarkt av en moderat företrädare att stå här och tala om frågan som om det är Moderaterna som har gått i spetsen. Det är lokala socialdemokratiska företrädare – Boel Godner i Södertälje, Ilmar Reepalu i Malmö och andra – som har drivit på hela det politiska spektrumet så att vi har kunnat komma till en punkt där vi kan börja diskutera detta med en bred uppslutning i Sveriges riksdag. Det tycker jag ändå att ledamoten bör ha respekt för, med tanke på att hans eget parti är skyldigt till lagstiftningen och till stor del skyldigt till att den inte tidigare har avskaffats.

Jag är också lite besvårad, herr talman, av det faktum att Viktor Wærnick lägger så mycket tid på hur oppositionen ska bilda regering. Har han redan gett upp? Jag förstår att man, när man i dagens mätning ser att det skiljer 7 procentenheter och att två av högerpartierna ligger under spärren, har lite svårt att förhålla sig till hur man ska vinna regeringsmakten om mindre än två år.

Det vore intressant om Viktor Wærnick kunde svara på frågan om Moderaterna har tänkt bilda regering med Sverigedemokraterna. Det är ju ett

krav. Den frågan är faktiskt mer intressant, tycker jag, än att sitta och oroa sig över att oppositionspartierna ska kunna bilda regering.

Viktor Wärnick måste börja med, om han ska ha någon trovärdighet i den här diskussionen, att svara på om Moderaterna tänker släppa in Sverigedemokraterna för att behålla regeringsmakten. Annars kanske det är dags att vara mer ödmjuk inför att vi ska ha ett valresultat innan vi bildar regering i det här landet.

Anf. 21 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Bara socialdemokrater socialdemokratiska piruetter kan göra. Det finns tvärvändningar som bara Socialdemokraterna tror sig kunna göra.

Senast i går, tror jag att det var, berättade man att man tyckte att i princip hela södra Stockholm skulle bli en enda stor säkerhetszon – från att man för några månader sedan sa att säkerhetszoner är på randen till grundlagsvidriga. Bara socialdemokrater socialdemokratiska piruetter och tvärvändningar kan göra.

Socialdemokraterna känner naturligtvis till lagstiftningsprocessen. Lagstiftningsprocessen gör att vi tar det här i två steg. Vi kommer att återkomma med ett andra steg där vi helt fasar ut EBO. Men det är de facto så att vi har haft en utredning på bordet, som vi när vi tillträdde som regering kompletterade med ytterligare direktiv för att helt få bort EBO-lagstiftningen. Det är det som gör att detta måste ske i två olika takter.

Det här vet Ola Möller och Socialdemokraterna, men man låtsas inte om det. Man väcker följdmotioner ändå och säger att vi nu, mycket snabbt, måste ta bort EBO-lagstiftningen. Det är inte seriöst eller ens trovärdigt.

Det finns en anledning till att jag tar upp dessa konsumentupplysningar, som jag vill kalla dem. Jag kommer att återkomma till dem under tiden fram till nästa val – det är drygt ett och ett halvt år. Anledningen är att det är sakpolitiken som styr. Det är den som förenar oss samarbetspartier på den här sidan och som gjort att vi har bildat majoritet för att reformera migrationslagstiftningen. Sakpolitiken gör att vi kan få någonting gjort. Vi vill alltså inte bara ha regeringsmakten för regeringsmaktens skull. Vi vill också göra någonting bättre för Sverige.

Det är därför jag frågar Socialdemokraterna – och jag förstår att det är besvärande för dem – hur de tänker sig att de ska kunna genomföra de här viktiga förändringarna, som vi gör, om de ska samarbeta med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som vill någonting helt annorlunda. Den frågan tycker jag att Ola Möller och Socialdemokraterna bör svara på före valet, inte efter.

Anf. 22 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! I utredningen som Viktor Wärnick refererar till står det klart och tydligt att ”enligt mottagandedirektivet får medlemsstater besluta var asylsökande ska bo av hänsyn till allmänintresse, allmän ordning eller, om det är nödvändigt, för en skyndsam prövning och effektiv uppföljning av asylansökan”. Det vill säga att frågan är beredd helt i enlighet med beredningstvånget i svensk lagstiftning.

Hade Moderaterna orkat göra upp med sin egen historia i fråga om migrationspolitiken och se sina egna väljare i ögonen och säga att ”det var vi som införde lagstiftningen som ledde fram till 2015, och det är vi som har

Prot. 2024/25:64
29 januari

*En ny ordning för
asylsökandes boende*

motverkat avskaffandet av EBO, en lagstiftning som vi införde 1994” hade också Moderaterna orkat hela vägen den här gången. Det finns ju i utredningen, Viktor Wärnick.

Gällande säkerhetszonerna: Om man hade antagit Socialdemokraternas förslag som lades fram i justitieutskottet hade det inte behövts några säkerhetszoner. Då hade en sådan lagstiftning gällt lika i hela landet, och polisen hade haft ett verktyg. Men Moderaterna vill inte stöta sig med väljargrupper i Danderyd och Täby så att de kan bli stoppade på väg hem en lördag i partynarkandets anda; i stället vill man kunna stigmatisera och peka ut boende i Rinkeby, Rosengård och på andra platser. Det är det som är grunden för säkerhetszonerna: att undergräva alla människors lika värde.

När vi nu återigen befinner oss i ett moderat rekord med sprängningar som vi inte har sett maken till menar vi att polisen såklart ska använda de verktyg de har. Det är inte så konstigt att man argumenterar för att vi måste skapa trygghet i det här landet, även med en moderat regim som haltar betänkligt.

(Applåder)

Anf. 23 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! I Socialdemokraternas reservation kan man läsa att möjligheten till eget boende borde avskaffas och endast borde finnas i undantagsfall.

Först vill jag säga att jag tycker att det är ett bra förslag. Om man som asylsökande kommer till Sverige ska man inte få bosätta sig var som helst utan hålla sig till asylboendet. Det är just det syftet den proposition som vi diskuterar i dag främjar.

Jag är därför inte intresserad av ledamotens argument för att eget boende ska avvecklas. Vi är överens.

Däremot hindrar både EU-rätten och Europakonventionen Sverige från att förbjuda asylsökande att skaffa eget boende. Det man kan göra är vad Danmark och många andra länder har gjort, vilket är att strypa alla former av stöd om den asylsökande skaffar eget boende. Det är precis den processen vi påbörjar i dag genom att anta denna proposition, och vi kommer att bygga på detta.

Jag vill därför gärna veta vilket europeiskt land som har förbjudit eget boende för asylsökande. Hur skulle en sådan ordning fungera i Sverige? Skulle man fängsla asylsökande när de anländer till Sverige, eller skulle man ha ett allmänt förbud mot att hyresvärdar hyr ut bostäder till asylsökande? Jag är verkligen nyfiken på hur Socialdemokraternas förslag skulle fungera.

Jag vill även veta om Socialdemokraterna är beredda att lämna EU och Europakonventionen för att förverkliga sitt förslag.

Anf. 24 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Det är intressant, det här. Vi har alltså bett riksdagens utredningstjänst att titta på detta. Med tanke på ledamotens svansföring har jag också läst i mottagandedirektivet, artikel 7:2: ”Medlemsstaterna får besluta om var den sökande ska bosätta sig, av hänsyn till allmänintresse, allmän ordning eller, om det är nödvändigt, för en skyndsam prövning och

effektiv uppföljning av hans eller hennes ansökan om internationellt skydd.”

Det är vad där står, och utredningen SOU 2022:64 upprepar detta.

I utredningstjänstens rapport står det att sex länder har gjort det, och eftersom ledamoten ville ha ett exempel kan vi ta Estland. Så här står det i rapporten: Asylsökande i Estland är som huvudregel skyldiga att bo på ett särskilt center under tiden som prövningen av asylansökan pågår. Asylsökande som bor på ett mottagningscenter ska vistas på centret nattetid, men de kan om vissa förutsättningar är uppfyllda ansöka om tillstånd att tillfälligt lämna centret.

Jag måste säga att jag tror mer om den sverigedemokratiska ledamoten än att upprepa gamla föreställningar som om de vore sanningar. Jag tror mer om Nima Gholam Ali Pour, för jag vet att han i alla fall försöker. Sedan verkar det inte riktigt fungera i hans eget parti att ro hem att socialdemokratin nu står för en striktare migrationspolitik i detta hänseende än vad Sverigedemokraterna gör. Jag förstår att det är jättejobbigt att erkänna för sig själv. Men vi måste ju förhålla oss till fakta, Nima Gholam Ali Pour.

Anf. 25 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Jag är säker på att ledamoten läser alla de utredningsbetänkanden som kommer om migrationspolitiken. Det har ju kommit ett utredningsbetänkande som heter *Mottagandelagen*, och i det betänkandet finns en analys av hur andra länder gör när man försöker minska eget boende för asylsökande.

När det gäller Estland anvisas asylsökande till en plats, men det är inte förbjudet att skaffa eget boende. Vad man gör är precis vad Sverige håller på att börja göra nu: att försäkra de materiella mottagningsvillkoren när den asylsökande inte vänder sig till den plats dit han eller hon blivit anvisad.

Det är så det fungerar, och det beror på att artikel 5 i Europakonventionen inte tillåter de länder som har ratificerat konventionen att frihetsberöva människor i allmänhet. Då kanske ledamoten säger att det här inte är frihetsberövande, och det kan ledamoten tycka. Men det finns olika domar från Europadomstolen. Det finns praxis på vad frihetsberövande är och vad det inte är. Att till exempel placera en asylsökande på en flygplats är frihetsberövande, enligt Europadomstolen.

Det finns alltså praxis, och EU-rätten hindrar oss. Därför vore det intressant att veta om Socialdemokraterna är beredda att lämna Europakonventionen och EU för att förverkliga sitt förslag. Eller är det här något man bara säger för att vinna över väljare?

Jag vill också gärna veta varför Socialdemokraterna inte genomförde sitt nuvarande förslag eller avvecklade EBO-lagen under de åtta år de hade makten.

Anf. 26 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! För åhörarnas skull och så att alla har koll på det här med fakta hade vi en interpellationsdebatt här i kammaren i november förra året. I den debatten sa Nima Gholam Ali Pour: ”Asylsökande hade rätt att skaffa ett eget boende även på Per Albin Hanssons tid.”

Alla som kan lite om fakta vet att Per Albin Hansson avled 1946. Genèvekonventionen och asylrätten antogs 1951 – fem år efter Per Albin

Prot. 2024/25:64
29 januari

*En ny ordning för
asylsökandes boende*

Hanssons död. Nima Gholam Ali Pour har alltså inte ens koll på när olika lagstiftningar som vi i den här kammaren förhåller oss till antogs och när vår tidigare statsminister levde och avled. Därför kanske man också ska vara lätt ifrågasättande kring Nima Gholam Ali Pours olika resonemang.

Dessutom pratar Mottagandeutredningen i huvudsak om dem som fått uppehållstillstånd, kopplat till bosättningslagen. I fråga om det har Nima Gholam Ali Pour rätt, för man kan inte kräva att någon som har fått uppehållstillstånd ska bo exakt på ett visst ställe.

Faktum är dock att vi har länder i EU som gör det som vi socialdemokrater föreslår, som fortfarande är med i EU och som kommer att fortsätta att vara med i EU. För Nima Gholam Ali Pour är detta jobbigt, för dem han nu sitter och samarbetar med är ju de partier som har stoppat oss från att avskaffa EBO. Han samarbetar med de partier som införde lagstiftningen som ledde oss till 2015, men han måste attackera Socialdemokraterna, som såg till att göra upp med Miljöpartiet för att vända utvecklingen och lägga om svensk migrationspolitik så att vi i dag är nere på väldigt låga asylnivåer.

Jag förstår att det svider för Nima Gholam Ali Pour. Men det gör inte vad han säger mer sant.

(Applåder)

Anf. 27 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Det är alltid intressant att lyssna till Ola Möller – och vilken socialdemokrat som helst, precis som Viktor Wärnick var inne på – för det som Socialdemokraterna gör och ska göra är alltid det bästa, trots att de kanske inte har gjort det historiskt. Man får höra att det är den före detta oppositionens fel att migrationspolitiken hade fel inriktning och att det inte skedde något och att nu när vi regerar är det vårt fel att det inte händer tillräckligt mycket. Men det kanske är läge för lite mer självinsikt – kanske till och med självkritik? Jag kan citera en tidigare partiledare och statsminister som 2015 sa: Mitt Europa bygger inga murar. Vi hjälps åt.

Ola Möller säger att den regering som regerade 1994 är bakgrunden till problemen. Men man kan konstatera att det redan 2019, alltså en liten bit in i mandatperioden, fanns ett brett underlag här i riksdagen för att förändra EBO-lagen. Det var under de åtta år då Socialdemokraterna regerade. Man kan fundera på varför ingenting hände. Varför tog inte Socialdemokraterna tillfället i akt att 2019 starta propositionsarbetet?

Det startades en utredning strax innan vi tog över regeringsmakten. Varför tvekade Socialdemokraterna?

Anf. 28 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Jag får ju tacka för att ledamoten Kihleström tycker att det är intressant att lyssna på mig. Men det var tydligen intressant att lyssna på alla socialdemokrater, så jag vet inte om det var beröm eller en käftsmäll.

Riksdagen är Sveriges lagstiftande församling. Det är här budgetar bestäms. Det är här lagar antas. Och sedan 2006 har Ingemar Kihleströms sida i politiken haft majoritet här. Det har de haft i snart 20 år. Om Kristdemokraterna är missnöjda med lagstiftningen i Sverige och med de budgetar som har gått igenom Sveriges riksdag måste de väl ändå se sitt eget ansvar i detta?

Kristdemokraterna har inte underlättat arbetet, eftersom de var med och införde lagstiftningen som ledde fram till många av de problem som EBO förstärkte genom att man antog världens i princip mest generösa migrationslagstiftning på både asyl- och arbetsmarknadssidan. Det är Kristdemokraternas arv i det här.

Vi lade om politiken. Men Kristdemokraterna hade, enligt ledamöterna själva – på tal om piruetter – helt plötsligt börjat vända i migrationspolitiken i december 2014 när de insåg att de inte skulle kunna ta över regeringsmakten. Då skulle det vara tuffare tag. Då visste man allting.

När det gäller 2019, 2020 och 2021 tror jag att Ingemar Kihlström och Kristdemokraterna fullständigt har glömt bort pandemin. Jag märker ju hur de behandlar sjukvården. Applåderna fanns där, men resurserna och allt stöd till sjukvården som skulle komma har försvunnit i Kristdemokraternas budget.

För det första kunde allt inte göras på en och samma gång. För det andra är det lätt att säga att man ändrade sig 2019 och undra varför lagen inte ändrades då. Jo, för att politik tar tid, och det vet Ingemar Kihlström.

Anf. 29 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! ”Politik tar tid” – och det märker verkligen Sverige. Åtta år med Socialdemokraterna handlar nu mest om tomma ord och ingen verkstad. Man kan konstatera, precis som Viktor Wärnick gjorde i sitt anförande, att Morgan Johansson i tidningen Sydsvenskan – som jag tror att Ola Möller kanske till och med läser – 2021 konstaterade att han gärna skulle se en förändring av EBO-lagen om Miljöpartiet gick med på det. Handlar det mer om att behålla makten än om att genomföra nödvändiga förändringar?

Jag kan ge Ola Möller rätt i att vi längre tillbaka hade en inriktning på migrationspolitiken som skiljer sig från det vi nu förespråkar. Men inför 2019, och även tidigare, utvärderade vi situationen och kom fram till att vi behöver ändra inriktning. Därefter har vi agerat utifrån det.

Det vore intressant att få veta vilka röda linjer Socialdemokraterna sätter upp för det framtida regerandet. Makten är ju det viktigaste. Är det en röd linje att bibehålla ett stopp för EBO för att, mot förmodan och mot mitt eget önskemål, tillträda som regering 2026 – eller är det som Morgan Johansson säger, att om Miljöpartiet tillåter det kan vi bibehålla migrationspolitikens inriktning?

Vi behöver få klara besked, Ola Möller. Vad gäller? Är det bara tomma ord, eller vill Socialdemokraterna genomföra den politik man nu talar så varmt för? Det vore berömvärt om Ola Möller kunde komma till en slutsats och en slutpunkt där.

Anf. 30 OLA MÖLLER (S) replik:

Herr talman! Jag är från Helsingborg, så jag läser förstås Helsingborgs Dagblad. Det tycker jag att ledamoten Kihlström borde ha koll på.

Det är intressant när ledamoten Kihlström citerar socialdemokraternas uttalanden från 2019 och säger att det gjordes en utvärdering då Kristdemokraterna insåg att de gjort fel och skulle lägga om politiken. Då kan vi bara säga: Välkommen upp på banan! Vi socialdemokrater lade om politiken 2015 för att vi såg att Kristdemokraternas och Moderaternas politik bar åt fel håll. Det dröjde fyra år efter det att socialdemokratin och Miljöpartiet

lade om politiken, trots att vi inte ens hade majoritet i riksdagen. Vi lyckades få med oss partier som tidigare ställt till en massa oreda i politiken – alltså Moderaterna och Kristdemokraterna – på att lägga om politiken. Ändå tycker ledamoten Kihlström att det är sossarnas fel. Jag får verkligen inte ihop det.

Det ligger en utredning på regeringens bord nu, som det har citerats rikligt ur i den här debatten, som möjliggör för regeringen att ta bort EBO. Ändå säger de att de ska titta på det lite längre fram. Man kan fundera på vad det beror på. Det är någonting för konspirationsteoretikerna att sätta klorna i, för här ligger helt klart en hund begraven. Det finns chans att avskaffa EBO i dag, men det görs inte. Det är mycket märkligt.

Vad gäller röda linjer är jag bara en enkel riksdagsledamot. Den frågan får man ställa till partistyrelse eller dylikt i förhandlingar framöver. Men som kristdemokrat finns det en annan röd linje som man kanske skulle vara lite mer oroad över än Socialdemokraternas, nämligen fyraprocentsspårren. Som det ser ut just nu säger ju svenska folket klart nej till Kristdemokraterna. Det har jag djup respekt och all förståelse för.

(Applåder)

Anf. 31 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! I dag avvecklar vi det som i folkmun har kallats EBO-lagen.

När lagen om mottagande av asylsökande infördes 1994 av en borgerlig regering innebar den bland annat att asylsökande fick samma rätt till dagersättning oavsett om de bodde på Migrationsverkets boenden eller ordnade bostad på egen hand. Det infördes även en generell rätt till bostadsersättning för dem som ordnade boende på egen hand. EBO-lagen har sedan bibehållits av flera socialdemokratiska regeringar.

Kort efter införandet av EBO-lagen bodde mer än hälften av alla asylsökande i eget boende. Andelen asylsökande i eget boende har därefter varierat mellan 30 och 65 procent av alla asylsökande. Detta har såklart resulterat i att Sverige fått invandrartäta områden med sociala problem och kriminalitet. En konsekvens av att dessa invandrartäta områden uppstått är den misslyckade integrationen.

Viktigt i sammanhanget är att asylsökande har haft rätt till eget boende sedan första hälften av 1800-talet. Det är alltså skillnad mellan att som asylsökande ha rätt till eget boende och att få ersättning när man bor i eget boende som asylsökande.

EBO-lagen innebär att man får ersättning när man som asylsökande skaffar eget boende. Det är detta som vi avvecklar i dag. Vi går därmed tillbaka till den ordning som rådde innan 1994, innan EBO-lagen infördes.

Staten kommer därmed inte att ge något som helst ekonomiskt stöd när asylsökande skaffar ett eget boende. Den asylsökande kommer att tilldelas en plats på ett asylboende där vederbörande förväntas bo, och om den asylsökande inte skulle göra det kommer staten inte att ge något ekonomiskt stöd.

Den här lagstiftningen kommer senare under mandatperioden att kompletteras med lagstiftning som begränsar asylsökandes rätt att arbeta i Sverige, och den kommer att föreskriva att asylsökande inte ska kunna arbeta i Sverige förrän sex månader efter att asylansökan lämnats in. Det innebär i praktiken att den dagersättning som asylsökande får genom att bo på asyl-

boendet blir den asylsökandes enda lagliga inkomst. Därmed blir alla asylsökande tvungna att bo på asylboenden.

Självklart kan asylsökande välja att arbeta inom den illegala ekonomin och på detta sätt försörja sig när de bor i eget boende. Men ett sådant kriminellt agerande kommer att hanteras av rättsvårdande myndigheter, och det kommer självklart att ha en negativ effekt på den asylsökandes asylprocess.

Hur man än ser på det här framgår det tydligt att Tidöpartierna ser till att asylsökande hamnar där de hör hemma, nämligen på asylboenden.

Enligt propositionen kommer asylsökande som väljer att bo i ett eget boende och avstår från allt ekonomiskt stöd att behöva rapportera sin adress till Migrationsverket. Om en asylsökande inte skulle rapportera sin adress till Migrationsverket anses vederbörandes asylansökan vara återkallad. Det kommer helt och hållet att vara den asylsökandes eget ansvar att Migrationsverket alltid har aktuella uppgifter om hans eller hennes bostadsadress och att han eller hon inom skälig tid ska meddela myndigheten när bostadsadressen ändras. Även de som av diverse anledningar bor i eget boende kommer alltså att kontrolleras.

Som jag sa tidigare: Innan mandatperioden är slut kommer lagstiftning att antas som begränsar asylsökandes tillgång till arbetsmarknaden och därmed gör det i praktiken omöjligt för asylsökande att bo i ett eget boende.

Konceptet att som asylsökande bo precis var man vill i landet och göra lite som man vill kommer vi att avskaffa genom den här propositionen. Som asylsökande förväntas du bo på ett asylboende. Du får ingen ersättning om du bor i eget boende. Och om du ändå väljer att bo i eget boende kommer Migrationsverket att veta var du befinner dig. Om du ljugar om din adress avbryts din asylprocess. När asylansökan anses vara återkallad och asylprocessen avbryts kommer den asylsökande att utvisas. Om man inte redogör för sin adress när man bor i eget boende utvisas man alltså.

Det här är första steget för att införa ordning och reda i hanteringen av asylsökande, och jag vill verkligen betona att det här endast är ett första steg. Tidöpartierna ämnar bygga på denna reform senare under mandatperioden genom att införa geografiska begränsningar för asylsökande. Ett av de förslag som presenterats i utredningsbetänkandet *Mottagandelagen* är att asylsökande endast ska vistas i det län där asylboendet är beläget. Asylsökande kommer helt enkelt inte att ha rörelsefrihet i hela Sverige längre.

Budskapet är tydligt. Asylsökande ska inte ha samma rörelsefrihet i det här landet som medborgare eller de som har uppehållstillstånd. Den enda anledningen till att asylsökande befinner sig i Sverige är för att invänta beskedet på sin asylprocess – punkt.

En avveckling av EBO-lagen är någonting som Socialdemokraterna och deras samarbetspartier inte lyckades genomföra under de åtta år då de hade makten. Tidöpartierna genomför detta efter två års maktinnehav. Det är viktigt att komma ihåg det. Tidöpartierna levererar när det gäller en restriktiv migrationspolitik, medan Socialdemokraterna prioriterade uppehållstillstånd för unga afghanska män som inte hade någon grund för att stanna kvar i Sverige.

En del av denna proposition kommer också att föreskriva att Migrationsverket ska få undersöka den asylsökandes boendetrymme på asylboendet. Om Migrationsverkets personal skulle misstänka att den asylsökande

de inte enbart bor på asylboendet kan man undersöka boendetrymmet för att bedöma om den asylsökande bor där eller inte. Dessa kontroller är viktiga för att bedöma om den asylsökande har rätt till ekonomisk ersättning, då den asylsökande måste bo på asylboendet för att få ekonomisk ersättning.

Vi gör allt detta av flera anledningar. För det första är det viktigt att Migrationsverket lätt kan komma i kontakt med de asylsökande för att asylprocessen ska avslutas så fort som möjligt och så att de asylsökande kan få ett besked. Antingen får man ett uppehållstillstånd, eller så får man lämna Sverige. Det ska bli slut på de långa processerna under vilka asylsökande gör våra samhällen otrygga.

För det andra ska asylsökande inte slå rot i Sverige förrän de fått ett uppehållstillstånd. Det är en tydlig markering av att om du inte har fått ett uppehållstillstånd ska du hålla dig till asylboendet och invänta att asylprocessen avslutas.

Att ersättning inte betalas ut till asylsökande som bor i eget boende kommer även att attrahera färre asylsökande till Sverige. Som vi alla vet gränsar Sverige inte till Syrien eller Afghanistan. Många asylsökande har kommit till Sverige via andra säkra länder för att Sverige erbjudit generösa mottagningsvillkor. Nu ser vi till att asylprocessen skärps och asylsökandes rörelsefrihet begränsas så att asylsökande inte känner sig lika välkomna i Sverige.

Det här är en restriktiv migrationspolitik. Det här är vad Socialdemokraterna vägrade att göra under de åtta år då de hade makten. Vi visar att det är möjligt att genomföra detta på riktigt. Vi visar att det är möjligt att avveckla EBO-lagen, om viljan finns. Vi kan göra det eftersom Tidöpartierna har en gemensam inriktning. Vi är överens om att ordning och reda i migrationen är bra både för dem som lever i det här landet och för dem som på legitima grunder vill komma till Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 32 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Jag vill till att börja med upplysa om ett sakfel. Vi avvecklar *inte* EBO i dag, som ledamoten sa inledningsvis.

Jag tror att det är väldigt viktigt att hålla sig till fakta när det gäller eget boende och förstå varför många väljer eget boende. Utredningar och rapporter som gjorts och sådant som framkommer i flertalet remissvar om asylsökandes boende visar en annan verklighet än den ledamoten talar om här.

I den offentliga utredningen *En ny ordning för asylsökandes boende* konstaterades bland annat att nyanlända som bosätter sig på egen hand under asyltiden har lyckats bättre på bostads- och arbetsmarknaden än nyanlända som anvisats till en kommun som ordnat boendet.

En annan offentlig utredning, *Aktiv väntan – asylsökande i Sverige*, konstaterar att många väljer eget boende på grund av matchning mot arbetsmarknaden och väljer bort Migrationsverkets boenden på grund av den geografiska lokaliseringen långt ifrån arbetsmarknaden.

Båda utredningarna pekar också på att boenden som erbjuds är alldeles för dåliga och trångboddade. Remissinstanserna lyfter fram just detta och pekar på att trångboddhet är norm på boenden. Det finns många utredningar och rapporter om just det. Boverket har exempelvis i rapporter åter-

kommande tagit upp trångboddhet som det största problemet och att barnfamiljer måste dela rum med andra och så vidare. Det blir otryggt för barnen, som behöver trygghet när de flytt undan krig och förföljelse.

Det här är bara ett axplock av utredningar och rapporter om en annan verklighet än den som Sverigedemokraterna och regeringen ger uttryck för.

Mina enkla frågor till Sverigedemokraterna är:

Varför gör ni ingenting åt de brister som utretts och som vi känner till om ni vill att asylsökande ska välja Migrationsverkets boenden?

Ekonomiska sanktioner har inte fungerat tidigare. Vi har en sådan lagstiftning redan i dag. Varför tror ni att det skulle fungera nu?

Varför berättar ni inte sanningen om den faktiska anledningen till att asylsökande i så stor utsträckning i dag väljer eget boende?

Anf. 33 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! För det första – och detta har jag upprepat många gånger – handlar EBO-lagen om ersättning till asylsökande när de skaffar eget boende. Detta infördes som en del av lagen om mottagande av asylsökande 1994. Vi pratar alltså inte om eget boende här, vilket Sverige har haft rätt länge, som jag nämnde i mitt anförande – sedan första halvan av 1800-talet. En annan ledamot, ledamoten Möller, sa många saker som inte stämde, men jag vill återigen upprepa detta: EBO-lagen handlar om att de som bor i eget boende får en ekonomisk ersättning. Detta har vi haft sedan 1994. Eget boende är en helt annan sak.

Ledamoten ställde rätt många frågor, men jag ska försöka besvara dem alla.

När det gäller asylsökande och deras integration vill vi från Sverigedemokraternas sida inte att asylsökande ska integreras, utan de ska invänta besked på asylboendet. De ska inte bli en del av samhället förrän de fått tillstånd att vistas i Sverige. Det talas om att det är synd om asylsökande; de kommer inte in i samhället, de får ingen bostad och så vidare. Men de ska invänta besked på asylboendet. Det finns en asylprocess. Så länge de inte har fått detta besked ska de helt enkelt vänta. Och när de får ett uppehållstillstånd ska integrationsprocessen börja.

Sedan pratade ledamoten om Migrationsverkets anläggningar. Från Sverigedemokraternas sida vill vi att färre kommer hit. Vi vill inte att de väljer Migrationsverkets anläggningar. Vi vill inte att de som asylinvandrare väljer Sverige över huvud taget. Vi vill att färre asylinvandrare kommer till Sverige. Jag tror att detta har framgått när regeringen håller presskonferens och säger att färre asylinvandrare har kommit till Sverige och framställer detta som något positivt.

Anf. 34 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Ja, det vet vi. Kärnan i Sverigedemokraternas politik är, som också sades i anförandet, att asylsökande inte ska känna sig välkomna till Sverige och inte komma hit över huvud taget. Det är inget nytt.

Men överraskningen för ledamoten är att vi har asylsökande i Sverige. Om vi vill att människor kommer in i samhället, som en majoritet i riksdagen vill, kan man resonera så här: Vi har människor här – vi förbättrar situationen så att de blir en del av arbetsmarknaden eller bostadsmarknaden och så vidare.

Jag förstår att Sverigedemokraterna inte vill detta. Men att göra som Sverigedemokraterna, begränsa asylsökandes rörelsefrihet och peka på en rad repressiva förslag och så vidare, innebär att människor hamnar så långt från samhället som möjligt. Det blir inte bra för någon. Det blir inte bra för samhället i övrigt, och det blir inte bra för asylsökande.

Jag förstår absolut retoriken och Sverigedemokraternas politik. Jag tror att hela Sverige har förstått detta. Men att pressa ut människor skadar detta samhälle något fruktansvärt.

Nu har vi en lagstiftning här. Jag vet faktiskt inte om ledamoten har förstått propositionen. Vi har i stort sett ekonomiska sanktioner i dag, om man exempelvis flyttar till eget boende i ett område med socioekonomiska utmaningar. Då får man inte dagersättning och så vidare. Men vet ni vad? Människor väljer detta ändå. Det visar att pressen i form av ekonomiska sanktioner inte fungerar eftersom asylsökande vill att det ska bli bra för deras barn och vill komma in på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden.

Min fråga är alltså återigen: Varför gör ni ingenting åt bostadssituationen på anläggningsboenden, om ni vill att de asylsökande ska vara där?

Anf. 35 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! När det gäller Socialdemokraternas mindre revidering av EBO-lagen har ledamoten helt rätt: Utfallet har blivit katastrofalt. Det har inte fungerat alls. Asylsökande skaffar fortfarande ett eget boende.

Men vi börjar nu med att dra tillbaka dagersättningen helt och hållet för de asylsökande som skaffar eget boende. Ett andra steg är att begränsa tillgången till arbetsmarknaden så att dagersättningen blir deras enda lagliga inkomst. Det gör att de inte längre ges något val. Om de då börjar främja den illegala ekonomin och arbeta svart är det något för de rättsvårdande myndigheterna att ta tag i, och det kommer i praktiken att göra att de får ett avslag i sin asylprocess.

Det vi nu gör har större effekt. Man ser på helheten och ser till att stänga alla vägar ut till ett eget boende. Som jag har sagt tidigare finns det EU-rätt som hindrar oss från att förbjuda det helt och hållet.

Jag vill också ta upp detta med asylsökande och Migrationsverkets anläggningar. Asylsökande ska inte kunna ställa krav i Sverige. De ska komma hit och genomgå en asylprocess. Under den processen ska de bo där de blir anvisade att bo. Med den här lagstiftningen kommer de att bli anvisade ett asylboende, och de ska bo där. Även om boendet inte håller högsta kvalitet ska de acceptera det. De säger sig ha flytt från krig, och då borde väl ett enkelt boende räcka. Det är vår ställning när det gäller den saken.

Anf. 36 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker nog att det när vi just hörde Nima Gholam Ali Pour tala blev ganska tydligt att ambitionen med detta förslag, i alla fall från Sverigedemokraternas sida, inte är att bryta segregationen eller göra livet bättre för människor som lever i trångboddhet. Det var väldigt tydligt att det för SD handlar om att göra livet sämre för människor som har kommit till Sverige på flykt från krig och förtryck. Denna dubbelhet i kommunikationen tycker jag har präglat väldigt mycket av diskussionen om hur asylsökande ska bo i Sverige den första tiden.

Vi i Miljöpartiet vill ge människor som får asyl i Sverige de bästa möjliga förutsättningarna att bli en del av vårt land. Därför har vi jobbat för att

vi ska ha mer samhällsintroduktion, svenska från dag ett, för dem som väntar i asylprocessen. Vi vet att denna väntan ibland har blivit olagligt lång – över ett år och ibland väsentligt längre än så. Detta kanske är det enda som vi och Sverigedemokraterna ser likadant på i migrationspolitiken: att det är viktigt att det går fort.

Men under asylprocessen vill vi i Miljöpartiet att människor ska komma i arbete och försörja sig själva – om de vill och har möjlighet att få ett jobb. Det är det bästa för Sverige och de människor som kommer hit.

Anf. 37 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Det är absolut så att EBO har skapat sociala problem. Men huvudsyftet med denna proposition är inte att motverka dessa sociala problem. Det är en del av syftet, men huvudsyftet är att asylsökande ska hålla sig till asylboendena.

När det gäller integration, att de ska komma in i samhället och så vidare, är man som asylsökande fortfarande inte klar med sin prövning av om man ska få uppehållstillstånd i Sverige och få vistas här. Så jag tycker inte att integrationsprocessen ska börja när man är asylsökande. Den leder ofta till att man på något sätt rotar sig och kommer in i ett samhälle, och sedan blir det protester när man får avslag och egentligen saknar grund för att vistas i Sverige. Det är alltså viktigt att asylsökande förstår att de inte riktigt har kommit in i samhället så länge de är asylsökande. Man måste först gå igenom en prövning och visa att man har grund för att vistas i Sverige. Där tycker vi olika, helt enkelt.

Jag har hört även ledamoten Haddou prata om att asylsökande ska integreras. Vi tror inte på det där. Är man asylsökande är man på asylboende tills man får uppehållstillstånd. Sedan kan integrationsprocessen komma igång. Men när man från myndigheternas sida inte vet om en person har grund att vistas i Sverige skulle det vara märkligt att ge den personen falskt hopp och påbörja någon sorts integrationsprocess.

Anf. 38 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! En prövning tar normalt minst ett halvår och ofta upp till flera år. Barnen i en familj behöver såklart få sin rätt till skolgång tillgodosedd, och föräldrarna kanske har kvar släktingar i hemlandet och är väldigt oroliga för hur det är på den plats de flytt ifrån, där det kanske råder krig eller där det finns en regim som vill komma åt dem genom deras familjemedlemmar. Att de då – dag efter dag, vecka efter vecka, månad efter månad – ska sitta sysslolösa på ett asylboende, där de kanske inte ens kan gå undan i ett eget rum, riskerar att kraftigt försämra deras psykiska hälsa. Det riskerar att försämra personernas möjligheter att sedan, när de väl får sitt asylbeslut, komma in i samhället och skaffa sig det där jobbet som vi vet är så viktigt för att de ska vara en del av samhället och för att barnen inte ska växa upp i fattigdom här.

Att som asylsökande sitta sysslös är en fruktansvärd situation. När jag besökte Polen precis efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina träffade jag många som hade flytt. I vissa fall hade de kommit till Polen bara några dagar tidigare. Men alla sa: Jag vill få ett jobb! Det kan vara vad som helst – jag var läkare hemma, men jag vill få ett jobb, vilket som helst! Att bara sitta sysslös och följa det som händer på hemmaplan tar kål på mig!

Man vill bidra och bli en del av samhället. Även om det bara är under en kort tid och man får ett avslagsbeslut är det bättre att man faktiskt får den möjligheten.

Anf. 39 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Jag kan också tycka synd om människor. Men jag låter inte detta forma lagstiftningen och migrationspolitiken.

Någonstans måste man se till alla intressen i samhället. Först och främst handlar det om svenska folkets intressen och inte om någon som kommer till Sverige och önskar sig ett jobb. Jag kan visst tycka synd om den personen och känna viss empati, men jag låter inte detta vara grunden för landets migrationslagstiftning. Det ser jag dock att Miljöpartiet gör, och det är tråkigt.

Propositionen kommer att leda till snabbare handläggning av asylärenden. Det blir kortare distans till dem som har kommit hit och sökt asyl, så att man kan intervjua snabbare och få tag på dem snabbare, i stället för att de skaffar eget boende och blir svårare att få tag på. Det kommer alltså att leda till snabbare handläggning.

Något annat som också kommer att leda till snabbare handläggning är att vi får färre asylinvandrare till Sverige. När det kommer många förlängs handläggningstiderna, och människor får vänta alltför länge. Vi måste ta emot så pass få att Sverige kan handlägga ansökningarna snabbt och ge snabba besked.

En del av propositionen handlar om att ge snabba besked. Personerna är på asylboendet och inväntar sitt besked. Det ska inte ta längre än sex månader, för EU-rätten säger att de efter sex månader kan få tillgång till arbetsmarknaden. Vi ska bygga på detta och se till att de får begränsad tillgång till arbetsmarknaden – de ska först få tillgång till arbetsmarknaden sex månader efter att asylansökan har lämnats in. Målet är att handläggningen ska ta kortare tid än sex månader.

Anf. 40 TONY HADDOU (V):

Herr talman! Vänsterpartiets politik för asylmottagande, etablering och inkludering i samhället syftar till att de människor som sökt sig till Sverige undan krig och förtryck ska ges förutsättningar, rättigheter och möjligheter att komma in i samhället. Den politiken inkluderar bland annat permanenta uppehållstillstånd och en stark rätt att få leva med sin familj och att man får återförenas med sina barn här. Det är en ordning som skapar trygghet inför framtiden och underlättar för människor att komma in i samhället.

Sedan finns det naturligtvis integrationshinder; det står helt klart. Det är alldeles uppenbart att den här regeringen och Sverigedemokraterna och deras politik och retorik är Sveriges absolut största integrationshinder. Det ser vi inte minst i den växande arbetslösheten, som är rekordhög, och som lämnas helt utan åtgärder av regeringen. Vi ser det i hur regeringen aktivt ökar och fördjupar de ekonomiska och sociala klyftorna. Och vi ser det i rasismen och hur regeringen vill att människor, även personer som har levt hela sina liv i Sverige, till varje pris ska känna sig oönskade. Det är en skamlig inställning från regeringens sida, och den skadar sammanhållningen något fruktansvärt.

Det är över halvtid nu. Efter mer än två år vid makten är regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar tydliga. I stället för att underlätta

för hushållen, vården, skolan eller äldreomsorgen satsar man på skattesänkningar för de allra rikaste och angriper och pressar asylsökande. I den fråga som vi debatterar i dag – en ny ordning för asylsökandes boende – kommer det att innebära ekonomiska sanktioner mot asylsökande om de väljer att bo någon annanstans än på det asylboende som tilldelats dem. Man villkorar helt enkelt dagersättning och särskilt bidrag med tilldelad boendeplats.

Det är mycket svårt att se hur utökade sanktioner mot asylsökande som väljer eget boende ska förbättra situationen för dem. Men förbättringar för asylsökande har aldrig varit regeringens mål. Man gör ingenting annat än att förvärra situationen för asylsökande, utan någon insikt alls om varför människor som kommer till Sverige väljer eget boende.

De senaste årens debatt om eget boende har fokuserat på brister och risker med boendeformen, och politiken har syftat till att pressa asylsökande och nyanlända att välja bort alternativet i stället för att försöka förstå varför många väljer det. Debatten och politiken har dominerats av en onyanserad och negativ bild av eget boende och en bristande förståelse för det.

De utredningar som har genomförts avseende asylsökandes boende visar på en annan verklighet än vad vi hört här i debatten i dag. Inte minst gäller det flera statliga offentliga utredningar och Boverkets rapporter och remisser. Det konstateras gång på gång att asylsökande som har bott i eget boende under asyltiden lyckas bättre på bostads- och arbetsmarknaden än de som har anvisats till kommun som ordnat boende. Och de viktigaste anledningarna till att man väljer bort asylboende är att det är långt ifrån arbetsmarknaden, det är trångbott och har dålig standard, och det är så dåligt att man inte kan bo där med sina barn.

De asylboenden som Migrationsverket erbjuder har också kritiserats år efter år i utredning efter utredning. Kritiken har rört standarden på boendena, att de är otrygga och trångbodda och att de alltför ofta är otillgängligt placerade. Om regeringen vill att en större andel asylsökande ska välja att bosätta sig där borde regeringen rimligen fokusera på att förbättra situationen på dessa boenden.

Flertalet remissvar är inne på samma spår och pekar på att om inte asylboenden förbättras kan den reform som vi röstar om i dag bara innebära negativa effekter för asylsökande på boenden. Bland annat skriver Rädde Barnen: ”Då trångboddhet i sig är norm på kollektiva asylboenden ställer vi oss frågande till avsikten att skapa flera kollektiva asylboenden samtidigt som man i betänkandet säger sig vilja motverka just trångboddhet.”

Det är som att regeringen medvetet skjuter sig själv i foten.

Det är som sagt svårt att se hur utökade sanktioner mot asylsökande som väljer eget boende ska förbättra situationen för dem, eller för samhället i övrigt, och därmed kan vi konstatera att det aldrig har varit regeringens syfte. Det hörde vi framför allt från Sverigedemokraterna här.

Exempelvis har tidigare reformer i samma riktning inte fått den avsedda effekten. Som flera remissinstanser konstaterar är den dagersättning till asylsökande som regeringen vill dra in för dem som väljer eget boende så låg att indragningen sannolikt inte har någon större effekt på asylsökandes val av boende eller chans att komma in på arbetsmarknaden. Det riskerar i stället att få effekten att asylsökande får ännu sämre levnadsvillkor

och lever i ännu större utsatthet för att de väljer bort anläggningarna de hänvisas till.

Att denna regering och föregående regeringar inte velat höja dagersättningen, som uppgår till maximalt 72 kronor och inte har höjts sedan 1994, säger också en hel del om hur de värnar asylsökandes levnadsvillkor. Den inställningen är bara att beklaga.

Herr talman! När den svenska migrationspolitiken lades om 2016 motiverades det med behovet av ett ”andrum” för asylmottagandet som skulle användas till att förbättra kapaciteten i mottagandet. Nu, närmare nio år senare, kan vi inte se några förbättringar av mottagandet. I stället har mottagandekapaciteten monterats ned, och Migrationsverkets resurser har under perioder minskat, med längre handläggningstider och oviss väntan som följd.

Man blir ju helt chockad när man hör om handläggningstiderna från Sverigedemokraterna. Utredningar kan ta lång tid, så är det, och då blir det en fruktansvärd väntan för asylsökande och deras barn på anläggningsboenden som inte är trygga för dem.

Jag har varit väldigt kritisk i varje debatt mot denna utveckling, som endast lett till försämrat mottagande och sämre integration – styrd av politiker som inte skulle klara sig en dag i asylsökandes skor.

Vänsterpartiet kommer att rösta mot dessa repressiva förslag. Vi lägger fram framåtsyftande alternativ, nämligen förbättringar av både mottagande och boende för asylsökande som bygger på trygghet inför framtiden och goda förutsättningar och möjligheter att komma in i samhället.

Vi tror inte på en politik som domineras av ekonomiska sanktioner och ofrihet. Vi tror på att skapa möjligheter så att människor ska kunna starta sina nya liv i Sverige.

Många rapporter och remisser har påpekat det vi redan vet, nämligen att framför allt barnen får betala ett högt pris när man pressar asylsökande i stället för att förstå varför många väljer eget boende. Är man förälder tänker man i första hand på sina barn. Asylboenden är sällan en trygg plats för barnen, och det är generellt en oerhört påfrestande situation för barnfamiljer.

Man väljer också eget boende för att man vill närma sig arbetsmarknaden, och som sagt har de boenden som erbjuds kritiserats år efter år i utredning efter utredning. Effekten av förslagen just nu är ännu sämre levnadsvillkor och ännu större utsatthet. Det kan vi inte acceptera.

Med det sagt, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 41 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Jag utgår ifrån att ledamoten följde debatten som jag hade med Socialdemokraterna.

Socialdemokraterna vill inte endast avveckla EBO-lagen, vilket vi gör i dag, utan Socialdemokraterna vill bryta mot EU-rätten och Europakonventionen och på något sätt hindra asylsökande från att skaffa eget boende. Då får man ju spärra in asylsökande i något område och hindra asylsökande från att komma ut och skaffa eget boende, eller också får man ha något förbud mot att asylsökande hyr eller köper bostäder.

Det är detta Socialdemokraterna lovar i dag. Är Vänsterpartiet berett att acceptera avskaffandet av eget boende för att få inflytande i en socialdemokratisk regering? Om Vänsterpartiet aldrig under några omständigheter som helst skulle kunna acceptera avskaffandet av eget boende för asylsökande blir ju det som Socialdemokraterna säger ett tomt löfte.

Kan avskaffandet av eget boende bli en del av Socialdemokraternas och Vänsterpartiets migrationspolitik om oppositionen tråkigt nog skulle vinna regeringsmakten?

Vad tycker Vänsterpartiet om Socialdemokraternas löfte att hindra asylsökande från att skaffa eget boende? Kan ledamoten svara på detta, eller kommer det att råda total tystnad om hur splittrad oppositionen är i fråga om migrationspolitiken?

Anf. 42 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Jag vet inte vilken nyhet som framkom just nu från Sverigedemokraterna.

Jag tror att det var DN som gjorde ett reportage om att Socialdemokraterna har röstat till hundra procent som regeringen i migrationspolitikfrågor. Det har inte Vänsterpartiet gjort. Då tänker jag att ledamoten bara kan dra slutsatsen att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna står långt ifrån varandra i migrationspolitiken.

Den här regeringsförhandlingen är det väldigt svårt att dra nu. Jag tror att alla här förstår situationen inom migrationspolitiken. Det är väl inte mer än det, och jag står inte här och regeringsförhandlar nu.

Om vi ska komma till kärnan i detta tror jag att ledamoten här är så svettig för att han i morse såg att Liberalerna och Kristdemokraterna är under spärren och att det blir väldigt svårt att bilda regering på den sidan. Kan det vara så?

Anf. 43 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Det är inte så, kan jag svara. Jag har fokuserat på debatten sedan jag kom hit på morgonen.

I sin reservation förordar Vänsterpartiet att EBO-lagen inte ska avvecklas. Vad Vänsterpartiet vill är att asylsökande ska skaffa eget boende och få ekonomiskt stöd för detta.

Vi vet att EBO-lagen har skapat invandrartäta områden i Sverige där det råder kulturellt utanförskap. Det råder inget tvivel om att EBO-lagen har varit skadlig för de asylsökande men också för landet som helhet, men Vänsterpartiet vill ändå att staten ska betala asylsökande som skaffar eget boende.

Det framgår inte riktigt varför Vänsterpartiet vill att utlänningar utan uppehållstillstånd ska drälla omkring i Sverige, men jag vill ändå fråga ledamoten följande.

Kommer ledamoten och Vänsterpartiet att verka för att återinföra EBO-lagen ifall oppositionen tråkigt nog skulle få regeringsmakten? Finns det en risk att EBO-lagen skulle återinföras ifall Vänsterpartiet får inflytande över en svensk regering genom Socialdemokraterna?

Vi sverigedemokrater sa vad vi skulle göra tillsammans med våra samarbetspartier. Vi var ärliga mot väljarna. Kan ledamoten besvara en enkel fråga om Vänsterpartiet kommer att använda eventuellt framtida inflytande över en svensk regering för att återinföra EBO-lagen?

Anf. 44 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Låt mig vara tydlig mot ledamoten! Vi tror inte på en politik som domineras av sanktioner och indragna bidrag för inte bara asylsökande utan också fattiga människor, som den här regeringen länge har sparkat på.

Ledamoten förstod kanske inte det jag sa i första replikskiftet, men jag klargjorde väldigt tydligt att framtida regeringsförhandlingar inte är något jag tar i talarstolen.

Jag måste säga att det här är väldigt oansvarigt av ledamoten i den situation vi är i i dag och med det ansvar Sverigedemokraterna har för Sverige. De blickar bara bort och har redan sagt vad de tycker om integration.

Ska vi titta på arbetsmarknaden? Arbetslösheten är fruktansvärt hög, rekordhög, och Sverigedemokraterna lämnar den helt och hållet utan åtgärder. På bostadspolitiken? Ni har kraschat bostadsmarknaden. Byggarbete går utan jobb. På välfärden? Ni rullar ut nedskärningar över hela Sverige.

Det gör mig så fruktansvärt frustrerad att ett så oansvarigt parti står här och sparkar på asylsökande – och inte bara på asylsökande. Hushållen i Sverige har ni lämnat helt i sticket.

Den här regeringsförhandlingsdebatten, lägg ned den! Ta ansvar! Ni sitter med och styr Sverige.
(Applåder)

Anf. 45 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi en proposition som gäller en förändring för inriktningen gällande boende för asylsökande.

Regeringens proposition tar ett första nödvändigt steg för att möta de problem som finns i dagens system där många asylsökanden väljer ett eget boende och där ett flertal problem visat sig uppstå.

Redan 2019 var vi Kristdemokrater tydliga med att EBO var ett problem. Jag vill citera några rader som min företrädare i socialförsäkringsutskottet Hans Eklind sa i ett anförande i kammaren hösten 2019 och som även i dag beskriver situationen bra.

Hans Eklind sa: Vi behöver ersätta EBO med ABO. Det är Kristdemokraternas besked. Det egna boendet för asylsökande måste på sikt ersättas av anläggningsboenden. En viktig åtgärd är att avveckla EBO för att ta itu med det skuggsamhälle som människor hamnat i. I spåren av skuggsamhället följer social utsatthet, illegalt arbete och brott. Inget annat land använder boendeformen EBO i sådan utsträckning som Sverige. Den bidrar till att cementera segregationen i Sverige.

Kristdemokraterna är tydliga. Sverige ska ha en migrationspolitik som tar hänsyn till vår förmåga att integrera. När detta inte sker får vi överfyllda förorter, parallellsamhällen och utanförskap. En integrationspolitik som ökar vår integrationspotential kan inte komma runt det faktum att boendsituationen för asylsökande är en bärande del. Vi behöver ha en jämnare fördelning och en bättre planering för våra asylsökande.

I dag kan vi konstatera att en stor del av dem som kommer till Sverige hamnar i EBO i redan hårt ansträngda förorter eller städer. Där utnyttjas de till att köpa svartkontrakt och drabbas av trångboddhet och segregation. Men om segregationen i Sverige ska brytas, vilket vi kristdemokrater är besjälade av, måste trenden brytas. Vi menar att rätten till eget boende så

snart det är möjligt, och på det sätt som det kan ske, ska slopas och att anläggningsboende i fortsättningen är den boendeform som ska erbjudas från staten.

Det här inlägget från 2019 beskriver situationen och var vi står i dag ganska bra. Det följdes upp med en gemensam reservation från Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna. Det fanns alltså en majoritet i denna kammare för en förändring redan 2019.

Herr talman! Den nuvarande ordningen med eget boende infördes som sagt i mitten på 1990-talet. Tanken var att mottagandet av asylsökande skulle präglas mindre av omhändertagande och mer av ökat eget ansvars-tagande. Man uppskattade vid införandet att ungefär 10 procent skulle ordna eget boende.

Det visade sig dock snart att betydligt fler av de asylsökande valde eget boende. De senaste fyra åren har andelen asylsökande i eget boende uppgått till mellan 60 och 65 procent. Det förekommer som sagt i en mycket större utsträckning i Sverige jämfört med andra jämförbara länder.

Detta medför negativa effekter. Det blir trångboddhet och segregation, och särskilt barnen riskerar att drabbas negativt. Flera kommuner har också under lång tid påtalat att dagens ordning för asylsökandes boende inte är hållbart. Utöver att det medför negativa konsekvenser för de asylsökande själva har det försvårat för kommuners och regioners planering av till exempel skola och sjukvård. Det är därför angeläget att detta ändras, och nu genomför regeringen första steget i denna förändring.

Herr talman! Förslagen innebär att asylsökande som huvudregel endast ska ha rätt till ekonomiskt bistånd under asyltiden. Migrationsverket får möjlighet att undersöka asylsökandes boende- och förvaringsutrymmen i syfte att kontrollera att asylsökanden bor på den tilldelade boendeplatsen. En ansökan om uppehållstillstånd får räknas som återkallad om man inte bor på ett asylboende och inte heller håller Migrationsverket underrättat om sin bostadsadress. En skyldighet att delta i samhällsintroduktion föreslås också.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars. Effekten av detta första steg blir ett effektivare asylmottagande som främjar en kortare asylprocess, vilket främjar både individen och samhället.

Herr talman! Regeringen verkställer nu alltså ett första steg för förändring av EBO. Men hur ser det ut på oppositionens sida? Som vanligt, får jag säga. Socialdemokraterna talar sig varma både i denna debatt, i sin reservation och i interpellationsdebatter under slutet av förra året om det akuta behovet att ta bort EBO-möjligheten. Man tycker och säger att regeringen gör för lite och att det händer för sent.

Som jag sa i replikskiftet borde man kanske ha lite mer självinsikt och kanske också lite mer självkritik. Man säger sig ha varit emot EBO-möjligheten sedan länge, men det är konstigt att åtta år i regeringsställning inte ledde fram till en proposition eller ens ett underlag för en proposition, trots att man ända sedan 2019 var medveten om att det fanns ett stöd för det i riksdagen.

Men det var nog så enkelt som dåvarande migrationsministern Morgan Johansson uttryckte det 2021. Han sa att han gärna skulle ta bort möjligheten, men trots stöd i riksdagen förhindrade samarbetet med Miljöpartiet det.

Så kommer det nog att se ut även framöver. Socialdemokraterna lovar och tycker, men eftersom de inte har samsyn på sin sida i regeringsalternativen kommer det troligtvis inte att hända något. Dagens debatt och reservationer visar på det. Vänsterpartiet och Miljöpartiet säger nej till förändringen. I detta fall verkar Centern i sin reservation samtycka till förändringen, men vi vet inte eftersom de inte är med i debatten.

De stora orden från Socialdemokraterna klingar märkbart falskt om man ser till vilken verklig politik de driver i regeringsställning. Att bibehålla makten framför att genomföra nödvändiga förändringar är snarare mantrat när Socialdemokraterna sitter i regering.

Jag får nog göra både Ola Möller och Tony Haddou besvikna, för de får nog räkna med att se Kristdemokraterna i riksdagen efter nästa val också. Vi har tidigare varit uträknade, men vi har lyckats samla våra krafter och få ett väljarstöd. Detta är en av anledningarna till att vi har den regering vi har i dag. Vi kommer nog att ses igen även efter nästa val.

Herr talman! Socialdemokraterna hävdar att vi i regeringen inte agerar tillräckligt. Det stannar dock inte med dagens proposition. Tidöregeringen startade en kompletterande utredning som i största möjliga mån ska ge myndigheterna de verktyg som behövs för att se till att asylsökande bor på asylboenden. Den har presenterats, och regeringen fortsätter nu arbetet med att genomföra steg två.

Herr talman! Den här regeringen levererar. Det är mer verkstad nu vad gäller förändringar, även inom området EBO, än vad det var under den tidigare regeringens åtta år. Paradigmskiftet inom migrationspolitiken fortsätter. Under 2024 var det rekordfå asylansökningar till vårt land, som en naturlig följd av att Sveriges migrationspolitik fått en ändrad inriktning.

För att skapa en lyckosam integration behöver den strama migrationspolitik som nu genomförs av sittande regering fortsätta. Tyvärr ser framtiden osäkrare ut om det mot förmodan blir ett regeringsskifte. Situationen är att oppositionspartiernas politik spretar rejält och i vissa fall är totalt motsägelsefull.

Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, som innebär stöd till propositionens genomförande och avslag på alla reservationer.

(Applåder)

I detta anförande instämde Hans Eklind (KD).

Anf. 46 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Ingemar Kihlström talar i sitt anförande om att motivet till att förbjuda asylsökande från att få dagersättning om de väljer att bo någon annanstans än på Migrationsverkets anläggningar är att det skulle förbättra situationen vad gäller segregationen i samhället. Jag måste säga att detta för mig inte ens är en logisk kullerbytta, utan det blir ett magplask.

Man säger att det är ett problem att det bor många nyanlända i samma områden och att de här människorna då inte får träffa tillräckligt många personer som till exempel pratar svenska som modersmål, eller vad det nu kan handla om. Man säger att man i stället löser det genom att koncentrera alla asylsökande till olika förläggningar som ska ligga på ett fåtal orter.

Men, Ingemar Kihlström, då kommer ju de här barnen att enbart bo med andra asylsökande. Skolorna i de här områdena kommer ju att ha en väldigt hög andel asylsökande barn i sina skolklasser.

Vore det inte bättre att ersätta det system vi har i dag med ett system där Migrationsverket jobbar aktivt med att hitta boenden som är utspridda på många olika platser – riktiga, bra boenden där barn inte lever i trångboddhet och där personer som kanske har flytt på grund av att de är homosexuella inte klumpas ihop i samma kollektiv med människor som de kanske är rädda för eller som i värsta fall utsätter dem för diskriminering och trakasserier?

Den lösning man nu presenterar kommer bara att leda till en sak, och det är att de som väljer eget boende blir fattigare och att de som inte gör det får en sämre chans att integreras.

Anf. 47 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Tack så mycket för frågorna och konstaterandet, Annika Hirvonen!

Man kan konstatera att asylsökande är just asylsökande. Det är en process där man utvärderas mot det regelverk vi sätter upp i den här riksdagen. Vem ska få möjligheten att stanna i Sverige, och vem kommer att få sina skäl prövade med resultatet att de inte bär, vilket innebär att man får återvända?

Det är på det sättet effektivare för både individen och samhället att ha en situation där man vet var personerna bor och kan försöka arbeta för att processen ska vara så kort som möjligt. Det handlar nämligen om att sedan integrera dem som Sverige, enligt de beslut vi fattar i den här kammaren, ger beskedet: Ni har rätt till uppehållstillstånd i vårt land.

Vi kan konstatera att beviljandegraden för de asylsökande som kommer hit var 25 procent förra året. Det gäller alltså att snabbt komma till ett beslut om huruvida någon har rätt att stanna eller ska återvända. Vi kan också konstatera att den modell vi har haft fram till nu, där människor har valt ett eget boende, inte har främjat möjligheten att bland annat skydda dem som har konverterat. De kan också riskera att hamna i utsatta situationer. Barn kan tvingas bo tillsammans i väldigt trånga utrymmen, och som jag nämnde har kommunerna en situation där de har svårt att åstadkomma både skola och sjukvård.

Vi ska naturligtvis ställa krav på Migrationsverkets boenden så att de främjar människors rättigheter till ett värdigt boende och utrymme. Det tror jag är mycket bättre att göra – liksom att se till att processen fram till beslut blir så kort som möjligt.

Anf. 48 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Det vore verkligen mycket bättre att förbättra Migrationsverkets boenden än att säga att alla som inte bor där ska bli fattigare, så varför gör Ingemar Kihlström inte det? Varför får vi inte förslag till riksdagen som handlar om hur regeringen ska förbättra Migrationsverkets boenden så att de blir tryggare för barn och personer som har konverterat eller är diskriminerade, till exempel på grund av att de är hbtqi-personer?

Man har två helt olika resonemang om varför det här lagförslaget är en bra idé. Ett är det som vi hörde från SD, och ett är det som Ingemar Kihlström talade om i talarstolen. Då talade Ingemar Kihlström om att det här

ska minska segregationen, men när jag nu frågar – och ifrågasätter – hur det minskar segregationen att samla alla asylsökande på vissa förläggningar på ett fåtal platser väljer Ingemar Kihlström att i stället gå tillbaka till det resonemang som SD hade, nämligen att de inte ens ska komma in i samhället.

Jag tror att man kanske inte ens själv förstår att det här liksom är två oförenliga resonemang. Antingen vill man motverka segregationen, och då måste man föra en politik som gör att personer som kommer till Sverige som flyktingar snabbt ska få alla de verktyg de behöver för att integreras. De ska få språket från dag ett och möjlighet att jobba från dag ett i stället för att hamna i passivitet. Det är ofta fruktansvärt psykiskt nedbrytande att bara sitta sysslolös vecka efter vecka, månad efter månad, utan att veta när man får sitt beslut, utan att kunna göra någonting och utan att kunna jobba.

Anf. 49 INGEMAR KIHSTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Man kan konstatera att det system vi har i dag inte har åstadkommit det som Annika Hirvonen förordar. Som har nämnts tidigare i debatten uppstår segregationen på grund av att eget boende gör att människor hamnar i områden som redan är hårt belastade och där integrationen inte har fungerat.

Precis som jag sa är det viktiga att ha en kort process – en kort process där man ser om man har rätt att stanna i Sverige eller om man ska återvända. Har man rätt att stanna i Sverige ska alla resurser för att integreras i samhället sättas in. Vi kan konstatera att den politik som Miljöpartiet vill återvända till och som vi hade under många år har skapat den situation vi har i dag, med segregation och olika samhällsproblem.

När vi säger att man ska bo på ett boende handlar det också om att vi genom de direktiv till och den styrning vi har av Migrationsverket kan se till att boendena lever upp till den standard de behöver ha. Det gäller både skydd av individer och möjlighet till stöd. Precis som propositionen säger ska man också få en samhällsintroduktion redan från första dagen. Samhällets resurser ska användas på ett effektivt sätt. Vi ska se till att individen får ett beslut så snart som möjligt och att man integreras.

Vi kan konstatera att det system vi har i Sverige, där 60–65 procent bor i eget boende, skiljer sig från i princip hela Europa. Vi kan också konstatera att det inte har lett till framgång. Här i kammaren finns det en bred majoritet för att ändra till ett system där man bor på ett boende tills man har sitt beslut. Jag tror att det är den rätta vägen just för att både barns och andra individers rättigheter ska tillgodoses i mycket högre grad.

(Applåder)

Anf. 50 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! I dag debatterar vi ett lagförslag där regeringen vill ta bort möjligheten för asylsökande att få dagersättning om man själv väljer var man bor.

Dagersättningen uppgår till som mest 71 kronor om dagen, vilket är för lite för att leva på. 71 kronor om dagen räcker inte för att äta sig mätt, köpa SL-biljetter och mediciner, betala för läkarbesök och köpa vinterkläder. Det är någonting vi har diskuterat många gånger i den här kammaren.

När vi nu pratar om den här lagändringen är det viktigt att förstå att de flesta tror att den inte kommer att fungera. När den tidigare regeringen

införde en liknande modell och sa att man inte ska kunna bosätta sig i vissa områden där det redan råder stort socialt utanförskap och få dagersättning om man är asylsökande eller flykting från Ukraina ledde det till att människor flyttade dit ändå, men blev fattigare. Det riskerar att bli effekten även av den här lagändringen.

Vi har hört två olika sätt att argumentera för att det skulle vara bra att ändra regelverket för var asylsökande får bo. Det ena går ut på att dagens system, där många asylsökande själva har valt att flytta till ett eget boende, har lett till att många har flyttat hem till släktingar. Man har flyttat till platser där man helt enkelt blir mer trångbodd, eller också har man flyttat nära många människor som man har kontakter med – till exempel för att man känner varandra från hemlandet.

Argumentet är att det här har bidragit till en ökad segregation och att segregationen kommer att minska om man i stället bestämmer att asylsökande ska bo på Migrationsverkets kollektiva boenden, alltså olika typer av förläggningar.

Det resonemanget haltar ju. Om man bestämmer att alla asylsökande ska bo på väldigt få platser kommer ju skolorna i dessa områden ofrånkomligen att få en hög andel barn som kommer från andra länder och ännu inte har lärt sig svenska. Det kommer också att leda till att det blir mycket svårare för vuxna att hitta jobb. Detta beror inte minst på att Migrationsverket ofta har boenden där det är som billigast att bo, det vill säga där ingen annan vill bo och ibland där ingen annan bor – alltså mitt ute i skogen, på olika campingar eller på lägergårdar.

Jag tror att vi måste komma bort från den här mentaliteten. Vi måste komma bort från att det antingen handlar om denna typ av kollektivboenden, där Migrationsverket hittar den billigaste lösningen, eller blir så att människor själva får lösa det hela på en bostadsmarknad som är jättesvår. Det är redan i dag jättesvårt för många barnfamiljer – för dem som inte har råd att köpa en egen bostadsrätt eller villa – att hitta tillräckligt stora lägenheter.

Jag tror att Migrationsverket måste jobba mer aktivt och hitta boenden på många olika platser. Myndigheten måste hitta riktiga lägenheter, speciellt för barnfamiljer och unga människor. Om du har flytt till Sverige på grund av att du har förföljts för din tro eller för din sexuella läggning ska du inte behöva dela rum med människor som är fördomsfulla just mot personer som du själv. Migrationsverket måste se till att människor får en egen trygg plats.

Det är därför vi i Miljöpartiet har lagt fram ett helt annat förslag, som vi på riktigt tror skulle leda till förbättringar såväl vad gäller segregationen som för asylsökandes trygghet här och nu och deras möjligheter att jobba och försörja sig.

Vi vet att man mår bättre om man får en meningsfull sysselsättning direkt när man kommer till ett nytt land. Det minskar risken för depression och andra utmaningar som gör att individen lider mer och får svårare att, efter en lång asylprocess, klara av svenska för invandrare eller att få ett jobb eller en utbildning.

Regeringens retorik har två olika spår, som jag sa tidigare. Det ena handlar om segregationen. Det andra blir väldigt tydligt när vi lyssnar på SD. Det handlar om att försäkra de materiella villkoren, göra människor

fattigare och göra livet sämre för människor som flyr till Sverige för att de inte ska vilja fly just hit.

Allt oftare hör vi att det pratas om människor som flyr som om de vore kriminella. Nu ska man få göra husrannsakan hos flyktingar för att kolla var de bor, så att de inte har valt att bo någon annanstans där de känner sig tryggare eller kan få jobb. Snart ska människor inte få åka vart de vill, utan de ska bara få vara i ett visst län.

Man ska inte få göra som en kvinna jag träffade, som flytt från Ukraina. Hennes mamma fick en lägenhet i Gävle, men själv bodde hon i Stockholm. Hon brukade ta tåget med sin femårige son och hälsa på mamman så ofta hon kunde. Sådana resor skulle bli kriminella med den politik som Sverigedemokraterna pratar om att regeringen vill införa. Som om asylsökande skulle hålla sig undan från den asylprövning de – många gånger med risk för sitt eget liv – har rest över halva jorden för att få! Det finns inget problem med att väldigt många som söker asyl i Sverige håller sig undan och gömmer sig från sina intervjuer hos Migrationsverket.

Den här retoriken handlar om att demonisera och kriminalisera några av samhällets mest utsatta, nämligen de människor som kommer hit och säger: Hej! Kan jag få skydd här? Kan jag få leva?

Herr talman! Från Miljöpartiets sida yrkar vi avslag på nästan allt i det här förslaget. Det finns dock en liten del som vi tycker att man måste jobba mer på. Det handlar om att få samhällsintegration från dag ett. Det är jätteviktigt att var och en känner till sina rättigheter. Vi vet att kvinnor som känner till sina rättigheter i större utsträckning kommer att kunna ta vara på dem. Samma sak gäller för barn. Samma sak gäller också för män, ungdomar och äldre. Samhällsintegration är jätteviktigt.

Jag yrkar därför bifall till reservation 2 i betänkandet. Jag hoppas att vi blir allt fler som tar som vår uppgift att sluta misstänkliggöra de mest utsatta i vårt samhälle och sluta tala om människor på flykt som om de ville komma hit för att begå brott. Den retoriken och det tanke sättet genomsyrar tyvärr mycket av denna debatt, och jag beklagar det. Det är inte så vi bygger en stark gemenskap och tillit i vårt samhälle. Tvärtom polariserar det när grupper ställs mot grupper.

Anf. 51 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! I ett tidigare replikskifte mellan Annika Hirvonen och mig fick jag ett löfte om att jag skulle kunna få svar på alla frågor vad gäller regeringsfrågan och samarbetsformerna för Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Socialdemokraterna om jag tog replik på Annika Hirvonens anförande. En vetgirig riksdagsledamot glömmar aldrig, så därför står jag nu här och vill ställa frågor om detta till Annika Hirvonen.

Vilka krav och villkor kommer Miljöpartiet att ha för att släppa fram en socialdemokratisk regering om olyckan skulle vara framme efter nästa val? Det är en relevant fråga som väljarna behöver ha svar på.

Annika Hirvonen och Miljöpartiet säger i princip nej till alla de reformer som vi nu genomför på migrationsområdet. Som jag sa tidigare låtsas Socialdemokraterna som att de alltid har varit för det vi nu genomför. De hummar bak i bänkarna och säger att det är bra och att de vill gå ännu längre. Miljöpartiet vill dock stoppa detta.

Vilka är villkoren och kraven för att tillåta en socialdemokratisk regering efter nästa val? Det skulle jag vilja ha svar på, herr talman.

Anf. 52 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Nu uppfattade inte jag att frågan var begränsad till enbart detta ärende, så jag tar mig friheten att svara på den som den var formulerad.

Ett av de absolut viktigaste kraven för Miljöpartiet kommer att vara att vi i Sverige får till en rättvis klimatomställning där vi ställer om samhället på ett sätt som gör att vi når de klimatmål vi har satt upp men som också möter det som forskningen säger är helt nödvändigt för att undvika en klimatkatastrof.

Anf. 53 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Man får väl ändå se det som att denna debatt i någon mån handlar om migrationspolitik. I det här fallet handlar det om asylsökandes boende och den reformering vi nu vill genomföra. Det är i den kontexten jag vill ställa dessa frågor. Jag kommer att ge Annika Hirvonen chansen att koncentrera sig på migrationspolitikens område.

Jag vill alltså veta: Vilka delar av det som vi genomför under den här mandatperioden kommer Miljöpartiet att kräva ska reverseras, alltså tas tillbaka eller förändras? När det gäller mottagandet av asylsökande tar vi ett första steg i dag, och vi kommer att ta ett andra steg vid ett senare tillfälle. Vi fasar i princip ut EBO-lagstiftningen och möjligheten till eget boende. Vi vidtar också en massa andra åtgärder på migrationspolitikens område, för vi måste få ordning på invandringen till Sverige.

Det är i denna kontext som jag önskar att Annika Hirvonen och Miljöpartiet besvarar frågan: Vilka krav kommer man att ha för att släppa fram Magdalena Andersson till statsministerposten, om olyckan skulle vara framme?

Anf. 54 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Ni får ursäkta den kanske lite skämtsamma tolkningen, men vi får dessa frågor i varje debatt om migration. Just den här gången var de inte specificerade.

Det är klart att vi varje gång vi har en migrationsdebatt kan ha en diskussion om vilka krav Miljöpartiet kommer att ställa den dag som vi får möjlighet att återta makten efter 2026. Men vi i Miljöpartiet har inte för vana att så långt före valet specificera en kravlista och dela med oss av den i kammaren. När det är ett och ett halvt år kvar till valet har vi som ingång att berätta om vår politik, och vår politik när det kommer till asylsökandes boende är det som jag precis redogjorde för.

Vi tycker att det bästa nu vore att ge Migrationsverket i uppdrag att hitta boenden som är utspridda på många platser så att människor får de bästa möjligheterna att hitta jobb, så att barn får goda möjligheter att komma in på en skola där de snabbt kan lära sig svenska och så att människor inte passiviseras på stora anläggningar.

Om det är något som jag tycker skiljer Moderaterna och Tidöpartierna från oss i Miljöpartiet och Socialdemokraterna är det ambitionen att på riktigt motverka segregation.

I Tidöpartierna pratar man om att integrationen ska bli bättre, men sedan lägger man gång på gång fram förslag som slår sönder integrationen och försämrar möjligheten att integreras. Man lade till och med ned den

myndighet som skulle jobba kunskapsinriktat för att motverka segregation. Det var bland det första man gjorde.

Anf. 55 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Enligt Miljöpartiets reservation leder regeringens förslag till att möjligheten för asylsökande att välja eget boende inskränks genom att dagersättningen dras in.

Miljöpartiet menar vidare i sin reservation att förslaget innebär inskränkningar för asylsökande i rätten att röra sig fritt och välja bosättningsort, rätten till privat- och familjeliv samt rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och lämplig bostad.

Jag uppfattar att Miljöpartiet är mycket kritiskt till att Tidöpartierna nu avvecklar EBO-lagen. Men nu är det så att Socialdemokraterna säger att de vill gå ett steg längre. På något sätt vill de förbjuda eget boende helt för asylsökande, antingen genom att spärra in dem och hindra dem från att skaffa eget boende eller genom att införa ett allmänt förbud mot att asylsökande skaffar eget boende.

Om Miljöpartiet nu är så kritiskt till dagens proposition om att avskaffa EBO-lagen, hur förhåller sig Miljöpartiet då till Socialdemokraternas förslag att förbjuda eget boende för asylsökande? Är Miljöpartiet berett att stödja en rödgrön regering som vill gå ännu längre och förbjuda eget boende för asylsökande helt och hållet? Var går gränsen för Miljöpartiet, om det nu över huvud taget finns en? Kommer Socialdemokraterna att ha Miljöpartiets stöd för att förbjuda eget boende för asylsökande?

Anf. 56 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Miljöpartiets ingång är att asylsökande ska ha trygga och värddiga boenden, alltså boenden som inte är trånga och där man inte koncentrerar alla till olika typer av förläggningar där asylsökande bor tillsammans, kanske till och med i samma rum som människor de inte känner sig trygga med.

Vi tycker att Migrationsverket borde få i uppdrag att hitta bostäder som är insprängda i helt vanliga bostadsområden. Det står helt i motsats till det som Sverigedemokraterna och regeringen nu föreslår.

Jag är övertygad om att om Migrationsverket skulle klara av att hitta attraktiva boendelösningar på platser där människor som kommer till Sverige och direkt vill börja jobba också har möjlighet att hitta ett jobb skulle vi på riktigt kunna motverka några av de negativa effekter som många av oss nog är överens om har funnits med nuvarande system.

Jag tror att det är denna grundambition som förenar både Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Sedan har vi olika syn i många delar, men Miljöpartiets ambition är att se till att människor som har flytt till Sverige och söker asyl här har värddiga villkor från början och de bästa möjligheterna att bli en del av vårt land.

Anf. 57 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Som jag uppfattar det är Miljöpartiet emot ett förbud, vilket innebär att Socialdemokraterna inte kommer att kunna genomföra det förslag som de lägger fram i dag. Det säger mycket.

Jag har stor respekt för ledamoten, som har samma värderingar i dag som hon hade i går. Vissa politiker svänger vilt och anpassar sig efter poli-

tiska trender, men ledamoten och Miljöpartiet fortsätter enträget att kämpa för en liberal migrationspolitik. Även om jag inte håller med ledamoten är det bra att det finns politiker som står upp för det de tror på också när det blåser hårt. Jag undrar om ledamoten kommer att göra detta fortsättningsvis.

I dag avvecklar vi EBO-lagen. Vi kommer sedan att bygga på detta och i praktiken göra det omöjligt för asylsökande att leva utanför asylboenden. Det kommer att införas geografiska begränsningar för asylsökande senare under mandatperioden. Det kommer att införas närvarokontroller. Det kommer att antas lagstiftning som innebär att asylsökande inte kan arbeta i landet förrän efter sex månader från det att asylansökan lämnades in. Asylsökande kommer helt enkelt att veta sin plats när de kommer till Sverige.

Kommer ledamoten att stå upp för sina värderingar och verka för att rulla tillbaka alla dessa reformer och återinföra EBO-lagen om den röd-gröna oppositionen tråkigt nog skulle vinna regeringsmakten? Vill Miljöpartiet återinföra EBO-lagen om de får inflytande i en regering?

Jag tycker att väljarna har rätt att få veta detta. Vad gör Miljöpartiet om de får inflytande i en regering? Kommer de att dra tillbaka alla reformer? Kommer de att återinföra EBO-lagen? Med tanke på att det är detta vi diskuterar i dag tycker jag att ledamoten borde kunna svara på frågorna.

Anf. 58 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag kommer att fortsätta att ta avstånd från det sättet att tala om asylsökande. ”Veta sin plats”, säger Nima Gholam Ali Pour, som om det vore något slags träning av en hund. Jag tycker att det är ett fruktansvärt ovärdigt sätt för en riksdagsledamot att tala om människor i kammaren. Verkligen! Sverigedemokraterna talar på det sättet om några av samhällets mest utsatta. Det är människor som har lämnat allt bakom sig och flytt, ofta med risk för sina egna liv.

Vi var båda på plats och besökte en flyktingförläggning på Samos i Grekland, och precis när vi kom dit fanns där en hel rad med familjer som just hade korsat Medelhavet. Barnen var blöta om jeansen, och några hade tappat sina skor. Veta sin plats – nej, det är inte ett sätt som man talar om människor på, inte i Sveriges riksdag.
(Applåder)

Anf. 59 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Annika Hirvonen får gärna konvertera till Kristdemokraterna om hon hittar rätt i politiken på det sättet. Talmannen råkade ju ange fel parti när han gav henne ordet.

Jag vill bara göra några reflektioner och ställa några frågor till Annika Hirvonen. Tycker Annika Hirvonen att vi har ett bra system i dag? Vi kan konstatera att Sverige skiljer ut sig från alla andra länder i Europa. Här har vi EBO, som det kallas, på 60–65 procent medan andra länder inte har det. Man kan fundera på om Annika Hirvonen menar att de andra länderna gör fel.

Vi kan också konstatera att många kommuner, säkerligen med delvis styrning av Miljöpartiet, säger att det finns problem med eget boende. Det egna boendet är inte något paradys, utan många utredningar har visat att

det ofta innebär trångboddhet. Man bor många i lägenheter, och barn har små möjligheter att studera och få andra behov tillgodosedda.

Jag undrar därför: Är Miljöpartiets analys trots allt att EBO är svaret på alla frågor? Det viktiga är, som jag sa i ett replikskifte, att asylprocessen är kort. Trots det Annika Hirvonen säger om att man kommer hit som flykting eller alternativt skyddsbehövande kan vi konstatera att 75 procent av dem som har sökt asyl i Sverige får ett nej. De uppfyller inte kraven för att räknas som flykting eller alternativt skyddsbehövande.

Jag ser därför en vinst i att man snabbt kommer till ett beslut och att asylprocessen blir kort. Är det inte bättre att människor finns i ett boende som uppfyller de krav som vi naturligtvis ska ha på ett boende? Detta är ett boende som också kan innebära en kort analys tid och ett sätt för människor att kunna få information om vad som gäller. Vore inte det en bättre lösning än ett eget boende, som till syvende och sist ger problem i dag?

Anf. 60 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att bemöta frågan om att konvertera till Kristdemokraterna, som talmannen på sätt och vis initierade.

Det får mig att tänka tillbaka på en tid då jag satt i kommunstyrelsen i Sundbyberg. Då var det Kristdemokraterna som skickade runt ett papper med ett upprop för att protestera mot utvisningen av en kristen familj som hade fått avslag på sin asylansökan. Det var hos Kristdemokraterna som flera människor fann sin fristad och ett tak över huvudet. Jag vet inte om de personer som då representerade Kristdemokraterna i Sundbyberg fortfarande är aktiva eller ens medlemmar. Men det var ett annat Kristdemokraterna än det vi möter i riksdagen 2025.

Herr talman! Jag går nu över till frågan. Det är inte för att människor har valt en egen lägenhet att bo i som väntetiderna och handläggningstiderna på Migrationsverket eller i domstolarna är långa. Tiden kanske skulle kunna kortas med ett par veckor för någon delgivning, men på det stora hela riskerar den här politiken att innebära att människor blir fast på en plats utan möjlighet att arbeta eller sysselsätta sig.

Detta innebär inte heller ett enda steg närmare när det gäller att integreras i det svenska samhället för alla dem som ska bli en del av det svenska samhället. Tvärtom leder passiviteten ofta till att människor får det svårare att få ett jobb eller börja plugga.

Anf. 61 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag kan lugna Annika Hirvonen vad gäller de kristna konvertiterna. I år är det faktiskt första gången detta nämns i Migrationsverkets regleringsbrev. Statskontorets rapport, som särskilt lyfter fram de kristna konvertiterna och hbtq-personers rättigheter, finns nu med. Det kan Annika Hirvonen tacka Kristdemokraterna och regeringen för. Vi sätter fokus på en fråga som tyvärr inte riktigt var i fokus under de sju år som Miljöpartiet var med och stödde S-regeringen.

Man kan konstatera att de analyser vi gör är helt olika. Precis som många kommuner och instanser säger är det stora problem med EBO. Också vad gäller boende, som vi hade uppe i förra replikskiftet, kan jag lugna Annika Hirvonen. Regeringen har som avsikt att asylsökande ska bo i mottagningscenter, och det innebär att Migrationsverket behöver anpassa sitt boendebestånd. Regeringen har gett Migrationsverket i uppdrag att för-

bereda detta, och i uppdraget ingår att analysera behov och rättigheter i det reformerade mottagningssystemet för exempelvis barn, men även för andra utsatta grupper såsom hbtqi-personer och kristna konvertiter.

Annika Hirvonen kan vara trygg. Vi står stadigt och håller fast vid detta. Men vi gör också en annan analys. Den situation vi har nu visar att Sverige under ett antal år tog emot alldeles för många migranter för att kunna integrera dem lyckosamt. Vi har förändrat vårt ställningstagande utifrån den situationen; det står jag för. Jag vore tacksam om också Miljöpartiet gjorde en analys för att se vilka saker som behöver genomföras för att vi ska få en integration som fungerar. Det vi beslutar och diskuterar i dag är ett steg på den vägen.

Anf. 62 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Jag menar att det vi beslutar i dag är ett steg mot en sämre integration. Det man bestämmer i dag är inte att nyanlända ska få lägenheter på olika platser så att det blir mindre segregation, som vi föreslår. Ni föreslår i stället att man ska koncentrera alla till få platser på Migrationsverkets boenden, och det kommer inte att bidra till att förbättra integrationen.

Vi har hört från Sverigedemokraterna tidigare i dag att nyanlända under asyltiden inte ska få jobba under de första sex månaderna i landet. Det kommer inte att förbättra integrationen; det kommer tvärtom att försämra integrationen. Det kommer att försena inträdet på arbetsmarknaden, och det är ju ofta på jobbet man lär sig svenska. Det kommer att leda till att många blir passiviserade, vilket ökar den psykiska ohälsan och lidandet hos individerna. Att bli passiviserad och sitta vecka efter vecka, månad efter månad och tänka på och oro sig över sin och sina släktingars framtid kan också leda till depression, som ytterligare försvårar för människor att starta sitt liv i Sverige när de väl får asyl.

Så nej, vi är inte överens. Det här förslaget leder, precis som många andra förslag som regeringen lägger fram, till en sämre integration. Möjligen leder det till det som SD pratar om: att det blir svårare att söka asyl i Sverige och att det blir lite jävligare för människor på flykt – i en förhoppning att färre ska välja att fly hit.

Anf. 63 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Vi står här i dag i kammaren och pratar om ett oerhört viktigt ämne, nämligen hur vi på ett bättre sätt ska ta emot och stödja asylsökande under deras första tid i Sverige. Som så många andra har sagt här i talarstolen tidigare står vi inför stora utmaningar när det gäller just mottagandet.

Under lång tid har vi haft ett system där asylsökande i stor utsträckning har kunnat ordna sitt boende på egen hand. Det har uppenbarligen fått negativa konsekvenser både för de asylsökande själva och för samhället i stort. Därför går nu regeringen och samarbetspartiet fram med en reformering av systemet för att skapa ett mer ordnat och effektivt mottagande.

Herr talman! När lagstiftningen väl kom på plats under 90-talet var bedömningen att ungefär 10 procent skulle nyttja möjligheten att välja eget boende. Förutsättningarna var helt annorlunda än vad som är gällande i dag. Det är därför viktigt att man under 30 års tid reflekterar över vad lagstiftningen har för påverkan på vårt samhälle, och det blir då som sagt

Prot. 2024/25:64
29 januari

*En ny ordning för
asylsökandes boende*

uppenbart att vi inte kan blunda för att dagens system inte får det utfall som det var tänkt att få när det infördes. Det har till stor del bidragit till segregation, trångboddhet och ett utanförskap som är oerhört skadligt, framför allt för individen men också för vårt samhälle.

Det är inte hållbart att vi har denna ordning. Därför är det viktigt att regeringens förslag att asylsökande som huvudregel ska bo på Migrationsverkets boenden genomförs. Endast de som har särskilda skäl, till exempel familjekopplingar, kommer att kunna undantas.

Detta är en modell som redan används runt om i flera europeiska länder. Framför allt harmoniserar vi oss nu med våra nordiska grannländer.

Jag är också helt övertygad om att förändringen kommer att ge våra asylsökande en stabilare tillvaro under väntetiden. De kommer att ha närmare tillgång till samhällsinformation och stöd, vilket kommer att underlätta integrationen.

Herr talman! Faktum är att ett av de största problemen med dagens system är att många asylsökande som väljer eget boende hamnar i miljöer där de blir isolerade från det svenska samhället. Man bor trångt, flyttar runt mellan olika adresser och lever under otrygga boendeförhållanden där det inte alls är ovanligt att man blir utnyttjad och betalar oskäligt hög hyra.

Dessutom har Migrationsverket begränsad kontroll över var de asylsökande faktiskt finns. Det är vanligt att man uppger en adress men i praktiken bor någon annanstans, vilket gör det svårare att genomföra asylutredningar och följa upp beslut om avslag och återvändanden.

Genom att säkerställa att asylsökande bor på Migrationsverkets boenden kan vi motverka dessa negativa saker som bidrar till skuggsamhället och förbättra vårt mottagande. Det är en förutsättning för att asylprocessen ska fungera rättssäkert och effektivt.

Herr talman! Ett av målen med regeringens förslag är som sagt att korta väntetiderna i asylprocessen och effektivisera hanteringen av ärenden. Genom att vi nu samlar asylsökande på Migrationsverkets boenden skapas bättre förutsättningar för detta. Då kan Migrationsverket till exempel snabbare genomföra intervjuer, hantera identitetskontroller och säkerställa att alla asylsökande får korrekt information om sin process. Det innebär att de som har rätt till skydd kan få besked betydligt snabbare och att de som får avslag kan återvända till sina hemländer i en mer ordnad process.

En annan viktig del av förslaget är att asylsökande nu ska få ta del av en obligatorisk samhällsintroduktion. Denna finns i dag men har fungerat långt ifrån hur det efterfrågats. De asylsökande ska få grundläggande kunskap om hur Sverige fungerar, vilka rättigheter och skyldigheter de har och vad som krävs för att bli en del av vårt samhälle.

Genom att koppla boendet till denna obligatoriska samhällsintroduktion ser vi till att de asylsökande får den kunskap och information som de behöver redan från start, när de anlänt till vårt land. Det skapar en effektivare integration och gör att fler kan komma in och bli en del av Sverige.

Regeringens förslag innebär en genomgripande reform av asylmottagandet. Det skapar ett mer ordnat och rättssäkert system, stärker integrationen och motverkar parallellsamhällen.

Med det sagt vill jag avsluta med att yrka bifall till utskottets ställningstagande.

(Applåder)

Anf. 64 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Patrik Karlson sa att problemet med det nuvarande systemet är att asylsökande blir isolerade från det svenska samhället. Vad är då poängen, Patrik Karlson, med att koncentrera alla asylsökande till Migrationsverkets förläggningar, som ofta ligger långt från samhällen, ibland ute i skogen? Hur löser det problemet som Patrik Karlson talade om, att asylsökande blir isolerade från det svenska samhället?

Anf. 65 PATRIK KARLSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Konkret handlar det om att när man kommer till landet som asylsökande ska man få sina asylskäl prövade, om man har rätt att befinna sig i landet eller inte. Då är det oerhört viktigt att vi har en ordnad process under Migrationsverkets flagg.

Vad EBO-lagstiftningen har medfört är snarare, precis som vi hörde tidigare, att man flyttar till kommuner där ens diaspora redan är stor och att man sedan dessutom fastnar där om man får sin asylansökan beviljad. Det har varit en oerhört negativ konsekvens av den lagstiftning som nu råder fram till den 1 mars. Vi kommer att votera om detta senare i eftermiddag.

En del i problematiken är att vi har en boendesituation i landet som i detta nu inte tillåter några andra möjligheter. Jag hade gärna sett att vi haft en bostadsmarknad som var väl fungerande och där det fanns bostäder som man snabbt kunde flytta till mellan olika kommuner beroende på ens individuella förutsättningar och behov. Men så funkar det inte i dag.

Jag hörde Miljöpartiets representant stå här i talarstolen och prata om deras förslag att liksom spränga in miniasylboenden i det ordinarie bostadsbeståndet. Hur har ledamoten Annika Hirvonen tänkt sig att det ska fungera? Det finns ju inte ens några lägenheter att tillgå. I politiken håller vi redan i dag på och diskuterar hur vi kan lyckas med den metoden till svenska medborgare i behov av bostad – hemlösa, våldsutsatta kvinnor och män, ekonomiskt utsatta och trångbodda familjer. Vi måste ju lagstifta utifrån rådande förutsättningar.

Anf. 66 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Herr talman! Det är ju lämpligt att det här efter kommer att vara en debatt om bostadsmarknaden.

Jag hade verkligen önskat att regeringen och Tidöpartierna hade valt en annan bostadspolitik. Den bostadspolitik man valt har ju kraschat byggbranschen. Byggarbetare går arbetslösa samtidigt som människor saknar boende. Det är ett enormt misslyckande för den här regeringen.

Lösningen på problemet att asylsökande, som Patrik Karlson sa, blir isolerade från det svenska samhället är inte att isolera de asylsökande från det svenska samhället till flyktingförläggningar. Lösningen bygger på att man aktivt arbetar med att förändra situationen på bostadsmarknaden och ser till att bygga fler billiga hyresrätter som låginkomsttagare, nyanlända eller för den delen våldsutsatta kvinnor som har lämnat en våldsam relation har råd och möjlighet att efterfråga.

Miljöpartiets politik för asylsökandes boende går ut på att redan från början se till att människor kommer i kontakt med det svenska samhället,

att man blir inkluderad i skolan och att de vuxna som faktiskt kan ta ett jobb direkt och försörja sig själva ska kunna göra det.

Regeringens politik är motsatsen. Sverigedemokraterna talar om att man till och med vill förbjuda asylsökande att jobba i sex månader. Tala om arbetslinjen 2.0!

Herr talman! För mig har det blivit tydligt att ingen av företrädarna för Tidöpartierna riktigt kan förklara den logiska kullerbytta som lett till detta magplask. Hur ska detta att samla alla flyktingar och asylsökande på en plats bidra till bättre integration och minskad segregation? Det går ju inte.

Anf. 67 PATRIK KARLSON (L) replik:

Herr talman! Jag har fått äran och förmånen att vara med också i nästa debatt. Det ser man ju fram emot – att spendera ännu fler timmar i den här kammaren.

Skämt åsido. Det ledamoten framhåller som negativa konsekvenser i förslaget är ju det som råder redan i dag. Isoleringen finns ju där; det är bara det att den inte finns på Migrationsverkets boenden utan ute i de socioekonomiskt segregerade områden som finns i dag. När vi gör den här förändringen kommer vi att kunna göra mycket tidigare och mer träffsäkra insatser gentemot de asylsökande än vad som är ett faktum i dag. Det är där fokus måste vara, inte på var de bor de första månaderna. Det är i min värld oväsentligt. Det som är väsentligt är att de får en rättssäker asylprocess och viktiga insatser som samhällsintroduktionen, inte om de bor på ett asylboende eller till exempel i Rinkeby. Då är det viktigare att de får det förstnämnda. Eller hur? Det är i alla fall vår uppfattning.

Bostadspolitiken får vänta till nästa debatt. Det är ett faktum att det behövs fler bostäder i hela landet, men de behövs även under den tid Miljöpartiet satt i regeringen. Man gjorde inte så mycket åt de strukturella problemen på det området förutom att man införde ett nationellt investeringsstöd. Trots minusränta nådde man ändå inte upp till byggbehovet – men det är en fråga för en annan debatt.

Det är oerhört viktigt att ha fokus på rätt saker. Initialt är det inte viktigt var någonstans de asylsökande bor utan att de i stället får tillgång till adekvata insatser som gör att deras process att bli en del av landet startas tidigt, kontra att de får bestämma själva var i landet de ska bo de första månaderna.

Anf. 68 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Det är med stort intresse som jag som Södertäljebo har lyssnat på debatten i dag, och jag har gjort det med stigande förvåning.

Jag konstaterar att det finns de som i debatten har påstått att vi i dag avskaffar EBO-lagen. Jag hävdar att det är en villfarelse. Vi avskaffar ingen EBO-lag i dag, utan vi gör vissa förändringar i mottagandet som innebär att ersättningen för dem som söker asyl kommer att dras in om de väljer eget boende. Det är en stor skillnad.

Från golvet sett, den verklighet jag kommer från i Södertälje, kan man inte betrakta förslaget som ligger på riksdagens bord på något annat sätt än att Södertälje sviks av regeringen, liksom andra kommuner som har tvingats att ta långt mycket större ansvar för flyktingmottagandet än vad som kan anses proportionerligt, när andra kommuner inte har gjort något.

Med öppna ögon tillåter nu regeringen att 50 procent av de asylsökande kan ordna eget boende. Det sjunker alltså från 60–65 procent till 50. Det är förvisso ett steg i rätt riktning, men det avskaffar inte EBO. Empirin talar för att ett laborerande med indragna dagersättningar inte leder till önskade effekter utan det egna boendet fortsätter ändå.

Med mitt perspektiv som Södertäljebo undrar jag varför regeringen sviker Södertälje, Malmö, Norrköping, Stockholm och andra städer? EU-rätten har diskuterats i dag, och det argumentet faller platt. Det är fullt möjligt för Sverige att avskaffa EBO på riktigt redan i dag, om en majoritet i riksdagen vill det. Andra länder kan och gör på det sätt vi föreslår. Det är fullt möjligt.

Jag kan inte dra någon annan slutsats än att högerregeringen – det må kännas hårt och elakt – tycker att det är bekvämt att vissa kommuner får fortsätta att ta huvudansvaret och därmed tar sin hand från dem; Södertälje, Stockholm, Malmö, Norrköping och några ytterligare kommuner. Problemen finns redan där. Det är där segregationen, trångboddheten, utsattheten, arbetslösheten och kriminaliteten råder. Alla parallellsamhällets baksidor finns där, och det är väl lika bra att låsa in problemen där. Jag hoppas verkligen att jag har fel på den här punkten, men eftersom jag är Södertäljebo och har erfarenheter från det flyktingmottagande vi har tagit ansvar för kan jag inte misstänka annat.

När jag tänker på regeringens höga ambitioner när det handlar om att begränsa segregationens tråkiga effekter inser jag att det tydligen inte gäller alla i hela landet utan bara vissa delar av landet. Att regeringen inte avskaffar EBO på riktigt i dag, trots att kunskapen finns om de segregande effekterna, är det yttersta beviset på att regeringen egentligen inte bryr sig om hur det går i Sveriges mest utsatta områden. Det är otroligt anmärkningsvärt.

Eftersom regeringen inte förmår att avskaffa EBO-lagen i dag utan gör vissa smärre förändringar av dagersättningen är regeringen tvungen att bevisa sig under resten av mandatperioden. Med tanke på hur regeringen hittills har hanterat frågan tror jag att Södertälje, Stockholm, Norrköping, Malmö och ytterligare några kommuner i landet som har burit det tunga lasset av flyktingmottagandet i Sverige får räkna med att EBO-lagen inte avskaffas under den här mandatperioden. Det kommer högerregeringen inte att orka med – eller kanske inte ens vill.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 69 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Det är märkligt att en ledamot som kommer från Södertälje inte kan skilja på EBO och EBO-lagen.

EBO-lagen innebär att man får en ersättning för att skaffa eget boende. Jag förklarade i mitt anförande att lagen infördes 1994. Innan 1994 fick man ingen ersättning om man skaffade eget boende. Därefter var det många som skaffade sig eget boende i och med att de fick ersättning.

Vi avvecklar EBO-lagen i dag. Det är goda nyheter för ledamoten som inte visste om det. Vi kommer att avveckla EBO-lagen i dag.

Jag förklarade i mitt anförande att vi kommer att bygga vidare på reformen och i praktiken omöjliggöra att man kan skaffa eget boende. Miljöpartiet har kritiserat detta och anser att det kommer att bli en begränsning av tillgången till arbetsmarknaden. Om man inte får dagersättning när man

skaffar eget boende, och därmed inte kan arbeta, blir det omöjligt att skaffa eget boende. Om vi samtidigt inför geografiska begränsningar för asylsökande blir det i praktiken omöjligt att skaffa eget boende.

De goda nyheterna är att vi avskaffar EBO-lagen i dag, vilket ledamoten inte kände till, och vi kommer under mandatperioden att göra det i praktiken omöjligt att skaffa eget boende som asylsökande.

Anf. 70 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågorna – om man ska betrakta dem så – från Nima Gholam Ali Pour.

Efter att ha följt politiken i Södertälje i snart 35 år och varit med om alla turer runt EBO-lagstiftningen, känner jag att jag inte behöver någon lektion av Nima Gholam Ali Pour om hur EBO-lagen fungerar. Jag är väl införstådd med hur det är ställt.

Jag tillhör dessutom ett parti som ända sedan 2009 har drivit frågan om att avskaffa EBO-lagen, och jag känner därför att jag inte är skyldig att svara Nima Gholam Ali Pour på något sätt. Däremot är Nima Gholam Ali Pour och Sverigedemokraterna tillsammans med övriga högerpartier i Sveriges riksdag svaret skyldig i fråga om hur och när EBO-lagen ska avskaffas. Vad vi gör i dag är inte att avskaffa EBO-lagen, utan vi genomför en förändring av dagersättningen för de asylsökande, vilket innebär att de inte kan gå till eget boende eftersom de då blir av med ersättningen. Det kommer att minska egenboendeväljarna från 60–65 procent ned till 50 procent. Det är en skillnad som är bra, men det avskaffar inte EBO-lagen. Sverigedemokraterna och resten av högerpartierna i riksdagen är svaret skyldig till min hemkommun Södertälje och till Stockholm, Norrköping, Malmö, Örebro och några ytterligare städer som har burit det tunga ansvaret för det svenska flyktingmottagandet under alla år. Det är ni som måste bevisa när ni på riktigt kommer att avskaffa EBO-lagen, och det sker inte i dag.

Anf. 71 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Herr talman! Jag ställde inga frågor, utan jag förklarade hur EBO-lagen fungerar. Och det jag förklarar är allmänt känt. Det står till och med i propositionen vad EBO-lagen är. Det är just att man får dagersättning när man skaffar eget boende, ingenting annat.

Det är inte så att asylsökande gavs rätten att skaffa eget boende 1994. Det hade de innan dess. Det som hände 1994 var att de fick ersättningen. I dag avvecklar vi den, och då försvinner EBO-lagen. Det är det jag försöker förklara, ingenting annat.

Om ledamoten tror att det är något annat finns det exemplar av propositionen att läsa eller så har några av era tjänstemän kanske läst den och kan förklara för ledamoten. EBO-lagen är inget annat än det som vi avvecklar i dag: ersättningen som asylsökande får. Det är den som har lett till att antalet asylsökande i eget boende har ökat. Det är bara att läsa propositionen eller utredningsbetänkandet som kom före propositionen. Då kommer ledamoten att förstå detta.

Det är fel att från den här talarstolen sprida oriktiga uppgifter, speciellt till väljare som kanske lyssnar på oss för att förstå vad lagstiftningen handlar om.

I dag avskaffar vi det som har benämnts som EBO-lagen.

Anf. 72 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Jag vill återigen understryka att Nima Gholam Ali Pour inte behöver undervisa mig i hur man läser lagstiftningstext eller propositioner eller för den delen följer utvecklingen i de områden som är hårt drabbade av baksidorna med EBO-lagstiftningen. Jag tror att jag har ganska bra kläm på det. Ledamoten behöver inte vara orolig.

Framför allt Sverigedemokraterna och Moderaterna hade före valet ett högt tonläge om att man nu skulle avskaffa EBO-lagen. I och med det ställdes det jättehöga förväntningar i de här kommunerna. Man tänkte: Ja, nu kommer det en regering som faktiskt vill avskaffa EBO-lagen. Man var kanske sura på att vi inte hade gjort det tidigare.

Gör högerregeringen det nu? Nej, i dag fattar vi beslut om att minska antalet som väljer EBO från 60–65 procent ned till 50 procent. Det framgår av regeringens egna underlag och Migrationsverkets prognoser.

Ur ett Södertäljeperspektiv är det inte att avskaffa EBO-lagen. Vi vet nämligen att den förändring som riksdagen nu kommer att fatta beslut om är helt otillräcklig. Det tunga ansvaret för Sveriges flyktingmottagande kommer, även om det är på lägre nivåer, att hamna på exakt samma kommuner som hittills har tagit ansvaret. Det är ett svek mot de kommunerna, och det kommer vi att hävda så länge EBO-lagen inte avskaffas på riktigt. Och det orkar den här regeringen inte med nu.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 10 Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning

Civilutskottets betänkande 2024/25:CU6

Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning (prop. 2024/25:42)
föredrogs.

Anf. 73 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Det innebär ett bifall till vårt förslag om tillkännagivande och i övrigt ett bifall till propositionen.

I dag diskuterar vi en proposition om i huvudsak tre förändringar. Det är att de kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjning ska ersättas med en handlingsplan. Denna nya handlingsplan innebär redogörande för behov av nya bostäder och att man i planeringen tar hänsyn till samordning med andra kommuner.

Det är även att lagen om kommunal markanvisning ges ett uttryckligt bostadsförsörjningssyfte.

Och det sista är att förtur i bostadskön kan ges även vid avgiftsbelagd bostadskö. Denna sista punkt innebär att respektive kommun tillsammans med fastighetsägarna ska bestämma lämpliga kriterier för förtur. Det innebär också en vidare syn på i vilka fall förtur kan ges.

Låt mig ge exempel från verkligheten ute i våra kommuner på hur detta med förtur i bostadskön har hanterats. Boverket har gjort en enkätsammanställning, bland annat om att ordna bostad åt nyanlända, som kom i mitten av 2024. Den visar att över hälften av alla kommuner ges tillsvidare- och

Prot. 2024/25:64
29 januari

*En ny ordning för
asylsökandes boende*

*Åtgärder för en bättre
bostadsförsörjning*

förstahandskontrakt i och med att den här bostättningslagen trädde i kraft 2016.

Herr talman! Utöver det har vi 90 kommuner som ger tidsbegränsade kontrakt som kan övergå till tillsvidare- och förstahandskontrakt. En väldigt stor andel av våra kommuner ute i landet möjliggör på detta sätt att ge förtur till dessa nyanlända även efter etableringsperioden och även efter att bostättningslagens syfte har utgått.

Det är såklart en ordning som inte är okej. Det är helt orimligt att vi har en bostadspolitik som innebär att kommunerna kan ge gräddfil i bostadskön bara för att man är nyanländ migrant och därmed har utländsk bakgrund. Det är det som Sverigedemokraternas förslag och bland annat denna proposition handlar om.

Herr talman! Låt mig sammanfatta en del galenskaper, som jag skulle vilja uttrycka det, i den gamla migrationspolitiken. Anvisningslagen möjliggjorde för eller tvingade i viss mån kommunerna att köpa bostäder för att ha till de migranter som anlände till Sverige, utifrån att man enligt anvisningslagen är tvungen att ordna fram bostäder.

Denna lagstiftning har också lett till många undanträngningseffekter och till att framför allt många av de utsatta grupperna utöver andra medborgares behov av bostäder har åsidosatts. Det blev en undanträngningseffekt för dem som kanske hade störst behov av en bostad, eftersom man enligt anvisningslagen i första hand gav bostäder till de migranter som kom till Sverige.

Vi – inte Sverigedemokraterna då – har också byggt upp ett latent bostadsbehov sedan 2006 utifrån tidigare regeringars beslut. Det finns, enligt Boverkets rapport, ett latent uppbyggt behov på 175 600 bostäder. Den gamla migrationspolitiken har alltså lett till att bostadsbristen ökat på ett sådant sätt att vi i dag ser hiskeliga siffror på ett uppbyggt latent bostadsbehov.

Befolkningen ökade med 1 miljon mellan 2012 och 2022, enligt SCB. Med vår nya migrationspolitik, som den här regeringen för fram tillsammans med Sverigedemokraterna i Tidöavtalet, har SCB visat att befolkningen kommer att öka med 500 000 personer de närmaste tio åren. Vi möjliggör alltså för första gången att komma ikapp den stora bostadsbrist som de tidigare regeringarna har skapat i Sverige.

Herr talman! Utöver det driver vi på för att nu se till att skapa förutsättningar för återvandring på riktigt.

I EBO-lagen, som har diskuterats i debatten före oss här i dag, har det gjorts förändringar när det gäller till exempel dagersättningen.

Och regler kring inneboende, alltså att juridiskt bestämma hur många människor som kan bo i en bostad, har också möjliggjorts genom tidigare lagändringar. Madrasslägenheterna, skuggsamhället och trångboddheten tas därmed bort i och med den nya regeringens och Sverigedemokraternas nya lagstiftningar.

Herr talman! Det som vi för fram i vår följdmotion – och i förslaget till tillkännagivande – när det gäller förturer, som det finns behov av i Sverige i dag, är att det i huvudsak ska ligga på individnivå. Förtur ska kunna ges till exempel av förvaltningsmässiga skäl, vid allvarlig hotbild mot hyresgäst, av medicinska skäl, i viss mån av näringslivsskäl, vid skilsmässor med barn inblandade och till brottsoffer. Det här behöver deklarerats tydligare i lagstiftningen, så att inte förturer i bostadskön ges alltför vitt och

brett. Vi måste respektera att vi har bostadsköer, och dessa behöver i största möjliga mån vara raka utifrån kötid.

I huvudsak ser vi att en stor brist i dagens möjligheter till förtur i bostadskön kommer sig av att kommunerna ger tillsvidarekontrakt och förstahandskontrakt till de nyanlända migranter som kommer till Sverige. Det har gjort att vi i dag har ett system där människor som kommer till Sverige inte bara ges en möjlighet till en bostad direkt när de kommer hit utan även får behålla den efter etableringstiden. Det är inte rimligt att ha ett sådant system. Det är också det som Sverigedemokraterna trycker på i motionen och i förslaget till tillkännagivande.

Anf. 74 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Roger Hedlund för anförandet. Jag måste ta replik för att göra några förtydliganden.

I regeringens proposition och i det betänkande som Roger Hedlund ställer sig bakom betonas att kommunernas ansvar kvarstår enligt bostättningslagen, det vill säga anvisningslagen för nyanlända. Det står uttryckligen i propositionen. Det är även den socialdemokratiska linjen, herr talman. Frågan är: Känner Roger Hedlund till detta? Stora delar av ledamoten Hedlunds anförande gick helt på tvärs med det som regeringen nu lägger på riksdagens bord.

Herr talman! Jag skulle vilja utveckla en annan fråga. Sverige har ett mycket allvarligt problem med bostadssegregation. Det handlar om det som Boverket redovisar med utgångspunkt i det som Delegationen mot segregation tidigare tog fram; numera är det Boverket som tar fram hårda data om bostadssegregationen i Sverige. Den alarmerande bostadssegregationen innebär att låginkomsttagare, personer med låg utbildning och personer med svag anknytning till arbetsmarknaden tenderar att bo i samma områden snarare än i blandade områden. De utredningar som ligger till grund för den proposition som nu lagts fram har bland annat handlat om att komma med politiska förslag för att åtgärda det här, förbättra läget och minska segregationen i det svenska samhället.

Herr talman! Då vill jag fråga Roger Hedlund: Vilka bostadspolitiska förslag har Sverigedemokraterna lagt fram för att minska segregationen? Och varför säger man nej till det enda skarpa förslaget, nämligen det om kommunala hyresgarantier? Det förslaget togs ända fram till en promemoria från departementet men försvann från propositionen.

Anf. 75 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Markus Kallifatides för hans replik, som ger mig möjlighet att ytterligare förtydliga något som jag tyckte att jag förtydligade väldigt pedagogiskt redan i mitt huvudanförande.

Anvisningslagen, det vill säga bostättningslagen, regleras inte i civilutskottet. Det är inte här vi behandlar de förslagen. Jag följdmotionerar inte på en proposition i civilutskottet när den berör ett annat utskott. Den diskussionen har jag varit väldigt tydlig med.

Jag tyckte också att jag var tydlig i mitt huvudanförande om att anvisningslagen har en väldigt felaktig grund i och med att man ger en gräddfil. Framför allt blir den anvisningslagen väldigt felaktig när man har en sådan migrationspolitik som Socialdemokraterna utformade under sin regerings-

period. Grundproblemet är att det kommer extremt många nyanlända migranter samtidigt som det inte finns bostäder.

Det som jag pratar om här är att man när etableringstiden gått ut inte ska kunna fortsätta behålla en bostad och ett förstahandskontrakt; det innebär en förtur i bostadskön, vilket inte är rimligt. Det är det som vi debatterar här i dag, och det är det som Sverigedemokraterna följdmotionerar om. Vi vill ha en förändring av nuvarande lagstiftning, som möjliggör att man efter etableringstiden kan behålla sin lägenhet, vilket innebär att man går före i bostadskön.

Men återigen: Att vi har den här situationen med en stor segregation, som Markus Kallifatides uttrycker det i debatten här i dag, beror i huvudsak, herr talman, på Socialdemokraternas migrationspolitik. Den fråga som i första hand ska ställas är: Varför hade man en migrationspolitik som skapade den situation som vi har i Sverige i dag och som Tidöregeringen i dag får ta hand om?

Anf. 76 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Roger Hedlund för icke-svaren på mina frågor. Han sa inte ett enda ord om vad Sverigedemokraterna lägger för skarpa förslag på bordet för att minska boendesegregationen i Sverige.

Mer än halvvägs in i en mandatperiod där man är det största partiet i regeringsunderlaget, som styr och ställer och har majoritet i riksdagens kammare, vilket man brukar betona, förtydligar man att man har för avsikt att grovt spä på den strukturella hemlösheten i Sverige genom att möjligen frånta nyanlända möjligheten till en permanent bostad i det här landet. Det handlar om grupper för vilka det är angeläget att kunna använda sig av instrument som reservationer och förtur. Reservationer, Roger Hedlund, innebär att man fortfarande fördelar enligt en kö. Det är något som till exempel görs i Stockholm för ungdomar, som naturligtvis inte kan ha samlat ihop lika lång kötid som exempelvis pensionärer. Det gäller givetvis också nyanlända.

Herr talman! I vårt förslag till tillkännagivande, som Roger Hedlund har anslutit sig till, betonar vi att legitimiteten i kommunal bostadsförmedling är avhängig av att en betydande andel av lägenheterna även framöver fördelas baserat på kötid samt att förturer ska användas för personer och hushåll med sociala, ekonomiska eller medicinska behov. Det ska exempelvis inte vara näringslivsförturer, som i dag är det vanligast förekommande enligt de enkäter och så vidare som Roger Hedlund hänvisar till.

Vi socialdemokrater, herr talman, vill se en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen, en genomtänkt helhet för Sverige. Jag väntar på att Roger Hedlund ska svara på mina frågor, herr talman.

Anf. 77 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Det finns ett antal saker att lägga fram förslag om när det gäller hur vi ska lösa saker och ting. Vi har pratat om det här i många år. Konkurrensskapande åtgärder skulle jag säga är det viktigaste för att få till bostäder som folk har råd att efterfråga och därmed skapa flyttkedjor. Det är någonting som Socialdemokraterna aldrig tittade på över huvud taget under sin regeringsperiod. Vidare vill jag nämna startlånsmöjligheter, översyn av amorteringskravet och hyrköpsmodeller som möjliggör för svaga grupper att komma in på marknaden för ägda bostäder. Sedan finns

det en rad andra förslag, såsom planeringsstimulans och omvandling av lokaler till bostäder för att få till fler bostäder på bostadsmarknaden.

Men i första hand, herr talman, är en stram migrationspolitik den bästa förutsättningen för att återigen få en balans på bostadsmarknaden, så att människor får möjlighet till en bostad. Hade den socialdemokratiska regeringen fått fortsätta hade bostadsbristen byggts på. På vilket sätt, herr talman, skulle det leda till en minskad segregation och till att utsatta personer på bostadsmarknaden får bostad? Det förstår inte jag. Det svaret vill jag gärna få nu, herr talman, från Markus Kallifatides i hans sista replik. Hur resonerade Socialdemokraterna? Tar ni ansvar för situationen på bostadsmarknaden? Hur kan det över huvud taget vara så att ni inte skäms för att ni skapat de situationer som vi ser på bostadsmarknaden i dag utan i stället försöker vända frågan till hur Sverigedemokraterna nu ska lösa den problematik som ni har skapat i Sverige?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Nu var detta dessvärre slutrepliken. Markus Kallifatides har inte rätt till fler repliker.)

Anf. 78 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt att ta replik. Men jag blev lite förvånad. Den proposition som vi diskuterar i dag är någonting som jag väntat på ganska länge: att Tidöpartierna ska gå fram med några insatser för att stärka bostadspolitiken.

När Roger Hedlund inledningstalar för Tidöpartierna lägger han stort fokus på att det handlar om invandringspolitik. Den bostadspolitik man för ska handla om en stram invandring, vilket inte hanteras i det här ärendet, och att återvandring ska vara en av lösningarna, i stället för att man inför nya olika åtgärder för att stärka bostadsförsörjningen i Sverige. Det förvånar mig ganska mycket.

Ärendet heter *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning*. Jag skulle vilja ha ett förtydligande, om vi ska hålla oss till ärendet. Vilka åtgärder i den ganska tunna proposition som läggs fram tycker Roger Hedlund är de viktigaste åtgärderna i propositionen som SD har ställt sig bakom för att stärka bostadsförsörjningen i Sverige?

Anf. 79 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Det är klart att man kan ha tunnelseende när man diskuterar saker och ting och verkligen bara hålla sig till de exakta formuleringar som finns i propositionen. Men jag tror inte att det blir någon bra debatt i slutänden.

Det Sverigedemokraterna lyfter fram är vår följdmotion, som också blir ett tillkännagivande. Där förklarar vi varför vi kliver ifrån propositionens syfte i dess mening. I övrigt har vi stor gemenskap i att ställa oss bakom propositionens utgångspunkter.

Därför lägger jag såklart fokus där. Det handlar om möjligheterna till förtur som man i dag ger till människor med utländsk bakgrund. Det är klart att vi väljer att lyfta fram just den punkten i propositionen.

Det är föranlett av en migrationspolitik som har havererat och som har sett till att vi hamnat där vi är i dag. Med en sund migrationspolitik hade vi kanske aldrig ens behövt diskutera den här formen av förturer.

Herr talman! För att få en helhet behöver man ta in varför vi är där vi är i dag. Vilka förturer har getts, och varför vill vi förändra lagstiftningen i dag? Det är därför vi också diskuterar migrationspolitiken utöver de tre förslag som finns i propositionen.

I övrigt ställer vi oss bakom de förändringar som jag tog med i mitt anförande. Det handlar om att kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning ska ersättas med en handlingsplan och att kommunerna ska ta hänsyn till varandra i samordningen av planeringen av bostäder.

Det är bra förutsättningar för en planering för att se långsiktigt på bostadspolitiken. Bostadspolitik är ingenting som man kan reglera på kort tid. Det är saker och ting som tar lång tid. Därför är förslagen väldigt bra för den långsiktiga planeringen.

Anf. 80 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Även i dessa dagar blir jag faktiskt oerhört förvånad över inriktningen. Vi står i dag i en situation där väldigt många människor har svårt att hitta en lägenhet som passar dem.

Jag anser att det här ärendet ändå handlar om hur man ska få fler människor att få en fast bostad där de kan hitta ett hem och kan bygga ett liv. Jag tycker att Sverigedemokraterna helt lämnar ämnet om hur man ska få en bättre bostadsförsörjning.

Det finns en sak som jag undrar lite över i ärendet. Ärendet bygger på flera större betänkanden och utredningar med väldigt många förslag. Många av de utredningarna pekar ändå på att man behöver ha en kombination av stat och kommun i samarbete för att öka bostadsförsörjningen. Det handlar om det mesta.

I propositionen har man egentligen tagit ur statens roll i detta och pekar på att det är kommunerna som ska göra allt detta. I en annan debatt som jag hade i ärendet med en annan sverigedemokrat, Mikael Eskilander, pekade Mikael Eskilander på att Sverigedemokraterna tycker att det är kommunerna som själva ska sköta detta.

Jag undrar lite hur ni i Sverigedemokraterna ställer er. Tycker ni att hela ansvaret för den svenska bostadsförsörjningen ska ligga på kommunerna, eller ska staten också ta ett ansvar?

Anf. 81 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Herr talman! Det är ett delat ansvar för att ordna planering och ordnande av bostäder till alla medborgare. Det kan varken staten eller kommunen helt självständigt ansvara för, utan det går i en röd tråd uppifrån och ned. Det är väl ganska självklart.

Herr talman! Jag vet egentligen inte vad man förväntar sig för svar när man ställer den frågan. Riksdagen är lagstiftande, och kommunerna är verkställande. Den kombinationen är ganska tydlig.

Från vår sida skapar vi förutsättningar genom lagstiftningen för att kommunerna ska kunna verkställa möjlighöret av att ta fram bostäder. Det är en del av den proposition som vi har framför oss och debatterar här i dag. Det handlar om att skapa förutsättningar för kommunerna att göra det.

Men det handlar också om att kunna ställa krav genom handlingsplanen för att kommunerna i större utsträckning ska samordna med varandra men också inom sig planera för bostadsförsörjningen.

Som jag var inne på tidigare är bostadsplanering någonting som man gör framför allt under en lång planeringsperiod. Då är den här propositionen ett bra exempel på hur man möjliggör att planera över tid för att bostäder ska kunna finnas.

Herr talman! Det blir däremot väldigt svårt att planera för bostadsförsörjningen när man har haft en regering som både Socialdemokraterna och Miljöpartiet har suttit i och som har sett till att slå sönder hela bostadsmarknaden och den långsiktiga planeringen genom att ta emot så pass många nyanlända migranter under en väldigt kort tid.

Det förstår alla utom uppenbarligen den gamla regeringen att man inte kan hantera bostadspolitiken på det sättet. Det går inte att ordna fram bostäder på så kort tid. Därför behöver bostadsbyggandet harmoniera med migrationspolitiken. Det gör den i dag med Sverigedemokraternas migrationspolitik.

Anf. 82 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Herr talman! I dag debatterar vi CU6 *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning*.

Herr talman! Jag tycker att detta är ett ypperligt tillfälle att uppdatera svenska folket om den katastrofala bostadskrisen som vi i dag befinner oss i och det enorma misslyckandet av den inkompetenta högerextrema regeringen som vi har i Sverige i dag.

Vi står inför en av vår tids största och mest akuta samhällsutmaningar: bostadsfrågan. Det är en fråga som berör oss alla från unga som precis kliver ut i vuxenlivet till barnfamiljer som söker stabilitet och äldre som vill bo tryggt. Ett eget hem är inte bara en grundläggande rättighet. Det är en förutsättning för ett värdigt liv.

Men i dag ser vi hur allt fler människor stöts bort från bostadsmarknaden. Orsakerna är tydliga: ett samhälle som har blivit alltmer ojämlikt och en bostadspolitik som i decennier har låtit marknaden styra utan hänsyn till människors behov. Som vanligt är det samhällets mest utsatta invånare som får betala priset för orättvisorna.

Herr talman! Vad är det för samhälle vi har blivit i Sverige i dag? Det är ett samhälle där ensamstående mammor som jobbar inom vården till låga löner tvingas välja mellan att betala hyran eller gå till tandläkaren. Det är ett samhälle där nära hälften av hyresgästerna spenderar mer än 40 procent av sin inkomst på att ha ett tak över huvudet, och där det inte finns pengar kvar till livsviktiga mediciner, glasögon eller läkarbesök. Hur kan vi acceptera detta?

Hyresgästerna, som redan bär en stor del av bostadskrisens bördor, har blivit Sveriges bortglömda. Staten öser ut pengar till räntebidrag och rotbidrag till dem som äger sitt boende. Runt 70 miljarder kronor beräknas bidragen kosta i år. Samtidigt får hyresgästerna absolut ingenting, inte en enda krona i stöd. Det är ingen hand som sträcks ut när hyrorna fortsätter skena.

Sedan mitten av 80-talet har hyrorna fördubblats jämfört med konsumtionsprisindex – dubbelt så snabbt som kostnaderna för andra varor och tjänster. Ändå har hyrorna gått upp med hela 15 procent de senaste tre åren, även hos allmännyttan.

Herr talman! Så är det i ett land där hyresgäster i genomsnitt redan har betydligt lägre disponibla inkomster än de som äger sina bostäder. För

många är hyresrätten den enda möjligheten att bo. Men det blir allt tydligare att staten ser oss hyresgäster som andra klassens medborgare. Är detta rättvisa? Är det värdighet? Nej, det är ett svek av episka proportioner.

Vänsterpartiet vill att stat och kommun tar sitt ansvar även för landets tre miljoner hyresgäster genom att stoppa den skenande kostnadsutvecklingen.

Herr talman! Enligt vår grundlag, barnkonventionen och FN-konventionen är bostaden en grundläggande rättighet. Det är en trygghet som borde vara självklar i ett rikt land som Sverige. Inga barn borde behöva vräkas från sina hem. Ingen borde behöva välja mellan mat och hyra. Ingen borde behöva leva i osäkerhet om var man ska bo nästa månad. Men i dag är detta verkligheten för tusentals människor. Varför? Jo, för att vår regering har valt att prioritera vinster före människor.

Ordet trygghet har förlorat sin betydelse. Det är inte längre synonymt med bra skolor för alla, en väl fungerande sjukvård eller en egen bostad. Nej, trygghet har reducerats till ett tomt ord som bara gynnar de rika.

För denna regering betyder trygghet att fler oskyldiga människor ska vräkas från sina hem, som vi hörde här i dag. Nyanlända ska inte ha rätt att behålla sina bostäder. Trygghet för denna regering betyder att friska hus rivs för att de som bor där inte duger i denna högerextremistiska regerings ögon. Och, ja, för vissa i denna regering betyder trygghet att färre svarthåriga och rasifierade människor, som bland annat ser ut som jag, ska vistas i vårt land. Men vi stannar kvar. Det här är vårt hem. Vi ska ingenstans.

Det är så här trygghet definieras av dagens styrande, och det är en skam.

Herr talman! Nybyggnationen av hyresbostäder som vanliga hushåll har råd med har rasat. Varför? Det är för att inkompetenta och verklighetsfrånvända politiker styr det här landet men också för att just den här regeringen valde att avveckla investeringsstödet till billiga hyresrätter.

Samtidigt når antalet vräkningar alarmerande nivåer. Under denna regerings tid har vräkningarna ökat med 26 procent. Det är en chockerande siffra som under första halvåret 2024 innebar att 342 barn förlorade sina hem – 342 barn, herr talman! Det var 342 barn som vaknade en dag utan tak över huvudet. Det var 342 barn som fick sin trygghet sönderslagen. Det är 342 barn som betalar priset för en regering som inte bryr sig.

Herr talman! 342 barn är 342 barn för många. Kom ihåg den siffran!

När ett barn vräks är det nästan alltid på grund av hyresskulder. Familjen har helt enkelt inte pengar till hyran. Kronofogdens statistik för 2024 visar en kraftig ökning av skulder i hela landet. Skuldberget uppgår till nästan 130 miljarder kronor. Antalet skuldsatta är större än hela Malmö stads – min kommuns – befolkning.

Ändå väljer regeringen att fortsätta lägga fram förslag som syftar till att sälja ut ännu fler billiga hyresrätter. Alla ska äga – det har vi hört vartenda år sedan regeringen tog över makten. Men folk har inte råd. Det finns inga pengar, inte ens till hyran och än mindre till att köpa en bostad.

Regeringen säljer de billiga hyresrätterna och försöker sedan dölja sin passivitet och inkompetens genom att prata om förturer i bostadsköerna. Men låt oss vara tydliga: Förturer bygger inga bostäder. Jag upprepar: Förturer bygger inga bostäder. Förturer är inte ens ett plåster på såret.

I den pågående bostadspolitiska katastrofen har kommunala bostadsförmedlingar visserligen en viktig roll att spela, men de kan inte bära ansvaret för att utjämna de enorma klasskillnader och orättvisor som präglar dagens Sverige. Deras uppgift är att förmedla bostäder – punkt – inte att kompensera för ett bostadssystem som brister i sin helhet.

Vänsterpartiet föreslår att riksdagen ska avslå regeringens förslag om ändring av 8 § i bostadsförsörjningslagen. Förslaget om att utöka antalet förturer och reservationer i de kommunala bostadsförmedlingarna riskerar enbart att underminera förtroendet för förmedlingarna utan att för den skull lösa några som helst problem på bostadsmarknaden.

Låt mig upprepa: Huvudproblemet är att det inte finns tillräckligt med bostäder med rimliga hyror. Man kan inte, som regeringen, fortsätta sälja ut de få billiga hyresrätter som finns kvar och sedan påstå att förturer i kommunala köer ska lösa bostadsbristen. Kommunala bostadsförmedlingar bygger helt enkelt inga nya bostäder. Och återigen: Förturer bygger inga bostäder.

Herr talman! Om vi på riktigt vill ta itu med bostadsförsörjningsproblemet behöver vi ha rättvisa förmedlingsprinciper som kombineras med konkreta åtgärder för att möta bostadsbristen. Utmaningarna är många. De är stora, och de är svåra.

Nuvarande politik och de förslag som presenteras här i dag räcker inte för att uppnå målet om en fungerande bostadsförsörjning för alla. Vi behöver reformer som på riktigt kan förändra situationen, reformer som minskar vräkningar och hemlöshet och reformer som ger låginkomsttagare en möjlighet att ta sig in på bostadsmarknaden.

Vi behöver en ny samlad bostadsförsörjningslag, där stat och kommun delar på ansvaret. Vi behöver en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen som uppdateras varje mandatperiod. Vi behöver stärkta hyresgarantier och skärpta regler för hyresvärdar. Och vi behöver nya ekonomiska incitament för att få fler hyresrätter med rimliga hyror att byggas.

Herr talman! I betänkandet *Sänk tröskeln till en god bostad* föreslås en ny samlad bostadsförsörjningslag där stat och kommun delar på ansvaret. Det är en reform som vi i Vänsterpartiet stöder. En sådan lag skulle förbättra förutsättningarna för ett åtgärdsinriktat och målfokuserat arbete inom bostadsförsörjningen.

Vänsterpartiet vill också att regeringen ska ta fram en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen en gång per mandatperiod. Planen ska redogöra för behoven på bostadsmarknaden, målsättningarna för politiken och vilka åtgärder som ska vidtas för att möta behoven.

Vi vill se stärkta hyresgarantier och ge låginkomsthushåll och utsatta barnfamiljer rätt att kräva hyresgaranti under vissa förutsättningar, såsom föreslogs i betänkandet *Sänk tröskeln till en god bostad*. Och vi vill att reglerna ska skärpas för hyresvärdar, så att de inte längre kan ställa orimliga krav på blivande hyresgäster.

Herr talman! Det måste också finnas kommunala eller regionala bostadsförmedlingar över hela landet, förmedlingar som ges möjlighet att kräva in även en del av de privata hyresvärdarnas bostäder, som sedan fördelas efter kötid.

Till sist vill vi se nya ekonomiska incitament för att få fler hyresrätter med rimliga hyror att byggas.

Detta är åtgärder som skulle kunna göra verklig skillnad när det gäller att nå en bättre bostadsförsörjning.

Herr talman! Det är dags att säga ifrån. Det är dags för förändring. Sverige behöver en ny bostadspolitik, en politik som sätter människors behov först. Det är oacceptabelt att hyresgäster lämnas i kylan medan miljarder pumpas in i bidrag till dem som redan är ekonomiskt privilegierade. Det är inte rimligt.

Ett samhälle mäts inte i hur bra de rikaste har det. Ett samhälle mäts i hur vi behandlar dem som har minst. Sverige kan bättre. Sverige måste göra bättre.

Herr talman! Det är dags att vända på makten och ge hyresgäster och låginkomsttagare både respekt och rättigheter. Bostad är nämligen inte en lyx utan en mänsklig rättighet. Tyvärr hyser jag ingen förhoppning om att denna regering ska göra någonting över huvud taget för dem som inte är rika. Det finns ingenting som tyder på att den kommer att göra något för dem som kämpar för att överleva.

I stället väljer jag att tro på svenska folket. Jag hoppas att de ser allvaret i situationen och röstar bort dagens högerkonservativa regering så snart möjligheten ges, för en regering som inte tar bostadsfrågan på allvar tar inte heller Sverige på allvar.

Jag yrkar bifall till reservation 7.

Anf. 83 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Sverige var för länge sedan känt över hela världen för sin sociala bostadspolitik, en politik där bostadspolitiken var en av den svenska socialdemokratiska generella välfärdens fyra bärande element. Vid sidan av gemensamt finansierade välfärdstjänster, inkomstrygghet genom socialförsäkringarna och full sysselsättning genom partsmodellen och den aktiva arbetsmarknadspolitiken etablerades från 1930-talet och framåt en social bostadspolitik som gjorde att människor, ungefär när jag föddes i början av 1970-talet, faktiskt levde i ett land där en ung människa kunde välja mellan ägt, hyrt och kooperativt boende på den ort där man hade behov av en bostad.

Där är vi inte nu – alls. Vi har en strukturell och akut hemlöshet, en EU-genomsnittligt hög grad av trångboddhet och en bostadsmarknad med mycket höga priser både för ägt och för hyrt boende, något som formar vår numera mycket räntekänsliga ekonomi. Bostadsbyggandet är nu alldeles för lågt, och problemen hopar sig.

Fru talman! Regeringen föreslår i propositionen *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning* att det ska tydliggöras att en kommunal bostadsförmedling får reservera lägenheter för sökande i kön eller använda ett förurssystem utan att det påverkar möjligheterna att ta ut köavgift.

Reservationer och förturer är redan möjliga och används de facto inom kommunal bostadsförmedling, något som klart framgår av allmän erfarenhet och underliggande statlig utredning. Vi socialdemokrater välkomnar i och för sig att detta tydliggörs ytterligare i den nu föreslagna uppdateringen av lagstiftningen. Vi vill dock se betydligt tydligare avgränsningar av hur dessa verktyg får användas i kommunal bostadsförmedling och står därför i dag bakom ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med just sådana förtydliganden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag under punkt 6.

Fru talman! I likhet med vad regeringen själv anför i propositionen är de förslag som presenteras i dag i praktiken av ytterst begränsad betydelse för bostadsförsörjningen i Sverige. Jag citerar ur propositionen: ”Syftet med regeringens förslag är att tydliggöra att det finns ett utrymme att fördela lägenheter i en kommunal bostadskö med större inslag av förmedling efter behov. Huruvida förslaget kommer att innebära en reell förändring är beroende av hur de kommunala bostadsförmedlingarna kommer att utnyttja detta vidgade utrymme. Det i sin tur är förknippat med kommunens och bostadsförmedlingens förmåga att erbjuda service och fastighetsägarnas intresse av att ta del av sådan service.”

Man skulle kunna tänka sig, fru talman, att en proposition med rubriken *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning* skulle innehålla just sådana åtgärder. Men så är alltså inte fallet.

Regeringen och Sverigedemokraterna vill nämligen inte förbättra bostadsförsörjningen i landet. De vill sänka skatten för höginkomsttagare, stimulera redan rekordhøgt och skattegynnat sparande, öka utsläpp av växthusgaser genom att lova billig diesel och bensin till allt och alla och bygga ny kärnkraft för allas våra pengar. Bostäder får nog gärna tillkomma, genom både nyproduktion och omvandling till bostad av lokaler, men det är i allt väsentligt upp till de autonoma enklaver i landet som kallas kommuner och till marknaden.

Jag vill ge ett exempel, fru talman. I mitt hemlän, Stockholms län, finns över 120 000 hushåll som är trångbodda och som inte kan få tag i en adekvat bostad, enligt Region Stockholm. Med mindre än att villaägare med utflugna barn i ett antal av länets kommuner helt enkelt byter plats med trångbodda barnfamiljer finns ett mycket stort behov av att tillskapa fler bostäder av rätt storlek för att möta behoven.

Det behöver byggas nytt, och det behöver omvandlas i stor skala för att möta de mycket stora behov som finns bland trångbodda barnfamiljer, ungdomar som önskar flytta hemifrån, arbetssökande och särskilt drabbade såsom hemlösa och våldsutsatta på flykt undan våld i en nära relation, detta på en bostadsmarknad där tillfälliga och otrygga boendeformer i andra, tredje och fjärde hand är mycket utbredda.

Med dessa utgångspunkter, fru talman, har vi socialdemokrater föreslagit en mycket lång rad åtgärder baserade på redan genomförda statliga utredningar.

Vi har föreslagit att en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen ska utarbetas vid inledningen av varje mandatperiod. Vi har föreslagit att en sådan ska omsättas i kommunala handlingsplaner. Vi har föreslagit att en parlamentarisk kommitté för bostadsförsörjningen ska tillsättas för en bred översyn också av till exempel skatter, momsregler, konkurrensen i byggsektorn både i produktion och i leverantörskedjan, mark- och planeringsfrågorna men också möjligen hur socialtjänstens roll i bostadsförsörjningen ska utformas på bästa sätt.

Vi föreslår alltså att man ska genomföra det som Karolina Skogs bostadssociala utredning föreslog som den naturliga fortsättningen på arbetet för en verkningsfull social bostadspolitik.

Vi har föreslagit att allmännyttan inte ska lyda under den kostnadsdrivande lagen om offentlig upphandling så länge som den drivs med affärsrättsliga principer. Vi välkomnar främjande av byggemaskiner och stöd till organisationer som främjar det idéburna bostadsbyggande som faktiskt

finns runt om i vårt land. Vi har även föreslagit byggstimulanser för studentbostäder och bostäder på orter med industriexpansion samt förmånliga statliga byggkrediter. Magdalena Andersson har också nyligen talat om att återinföra investeringsstöd för byggande av hyresrätter med lägre hyresnivå. Vi socialdemokrater säger som det är och är beredda att göra det som krävs!

Många av dessa förslag återfanns alltså i den bostadssociala utredning som den tidigare S-ledda regeringen tillsatte och som presenterande slutbetänkandet *Sänk tröskeln till en god bostad*. Tidöganget avslår i princip allt, fru talman.

Ett av de skarpa förslagen i Karolina Skogs utredning var att kommuner under vissa omständigheter ska vara skyldiga att, med statligt stöd till kommunen, ställa ut kommunala hyresgarantier för bostadssökande barnfamiljer. Det förslaget togs faktiskt ett steg vidare av den nuvarande regeringen, och en promemoria från departementet har varit ute på remiss. Men förslaget om hyresgarantier finns alltså inte med i den proposition som regeringen nu har lagt på riksdagens bord.

Vi socialdemokrater menar att förslagen som fanns i promemorian borde genomföras, och därför yrkar jag bifall till reservation 5.

Fru talman! Vidare innebär regeringens förslag att när en kommun vidtar åtgärder för bostadsförsörjningen ska kommunen ta hänsyn till behovet av samordning med andra kommuner. Därutöver ska det förtydligas att en kommun ska ta hänsyn till behovet av samordning i sin planering av bostadsförsörjningen.

Bland remissinstanserna kan nämnas Hyresgästföreningen, Malmö universitet, länsstyrelserna i Uppsala och Örebro län och Malmö kommun, som alla anser att förslaget riskerar att bli verkningslöst och att regleringen är för vag. Och det är den, fru talman. Det finns ingen uppföljning och inga sanktioner. "Saft och bullar" tror jag att det brukar kallas när man förhåller sig till lagöverträdelser och lagöverträdare på det viset. "Jaha, har ni inte byggt en enda hyresrätt med rimlig hyresnivå sedan 1970-talet i er kommun? Jamen, då blir det fika hos länsstyrelsen så att vi får prata om det här."

Regeringen föreslår vidare att lagen om riktlinjer för kommunala markanvisningar ska kompletteras med en bestämmelse om att det av riktlinjer för markanvisningar ska framgå hur markanvisningar används för att följa kommunens handlingsplan för bostadsförsörjning. Hyresgästföreningen med flera remissinstanser saknar i det sammanhanget ett resonemang om hur kommunalt markägande över huvud taget ska säkerställas.

Remissinstanser framhåller att fler verktyg behövs för att det över huvud taget ska säkras tillgång till mark och finnas möjligheter att bidra till de bostadsförsörjningsmål som ställs upp. Det skulle till exempel kunna ske genom att kommunal förköpsrätt återinförs, men regeringen anför i stället att förköpsrätt endast ska användas i särskilt motiverade situationer. Bland dem finns alltså inte brist på adekvata bostäder. Det är samma sak igen – saft-och-bulle-politik från Tidöregeringen i bostadsfrågan.

Fru talman! Budskapet till Sveriges invånare är tydligt och klart. Tidölaget vill inte satsa några pengar på åtgärder för bättre bostadsförsörjning. De vill inte utmana enskilda fastighetsägares egenintressen, och då blir det inte heller bättre bostadsförsörjning. Vi får det som kommunalt planmonopol och marknad tillsammans levererar, det vill säga stor brist på goda bo-

städer med överkomlig hyra, framför allt för människor med lägre inkomster eller särskilda behov. Det gäller inte minst i vårt lands dynamiska tillväxtregioner.

Sverigedemokraterna och regeringen passade också nyligen på att åter sänka bostadsbidraget. Bostadsbidrag är en allt sämre fungerande åtgärd för bättre bostadsförsörjning som i praktiken är på väg att avvecklas, om det inte sker en rejäl uppgradering.

Man borde ju i dialogens anda ställa frågan till kollegorna i civilutskottet varför de gör så här. Men jag tror faktiskt att jag redan vet svaret: Därför att de representerar dem som redan har det riktigt bra och bor riktigt bra. För att parafrasera Jimmie Åkesson är det vad SD och regeringen har märkat med att göra tillsammans – alltså att representera dem som redan har det riktigt bra och bor riktigt bra. Det är klassisk högerpolitik. Sverige borde kunna mycket bättre än så här.

(Applåder)

Anf. 84 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack, Markus Kallifatides, för ett bra anförande!

Hade jag varit elak, vilket jag inte är, hade jag kunnat säga att Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna krokarm för att förstöra rätten till förtur. Men både jag och Markus Kallifatides vet att det inte stämmer. Man har landat i samma slutsats även om man har vitt skilda perspektiv.

Sverigedemokraternas perspektiv är att man ska slå på allt som har med invandring att göra. Socialdemokraternas perspektiv ska ledamoten få tillfälle att redogöra för, eftersom kontentan ju blir att när regeringen ska hantera det så kallade tillkännagivandet uppstår målkonflikter som blir intressanta att reda ut.

Jag skulle alltså vilja fråga Markus Kallifatides hur ni har tänkt att det här ska hanteras, oavsett om det blir denna regering som diskar av tillkännagivandet eller om en annan regering får äran att hantera detta socialdemokratiska experiment att gå ihop med Sverigedemokraterna.

Anf. 85 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Tack, Alireza Akhondi, för frågan!

Som jag ser det diskuterar vi det sverigedemokratiska experimentet att ansluta till den socialdemokratiska linjen som kommer till uttryck i det tillkännagivande som vi står bakom i betänkandet som riksdagen har att ta ställning till i dag.

Vad gäller hur vi socialdemokrater tänker kring detta är en ganska enkel och lågt hängande, tillgänglig, fruktbar lösning att gå på Sveriges Allmännyttas linje i frågan, det vill säga bestämma att en majoritet av de förmedlade lägenheterna ska förmedlas enligt kötid. Det finns andra tänkbara procentsatser – 40 procent, 70 procent – men det skulle kunna hanteras så. Det finns remissvar, linjer och argumentationer som svarar upp mot tillkännagivandet i den delen.

Jag kan förtydliga att förtur ska användas för människor med sociala, ekonomiska och medicinska behov och inte för att ge till exempel näringslivet förtur. Det finns svar från tunga remissinstanser som man kan ta sin utgångspunkt i när den här regeringen – eller, vilket jag tror och verkligen hoppas är mer sannolikt, nästa regering, där vi socialdemokrater innehar

statsministerposten – hanterar det tillkännagivande som ser ut att röstas igenom i eftermiddag.

Anf. 86 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack, Markus Kallifatides, för svaret! Men i ärlighetens namn är jag inte nöjd med det.

När två vitt skilda perspektiv ska jämkas samman i ett tillkännagivande byggs det i det här fallet in en väldigt märklig situation på så sätt att ni också adderar inkomstkrav.

Vi vet ju varför Sverigedemokraterna vill ha detta tillkännagivande. De vill slå på allt som har med invandring att göra. Den sverigedemokratiska ledamoten var inne och tassade på migrationspolitikens område med allt från EBO-lagstiftning till anvisningslag och så vidare, men jag hör från min socialdemokratiska kollega att det finns andra skäl för det socialdemokratiska ställningstagandet.

Någonstans blir ändå resultatet att en regering – oavsett om det blir denna eller nästa – på något sätt ska hantera detta tillkännagivande. Förutom att det är fel i sak att ge sig på det kommunala självstyret och kommunernas möjligheter att baserat på sina unika förutsättningar rigga ett kö- och förturssystem till gagn för individen skapas det en målkonflikt i det Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna de facto föreslår.

Än är debatten inte över. Än finns det möjligheter för Socialdemokraterna att backa. Både jag och ledamoten vet ju att det här inte kommer att gå ihop.

Anf. 87 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Akhondi, för uppföljningen!

Det som tillkännages, om det går den vägen när vi voterar i eftermiddag, är att regeringen ska återkomma med hur instrumenten reservationer och förtur får användas inom ramen för kommunal bostadsförmedling. Det blir då upp till en regering att hantera detta utifrån vilket underlag de vill.

Jag har pekat ut några vägar att gå för att följa tillkännagivandet, så som det ser ut, för denna eller någon annan regering. Sedan får varje parti ta ställning till det som den regeringen föreslår i form av åtgärder med anledning av ett tillkännagivande. Det är väl så det fungerar?

Jag kan försäkra ledamoten Alireza Akhondi att jag är mycket medveten om att Roger Hedlunds och Sverigedemokraternas perspektiv är att det är invandringen som är problemens problem. Det har framgått av denna debatt. Det spelar ingen roll vad det handlar om. Även i en ärendedebatt om en proposition vill man hellre prata om allt som inte ska lösas med den egna politiken än om bristerna i de åtgärder, eller icke-åtgärder, som läggs på riksdagens bord.

Jag tror att Alireza Akhondi från Centerpartiet och jag i långa stycken delar bilden att det inte finns särskilt många verkningsfulla åtgärder här som leder till en bättre social bostadspolitik. Och så länge Sverigedemokraterna styr och ställer med Sveriges regering kommer vi heller inte att få någon sådan politik.

Anf. 88 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Det blev lite olyckligt i mitt förra replikskifte med Markus Kallifatides. Jag ställde en fråga när en replik inte var möjlig. Därför ställer jag frågan igen i detta replikskifte.

Markus Kallifatides nämnde i sitt anförande att det finns strukturell hemlöshet, höga bostadspriser, familjer som efterfrågar större lägenheter men har svårt att få det och unga som måste bo kvar hemma på grund av att det råder bostadsbrist i Sverige. De som är mest utsatta är nu ännu mer utsatta.

Fru talman! Det går inte att komma ifrån att det hela föranleddes av den socialdemokratiska migrationspolitiken. En stor andel nyanlända har haft behov av bostäder, och man har gett dem förtur i bostadskön. Därmed har vi fått en kraftig bostadsbrist i Sverige. Frågan är hur Socialdemokraterna och ledamoten tänkte när de genomförde sin migrationspolitik med vetskap – hoppas jag – om att när migrationskurvan ökar hänger bostadsbyggandet inte med. Vilken problemlösning hade de? De måste väl ha haft en tanke om hur de skulle lösa den bostadsbrist som uppstod?

Nu kommer man i efterhand och säger att det är regeringen som har ansvar för situationen. Självklart ansvarar vi för dagens situation, men orsaken till situationen är Socialdemokraterna. Därför ställer jag frågan: Hur har de tänkt lösa det här? Socialdemokraternas politik innebär att man slår hårt mot dem som redan är utsatta på grund av bostadsbristen i Sverige. Det är dessa som drabbas av Socialdemokraternas migrationspolitik.

Anf. 89 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Roger Hedlund för möjligheten att besvara de frågor som blev hängande i luften vid det tidigare replikskiftet.

Det har snart gått tio år sedan Magdalena Andersson och andra ledande socialdemokrater lade om svensk migrationspolitik. I en partiledardebatt nyligen visade min partiordförande i denna talarstol upp en graf för att försöka förklara för Roger Hedlunds partiordförande när den svenska migrationspolitiken lades om. Det gjordes utifrån ståndpunkten att ett alltför stort flöde till Sverige under samma tid blev övermäktigt. Detta var argumentationen 2015–2016. Vi som parti står kvar vid den uppfattningen.

Bristen på adekvata bostäder i Sverige i närtid grundlades inte minst under alliansregeringen. Stora delar av de integrationsproblem som har tillåtits bli stora grundlades också under alliansregeringen. Jag vill särskilt peka på Ulf Kristerssons insatser som socialborgarråd i Stockholm när det begav sig.

Roger Hedlunds parti samarbetar nu här i riksdagen och kring regeringsmakten med just de partier som styrde den migrationspolitik som gällde under 2010-talet, till exempel 2015, 2016 och 2017. Det gällde såväl asyl- som arbetskraftsinvandring. Man styrde också över stora delar av den bristfälliga bostadspolitik, inklusive social bostadspolitik.

Roger Hedlund medgav ändå att regeringen är ansvarig för situationen nu. Det är väldigt bra att det sägs. Därmed kvarstår mina frågor. Vilka av de åtgärder som föreslås här i dag kommer att bidra till en bättre situation? Vad gör Sverigedemokraterna för att få till en bättre bostadsförsörjning?

Anf. 90 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Den så kallade omläggningen som Markus Kallifatides nämner skedde för ett antal år sedan. Jag kan inte säga att situationen ser direkt bättre ut på svensk bostadsmarknad efter den omläggningen, utan den har fortsatt att försämrats även efteråt. Uppenbarligen skapar inte all den politik som Socialdemokraterna lägger fram på området bättre, utan snarare sämre, förutsättningar på bostadsmarknaden. Underskottet av bostäder har byggts på under varje år som Socialdemokraterna har regerat.

Bostadspolitik är något som behöver lösas på lång sikt, inte på kort sikt. Om man öppnar upp landet för en extremt stor migration skapar man också en extremt stor bostadsbrist.

Jag antar att vi även i fortsättningen får leva med att Socialdemokraternas politik alltid kan presenteras med orden ”vi såg det inte komma” när saker och ting går åt skogen.

Nu löser vi bostadsproblematiken, vars huvudorsak löses genom en minskad migration, med en långsiktighet på bostadsmarknaden och genom att skapa förutsättningar för ökad konkurrens så att vi kan få ned bostadspriserna och få fler som efterfrågar det som byggs. Men jag måste också få ställa en fråga till Socialdemokraterna: Varför ska migranter få gå före i bostadskön även efter bostadslagens upphörande?

Anf. 91 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Roger Hedlund för frågorna.

För mig sitter det sverigedemokratiska och Roger Hedlundska perspektivet på politiken fast. Det är som om klockan har vridits tillbaka. Man pratar om saker som hände för 10, 20 och 25 år sedan, trots att man är det största partiet i regeringsunderlaget och har den lagstiftande, budgetfastställande och statsministerutseende makten i Sveriges demokrati. Man befinner sig mer än halvvägs in i mandatperioden och lägger fram propositioner på riksdagens bord baserade på stora statliga utredningar med långa räckor av förslag för att få till en bättre fungerande social bostadspolitik i Sverige, men nästan inte ett enda av förslagen blir kvar.

Inte ens det enda skarpa förslag som även kom som en promemoria blev kvar, det vill säga förslaget om kommunala hyresgarantier, med statligt stöd, till barnfamiljer under vissa villkor. Det skulle ha gjort det möjligt för barnfamiljer med lägre inkomster att efterfråga adekvata bostäder i olika områden. Därigenom hade det kunnat fungera som en mekanism för att börja bryta den bostadssegregation som är en helt överväldigande verklighet och som vi socialdemokrater har förbundit oss att bekämpa. Men för det krävs annat än ord; då krävs reformer. Här i dag får vi inga sådana.

Anf. 92 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Den moderatledda regeringen bedriver en offensiv politik för en bättre fungerande bostadsmarknad. Vi lättar på regelbördan för nybyggnation och ombyggnation, kortar ledtider i byggprocesser och arbetar för att skapa mer byggbar mark.

Men regeringens politik handlar också om att få bättre fungerande regelverk och lagstiftning kring hur bostadsmarknaden fungerar. Huvudproblemet, fru talman, är nämligen att vi under flera decennier inte har haft en

fungerande bostadsmarknad i det här landet, med bostadsbrist, lågt bostadsbyggande och inlåsnings effekter som följd.

År 2024 svarade 148 av 290 kommuner i Boverkets bostadsmarknadsenkät att det råder bostadsbrist i deras kommun. Det är visserligen 59 kommuner färre än innan den sittande regeringen tillträdde men fortfarande över hälften av Sveriges kommuner. Bostadsbristen uppträder dessutom per definition främst i storstäder och på tillväxtorter – alltså där människor vill bo.

Konsekvenserna av den svenska bostadsbristen är enorma. På makronivå påverkar den samhället genom minskad tillväxt, ökad segregation och ökade sociala kostnader – något som bland annat Produktivitetskommissionen har pekat på. På mikronivå handlar det om enskilda människor som inte kan flytta dit där drömjobbet eller drömutbildningen finns, som inte kan bilda familj eller som tvingas leva under osäkra boendeförhållanden. Svårast drabbade blir de som har minst resurser, som unga eller ensamstående föräldrar.

Fru talman! För lite drygt ett år sedan fick jag möjligheten att tillsammans med Katarina Luhr från Miljöpartiet arrangera ett seminarium här i riksdagen, där Sveriges Stadsmissioners hemlöshetsrapport presenterades.

I rapporten kunde man bland annat läsa om Sara. Sara hade tagit kontakt med Stadsmissionen när hon var gravid med sitt tredje barn. Hon och hennes två barn var då inneboende hos en vän, ett boende som snart skulle behöva upphöra. Sara var ensamstående. Hon hade flera jobb och kombinerade dem till motsvarande en heltidstjänst. Hon stod i kö på olika boendesidor och sökte även aktivt boende på bland annat Facebook och Blocket, men utan resultat. När hemlöshetsrapporten skrevs flyttade familjen runt mellan olika tillfälliga boenden, vilket skapade stress och otrygghet för såväl Sara som barnen.

Fru talman! Namnet Sara är fingerat, men fallet är verkligt. Och tyvärr är fallet inte särskilt unikt. Sara och hennes familj är ett typexempel på hur människor råkar illa ut eftersom Sverige inte har en fungerande bostadsmarknad och på hur även människor med egen försörjning, egen inkomst, har svårt att ta sig ur hemlöshet.

Fru talman! Hemlöshetsrapporten innehöll också ett antal förslag på hur situationen skulle kunna förbättras – förslag för en bättre fungerande bostadsmarknad, där hemlösheten minskar och familjer som Saras får stadigare boendeförhållanden. Några av de förslagen kommer vi att fatta beslut om här i dag.

Förenklat kan man säga att denna proposition handlar om två saker. För det första handlar den om att kommunerna får ett tydligare uppdrag att aktivt planera för bostadsförsörjningen på orten. Nuvarande kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning ersätts av en handlingsplan. Planen ska inkludera åtgärder för att hantera olika behov, till exempel nya etableringar i kommunen eller insatser för att minska hemlösheten. Handlingsplanen ska antas av kommunfullmäktige varje mandatperiod. Eftersom kommuner ofta är stora markägare ges också lagen om riktlinjer för kommunala markanvisningar ett uttryckligt bostadsförsörjningssyfte.

Fru talman! För det andra reformerar vi lagstiftningen så att det tydliggörs att kommunala bostadsförmedlingar får förmedla bostäder som reserverats utifrån olika behov och erbjuda förturer utan att det påverkar möjligheten att ta ut en köavgift av de sökande. En bostadskö blir givetvis inte

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Åtgärder för en bättre
bostadsförsörjning*

kortare beroende på hur man fördelar ut bostäderna. Samtidigt kan konstateras att hur lång tid som gått sedan någon anmälde intresse för en bostad i alla fall inte per definition avgör vem som har störst behov av bostaden.

Lagstiftningen har redan tidigare medgett vissa avsteg, men rättsläget har varit väldigt oklart. Nu förtydligar vi detta, och kommunerna ges ökade möjligheter att fördela ut bostäder i bostadskön på andra grunder än kötid. Det här, fru talman, är förslag som en enig riksdag är beredd att ställa sig bakom.

Samtidigt finns det paradoxalt nog också en majoritet i kammaren som vill tillkännage för regeringen att den återigen bör komplicera lagstiftningen på detta område genom att införa nya regler för hur kommuner får fördela ut bostäder i bostadskön. Jag kan inte låta bli att konstatera att det, vilket vi också hört tidigare i debatten, är en ganska brokig argumentation som förs fram för att regeringen återigen ska se över lagstiftningen kring förturer i bostadskön. I dag förenklar vi, men vi riktar också ett tillkännagivande om att återigen försvåra.

Riksdagen är givetvis fri att rikta tillkännagivanden till regeringen; det är en viktig del av den svenska parlamentariska demokratin. Men jag som ledamot är också fri att ifrågasätta att man återigen vill komplicera regelverket för kommunerna kring förturer. Är verkligen detta, fru talman, en av de mest prioriterade frågorna för regeringen att arbeta med på den bostadspolitiska fronten?

Fru talman! Som jag började mitt anförande med att konstatera bedriver den moderatledda regeringen en offensiv bostadspolitik. Förutom att arbeta med att minska regelbördan, korta ledtiderna och öka den byggbara marken vill vi också få till ett mer ändamålsenligt och fungerande regelverk – allt i syfte att återigen få en fungerande bostadsmarknad i Sverige.

Dagens beslut kommer inte att lösa bostadsmarknadens alla problem. Men de kommer att innebära ett tydligare uppdrag till kommunerna kring bostadsförsörjningen och ge utökade möjligheter för kommunerna att fördela ut bostäder i bostadskön till dem som behöver dem mest. Kort sagt: Dagens beslut ökar möjligheten för hemlösa som Sara och hennes barn att få en lägenhet i den kommunala bostadskön.

Anf. 93 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag hör en annan inriktning från David Josefsson än den som tidigare Tidöpartier har gett uttryck för. Vi har tillsammans pratat om hemlöshetsfrågor tidigare.

Jag tycker ändå att den proposition vi pratar om innehåller ganska få åtgärder jämfört med hur många åtgärder man kunde ha tagit fram med tanke på de betänkanden propositionen vilar på. Det jag reagerade kanske mest på när jag fick propositionen i handen var att statens roll helt har dragits undan. Väldigt många av åtgärderna i propositionen bygger i grunden på att alla aktörer behöver ta en delad roll när det gäller bostadsförsörjningsfrågorna.

Man inför nu till exempel en kommunal handlingsplan, vilket jag tycker är bra. Men i betänkandet var den väldigt starkt länkad till en nationell handlingsplan, där regeringen skulle ta ett större ansvar för bostadsförsörjningsfrågorna och kommunerna skulle vara utförare.

Min fråga till David Josefsson är om han inte anser att staten ska ha en roll när det gäller att agera för en bättre bostadsförsörjning. Tänker man

kanske komma med ytterligare en proposition framöver, där man kopplar på statens roll, eller är det här det vi kommer att se på bostadsförsörjningsområdet under den här mandatperioden?

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Åtgärder för en bättre
bostadsförsörjning*

Anf. 94 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågan!

Jag vet inte om jag delar ledamotens uppfattning att det bara är kommunerna som ansvarar för bostadsförsörjningen. Jag tycker att staten tar ett väldigt stort ansvar. En grund i bostadspolitiken i Sverige är att det finns ett kommunalt självstyre – kommunen ansvarar för sin mark eller sitt område – men också ett regelverk på statlig nivå.

Då är frågan: Ska det också finnas en statlig handlingsplan eller inte? Jag tycker att det viktigaste nu är att vi i denna proposition förtydligar det kommunala uppdraget: att gå från riktlinjer till en handlingsplan.

Jag skulle säga att det viktigaste uppdraget för staten, som den moderatledda regeringen arbetar med, är att få till stånd ett fungerande regelverk så att det inte finns hinder för kommunen kring till exempel markanvändning. Det finns många kommuner som säger att de jättegärna skulle bygga fler bostäder men att det finns ett strandskydd, riksintressen eller andra regler som gör att de inte kan bygga.

Då blir statens uppgift, som jag ser det, framför allt att skapa förutsättningar för kommunen att ta sitt ansvar. Men det är kommunen som har det huvudsakliga ansvaret för bostadsförsörjningen. Som moderat tror jag på det kommunala självstyret. Jag tror inte på att det ska finnas en överrock i staten som bestämmer över kommunernas huvuden. Däremot ska staten tydliggöra kommunens uppdrag och ge kommunen förutsättningar att fullfölja uppdraget.

Anf. 95 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Alla vi som har jobbat i kommuner kan se att det är ganska mycket enklare när kommunens uppdrag och statens uppdrag går i takt, så att man kan hjälpas åt i olika frågor. Jag vill verkligen understryka detta. Att staten ska vara en överrock tror jag inte att någon vill, men staten behöver hjälpa till när kommunerna har det tufft.

Detta är svåra frågor att jobba med. Bostadsförsörjningsansvaret behöver vara mycket bredare än vad som finns med i propositionen.

Jag skulle vilja hoppa till den andra stora frågan i detta. När själva propositionen presenterades var det nya förslaget med obligatoriska hyresgarantier för barnfamiljer den stora, övergripande frågan. Det var den frågan man presenterade först. Sedan försvann den helt spårlöst. Jag vill bara fråga: Hur ställer sig Moderaterna till dessa hyresgarantier? Vi har fått svaret att detta fortfarande bereds i Regeringskansliet. Är detta något som Moderaterna vill se eller inte?

Anf. 96 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Katarina Luhr, för frågan! Jag kan bara instämma. Jag har också arbetat kommunpolitiskt. Jag var politisk sekreterare i Stads-
huset i Göteborg och arbetade just med stadsbyggnadsfrågor. Det vi upplevde mest frustration kring var precis det som jag beskrev: Vi vill bygga bostäder, men staten säger av olika skäl nej för att det finns ett strandskydd,

riksintressen eller en länsstyrelse som kanske inte alltid upplevs som den hjälparende handen.

Utifrån mitt perspektiv menar jag att statens uppgift framför allt är att ta bort hindren och möjliggöra för kommunerna att bedriva en aktiv stadsbyggnadspolitik.

Låt mig svara på den andra frågan. Det tråkiga svaret är just att frågan bereds i Regeringskansliet. Vi stänger absolut inga dörrar för den frågan. Den har till och med varit uppe i promemorian. Den är absolut inte borta från bordet.

Samtidigt kan jag konstatera att det stora problemet oftast inte är förmågan att betala hyra, utan det är att över huvud taget få tillgång till en bostad. Som jag beskrev i fallet med Sara: Det finns en inkomst och en möjlighet att betala. En kommunal hyresgaranti skulle inte hjälpa. Där emot skulle det hjälpa om hon faktiskt fick möjlighet att hyra en bostad.

Vi ska också vara försiktiga med att skapa parallella system. Vi har bostadsbidrag. Vi har en socialtjänst som har möjlighet att ge försörjningsstöd. Ska vi då också ha en skyldighet för kommuner att utfästa hyresgarantier som ska vara statligt finansierade?

Vi ska vara noggranna när vi genomför lagstiftningen. Jag tror att den proposition som nu läggs fram kommer att innebära viktiga steg som kommer att hjälpa till. Sedan är vi alltid öppna för att prova ytterligare saker, men detta är viktiga och bra steg för att få en bättre kommunal bostadsförsörjning.

Anf. 97 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag hoppas innerligt att Sara inte tittar på den här debatten, för om jag vore Sara hade jag blivit djupt besviken.

Den proposition som vi debatterar i dag heter *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning*. Helt ärligt hittar jag i den inte ett enda förslag som faktiskt ger en bättre bostadsförsörjning för sådana som Sara. Jag är bekymrad såtillvida att det har gått två och ett halvt år av mandatperioden – två och ett halvt år då fina ord har sagts i den här kammaren, men vi väntar fortfarande på konkreta förslag för att faktiskt se till att öka utbudet av bostäder.

Vi har talat om ganska mycket i den här talarstolen. Min sverigedemokratiska kollega pratade om det latent behovet av bostäder – antalet är cirka 170 000. Det är en siffra som ökar för varje år. Det är en siffra som flera regeringar av olika kulörer bär ansvar för. Den här regeringen sticker dock ut i det avseendet att man på två och ett halvt år inte har lagt fram ett enda förslag för att lösa problemet.

Visst, det är superbra att vi byter namn från kommunala riktlinjer till kommunala handlingsplaner. Men vad löser det om man inte ser till att vi har ett utbud som löser bostadsmarknadens grundläggande problem?

Men låt mig byta fot lite grann. Jag vill yrka bifall till reservation 9.

Vi i Centerpartiet vill trycka på för att det börjar bli dags att komma med konkreta förslag på hur man ska ta tag i dessa viktiga frågor. Vi vet ju att detta framför allt är ett fenomen i storstäder och tillväxtorter. Ingen här kan med 100 procents säkerhet säga hur stort behovet är. Vi har ju ett kösystem, och för att få en bostad i Stockholms innerstad måste man stå i kö i ungefär 30 år. Har man då alltså inte haft en bostad under 30 år? Det

faller på sin egen orimlighet att de som har stått 20–25 år i bostadskön skulle vara de som har störst behov av bostäder här och nu.

Min sverigedemokratiska kollega talade om anvisningslagen. Han gav sken av att folk skulle få förtur. Det stämmer inte. Våldigt många moderatledda kommuner ägnar sig åt social dumpning. Under den period när man enligt anvisningslagen måste erbjuda tak över huvudet kontaktar de aktivt andra kommuner – Filipstad, Hofors och andra ställen – för att slippa erbjuda bostad till de människor det gäller. Det är människor vars barn går i skola. De har börjat sin etableringsprocess, men kommunen dumpar ansvaret på andra kommuner.

Roger Hedlund, låt mig ta ett exempel från min hemkommun Danderyd. Vet ledamoten hur man har löst den här frågan där? Jo, man har byggt baracker vid en bensinmack vid en skogsdunge för att hantera anvisningslagens krav. Vem vill bo vid den där skogsdungen vid en bensinmack, långt från kommunikationer? Att stå här i talarstolen och ljuga vore att visa förakt mot väljarna.

Vi har också talat om andra saker. I ett tidigare replikskifte tog jag upp det så kallade tillkännagivandet.

Jag skulle ändå också härifrån vilja vädja till Socialdemokraterna att tänka om. När man skickar två motstridiga signaler är jag beredd att skriva under här och nu på att resultatet bara blir en komplicering av regelverket, precis som David Josefsson var inne på.

Ska vi se till att de människor som har störst behov av att få en bostad faktiskt får det, låt oss börja i rätt ände! Låt oss börja med att se till att det finns bostäder! Det kanske inte är en dum början att se till att det faktiskt finns bostäder att söka.

För Centerpartiets del vill vi inte bli en överrock för kommunerna. Vi vet att kommunerna vet bäst hur deras bostadsförsörjningsansvar kan se ut. Visst, det är jättebra med förtydliganden i vissa delar. Men det här tunna dokumentet har inte någonstans åtgärder för en bättre bostadsförsörjning. Jag vet ärligt talat inte vad jag ska kalla det – en handlingsplan för handlingsplanen, kanske.

Anf. 98 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Alireza Akhondi från Centerpartiet står här i kammaren och säger att jag ljugar. Men jag hänvisar bara till det Boverket skriver om bostäder åt nyanlända i sin enkätsammanställning, precis som jag gjorde i mitt anförande.

I sammanställningen framgår det tydligt att hälften av kommunerna ger permanenta kontrakt, alltså tillsvidare- och förstahandskontrakt, till nyanlända migranter med hänvisning till bosättningslagen och att 90 kommuner ger kontrakt som kan övergå till tillsvidare- och förstahandskontrakt efter att en tid har gått. En stor andel av kommunerna ger alltså permanenta kontrakt till nyanlända migranter, enligt Boverket. Det är fakta i en undersökning som kommer från mitten av 2024.

På vilket sätt kommunerna ger bostäder varierar såklart. Det är också enligt nuvarande lagstiftning möjligt att göra den variant som ledamoten hänvisar till, med bostäder vid en mack. Så är det ju, men det är nog i huvudsak ett undantag.

Kom alltså inte och säg att jag ljugar i talarstolen! Det är bara att kolla upp Boverkets enkät gällande den här frågan.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Åtgärder för en bättre
bostadsförsörjning*

Anf. 99 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Man kan tolka statistik som fan läser Bibeln. Jag brukar säga att statistik är bland det allra svåraste att tyda. Man kan i princip få ut argument för sin ståndpunkt oavsett vad. Jag kan läsa samma dokument och komma med helt andra argument.

Samtidigt vet vi ju att det här med bostadsbrist framför allt är ett storstadsfenomen. Vi vet också hur storstadskommuner väljer att hantera bostättningslagen.

Jag vill också påpeka att det är ungefär var tredje av dem som får uppehållstillstånd som omfattas av bostättningslagen. Det är cirka 30 procent. Resten hänvisas till att lösa sin egen bostadssituation, så 50 procent av kommuner som kanske inte har bostadsbrist – you do the math!

Fru talman! Debatten om det här betänkandet är inte en debatt mellan mig och Roger Hedlund. Det är en debatt om åtgärder för en bättre bostadsförsörjning. Kan Roger Hedlund peka ut ett enda förslag som faktiskt löser bostadsförsörjningen för utsatta grupper, som ledamoten menar att det här betänkandet syftar till att göra?

Anf. 100 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Jag ställer frågan igen till Alireza Akhondi. Vad menar ledamoten att jag har stått och ljugit om här i kammaren? Vad menar ledamoten att jag har ljugit om i statistiken från Boverket? Jag skulle gärna vilja ha svar på det. Det är en sak att säga att man tolkar statistik olika, men var ljuger jag?

Min andra fråga, fru talman, är varför man ska låta migranter gå före i bostadskön. Av vilken anledning ska vi möjliggöra det för utländska medborgare? Jag kan absolut inte förstå syftet bakom det – mer att man helt i onödan skapar konflikt i samhället när man ger förtur till vissa grupper med hänvisning till deras utländska bakgrund.

Den sista frågan som kom, fru talman, var på vilket sätt den här propositionen löser bostadsbristen. Det är klart att den här propositionen inte löser bostadsbristen i sin helhet. Det tror jag heller inte att någon förväntar sig. Det här är ett av flera förslag som ska lösa bostadsbristen och skapa förutsättningar för både starka och svaga grupper på bostadsmarknaden att få tillgång till bostäder.

I huvudsak krävs det långsiktighet i bostadspolitiken, något som Centerpartiet knappast kan anses vara delaktigt i att skapa förutsättningar för. Det är ju inte långsiktigt att slå sönder bostadsmarknaden med den migrationspolitik som har förts under alla dessa år. Långsiktighet skapar vi genom att till exempel skapa konkurrens på bostadsmarknaden för att människor ska få möjlighet att efterfråga det som faktiskt byggs.

Anf. 101 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Roger Hedlund pratar om starka och svaga grupper på bostadsmarknaden. Då blir min motfråga till ledamoten varför vi har ett kösystem om det inte är så att det finns starka och svaga parter på en bostadsmarknad.

I det här betänkandet går Sverigedemokraterna ihop med Socialdemokraterna i fråga om att se över regelverket för kötid och förtur. När man gör det medger man i min värld att det finns starka och svaga grupper på bostadsmarknaden.

Grunden för en nyanländ persons etablering i det svenska samhället är att man har tak över huvudet. Man lär sig språket, får ett arbete och bidrar konstruktivt till det samhälle som man är en viktig del av.

Problemet uppstår när Roger Hedlund i samma veva börjar prata om återvandringsbidrag. Han pratar om migrationspolitik. Det är ju inte ämnet för debatten. Den här debatten rör människor som har fått uppehållstillstånd enligt gällande lagstiftning, som Sverigedemokraterna nu har varit med och fattat beslut om. De har fått uppehållstillstånd, och för att underlätta deras etablering i samhället föreslår vi att det här ska ordnas till. Men den delen vägrar Sverigedemokraterna att prata om. De väljer att prata om återvandringsbidrag.

Anf. 102 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Regeringens mål för bostadspolitiken är en långsiktig och väl fungerande bostadsmarknad där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven. Detta vill man göra genom att korta ledtider, bygga effektivare och ta bort onödigt regelkrångel som stoppar bostadsbyggandet. Man ska möta behoven också för de svaga på bostadsmarknaden.

Jag menar att många av de förslag som finns här gör att vi sätter lite mer press på kommunerna. Man ska göra en handlingsplan – inte bara en strategi utan en handlingsplan – för hur man ska möta det behov av bostäder som finns i kommunen.

Det finns en förtursprincip. Man kan använda den lite vidare om man vill, utifrån de behov som finns i den kommun man är. Det betyder inte att man inte ska förmedla bostäder efter kötid som en princip. Detta står också i den promemoria som finns. Man kan alltså använda den utifrån de behov som finns i kommunerna.

Varför gör vi då det? Jo, om vi sätter högre krav på kommunerna att faktiskt lösa behovet av bostäder måste vi också ge dem möjligheten att välja det alternativ som är bäst för dem själva. Vi tror det.

Vi löser också en problematik det varit diskussioner om i kommunerna, nämligen om man kan ta ut en avgift när man förmedlar en bostad efter förtur. Svaret är ja. Det kan man göra. Jag menar att det är ganska självklart att man ska kunna göra det, och vi förtydligar det.

Från den här talarstolen har man pratat om att denna reform inte löser det stora problemet. Nej, det gör den inte. Man har från denna talarstol också sagt att detta är fel typ av proposition och att det borde vara någon annan typ av proposition i stället. Ja, man kan alltid klaga, antingen på att det inte finns propositioner eller på att de propositioner som kommer är fel. Jag menar att man i slutändan måste se det som en helhet, och utvärderingen får gärna göras efter mandatperioden.

Vi vet också att det finns en propositionslista som har gått ut till de olika utskotten. Det finns också propositioner som utgår mer från att man faktiskt ska klara av bostadsförsörjningen.

Jag kan dock konstatera att många av de partier som har varit uppe här är överens om att kommunerna ska kunna ta ut en kostnad när de förmedlar efter förtur. Vi är också överens om att majoriteten av bostäderna faktiskt ska förmedlas efter kötid och att en handlingsplan faktiskt är bättre än en strategi.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Åtgärder för en bättre
bostadsförsörjning*

Sedan är det som sagt så att detta inte löser något problem. Nej, men vi måste också se till att den nationella nivån försöker hantera detta genom att även kontrollera vilka handlingsplaner som finns i kommunerna, vilka åtgärder man vidtar och vad resultatet blir. Det handlar också om att den nationella nivån inte bara lägger ansvaret på kommunen utan också kontrollerar. Det menar jag att man har möjlighet att göra i detta.

Jag tror att det här är någonting som kan vara till nytta. Jag tror att det kan hjälpa kommunerna i bostadsförsörjningen. Det vi har diskuterat mest är om vi ska ha begränsad förtur eller inte. Jag menar att vi nog egentligen är ganska överens allihop om att vi ska ha en begränsning, det vill säga att majoriteten ska fördelas efter kötid.

Jag tror också att vi i de allra flesta partier är överens om att fördelningen ska ske utifrån de behov som finns i den enskilda kommunen. Staten ska inte tala om vad som ger rätt till förtur och inte. Många har erfarenheter från kommuner, och jag har också erfarenhet av en kommun. Man kan konstatera att behovet av förtur har förändrats över tid. Varför man vill ha förtur och vilka typer av människor som behöver ha förtur förändras. Den här propositionen gör att man faktiskt kan göra sådana avvägningar i kommunerna.

Jag tror att vi har stort behov av att diskutera bostadspolitik med varandra. Det kommer fram här. Vi pratar nog mer om allt som ligger utanför denna proposition än det som ligger i propositionen.

Vi tror ändå att vi kan hantera de tillkännagivanden som föreslås här, men jag ser också problematiken i de tillkännagivanden som föreslås eftersom de har olika ingångar i själva problematiken. Men jag tror att allihop ändå kan bli väldigt glada över resultatet i slutändan, alltså att vi sätter mer press på kommunerna.

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Anf. 103 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Det är inte direkt någon nyhet att många har stora svårigheter att ta sig in på bostadsmarknaden i dag. Utmaningarna för bostadsförsörjningen är stora. Förutom den avstannade byggtakt vi sett de senaste åren är det tydligt att utbudet på bostadsmarknaden inte matchar människors bostadsbehov.

Det finns stora utmaningar med alltifrån ansträngd boendekonomi till osäkra boendelösningar och hemlöshet. Vissa grupper drabbas extra hårt av en tuff bostadsmarknad, som barnfamiljer med svag ekonomi eller våldsutsatta som snabbt kan behöva ett nytt boende.

Boverket uppskattade i en utredning från 2021 att 56 000 hushåll i Sverige var trångbodda med en ansträngd boendekonomi och att 44 000 hushåll av dessa var familjer med barn som bodde hemma.

Den proposition vi debatterar har namnet *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning*. Tyvärr är det en tunn samling åtgärder vi ser i dag, trots ett skriande behov av att skapa möjligheter för fler att hitta en bostad där man också kan skapa sig ett tryggt hem. Detta är också extra tråkigt då flera relativt nya utredningar tagit fram en större samling åtgärder som tillsammans faktiskt skulle kunna göra skillnad för ganska många.

Att se regeringens proposition är som att titta på ett trasigt pussel. Man kan ana en bild och några färger, men man får inte direkt ett sammanhang. Alldeles för många pusselbitar saknas.

Jag vill därför börja med att lyfta upp behovet av en samlad bostadspolitik – en politik som syftar till att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder, och en politik för att främja jämlika uppväxtvillkor och för att motverka boendesegregation och hemlöshet. För att uppnå detta behövs faktiskt politik på alla nivåer.

Jag ställer mig bakom att de nuvarande kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjningen nu ersätts av en kommunal handlingsplan för bostadsförsörjningen, för handling är ju vad som behövs. Den självklara kopplingen till att bostadsförsörjningen även är en nationell angelägenhet saknas dock i regeringens proposition.

Staten behöver ta sin del av ansvaret för den nationella bostadsförsörjningen och inte skjuta över allt ansvar på kommunerna. I betänkandet *Sänk tröskeln till en god bostad*, som delvis ligger till grund för regeringens proposition, är den kommunala handlingsplanen tätt knuten till en nationell handlingsplan för bostadsförsörjning för att tydliggöra hur stat och kommun ska hjälpas åt med bostadsförsörjningsfrågorna. I betänkandet föreslås att den nationella handlingsplanen ska presenteras i början av varje mandatperiod. Detta står vi i Miljöpartiet bakom.

I propositionen från regeringen läggs i stället allt ansvar på kommunen. För mig är det obegripligt att en nationell handlingsplan för bostadsförsörjning inte tagits vidare i propositionen. Att det motiveras med att förslaget fortfarande bereds i Regeringskansliet verkar ganska osannolikt när regeringen samtidigt nu går vidare med kraven på en kommunal handlingsplan, men också efter att jag lyssnat på den tidigare debatten i dag. Vi som vill se en nationell handlingsplan för bostadsförsörjning får helt enkelt hålla utkik efter en ny proposition från regeringen – en proposition med åtgärder som hänger ihop.

Vi har också en förhoppning om att i en eventuell kommande proposition få en ny samlad bostadsförsörjningslag som omfattar såväl stat som kommun. Vi vill se en lag som förtydligar det gemensamma ansvaret mellan stat och kommun för bostadsförsörjningen. Där ska ett arbete inriktat på mål och åtgärder ingå. Vi vill också se ett gemensamt mål för bostadsförsörjningen, som syftar till att skapa förutsättningar för alla att leva i goda bostäder med jämlika uppväxtvillkor utan någon boendesegregation eller någon hemlöshet.

För att ta detta arbete vidare och tydliggöra det gemensamma ansvaret vill vi också att regeringen ska inrätta ett råd för en socialt hållbar bostadsförsörjning där regeringen varje år skapar ett forum för diskussioner om åtgärder som behövs för att utveckla mer politik för att fler ska kunna få tillgång till en lämplig bostad.

Fru talman! Jag nämnde tidigare att vissa grupper är extra viktiga att ha i åtanke när det gäller att trygga möjligheten till en fast bostad. Det gäller exempelvis barnfamiljer och våldsutsatta. Det är därför välbehövligt att det införs en reglering som tydliggör att kommunala bostadsförmedlingar får förmedla bostäder som reserverats utifrån olika behov och erbjuda förturer i bostadskön, eftersom vissa utsatta grupper kan drabbas oerhört hårt av en osäker bostadssituation. En diskussion om vad som går att göra finns i vissa kommuner.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Åtgärder för en bättre
bostadsförsörjning*

Vi tycker samtidigt att det är viktigt att bostadskön fortsatt har kötid som huvudprincip och att den huvudsakliga andelen av bostäderna ska fördelas baserat på kötid. Det är därför viktigt att kommunerna håller sig till vissa i förväg bestämda regler när det gäller vilka fall som behandlas som förturer.

För många är det trots betalningsmöjligheter svårt att komma in på hyresmarknaden på grund av att de krav som en hyresvärd ställer på sin hyresgäst kan vara mycket höga. Därför hade Miljöpartiet även velat se att regeringen tog vidare förslaget från SOU 2022:14 gällande en reglering av kraven som en hyresvärd får ställa. Vi tycker att det finns ett stort behov av att sätta ramar för de krav som hyresvärdar ställer på en ny hyresgäst när ett hyresavtal tecknas. Kraven behöver vara rimliga när det gäller exempelvis en hyresgästs betalningsförmåga, så att man inte stänger ute en stor grupp som väl skulle klara av att betala den hyra som begärs.

Fru talman! Sist men inte minst skulle jag återigen vilja lyfta frågan om hyresgarantier för barnfamiljer. När regeringen för ungefär ett år sedan presenterade den proposition som vi diskuterar i dag var obligatoriska hyresgarantier för barnfamiljer själva huvudnumret. Syftet var mycket lovvärt, nämligen att underlätta för bostadslösa barnfamiljer att få tillgång till en bostad, med stat och kommun som garant för att hyran kommer att betalas. Men som vi tidigare har diskuterat smögs förslaget iväg lite diskret, utan förklaring, trots att pengarna till kommunerna finns kvar i den nationella budgeten.

Vi vet att barn som lever med en osäker boendesituation drabbas extra hårt. Man lever i osäkerhet, kanske i tillfälliga bostäder hos släkt och vänner. Man kan behöva byta skola ofta och riskerar att förlora sina sociala sammanhang med vänner och fritidsaktiviteter. Att satsa på trygga bostäder för just barnfamiljer kan därför vara en av de viktigaste bostadspolitiska åtgärder vi kan vidta. Frågan handlar inte främst om att någon annan ska betala hyran utan om att barnfamiljerna ska få tillgång till en lägenhet genom att det för hyresvärden finns en garanti om att hyran kommer att betalas.

Jag har framför mig en lång lista på åtgärder som jag hade velat se i betänkandet. Svaret från regeringen när det gäller flera av dem är att de bereds i Regeringskansliet, vilket oftast är en omskrivning för att ministern har lagt frågan åt sidan. Jag hoppas verkligen att det inte är så i det här fallet, och jag vill därför att regeringen återkommer med en ny proposition som kompletterar den som vi nu har debatterat och därmed kompletterar det trasiga pussel vi har framför oss med alla de bitar som saknas.

I dag har Socialdemokraterna yrkat bifall till reservation 5 om hyresgarantierna. Jag väljer därför att yrka bifall till reservation 4, som handlar om en nationell handlingsplan för bostadsförsörjning.

Anf. 104 PATRIK KARLSON (L):

Fru talman! Tillgången till ändamålsenliga bostäder som möter upp människors efterfrågan och behov har blivit en av Sveriges största samhällsutmaningar.

För många människor har bostadsbristen förvandlat drömmen om ett hem till en ren mardröm av långa bostadsköer och höga boendekostnader – ja, helt enkelt en brist på flexibilitet i rörligheten på bostadsmarknaden. Det här är särskilt tydligt i våra tillväxtområden men märks även på lands-

bygden, där bostadsutbudet oftast är på tok för smalt för att möta behoven. Det är helt uppenbart att bostadsmarknaden måste fungera bättre, både för dem som söker sin första bostad och för dem som behöver flytta vidare i livet.

Förslaget som vi nu debatterar, *Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning*, är ett steg, om än litet, mot att skapa en lite mer effektiv, transparent och rättvis bostadsmarknad. Genom tydligare regler för kommunernas ansvar samt bättre samordning och större flexibilitet i bostadsförmedlingen tar vi nu dessa steg.

Fru talman! Med denna proposition stärker vi bland annat kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen. I dag har varje kommun en skyldighet att planera för bostäder, men det saknas tydliga krav på hur detta ska ske. Därför ersätter vi nu de kommunala riktlinjerna med en handlingsplan för bostadsförsörjningen. Det innebär helt enkelt att kommunerna nu måste göra en mer konkret bedömning av behovet av bostäder inom sina kommungränser och planera för hur det behovet ska mötas.

Samtidigt kommer Boverket att få i uppdrag att regelbundet bedöma bostadsbyggnadsbehovet såväl på kommunal som på högre nivå. Varför är detta viktigt? Jo, det är viktigt därför att bostadsförsörjning inte får ses som en isolerad fråga. Vi behöver helt klart en tydligare helhetsbild där vi samverkar bättre på olika nivåer.

Fru talman! Vi vet att bostadsbristen drabbar såväl unga som äldre, liksom studenter och låginkomsttagare – ja, den drabbar väldigt många väldigt hårt. Därför är det också avgörande att vi börjar arbeta lite mer proaktivt i vår planering av bostäder. Som flera andra redan har sagt i talarstolen ska kommunerna nu tydligare redovisa behovet av nya bostäder och hur de vidtar åtgärder för att få till dessa.

Dessutom stärker vi samordningen mellan kommuner, och länsstyrelserna får ett fortsatt ansvar att samordna kommunernas bostadsförsörjning. Bostadsbyggande bygger såklart på samverkan och handlar om att skapa bättre möjligheter för arbetsmarknaden, den enskilda lilla människan och samhället i stort.

Fru talman! Bostadsförmedlingens funktion har länge varit en viktig del av kommunernas bostadspolitik. Då är det också grundläggande att vi får bukt med den osäkerhet som har funnits kring vad som är tillåtet och inte i fråga om att förmedla bostäder med användning av förturer och reservationer.

Enligt oss behöver det stå klart vilken flexibilitet som faktiskt finns när det gäller att förmedla bostäder på ett sätt som underlättar för hushåll som har svårt att hävda sig på bostadsmarknaden. Det förslag vi nu går fram med innebär att kommunerna får en tydligare möjlighet att reservera bostäder för vissa grupper och införa förturer utan att det påverkar möjligheten att ta ut köavgift.

Det här är som sagt särskilt viktigt för de grupper som jag nyss nämnde och som har svårt att hävda sig på den ordinarie bostadsmarknaden, men det är också ack så viktigt att nämna att denna förändring behöver användas med en oerhörd tydlighet. Det är avgörande för systemet i sig att det upplevs som transparent och framför allt rättvist både för dem som söker bostäder och för dem som förmedlar dem. Vi får se hur det blir i praktiken, men vi får kontinuerligt följa det här och säkerställa att det fungerar som det var tänkt.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Åtgärder för en bättre
bostadsförsörjning*

Fru talman! En annan viktig förändring som föreslås i propositionen är att arbetet med markanvisningar ska få en tydligare koppling till bostadsförsörjningen. Det innebär att man ska använda sin mark på ett bättre sätt för att främja bostadsbyggandet och säkerställa att det byggs där det behövs som mest.

Ack så viktigt är det även att vi ligger i framkant i fråga om att det här sker på ett transparent sätt. Det är nämligen något som återkommer när man är ute och pratar med aktörer i branschen – bristen på transparens och vetenskap om vad som gäller. Det anges också som en stor anledning till att byggprojekt försvåras och förhalas. Som vi vet innebär varje försenat byggprojekt en familj som inte kan bildas, en person som inte kan tacka ja till ett arbete eller en student som får skjuta upp sin universitetsdröm.

Fru talman! Sverige behöver fler bostäder; om det finns det en bred konsensus i denna kammare. Det är en av de mest grundläggande samhällsfrågorna. Vi tar nu ett litet steg mot en bättre bostadsförsörjning.
(Applåder)

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

Associationsrätt

§ 11 Associationsrätt

Civilutskottets betänkande 2024/25:CU11
Associationsrätt
föredrogs.

Anf. 105 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi är här i dag för att debattera ett motionsbetänkande om associationsrätt. Associationsrätten är ett rättsområde inom svensk lagstiftning som handlar om reglering av olika typer av sammanslutningar – juridiska personer som bildas för ett gemensamt ändamål. Det kan uppfattas som ett ganska tråkigt och svårt lagområde, men det är faktiskt någonting som berör nästan alla i Sverige.

Vilka hänsyn måste man då ta på detta område? Motionerna i det här betänkandet kan var och en för sig verka motiverade. I vissa fall där de kan vara berättigade pågår det redan ett arbete. Det är dock bra att vi hanterar alla dessa sammantaget, då alla regler måste vägas mot varandra. Hur kan man göra en avvägning mellan att å ena sidan göra det så enkelt som möjligt att starta och driva företag och att å andra sidan begränsa möjligheterna för kriminella att använda företag som brottsverktyg?

Sveriges grund vilar på företagande. Tillväxt och möjlighet för våra gemensamma åtaganden inom välfärden grundas på ett fritt och blomstrande näringsliv. Samtidigt har vi, speciellt de senaste åren, sett en ökad ekonomisk brottslighet. Vår regering har under denna mandatperiod aktivt jobbat med att få bukt med den ekonomiska brottsligheten, då den även kan länkas till våldsbrott och annan kriminalitet.

Den här brottsligheten slår hårt, inte bara mot samhället i stort. Företag används för att hantera pengar och annat som kan härledas från kriminalitet. Denna brottslighet slår även direkt mot våra laglydiga företag. Brottsligt företagande skapar en osund och ojämn konkurrens för de företag som följer lagstiftningen.

Fru talman! Lagar och regler skapar problem för företag. Ett av de största problemen, och en av de största stötestenarna, inom EU är det ökade regelkrånglet. Regelbördan hindrar konkurrens och utveckling. Den skapar stora administrativa kostnader, hämmar produktiviteten och försvagar EU:s konkurrenskraft.

Vad har då regeringen gjort i dessa frågor?

Regeringen har lagt fram en offensiv förenklingsagenda för att det svenska näringslivets långsiktiga konkurrenskraft ska stärkas. Det är avgörande för Sveriges välstånd på lång sikt.

Regeringen har under mandatperioden påbörjat och vidtagit en lång rad åtgärder. Ett exempel är utökat stöd till myndigheternas förenklingsarbete. Förenklingar måste ske inom alla områden och på alla nivåer. Det kan innebära ekonomiska tillskott men även ändrade instruktioner och regleringar. Regeringen har givit Tillväxtverket i uppdrag att erbjuda stöd till myndigheter.

Ett annat exempel är fler e-tjänster hos kommuner som förenklar för företag. Regeringen har gett Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna ta fram underlag för utveckling av e-tjänster samt vägledning för anmälan av och ansökan om olika typer av verksamheter hos kommunerna. Detta förslag kan effektivisera inte bara företagans hantering av det här utan även kommunernas arbete i dessa processer.

Det inrättas ett förenklingsråd för att minska företagens regelkrångel. Det är viktigt att inhämta synpunkter på de förslag som läggs fram på dessa områden.

Ett implementeringsråd ska stärka svensk konkurrenskraft. Implementeringsrådet ska syfta till att ge ett företagsperspektiv tidigt i EU-processer och verka för att EU:s lagstiftning inte ska genomföras över miniminivå.

Ett trettiotal myndigheter har getts i uppdrag att förenkla för företag, och det finns krav på återrapportering.

Kravet på fysiska kvitton har avskaffats. Detta kan kännas som en ganska liten del, men det underlättar faktiskt för företagen. En stor del av bokföringen och de dagliga transaktionerna är i dag digitala.

Listan kan göras lång. I Sverige ska det vara enkelt att starta, driva och utveckla företag. Regelbördan och de administrativa kostnaderna behöver minska. Företag och entreprenörer ska kunna fokusera på sin kärnverksamhet.

Samtidigt, fru talman, har regeringen agerat snabbt och resolut för att bekämpa brott. Under de senaste två åren har Sveriges regering vidtagit flera åtgärder för att bekämpa ekonomisk brottslighet och strypa den kriminella ekonomin.

Ett exempel är inrättandet av ett finansiellt underrättelsecentrum. I december 2024 beslutade regeringen att Polismyndigheten ska etablera ett finansiellt underrättelsecentrum. Syftet är att fördjupa samarbetet mellan Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket och de privata aktörerna för att effektivt motverka den kriminella ekonomin.

Man har också lagt fram lagförslag när det gäller företagsrelaterad brottslighet. I juni 2024 lade regeringen fram lagrådsremissen *Bolag och brott*, som innehåller regler för att förebygga och bekämpa brott inom företaget. Genomförandet av förslagen i propositionen inkluderar kriminalisering av företagskapning, skärpta straff för brott mot målvaktsförbudet och stärkta kontrollmöjligheter för Bolagsverket.

Reglerna för F-skatt har skärpts. I juni 2024 beslutade regeringen om en lagrådsremiss med förslag om förändringar på F-skattens område för att skydda seriöst näringsliv och motverka kriminell ekonomi.

I höstbudgeten presenterade regeringen ett åtgärds paket för att stärka arbetet mot den kriminella ekonomin. Paketet omfattade skärpta regler för att motverka felaktiga utbetalningar från offentliga system, ökade anslag till myndigheter som Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Tullverket och Försäkringskassan för att förebygga och bekämpa ekonomisk brottslighet samt insatser mot penningtvätt och företagsbrottslighet.

Fru talman! Vi kan se att regeringen under denna mandatperiod på ett bra sätt har visat att man kan bekämpa ekonomisk brottslighet samtidigt som man underlättar och stöder nyföretagande samt drivande och utvecklande av företag. Det är av yttersta vikt för samhället för att bekämpa brottslighet, för att förenkla företagande och för att skapa mesta möjliga nytta för samhället.

(Applåder)

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Anf. 106 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater står bakom ett betydande antal av utskottets förslag om att avslå motioner på associationsrättens område, i huvudsak med hänvisning till redan pågående beredning av reformförslag i Regeringskansliet.

I allt väsentligt är det alltjämt den tidigare, S-ledda regeringens arbete på området som tas vidare av regeringen Kristersson. Hittills under mandatperioden kan nämnas digitala bolags- och föreningsstämmor, näringsförbud till följd av förbud mot att bedriva näringsverksamhet som har meddelats i en annan stat och avskaffat krav på bevarande av räkenskapsinformation i original. Det är en välkommen modernisering av redovisningsreglerna som nu gäller även för oss riksdagsledamöter.

Det är naturligtvis i grunden bra för Sverige att det råder bred enighet här i riksdagen om att associationsrättsliga frågor om bolagsformer, bolagsstyrning, bokföringsregler med mera bör utredas och beredas noga innan beslut om ny lagstiftning fattas. Dessutom uppfattar jag att det råder stor samsyn också om att associationsrätten måste utformas med ett flertal legitima ändamål i sikte. Några sådana ändamål är företagets behov av rimligt smidig administration, statens intresse av ordning och reda, bland annat i skatteuppbörden, och allmänhetens möjligheter att bevaka sina intressen som anställda, kunder eller leverantörer till exempelvis aktiebolag. Hit kan vi även räkna intresset av skydd mot utnyttjande av associationsformer såsom aktiebolag för kriminell verksamhet.

Associationsrätten är ett område för sans och balans, som de allra flesta politikområden.

Vi socialdemokrater har utfäst ett löfte om att konstruktivt och kritiskt granska förslag när de väl läggs på riksdagens bord och förutskickat att vi ska återkomma med egna initiativ under mandatperioden. Detta har vi gjort.

Ett viktigt område att växla upp insatserna inom är bekämpandet av ekonomisk brottslighet, penningtvätt och skatteflykt. Denna brottslighet undergräver välfärdsstaten, fräter på tilliten och hotar de seriösa aktörerna på marknaderna. Dessa typer av brott är även nära knutna till annan kriminalitet inom såväl organiserad brottslighet som arbetslivskriminalitet.

Vi socialdemokrater menar att regeringen bör vidta fler åtgärder som gör det svårare för de gängkriminella som i dagsläget använder företag som brottsverktyg. Vi har välkomnat, och konstruktivt bidragit till, att Bolagsverket nu har ett utökat uppdrag och verktyg för att hålla god ordning i sina register. Det är en viktig fråga.

Vi menar dessutom att regeringen bör återinföra revisionsplikten för fler – på sikt alla – aktiebolag, se över om fler brott ska leda till näringsförbud och höja kravet på minsta aktiekapital i aktiebolag.

Ekonomisk brottslighet genom företag är samhällsskadlig. Betydande skatteintäkter går förlorade för det offentliga, och enskilda drabbas av stora ekonomiska förluster. Vidare löper skötsamma näringsidkare och företagare risk att slås ut av konkurrenter som inte följer reglerna.

Förtroendet för företag och tilliten till samhällssystemet kan försvagas. Ekonomiska vinster som blir till med bolag som brottsverktyg finansierar också annan grov brottslighet. Den grova ekonomiska brottslighet som sker genom företag är att betrakta som systemhotande. En mångfald av åtgärder måste vidtas för att vända utvecklingen.

Den socialdemokratiska regeringen gav mot denna bakgrund i december 2021 en särskild utredare i uppdrag att överväga och föreslå åtgärder som syftar till att motverka att aktiebolag och andra företag används för att begå brott och andra oegentligheter.

Utredningen överlämnade den 30 juni 2023 betänkandet *Bolag och brott – några åtgärder mot oseriösa företag*. Det har föranlett lagändringar, men den sedan länge debatterade frågan om minsta tillåtna aktiekapital har inte hanterats, fru talman.

Utredningen om bolaget som brottsverktyg hade bland annat i uppdrag att analysera reglerna om tvångslikvidation vid kapitalbrist i aktiebolag som en del av borgenärsskyddssystemet. Utredningen konstaterar att de successiva sänkningarna av kravet på minsta tillåtna aktiekapital har medfört att reglerna inte längre är ändamålsenliga. Regeringen meddelade också i lagrådsremissen att utredningsbetänkandets förslag till reformerade regler om tvångslikvidation av aktiebolag bereds vidare i Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det gedigna kunskapsunderlag som utredningsbetänkandet ger i frågan om aktiekapitalets storlek menar vi socialdemokrater att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med en proposition om höjning av minsta tillåtna aktiekapital i aktiebolag. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 2.

Fru talman! Avslutningsvis hoppas jag att civilutskottets viktiga arbete med associationsrätten även framöver ska präglas av det allvar som frågor om företagandets och civilsamhällets villkor, skattesystemets funktionsätt och kampen mot ekonomisk brottslighet förtjänar.

Anf. 107 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Det är inte ofta man kan säga det, men jag håller med om ganska mycket av vad Markus Kallifatides säger, det vill säga att det är viktigt att ha en långsiktighet i spelreglerna för företag, att riksdagen i stort är enig om de förändringar som görs och att det inte ska bero på vilken regering som sitter, utan man ska kunna debattera och diskutera sig fram till detta. Jag tror att det är bra för företag att veta vad som gäller, alldeles oavsett vilken regering som sitter vid makten.

Det som jag tycker är viktigt är att det ska vara enkelt att driva företag. Det ska vara ändamålsenligt att driva företag. Regelbördan måste vara enkel att bära för en enskild företagare. Reglerna ska utformas utifrån de småföretagare som finns, inte utifrån de stora bolagen. Det är svårare för de små företagen att hantera alla regler som vi lägger på dem.

Vi är duktiga på att lägga på företagen regler. Nästan alla saker vi kommer på innebär en regelbörda för företag. Vi glömmer ibland att ta bort det som finns och som kanske är onödigt, och så läggs det på mer och mer. Det är inte bara Sverige som är duktigt på att lägga på regelbördor, utan EU är också väldigt duktigt på det. Sammantaget blir det ganska hårt för ett företag.

I betänkandet, som är ett motionsbetänkande, finns 26 stycken yrkanden. Jag kan konstatera att det finns två delar som det är mest diskussion om. Den ena är Bolagsverkets förebyggande roll, som det finns motioner och yrkanden om.

Jag kan hålla med om att Bolagsverket ska ha en förebyggande roll. De måste se till att deras register är up-to-date, att där inte finns människor som inte ska vara där och att de som registreras som bolagsägare eller styrelseledamöter har möjlighet att driva de bolag som finns där på ett ändamålsenligt sätt.

Jag kan konstatera att det redan görs ett arbete gällande detta, så jag tycker inte alls att det är konstigt att vi avstyrker motionerna. Detta beror inte på att vi har en annan uppfattning utan på att det pågår ett arbete. Jag tror att alla partier på ett eller annat sätt har samma inriktning i detta, och det tycker vi är bra.

Kontrollåtgärderna från myndigheter har blivit bättre och bättre. De som är bäst på detta är Skatteverket, som ser till att deras register är bra och också hjälper företagare att redovisa på rätt sätt. Jag tycker att det är ett bra exempel, men jag tror att Bolagsverket kan bli lika bra eller ännu bättre om vi ger dem tid och möjlighet.

När det gäller näringsförbud tror jag också att vi är ganska överens. Det är klart att de människor som bedriver företagsverksamhet på ett oseriöst sätt inte ska driva företag i Sverige. Detta ska kunna hanteras förebyggande. När Bolagsverket får in en förfrågan om att sätta en person som inte driver bolag på ett seriöst sätt i en styrelse ska man alltså på ett förebyggande sätt kunna säga: Nej tack, det är inte aktuellt att ni ska sitta i den bolagsstyrelsen.

Samtidigt ska näringsförbud kunna ges för fler delar. Vi vet att brottslig verksamhet kan bedrivas systematiskt. Jag tror att det är bra att vi som stat är medvetna om att detta kan ske och att vi inte är naiva, det vill säga tror att alla kan driva företag tills motsatsen är bevisad. En del är inte lämpliga.

Det pratas också om bolagsmålvakter, och där tror jag att vi har mycket att göra. Vi är naiva ibland och tror att bolaget har ett syfte och att alla som sätter sig i styrelsen har samma syfte. Jag tror att vi borde stärka även den delen och jobba mycket med det.

En motion från en av mina partikamrater som tyvärr inte har förts vidare handlar om stiftelselagen. I kommuner stöter vi på många olika sätt på stiftelser vars ändamål över huvud taget inte är möjliga att uppnå i dag. De får slåss med näbbar och klor för att stiftelserna ska kunna användas på ett bra sätt.

Det man vill är att modernisera stiftelselagen så att stiftelser kan användas på ett sätt som är bra för samhället i dag eller också upplösas. Det är svårt att upplösa en stiftelse i dag. Jag tycker att det är en god idé, men jag tror att Regeringskansliet kan ta initiativ om de tycker att det behövs just nu.

Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 108 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi civilutskottets betänkande om associationsrätt – den del av juridiken som rör sammanslutningar mellan juridiska och/eller fysiska personer samt näringsliv och företag. Vi i Sverigedemokraterna står bakom samtliga våra åtta reservationer, men för att spara tid väljer jag att yrka bifall endast till reservation 10.

Fru talman! Som ingenjör har jag alltid haft en förkärlek för siffror och statistik, så låt oss börja där. I Sverige finns det i dag cirka 1,2 miljoner företag. Av dessa är 97 procent småföretag med färre än 10 anställda. Om vi räknar in små och medelstora företag, det vill säga dem med färre än 250 anställda, utgör dessa hela 99,9 procent av alla företag i landet. De stora företagen med fler än 250 anställda utgör endast 1 promille av det totala antalet företag. Detta visar med all tydlighet hur avgörande små och medelstora företag är för Sveriges ekonomi.

Näringslivet och företagandet behöver bättre förutsättningar. Vi behöver se över regelverk, processer och myndigheters handläggning för att underlätta starten, driften och utvecklingen av företag. Detta är särskilt viktigt i tider av osäkerhet och lågkonjunktur. Företagen skapar arbetstillfällen och bygger grunden för vår välfärd.

Samtidigt är det avgörande att vi motverkar företagsbrottslighet och ekonomisk kriminalitet genom både förebyggande och straffrättsliga åtgärder. Vi i Sverigedemokraterna driver en tydlig linje mot alla former av brottslighet, inklusive bolagsbrottslighet. Vi förespråkar nolltolerans mot så kallade bolagsmålvakter och anser att Bolagsverket bör ges möjlighet att neka registrering av näringsverksamhet när det finns misstankar om att målvakter är inblandade.

Fru talman! I vår kommittémotion om associationsrätt har Sverigedemokraterna lagt fram 14 yrkanden, varav 13 behandlas i detta betänkande. Jag kommer inte att hinna gå igenom alla våra förslag i detalj, men jag vill lyfta fram några av dem.

Det bör utredas vad som utgör ett optimalt startkapital för aktiebolag ur ett likvidationsperspektiv. Vi föreslår att aktiekapitalet höjs efter en viss tid för att skapa en ökad buffert mot likvidation.

Gränsvärdet för revisionsplikt kan höjas, men vi motsätter oss att återinföra krav på auktoriserad revisor för mindre företag.

En konsekvensanalys bör genomföras av hur EU-direktivet Corporate Sustainability Reporting Directive, som förkortas till CSRD, påverkar små och medelstora företag i Sverige. Regeringen bör också agera tydligt på EU-nivå mot ökade rapporteringskrav.

Företag ska inte tvingas rekrytera medarbetare eller tillsätta styrelseledamöter baserat på irrelevanta faktorer som kön eller ursprung. Vi motsätter oss all form av kvotering.

Bokföringslagen bör förenklas med separata regler för årsbokslut för att underlätta för företagare.

En nolltolerans mot bolagsmålvakter ska införas, och Bolagsverket bör ges fler verktyg för att motverka bolagskapning, bland annat möjligheten att neka registrering av företag med misstänkta målvakter.

Svensk rätt bör ta hänsyn till näringsförbud och åsidosättanden utomlands för att på allvar bekämpa brottslighet inom näringslivet.

Fru talman! Vi behöver skapa bättre villkor för Sveriges små och medelstora företag. De är ryggraden i vår ekonomi och en förutsättning för ett starkt och välmående samhälle. Samtidigt måste vi stå enade mot brottslighet och värna om ett sunt företagsklimat.

Anf. 109 GULAN AVCI (L):

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande med att instämma i mycket av det som min kollega Larry Söder lyfte upp i sitt eget anförande. Sedan kommer jag att lägga merparten av min tid på att prata om varför vi behöver ett starkt företagsklimat.

Fru talman! Det är ingen överdrift att påstå att ett bra företagsklimat är viktigt för att fler människor ska våga starta företag. Det är inte heller en överdrift att hävda att ett gott företagsklimat bidrar till ökad tillväxt och banar väg för att fler jobb skapas. Men det förutsätter givetvis att det blir mindre krångligt att vara företagare. Just därför arbetar den här regeringen, som mitt parti Liberalerna är en del av, aktivt för regelförenklingar så att nya företag ska kunna etableras och redan existerande företag kunna växa.

Låt oss inte ha några illusioner om att det är lätt att vara företagare. Ska Sverige vara ett konkurrenskraftigt och innovativt land ska vi varken straffbeskatta företagande eller göra det svårt att vara företagare. Det skulle göra Sverige till ett fattigare, mindre företagsamt och mindre innovativt land.

Alla förlorar på att Sverige blir ett land där slit och ambition straffas, företag och innovationer flyr utomlands och småföretagare får lägga mer tid på regelkrångel än att utveckla den egna verksamheten. Vi vet, precis som talare före mig nämnde, att jobben inte kommer av sig själva. Det finns cirka 1,1 miljoner företag i Sverige, kanske fler. Över 97 procent av dessa är just små företag med färre än tio anställda. I dessa företag skapas fyra av fem jobb. Det är därför ingen överdrift att påstå att småföretagarna är viktiga för att fler jobb ska komma till och att småföretagen utgör ryggraden i vårt välfärdssamhälle.

Liberalerna och regeringen arbetar hårt för att fler ska våga förverkliga sina drömmar och starta företag. Med ett starkt entreprenörskap, bra företagsklimat, mindre krångel och givetvis stopp för höjda skatter blir vi attraktiva för fler företagsetableringar och investeringar, både här hemma

och internationellt. Men vi banar framför allt vägen för att fler ska våga ta det där viktiga steget och förverkliga sina egna drömmar samtidigt som man bidrar till välfärden och jobbskapandet.

Många av de yrkanden som vi har att behandla i betänkandet är viktiga och relevanta frågor som förtjänar en bra diskussion. Men många av dem är frågor som bereds på Regeringskansliet, och det är viktigt att inte föregå den processen.

Vi lär få all anledning, fru talman, att återkomma till många av frågorna, inte minst till dem som berör kriminalitet, ekonomisk verksamhet som innebär fusk och så vidare. Här sitter inte regeringen med armarna i kors, utan man jobbar febrilt på många olika sätt för att både stärka företagsklimatet, möjliggöra för fler människor att skapa företag och se till att befintliga företag kan växa.

Avslutningsvis: Det är självklart viktigt att stävja en utveckling som innebär att man kan fuska och begå ekonomisk brottslighet.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 110 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Detta är ett jätteviktigt betänkande om de regelverk som omgärdar företaget i vårt avlånga land.

Det finns en inneboende konflikt mellan att skapa goda förutsättningar för företag att etableras, växa, frodas och bidra till det gemensamma och den situation som vi olyckligtvis har hamnat i med kriminella gäng. De använder samma regelverk för att kringgå bestämmelser och skapa den inhemska terrorism som vi ser på våra gator och torg. Frågeställningen blir då hur vi löser dessa inneboende målkonflikter på ett sätt som inte har alltför stora negativa konsekvenser.

För oss i Centerpartiet – som företagens sanna vänner – är det extra viktigt att säkerställa att människors drivkrafter att förverkliga sina drömmar och på så sätt vara produktiva i vårt samhälle får möjlighet att starta någonstans. Vi har varit pådrivande exempelvis i frågan om sänkning av aktiekapitalet. Vi vill inte skapa trösklar och barriärer för företag att kunna komma till bara för att man inte har den första kontantinsatsen. Samtidigt har vi, även internt, satt igång ett arbete för att säkerställa att vi bryter den ekonomiska struktur som de gängkriminellas verksamhet bygger på.

I betänkandet – som är en bra start; det vill jag ändå ha sagt – finns en reservation från vår sida, reservation 9, som berör näringsförbud. Här har vi varit tydliga med att samhället måste ha tillgång till skarpare verktyg för att kunna förhindra att kriminella startar, tar över eller driver företag och använder dessa som verktyg för att begå brott. Vi vill därför att fler personer ska kunna beläggas med näringsförbud och att näringsförbudet ska gälla under längre tid.

I dag är det bara personer som döms för ett brott som begås inom ramen för en näringsverksamhet som kan få näringsförbud. Dagens lagstiftning innebär i praktiken att bara skattebrott och bokföringsbrott kan ge näringsförbud, vilket innebär att de gäng som använder sig av företag för att bedriva kriminell verksamhet allt som oftast faller utanför lagstiftningen.

Vi vill att det ska bli möjligt att besluta om näringsförbud för personer som begått annan allvarlig brottslighet. Vi kan konstatera att det nyligen har presenterats en utredning med förslag om att utvidga lagen om näringsförbud till att även omfatta brott som inte har koppling till näringsverksamhet, Ds 2024:35. Men det är också en uppgift för regeringen att faktiskt prioritera detta arbete och återkomma med förslag som innebär att det går att besluta om näringsförbud för personer som begått annan allvarlig brottslighet.

Mot den bakgrunden menar jag att det nu finns ett gyllene tillfälle för oss i den här församlingen att medan utredningsarbetet pågår täppa till ett kryphål som kriminella nätverk använder sig av. Med tanke på den svansförling som Tidögänget har haft i den här debatten blir det jättemärkligt att man inte tar vara på den reservationstext som finns i betänkandet.

För att göra detta enkelt och tydligt för alla som tittar: Är ni i Tidögänget beredda att här och nu vara med och fatta beslut om att täppa till ett kryphål som kriminella använder sig av för att begå brottslighet? Om ni inte är det blir det ni sysslar med bara ett luftslott.

Jag yrkar bifall till reservation 9.

Anf. 111 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! I betänkandet om associationsrätt behandlas, som ni säkert hör, en hel del olika frågor. Själv hade jag i dag tänkt tala om företags hållbarhetsredovisningar, en fråga som inte blivit mindre aktuell när högerpartierna i EU-parlamentet nu öppnat för att ändra och försvaga denna lagstiftning strax efter att den beslutats och är i färd med att implementeras.

Jag tror att alla vi som sitter här vet att vi befinner oss i en tid när åtgärder för att minska klimatutsläppen för att klara Parisavtalets mål blir mer och mer brådskande. Samtidigt har vi populistiska politiker som gör allt för att i stället få det att se ut som att vi har all tid i världen för omställning och att många politiska beslut bara införts för att öka regelkrånglet. Så är det naturligtvis inte.

En stor del av Sveriges klimatpåverkan kommer från våra konsumtionsutsläpp. Industrin står för en stor del av Sveriges territoriella växthusgasutsläpp och behöver ställa om till fossilfrihet, ju förr, desto bättre. Industrins klimatomställning i Sverige är till nytta såväl för klimatet som för svensk konkurrenskraft och Sveriges ekonomi, och den bidrar till samhällsutveckling i hela landet. Genom en snabb omställning av svensk industri bidrar vi i Sverige starkt till världens förutsättningar att kunna nå Parisavtalet, inte minst genom ny grön teknikutveckling. Företag som i dag går före ska inte behöva straffas ut av miljösämre alternativ.

Utsläpp av växthusgaser från svensk konsumtion som uppstår i andra länder kan minskas genom minskad konsumtion av den typen av varor, genom konsumtion av motsvarande varor med lägre utsläpp eller genom minskade utsläpp från produktionen av dessa varor i andra länder. Sverige har genom sitt medlemskap i EU ett stort inflytande över politik som kan stimulera klimatomställning i andra länder inom EU och utanför EU genom globala värdekedjor.

Ansvar för att minska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser ska inte ensidigt läggas på den enskilda konsumenten. Därför är det centralt att Sverige använder sin röst i EU till att verka för ett EU-regelverk som syftar till att förstärka företagens klimatomställning – inte minst genom företagens hållbarhetsredovisning, en redovisning som behöver omfatta hela värdekedjor och alla företag och sektorer inklusive finanssektorn.

Den 1 juli 2024 trädde nya regler om företagens hållbarhetsrapportering i kraft. Vi debatterade detta här i kammaren i maj 2024.

Syftet med hållbarhetsrapportering är att ge finansmarknaderna tillförlitlig och jämförbar information från företag om miljö, samhällsansvar och styrning. Rapporteringen ska bidra till hållbara investeringar och dessutom underlätta hanteringen av finansiella risker som följer av klimatförändringar och brister i sociala förhållanden. Det är själva ramarna.

Lagstiftningen är också till för att skapa fördelar för enskilda företag. Rapporteringen kan underlätta finansiering och skapa medvetenhet om möjligheter kopplade till hållbarhet.

Näringslivet efterfrågar långsiktighet samt tydliga regler och ramar för arbetet med hållbarhet och fossilfrihet. Detta blir enklare med ett gemensamt regelverk som gäller i hela EU, vilket ger företag rättvisa villkor på den europeiska marknaden. Lagstiftningen syftar också till att driva på den gröna omställningen.

Lagstiftningen har börjat implementeras. Först ut är företag med mer än 500 anställda, och nästa år kommer lagstiftningen att även omfatta små och medelstora företag.

När vi tidigare har debatterat denna lagstiftning i kammaren har flera ledamöter från Tidöpartierna lyft en kraftig oro för att rapporteringen skulle bli krånglig och byråkratisk och sagt att den därför borde hållas på en miniminivå. Det är inte alltid enkelt när lagstiftning ändras eller när nya krav införs. Det finns mycket man kan behöva tänka på, och rutiner kan behöva ändras. Det behöver dock inte innebära att lagstiftningen i sig inte är gynnsam för det enskilda företaget.

Vi har föreslagit att vi ska stötta små och medelstora företag i arbetet med att införa hållbarhetsredovisning. När det förslaget nu behandlas vill inte utskottet föreslå något initiativ om att stötta dessa företag. Inte heller vill man verka för ett EU-regelverk som syftar till att förstärka företags hållbarhetsredovisning och klimatomställning.

Vi behöver alla ta ansvar för att strukturera en klimatomställning. Alla behöver göra sin del. Staten är en viktig nyckel för att möjliggöra en snabb klimatomställning och måste ta en aktiv roll för att hjälpa de företag som behöver stöd i arbetet.

Små och medelstora företag kan behöva stöd i arbetet med implementering, och jag anser att det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ för att ge företagen ett sådant stöd.

Därför vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservation 11 om företags rapportering om hållbarhet och mångfald.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 12 Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU7
Studiestöd
föredrogs.

Anf. 112 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att debattera utbildningsutskottets betänkande om studiestöd och 40 motionsyrkanden från allmänna motionstiden under detta riksmöte.

Sverige är och ska förbli en kunskapsnation som bidrar med innovationer i världsklass och säkrar vårt framtida välbefinnande genom uppfinningar inom områden såsom medicin, ekonomi, industri, välfärd och mycket annat.

Fru talman! En välutbildad befolkning är en av Sveriges allra starkaste tillgångar för vår konkurrenskraft och vår förmåga att upprätthålla en generell välfärdsstat. Men bildningsnivån i det svenska samhället uppvisar en del oroande trender. Pisaundersökningen från förra året pekar på en veritabel läskris bland svenska högstadielärover, där var fjärde elev inte kan läsa ordentligt. Vi riskerar att fostra en generation funktionella analfabeter om det här fortsätter.

Samtidigt finns ljusglimtar i resultaten från andra undersökningar. De pekar på förbättringar i resultat för matematik och även vuxnas förmågor. Timss är ett exempel. Däremot kvarstår skillnader mellan grupper, och föräldrars bildningsnivå fortsätter att ha en stor inverkan på barns livschanser. Ens framtid ska inte avgöras av hur många hyllmeter böcker man har hemma utan i stället av ens egna förmåga och driv.

I det här hänseendet, fru talman, är studiestödet helt centralt för att garantera lika möjligheter för alla att utbilda sig i Sverige. Det är något som vi i Liberalerna helhjärtat står bakom. Det är en viktig frihetsinstitution i bemärkelsen att alla individer i Sverige ges möjligheten att förverkliga sig själva. Vi gör ingen åtskillnad på rik eller fattig, utan vi ska ha ett system för högre utbildning som kan lyfta fram begåvade och ambitiösa personer oavsett bakgrund, kön, ort eller status.

Herr talman! Dagens studiestödssystem fungerar relativt bra. Det ska vara rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund, såväl unga som äldre, såväl arbetslösa som anställda och oavsett utbildningsbakgrund, kön eller härkomst. Studiestödet ska vidare vara långsiktigt hållbart, och principen är att studielånet ska betalas tillbaka fullt ut.

Regeringen har nu aviserat i budgetpropositionen för innevarande år att man ämnar göra en översyn av studiestödssystemet. Grunderna i dagens studiestödssystem har funnits sedan 2001, och därefter har det inte genomförts någon större översyn av systemet. Vi måste säkra att systemet är följsamt också mot dagens och framtidens utbildningssystem och givetvis arbetsmarknadens behov.

Herr talman! Sedan januari 2023 – nu två år – finns ett nytt omställningsstudiestöd för att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som kan stärka deras framtida ställning på arbetsmarknaden. Det handlar om att säkra de kompetenser som en snabbt föränderlig ekonomi kräver. Omställningsstudiestödet är fortfarande en ny reform som byggs upp och byggs ut, och allt har inte fungerat perfekt från början. När vi

genomför stora reformer, särskilt reformer som vi aldrig har genomfört förut så att säga och inte bara lappar och lagar utan gör något helt nytt, är det alltid så att man under resans gång behöver komplettera eller förstärka saker. Handläggningstiderna i omställningsstudiestödet har varit för långa, och många som ansöker om stöd väntar på besked. Regeringens ambition – och jag är övertygad om att alla i kammaren instämmer i detta – är att handläggningstakten ska öka.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att korta handläggningstiderna i omställningsstudiestödet. I november antog riksdagen propositionen *Ett effektivare omställningsstudiestöd* för att förenkla bestämmelserna runt reformen. Vi har också i budgeten för innevarande år ökat anslagen till Centrala studiestödsnämnden, CSN, med ytterligare 50 miljoner kronor för att klara av ärendemängden.

Det är angeläget, herr talman, att handläggningstiderna minskar så att de inte hämmar utbyggnaden av studiestödet. Det ska bli fullt utbyggt framöver och verkligen bidra till omställning och kompetensförsörjning för svenskt näringsliv och den offentliga sektorn i Sverige.

Anf. 113 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Malm för anförandet.

Min fråga kommer att uppehålla sig vid den aviserade översynen av studiestödssystemet i budgetpropositionen som ledamoten Malm tog upp i sitt anförande. Det är också ett av de områden som vi socialdemokrater har väckt motioner om – vilka behandlas i betänkandet.

En av styrkorna med studiestödssystemet är att det har varit och är stabilt och att vi över partigränserna i kammaren har varit överens om stödet. Det innebär att studiestödssystemet är tryggt för nuvarande studenter och för dem som funderar på att påbörja studier i framtiden.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att det fortsätter att vara en bred överenskommelse även i framtiden och att det kommer att ske en bred parlamentarisk översyn över partigränserna – mellan opposition och regering. Anser ledamoten Malm att regeringen ska komma fram till att det bör ske en parlamentarisk översyn? Då kan kommande utredning ske brett med insyn och förankring i alla riksdagens partier.

Anf. 114 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Reformen är viktig för utbildning och kunskap. Reformen är också mycket viktig för den svenska arbetsmarknaden, och den är en del av den överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter som slöts för fyra fem år sedan. Det borgar för att det finns ett långsiktigt perspektiv i omställningsstudiestödet och att både fack och arbetsgivare är beredda att ta det ansvaret. Det handlar om att först mejsla ut principerna och designa reformen, och sedan handlar det om att vi anslår medel till detta. Det här är ett positivt exempel på när den svenska modellen fungerar bra.

Jag har inte hört några tendenser från någon i riksdagen eller från något parti om att man skulle vilja äventyra den långsiktiga hållbarheten. Vi är ju alla fast beslutna att vårda reformen.

Herr talman! Jag tycker nog inte att man ska frångå den ordinarie ordningen för hur vi tar fram lagförslag och vad som brukar vara praxis i utredningsväsendet. Den ordinarie ordning vi har i Sverige för att stifta lagar, utreda, remittera och så vidare fungerar väl.

Anf. 115 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Till en början blev jag lite förvirrad av ledamoten Malms svar. Jag uppfattade det som att ledamoten Malm pratade mycket om omställningsstudiestödet i den första delen. Översynen som regeringen aviserat ska inte innehålla omställningsstudiestödet, utan det står utanför den kommande översynen. Jag vill bara klargöra hur det ser ut i min skalle.

(FREDRIK MALM (L): Det är korrekt.)

Vi står självklart bakom att den är viktig. Men nu tittar vi på övriga delar i studiestödssystemet, egentligen den stora bulken av studenter som studerar med hjälp av studiemedel. Där fick jag väl delvis svar av ledamoten i slutet.

Vi socialdemokrater fortsätter att trycka på att det är viktigt att vi är långsiktigt överens i sådana här viktiga frågor. Vi har varit överens i decennier om att vi i så stor utsträckning som möjligt bereder dem gemensamt, så att vi får tydliga överenskommelser som är trygga för alla som studerar i dag men också för dem som funderar på att studera i framtiden.

Det är ett stort åtagande man gör när man binder upp sig på en utbildning som är på tre, fyra eller fem år eller på en yrkeshögskoleutbildning som kanske är ett- eller tvåårig. Man tar lån och får studiemedel. Därför är det viktigt att spelreglerna är stabila och långsiktigt hållbara.

Därför motionerar också vi socialdemokrater om det, även om praxisen är att regeringen håller det för sig själv. Men den analys vi gör är att översynen och de utredningar som görs just nu inte är så breda och parlamentariska. Regeringen och samarbetspartiet Sverigedemokraterna är ganska tydliga med att man gör upp även i fråga om breda parlamentariska överenskommelser. Det är därför som vi socialdemokrater är så ivriga i fråga om att den här utredningen behöver vara brett förankrad.

Anf. 116 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Niklas Sigvardsson har alldeles rätt. Jag hade med mig mentalt att i stort sett alla replikskiften som Niklas Sigvardsson och jag har haft har handlat om omställningsstudiestödet. Detta faller alltså lite på kontot hjärnsläpp. Detta rör mycket riktigt studiestödssystemet i stort. Det nämnde jag också i mitt anförande.

Centralt i detta är att Sverige fortsatt ska ha ett mycket generöst system för att man ska kunna få bidrag och ta studielån för att finansiera sina studier. Nu har det dock gått nästan ett kvarts århundrade sedan det här systemet infördes. Det är aningen rörigt, till exempel med tanke på att det väl finns fyra olika modeller för avbetalning i systemet. Vi vet också hur stora förändringar som nu görs, exempelvis när det gäller omställningsstudiestödet och mycket annat. Behovet av en översyn är väldigt stort.

Herr talman! Jag upplever att det även här i kammaren finns en bred samsyn om grundprinciperna i det svenska studiestödssystemet. Sedan blir det ibland diskussioner om nivåer, och det kommer olika förslag om hur lång tid det ska ta eller om det ska skrivas av vid en viss ålder och så vidare. Men i grova drag är vi alla överens om den huvudsakliga inriktningen.

Jag får väl avsluta med att återigen säga att jag tror att riksdagen och svensk politik har god kapacitet att hantera även den här översynen inom den ordinarie praxis vi har för att ta fram ny lagstiftning i Sverige.

Prot. 2024/25:64
29 januari

Studiestöd

Anf. 117 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Den här debatten behandlar alla motioner som inkommit gällande studiestöd under riksmötet 2024/25. Vi socialdemokrater står självfallet bakom alla motioner som vi har skickat in, både de med reservationer och de som behandlas förenklat. Men i denna debatt yrkar vi endast bifall till reservation 4.

Herr talman! Debatt om studiestöd hade vi så sent som för en dryg månad sedan här i kammaren. Då behandlades budgeten för utgiftsområde 15 Studiestöd. Trots att den debatten redan är genomförd och budgeten är beslutad är den av stor vikt för allt som behandlas här i dag. Budgeten sätter villkoren. Allt som vi diskuterar här måste kunna finansieras.

Allt kring gymnasielevs och studenters ekonomiska villkor behandlades då. Och det blev tyvärr ett tråkigt beslut för landets alla gymnasieelever. Nu på fredag får de sitt första studiebidrag för 2025. Det är en grupp som, precis som alla andra i samhället, har haft det tufft de senaste åren och fått se värdet på sina pengar urholkas av inflationen. Den har gjort att deras 1 250 kronor inte är värda så mycket som det var tänkt.

Tyvärr valde Sverigedemokraterna och regeringspartierna att rösta nej till mer pengar till landets gymnasieelever. Om den socialdemokratiska budgeten hade gått igenom i stället hade vi nu på fredag gjort så att alla gymnasieelever hade fått 1 450 kronor i månaden i stället för de 1 250 som kommer att betalas ut. Vi socialdemokrater ser nämligen till att värna vanligt folk i stället för att sänka skatterna för de allra rikaste med flera tusen kronor i månaden. Politiken märks på riktigt.

Herr talman! Vi ska vara stolta över att ha ett av världens allra mest generösa studiestödssystem. Det är ett system som möjliggör för livslångt lärande och nyfikenhetsdrivet lärande. Det är något av det finaste vi kan göra som samhälle. Det visar att vi tror på människor och på att människor har förmåga och vilja att lära sig, fördjupa sig och ställa om genom hela livet för att göra sig mer bildad som människa eller mer anställbar i framtiden.

En av de allra viktigaste sakerna, som gör att vi har ett stabilt och världsledande studiestödssystem, är att vi är brett överens över partigränserna. Vi har hittat långsiktiga kompromisser på det här området. Vi har haft breda parlamentariska utredningar för att stöta och blöta olika förslag och för att utveckla studiestödssystemet.

I budgetpropositionen aviserade regeringen att en översyn ska göras, precis som det tidigare replikskiftet handlade om. Det är en översyn som behövs, enligt regeringen, eftersom det har gått så lång tid sedan den senaste genomfördes. Vi socialdemokrater motsätter oss inte nödvändigtvis att en översyn görs. Det är dock på sin plats att påpeka att den senaste översynen faktiskt gjordes åtta år senare än regeringen och ledamoten Malm hävdar. Den senaste översynen gjordes av Studiesociala kommittén 2009 och inte 2001, som regeringen påstår.

Det fina med Studiesociala kommittén och den utredning som tillsattes av den folkpartistiska utbildningsministern Lars Leijonborg var att den var parlamentariskt sammansatt. Det var en parlamentarisk kommitté som fick jobba med frågorna och vrida och vända på argumenten för att få fram ett bättre studiestödssystem än det vi hade då.

Nu tillsätts återigen en utredning av en liberal utbildningsminister. Även den borde få en bred parlamentarisk insyn och förankring, för att studiestödssystemet även i framtiden ska vara tryggt och långsiktigt hållbart. Det är vi skyldiga både nuvarande och framtida studenter.

Herr talman! I linje med att regeringen förra året tog bort att studiestödssystemet ska verka utjämnande väljer regeringen nu att gå fram med stora nedskärningar av den högre bidragsnivån och att helt avskaffa studiestartsstödet från 2026.

I tider med skyhögt arbetslöshet och behov av utbildning och arbetsmarknadsutbildning är det häpnadsväckande att regeringen helt verkar sakna ambition vad gäller att fler ska kunna göra sig anställbara, speciellt individer som är långt ifrån arbetsmarknaden. Regeringen väljer i detta läge att avveckla i stället för att utvärdera och utveckla studiestartsstödet. Dess uppgift är att möjliggöra för individer som har en kort utbildningsbakgrund och som har långt ifrån en gymnasieutbildning att utbilda sig.

Vi socialdemokrater föreslår i stället att målgruppen för studiestartsstödet ändras så att fler kan ta del av det och samtidigt att myndigheten ska få i uppdrag att arbeta mer systematiskt för att få fler som är utanför arbetsmarknaden att utbilda sig med hjälp av studiestartsstödet. Det är att ta ansvar och att arbeta för att bekämpa arbetslösheten.

Om vi ska få fler människor i arbete behövs det stora satsningar på utbildning och studiestöd, inte total avsaknad av arbetsmarknadspolitik och avskaffat studiestartsstöd.

Avslutningsvis måste jag självfallet tala lite om omställningsstudiestödet, som infördes 2022. Det är fortfarande så att man inte kunnat leverera besked före påbörjad utbildning till alla dem som sökt stödet. Det var välkommet att regeringen till slut insåg att CSN behövde mer pengar för att kunna klara handläggningstiden för alla de ansökningar som kommer in på grund av att fler vill studera och ställa om sin kompetens mitt i livet. Det är dock beklagligt att det har tagit så lång tid för regeringen att inse detta, och vi har en del att jobba på framöver.

Tyvärr har detta skadat omställningsstudiestödets rykte. Det kommer att ta tid innan ryktet lyckas få en positiv klang. Staten och vi i denna kammar har ett stort ansvar och ett stort arbete att göra tillsammans med arbetsmarknadens parter för att se till att fler får tilltro till stödet och att fler får kännedom om stödet – detta för att klara alla de stora samhällsutmaningar som vi har framför oss. Vi måste göra ett arbete tillsammans för att se till att CSN även i fortsättningen får rätt förutsättningar och att det finns stor tillgång på utbildningsplatser inom många olika utbildningsformer i hela landet. Vi behöver tillse att omställningsstudiestödet blir det stöd som möjliggör att hela studiestödssystemet blir ännu bättre ännu längre upp i åldrarna för dem som behöver ställa om för att klara den framtida arbetsmarknadens behov.

Omställningsstudiestödet är inte vilket stöd som helst. Det är ett stöd som är urtypen för den svenska modellen, där arbetsmarknadens parter – fack och arbetsgivare – gör upp både med varandra och med staten. Det är

en uppgörelse som ger människor som redan är etablerade på arbetsmarknaden möjlighet att fortsätta vara attraktiva på arbetsmarknaden och bli ännu mer attraktiva på arbetsmarknaden i framtiden. Det är en del av studiestödssystemet att vara stolt över.
(Applåder)

Prot. 2024/25:64
29 januari

Studiestöd

Anf. 118 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Niklas Sigvardsson så mycket för hans inlägg. Niklas Sigvardsson vill ta om budgetdebatten från i höstas. Det får man ändå säga är häpnadsväckande givet hur pinsam den debatten visade sig bli för Socialdemokraterna. Det är nämligen på det viset, herr talman, att Socialdemokraterna inte budgeterat en krona till studiebidrag till gymnasiestuderande. Det saknas tillskott till anslagsposten Studiehjälp, som avser detta ändamål.

När Magdalena Andersson var finansminister utsattes Sverige för sju svåra och slarviga år. Det verkar ha utvecklats till en kultur i Socialdemokraterna, där man nu fritt fabricerar löften som man saknar täckning för i sitt budgetförslag.

Herr talman! Det räcker inte att kunna läsa talepunkter. Man måste också ha koll på sina anslagsposter. Därför blir frågan till Niklas Sigvardsson: Hur har man tänkt finansiera denna studiebidragshöjning, när man i det budgetförslag som röstades ned i höstas inte har några medel för just studiebidrag till gymnasieelever?
(Applåder)

Anf. 119 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Rosengren för att vi återigen får stå och prata om att vi socialdemokrater faktiskt har pengar som skulle möjliggöra för gymnasieelever att få 200 kronor mer i månaden från och med fredag.

Det intressanta här är att Oliver Rosengren vill få det till en diskussion om anslagsposter i stället för ambition och möjlighet att leverera. Vi har 775 miljoner kronor mer än vad regeringen och Sverigedemokraterna har i budgeten för utgiftsområde 15 Studiestöd.

Vi kan vara ärliga och säga att vi gör vad som krävs och säger som det är. Ja, hade vi fått hjälp av ett helt regeringskansli hade budgetposten hamnat på rätt anslagspost. Det är väl ganska enkelt – vi har inte de tusentals tjänstemän som jobbar med de här frågorna på Regeringskansliet. Vi erkänner. Vi hade velat lägga pengarna på anslagsposten för studiehjälp. Nu upptäcktes detta för sent. Men vi har fortfarande 775 miljoner kronor mer inom utgiftsområde 15 Studiestöd. Det skulle innebära att gymnasieelever på fredag, den 31 januari, skulle få 1 450 kronor i månaden i stället för 1 250 kronor.
(Applåder)

Anf. 120 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Det satt långt inne för ledamoten Sigvardsson att erkänna detta misstag. I höstas ägnade vi en lång budgetdebatt åt frågan utan att det här enkla misstaget kunde erkännas.

Det är dock inte riktigt så enkelt som ledamoten nu vill få det att låta som. Anslagsflexibiliteten finns det betydande begränsningar av i det svenska budgetsyste­met och i vårt ramverk och regelverk. Därför hade det ärliga från Socialdemokraterna varit, herr talman, att be om ursäkt för att man gått ut med löften till Sveriges gymnasieelever som man inte har med i sin budget. Vi som riksdagsledamöter har ett särskilt ansvar att se till att det finns en hög sanningshalt i det offentliga samtalet. I detta fall finns det inte medel för detta löfte. Det är ett tomt löfte.

I stället kan man såklart återkomma inför nästa års budget och lova detta, nu när man har fått hjälp av oss i regeringen och regeringsunderlaget att få ordning på sina tabeller. Det kan säkert göra sig utmärkt för Socialdemokraterna inför ett valår. Men det är inte lämpligt att stå på sig om ett löfte som man inte kan infria, eftersom pengarna inte finns på den anslagspost som avser det man står och lovar.

Det här tycker jag inte anstår det samtal som vi ska ha, särskilt inte när målgruppen är unga gymnasieelever, som ska kunna förvänta sig sanning och korrekthet från riksdagsledamöter. I de fall då man träffar gymnasieelever, till exempel här i riksdagen, är det särskilt viktigt. Socialdemokraterna borde redovisa i hur många fall man har träffat gymnasie­klasser och ställt ut det här löftet utan att ha täckning för det.

(Applåder)

I detta anförande instämde Patrick Reslow och Robert Stenkvis­ (båda SD).

Anf. 121 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag fortsätter att tycka att det är ganska intressant att Moderaterna på riktigt vill ha en debatt om huruvida Socialdemokraterna vill ge gymnasieelever mer i studiebidrag eller inte. Det är ganska tydligt att vi socialdemokrater vill ge 200 kronor mer till gymnasieeleverna i studiebidrag. Det skulle innebära att alla Sveriges gymnasieelever skulle få 1 450 kronor på fredag.

Det här är ideologiskt intressant. Vi socialdemokrater prioriterar inte massiva skattesänkningar för höginkomsttagarna. Vi prioriterar i stället bostadsbidrag, studiebidrag och barnbidrag. Vi prioriterar familjer som har det riktigt tufft. När matpriser och bostadspriser skenar väljer vi att göra andra prioriteringar. Men vi ser att regeringsunderlaget kommer att fortsätta med sina ganska konstiga prioriteringar. Så sent som för någon dag sedan fick vi höra att skatten för riskkapitalister ska sänkas och att skatten på alkohol och tobak ska höjas. Man fortsätter att sänka skatten för de allra rikaste i samhället, och det vill Moderaterna tydligen fortsätta att göra. Detta är mer anmärkningsvärt än att vi socialdemokrater vill ge 200 kronor mer i studiebidrag till alla landets gymnasieelever.

(Applåder)

Anf. 122 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Sigvardsson för anförandet.

Herr talman! Studiestartsstödet, som enbart består av bidrag, får ges till den som är anmäld som arbetssökande och har en kort utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Riksrevisionen har dock i en

granskning funnit att omkring hälften av de studerande med studiestartsstöd hade en färdigställd gymnasieutbildning sedan tidigare. Närmare 30 procent hade dessutom en eftergymnasial utbildning. Det ger, herr talman, indikationer på att studiestartsstödet hanterats på ett sätt som inte är i linje med stödets syfte, vilket innebär att det har funnits och finns en överhängande risk för felaktiga utbetalningar.

Herr talman! Jag noterar att Socialdemokraterna trots det vill behålla stödet och ge fler personer del av detta bidrag.

Min fråga till ledamoten är: Menar Socialdemokraterna att ett studiestartsstöd, som är ett rent bidrag och som också ser ut att ha betalats ut till fel målgrupp, verkligen ska vara kvar?

I detta anförande instämde Robert Stenkvist (SD).

Anf. 123 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Det är mycket riktigt att Riksrevisionen har kommit med kritik gällande studiestartsstödet. Det är en kritik som vi socialdemokrater har läst och som vi också nämner i de två motioner från oss socialdemokrater som behandlar studiestartsstödet. Det vi ser är dock att man skulle kunna jobba tillsammans med en översyn och se över bidragsnivåer och också regelverket för att se hur stödet kan träffa målgruppen ännu bättre.

Vi är nu i en situation där vi har en arbetslöshet på över 8 ½ procent. Utbildningsutskottet var så sent som i går inbjudet till arbetsmarknadsutskottets offentliga sammanträde som just behandlade arbetslösheten. Vi ser att det är den strukturella arbetslösheten som är ett väldigt stort problem.

Det borde i stället vara så att vi socialdemokrater skulle behöva se över alla de system som regeringen kommer med nya förslag om. Det gäller hur vi stärker utbildningsnivån och hur vi ser till att fler arbetsmarknadsutbildningar och utbildningsplatser kommer på plats för att få fler i arbete.

Problemet är att det är tomt från regeringen när det gäller den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Där vill vi i stället se att studiestartsstödet – som har som mål och som syfte att gå till dem som har kort utbildningsbakgrund för att möjliggöra att de kommer närmare annan utbildning – görs om och förändras och att det görs en översyn så att fler får möjligheten att anvisas till reguljär utbildning via studiestartsstödet så att man får fler i arbete. Det borde ändå vara målet för politiken bakom studiestartsstödet, och det borde också regeringens arbetsmarknadspolitik ha som mål.
(Applåder)

Anf. 124 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tyvärr har en stor andel av dem som har tagit del av studiestartsstödet redan en gymnasieutbildning och till och med en eftergymnasial utbildning, vilket inte är i linje med stödets syfte. Det har resulterat i felaktiga utbetalningar.

Jag undrar, ledamoten: Ska man få ta del av vilket stöd som helst bara för att man är arbetslös? Vi behöver säkerställa att rätt stöd går till rätt målgrupp. Det är att ta ansvar. Vi kristdemokrater anser att det är nödvändigt att avveckla studiestartsstödet för att göra om och göra rätt.

Det är avgörande att vi agerar för att säkerställa att alla bidrag som vi har går till rätt målgrupp. Att endast göra en översyn eller förändra det studiestartsstöd som i dag finns där felaktigheter med utbetalningar har skett räcker inte. Ett sådant stöd måste avvecklas.

Otydligheten om studiestartsstödet syfte har sannolikt bidragit till det här problemet. Det behövs tydlighet när det är flera aktörer som är med både i att söka ett stöd och i att betala ut ett stöd. Det måste vara noggrant och enkelt för tydlighetens skull.

Därför menar vi att det är bättre med en avveckling och att se över vilka stöd just den här målgruppen kan få, för målgruppen är viktig. Det gäller dem som är arbetslösa och inte har en utbildning som krävs för arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag vill understryka att de grupper som stödet riktas mot inte kommer att hamna i kläm. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen med en proposition som tydligt klargör alternativet för dessa målgrupper, och vi gör också en översyn.

Att få fler att ta del av ett studiestöd som betalas ut till fel målgrupp, är det verkligen att ta ansvar, ledamoten Sigvardsson? Det tycker inte vi kristdemokrater.

I detta anförande instämde Robert Stenkvist (SD).

Anf. 125 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Det hade varit intressant om regeringen, när den under detta år kraftigt skär ned på studiestartsstödet och till nästa år helt vill avveckla studiestartsstödet, faktiskt bedrev en arbetsmarknadspolitik som får fler människor i arbete. Det är en arbetslöshet på över 8 ½ procent, och vi är snart uppe i en halv miljon arbetslösa.

Det hade då varit mer klädsamt att komma hit med förslag i stället för att tala om att vi socialdemokrater vill ha kvar ett stöd som vi samtidigt säger att vi vill göra en översyn av för att se till att det träffar rätt målgrupp och rätt individer.

Det handlar om att individer får möjlighet att komma till ett arbete. Det är därför vi har studiestartsstödet. Det gäller att de ska kunna göra sig utbildningsbara – det är den gruppen som vi talar om här – för att i nästa steg kunna gå en utbildning som gör att de kommer närmare arbete.

Det hade varit intressant om Kristdemokraterna och regeringen bedrev en politik som var ett alternativ till den politik som Socialdemokraterna har.

Än så länge hör vi bara Kristdemokraterna och regeringen säga: Det är deras eget fel att de inte har ett jobb. Staten har inte ett ansvar, utan det är individerna själva som har det ansvaret.

Det är självklart att individer och staten gemensamt har ett ansvar att se till att människor har en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden så att fler kan ta de jobb som finns och ha en egen försörjning. Det är ett självklart mål för studiepolitiken och arbetsmarknadspolitikerna för Socialdemokraterna.

(Applåder)

Herr talman! Debatten som har varit här hittills får det att låta som att det råder en stor splittring. Saken är den, som också har sagts, att det finns en ganska stor enighet bland oss partier över partigränser om att vi ska ha det generösa studiesystem som vi har i dag.

Vi är inte eniga om detaljerna. Det är inga revolutioner som har ägt rum. Men vi har ändå gjort vissa saker. Vi fattade ett nödvändigt beslut om avvecklandet av studiestartsstödet. Men vi har också sett till att de som utbildar sig till poliser så småningom ska slippa att betala av sina studielån.

Herr talman! För en långsiktig, hållbar tillväxt och utveckling i hela Sverige behöver alla delar av landet bidra och ha möjlighet att bidra. En sådan utveckling är beroende av att människor vill, kan och ska leva på Sveriges landsbygder samt att företag har bättre möjligheter att verka där.

Sveriges tillväxt och utveckling är beroende av de värden som finns och produceras på landsbygden. Det är någonting vi ofta glömmer av. Vår svenska landsbygd bidrar med energiförsörjning, råvaror och livsmedelsförsörjning.

I skuggan av den ryska aggressionen mot det ukrainska folket har det blivit mer uppenbart än någonsin att vi behöver en livskraftig landsbygd ur ett rent beredskapsperspektiv.

Herr talman! Eftergymnasial utbildning blir allt viktigare i samhället. Behovet av och efterfrågan på kompetens är stora och kommer sannolikt att öka framöver.

Kompetensförsörjningen är en av de största utmaningarna för många mindre landsbygdskommuner inom såväl offentlig som privat sektor. På vissa platser är detta redan i dag i allra högsta grad en reell utmaning, särskilt när det gäller de välfärdstjänster som kommun och landsting ansvarar för. Det behöver vi adressera.

Enligt gällande rätt finns det inga möjligheter i dag att få studielån avskrivna för personer som tar arbete i någon särskild del av landet eller utbildar sig inom ett visst yrke. Detta vill vi sverigedemokrater ändra på.

En tidigare regering behandlade frågan om nedskrivning av studielån i propositionen *En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop*. I oktober 2019, det är några år sedan, gav dåvarande regering Tillväxtverket i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att underlätta kompetensförsörjningen i Sveriges landsbygder. Syftet med uppdraget var att underlätta för företag och offentliga arbetsgivare att rekrytera rätt personal och kompetens och därigenom bidra till en mer livskraftig landsbygd.

I Tillväxtverkets redovisning av uppdraget i mars 2020 föreslog faktiskt myndigheten en rad åtgärder för att komma till rätta med problemen med kompetensförsörjningen på Sveriges landsbygder – däribland avskrivning av studielån för dem som bor och arbetar i särskilt utsatta kommuner, som ett sätt att stimulera en ökad inflyttning till landsbygder. Några förslag om avskrivningar kom aldrig från den tidigare regeringen. Vi beklagar detta.

En av välfärdsstatens främsta pelare, herr talman, handlar om att ge sina medborgare en tillgänglig och god vård i hela landet. Kompetensförsörjningen är ett enormt problem inom vården. Detta är vi alla medvetna om, och vi behöver göra någonting åt det.

På landsbygd eller i glesbygd är det oftast än svårare att rekrytera bland annat läkare och sjuksköterskor, vilket underminerar såväl vårdens kvalitet som patientsäkerheten. Att locka läkare och annan vårdpersonal till landsbygden är faktiskt en utmaning i hela den industriella världen. I landsbygdsområden i USA finns ett system där läkare till exempel kan förbinda sig att arbeta ett antal år, varefter de som bonus får sina studieskulder reducerade.

Vi sverigedemokrater tycker att det är en viktig och intressant åtgärd. Den behöver utredas och ses över för svenska förhållanden. Man kan även tänka sig att applicera motsvarande system på andra grupper, såsom sjuksköterskor, för att de ska vilja söka sig till mindre attraktiva orter och till glesbygden.

Herr talman! Som nämndes tidigare råder det en stor enighet om grunderna för vårt svenska generösa studiestödssystem. Dock har det länge legat ett fokus på särlösningar – det gäller bland annat studiestartsstödet, som har diskuterats här tidigare – för socioekonomiska grupper. Vi kanske helt enkelt i stället ska fokusera på fler särlösningar när det gäller vår landsbygd och dess befolkning.

(Applåder)

Anf. 127 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Alftberg, för anförandet!

Jag vill uppehålla mig lite vid de fina beskrivningar av svensk landsbygd som gjordes i anförandet. Jag tänker på att regeringen ändå sitter på Sverigedemokraternas mandat. Jag kan inte se att någon av de här delarna finns i regeringens förslag. Då är det intressant att höra om det är så att Sverigedemokraterna gärna står här i kammaren och pratar om de här satsningarna men att dessa krav inte förekommer i regeringsförhandlingarna bakom stängda dörrar.

Samtidigt som ledamoten står och pratar om hur man vill ha det på landsbygden är det brist på sjuksköterskor och läkare, precis som ledamoten var inne på. Men det funderas också ganska mycket på landets lärosäten kring frågor som: Kommer det att finnas utbildningsplatser ifall det nu kommer att möjliggöras avskrivningar för studielån för de här grupperna? Kommer man att kunna utbilda sig runt om i vårt land?

Och när man lägger ned vart fjärde servicekontor i landet – när Sverigedemokraterna sitter på makten med regeringen – är frågan: Vad betyder egentligen de vackra orden om landsbygden?

(Applåder)

Anf. 128 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Herr talman! Det var ju Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna som såg till att det blev en död hand över landsbygden – med de drivmedelspriser som drev familjer till desperation. Det var ett betydligt större problem, som vi med denna regering har åtgärdat. Det blir betydligt mycket drägligare och lättare att vara småföretagare, jordbrukare eller barnfamilj på landsbygden bara av den reform som vi gjorde med att pressa ned bland annat dieselpriiserna till vettiga, normala och uthärdliga nivåer. Det är faktiskt en politik för landsbygd på riktigt.

Anf. 129 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att det inte blev något svar på de frågor som jag hade och att den största delen av den drivmedelssänkning som ledamoten pratar om handlar om förändrade världsmarknadspriser. Detta är alltså också ett sätt att slå sig för bröstet när det gäller det.

Man kommer inte undan att servicen på landsbygden eller i orter som inte är Stockholm blir sämre under den här regeringen. Vi ser hur myndigheter lokaliseras tillbaka till Stockholms innerstad i stället för att vara kvar utanför Stockholmsregionen. Vi ser hur servicekontor, som jag var inne på i mitt första anförande, läggs ned runt om i Sverige. Detta innebär att den offentliga servicen drar sig tillbaka i Sverigedemokraternas land. Den utvidgas inte.

Då står man och pratar om eventuella avskrivningar av studielån för vissa yrkesgrupper. Jag fick inte något svar i ledamotens anförande om hur väl Sverigedemokraterna egentligen driver de kraven i regeringsförhandlingarna. Jag undrar det – om det nu är så pass viktigt att stå och prata om detta väldigt länge här i talarstolen.

Anf. 130 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Herr talman! Om vi håller oss kvar vid drivmedel är det lite slående att det skulle handla om världsmarknadspris och så vidare. Det är bara att titta på hur det ser ut i dag. Sverige har faktiskt de näst lägsta bränslepriserna i Europa. Det är väl Estland eller Lettland som ligger något lägre.

Med en aktiv politik i stället för att hela tiden skylla på omvärlden har vi genomdrivit förändringar på detta område, som gynnar landsbygden. Detta är på sikt. Vi behöver ha en landsbygd där det finns företagsamhet och där människor kan leva och bo. Det är verkligen någonting som inte bara handlar om utlokalisering av myndigheter. Det kan vara lite konstgjord andning – det handlar tyvärr många gånger om det.

Nu tar vi på olika sätt itu med de strukturella problemen på landsbygden. En viktig blodådra, så att säga, för att man ska få hjärtat att slå är just att det ska vara någorlunda drägligt att ta sig till och från jobbet på landsbygden. Jag tror att väljarna och landsbygdsbefolkningen uppskattar denna åtgärd betydligt mer än att få en ny myndighet till granne.

Anf. 131 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Vänsterpartiet har ett mål för arbetsmarknaden om full sysselsättning. Med tanke på att vi har en regering som gärna vill prata om hur viktigt det är att människor ska komma i arbete är det märkligt att Sverige nu har en arbetslöshet som är den högsta på tio år och att Sverige har den tredje högsta arbetslösheten inom EU.

En frånvaro av tydliga arbetsmarknadspolitiska insatser, en nedmonterad och privatiserad arbetsförmedling och en politik om den negativa arbetslinjen – att försvåra livet för den som inte arbetar – har visat sig ha en negativ effekt på arbetslösheten. Nu är det viktigt att det görs en omfattande satsning på utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken.

En växande andel av de arbetslösa tillhör den grupp som saknar en grundskole- eller gymnasieutbildning. En viktig utbildnings- och arbetsmarknadsinsats som regeringen då kan göra är att använda studiemedelsystemet för att göra det möjligt för de här individerna att utbilda sig så att de får ökade chanser att få ett jobb på arbetsmarknaden.

I dag finns möjligheten för den som är arbetslös att få studiestartsstöd. Studiestartsstödet syftar till att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att läsa in en gymnasieutbildning och på så sätt stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Vänsterpartiet vill att fler ska kunna ta del av studiestartsstödet men också att stödet ska förbättras. I dag gäller samma regler vid sjukdom som för den som har studiemedel, det vill säga att det inte är möjligt att vara deltidssjukskriven och studera på halvtid med studiestartsstöd. Detta kan orsaka stora problem för personer med långvariga eller kroniska sjukdomar eller funktionsnedsättningar att fullfölja sina studier. Det utestänger också många från att ta del av studiestartsstödet för att börja studera. Därför vill Vänsterpartiet att studerande med studiestartsstöd ges möjlighet till deltidssjukskrivning.

Möjligheterna för studerande med studiestartsstöd att få bostadsbidrag skiljer sig från motsvarande möjlighet för studenter med studiemedel. Vänsterpartiet vill att rätten till bostadsbidrag med studiestartsstöd ska regleras så att den blir likvärdig motsvarande rätt för studenter med studiemedel.

Det nuvarande kravet på sex månaders arbetslöshet under en ettårsperiod för att få studiestartsstöd riskerar att skapa inlåsningseffekter i arbetslöshet och begränsa möjligheterna till snabba utbildningsinsatser. Vi anser därför att arbetslöshetsvillkoret bör lättas upp.

Att förbättra studiestartsstödet för att möjliggöra för fler arbetslösa att utbilda sig och etablera sig på arbetsmarknaden är ett bättre alternativ än regeringens alternativ, som är att avveckla stödet helt. Regeringen har beslutat att avveckla studiestartsstödet från 2026, vilket riskerar att få allvarliga konsekvenser för tusentals individer med kort utbildningsbakgrund som behöver ta sig upp på arbetslinjen. Vad händer med arbetslinjen, regeringen?

Beslutet grundar sig på att det, enligt regeringen, finns tydliga indikationer på att stödet inte går till avsedd målgrupp. I Riksrevisionens granskningsrapport framkommer det att stödet inte har nått sin målgrupp i tillräcklig utsträckning och att det finns en risk för felaktiga utbetalningar. Men hör och häpna – orsaken ligger i hur stödet har hanterats av regeringen, statliga myndigheter och kommuner som administrerar det. Det är vad Riksrevisionens granskningsrapport säger.

Problemet ligger alltså inte i stödet i sig utan i hur de aktörer som jag nyss nämnde har hanterat och administrerat stödet. Riksrevisionen skriver bland annat att Arbetsförmedlingen brister i sin anvisning, det vill säga att anvisningar riktas till personer som inte kan få stödet. Riksrevisionen konstaterar vidare att Arbetsförmedlingens samverkan med kommunerna brister och att det saknas ett effektivt informationsutbyte mellan dem, kommunerna och andra utbildningsaktörer såsom folkhögskolorna när det kommer till individer som har behov av studiestartsstödet.

Regeringen kritiseras för bristande styrning och för att regelverken för individens försörjning vid reguljära studier är komplicerade. Därför ger Riksrevisionen rekommendationer till Arbetsförmedlingen och regeringen att skärpa hanteringen av stödet, inte avveckla det.

Det är allvarligt att den offentliga förvaltningen misslyckas så stort med att nå rätt personer. Regeringen borde i stället reformera och förbättra studiestartsstödet. Om stödet avskaffas, vilka alternativ finns det för den arbetslösa gruppen? Det omställningsstöd som diskuteras riktar sig inte till dem som behöver kompletterande eller grundläggande utbildning för att komma in på arbetsmarknaden. Ska de lämnas åt sitt öde, herr talman?

Regeringen behöver ta ansvar och förbättra studiestartsstödet i stället för att avveckla det. Detta är en liten del av studiemedelssystemet, men för de individer det berör är det en avgörande möjlighet till ett bättre liv. Regeringen bör därför låta genomföra en utvärdering av studiestartsstödet för att säkerställa att regelverket är ändamålsenligt för att de som tar del av det ska kunna uppnå grundskole- och/eller gymnasiekompetens.

Jag vill yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 8.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag nämna en sista viktig politisk reform för att säkerställa den framtida bemanningen på landsbygden – alltså riktig politik som riktar sig till landsbygden.

Den demografiska utvecklingen på landsbygden kommer att leda till att personalförsörjningen inom de offentliga välfärdstjänsterna på landsbygden sätts under press, och det blir bara värre med den SD-ledda regeringen. Det handlar i första hand inte om att specifika kompetenser saknas utan om att arbetskraftsutbudet är för litet. Detta berör framför allt tjänstenärningar, välfärdsyrken samt bygg- och anläggning. Små och medelstora företag i landsbygdskommuner hindras mer av brist på lämplig arbetskraft än små och medelstora företag i övriga kommuntyper.

Det kommer att råda brist inom flera av välfärdens yrkeskategorier. Framför allt beräknas bristen på omvårdnadspersonal bli stor. Det handlar främst om en ökad efterfrågan inom äldreomsorgen, och den utvecklingen drivs av att andelen äldre ökar.

Vi ser även hur arbetet med klimatomställningen kommer att kräva nya insatser för kompetensförsörjningen på landsbygden. I vissa landsbygdskommuner står de gröna näringarna för 10 procent av den totala sysselsättningen, och kompetensbehoven inom sektorn är höga. Svensk Vindkraft räknar exempelvis med att det saknas 100–150 vindkraftstekniker per år.

Ett sätt att öka intresset för att bosätta sig på landsbygden är att göra som i Norge och införa avskrivning av studiemedel för personer som har högskoleexamen eller som påbörjar arbete inom bristyrken i områden där det råder rekryteringsproblem. Därför anser Vänsterpartiet att regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att utforma en modell där delar av studielånet avskrivs för personer som erhåller högskoleexamen och/eller påbörjar arbete inom bristyrken i glesa landsbygdskommuner.

Jag yrkar dock inte bifall till någon ytterligare reservation utan ämnar bara lämna den informationen till protokollet.

(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU19 Utökade skyldigheter att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU20 Nya uppgifter för centrum mot våldsbejakande extremism

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU10 Bättre verktyg för att bekämpa den kriminella ekonomin – betalningssäkring inom socialförsäkringen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU11 En ny ordning för asylsökandes boende

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 1

2 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 13 MP, 13 L, 2 -

För res. 1: 20 V

Avstod: 2 MP

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Leila Ali Elmi, Janine Alm Ericson, Emma Berginger, Mats Berglund, Camilla Hansén, Linus Lakso, Amanda Lind, Rasmus Ling, Emma Nohrén, Jacob Risberg, Nils Seye Larsen, Märta Stenevi och Ulrika Westerlund (alla MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

262 för utskottet

15 för res. 2

20 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 13 L, 2 -

För res. 2: 15 MP

Avstod: 20 V

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Prot. 2024/25:64

29 januari

Punkt 3 (Eget boende)

1. utskottet

2. res. 3 (S)

Votering:

164 för utskottet

94 för res. 3

39 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 60 M, 16 KD, 15 MP, 13 L, 1 -

För res. 3: 93 S, 1 -

Avstod: 20 V, 19 C

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU6 Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning

Punkt 4 (Nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

168 för utskottet

129 för res. 4

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 4: 93 S, 20 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 5 (Hyresgarantier)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP)

Votering:

168 för utskottet

129 för res. 5

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 5: 93 S, 20 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 6 (Kötid och förtur)

1. utskottet
2. res. 7 (V, MP)

Votering:

154 för utskottet

35 för res. 7

107 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 SD, 2 -

För res. 7: 20 V, 15 MP

Avstod: 59 M, 19 C, 16 KD, 13 L

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Ann-Sofie Alm (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 8 (Utvärdering av lagstiftningen)

1. utskottet
2. res. 9 (C)

Votering:

277 för utskottet

19 för res. 9

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 14 MP, 13 L, 2 -

För res. 9: 19 C

Avstod: 1 MP

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Annika Hirvonen (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU11 Associationsrätt

Punkt 3 (Krav på aktiekapital och tvångslikvidation)

1. utskottet
2. res. 2 (S)

Votering:

144 för utskottet

94 för res. 2

59 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 SD, 60 M, 20 V, 19 C, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 2: 93 S, 1 -

Avstod: 58 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Daniel Lönn (SD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2024/25:64

29 januari

Punkt 8 (Näringsförbud)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

Votering:

149 för utskottet

17 för res. 9

130 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 58 SD, 60 M, 1 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 9: 17 C

Avstod: 93 S, 1 SD, 20 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 6 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Angelika Bengtsson (SD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 9 (Företags rapportering om hållbarhet och mångfald)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

3. res. 11 (MP)

Förberedande votering:

60 för res. 10

15 för res. 11

222 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

221 för utskottet

60 för res. 10

16 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 19 V, 19 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 10: 59 SD, 1 -

Avstod: 1 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 132 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Studiemedel tryggar studerandes ekonomiska situation och stärker Sveriges konkurrenskraft och omställningsförmågan i vår ekonomi. Studiestödet är en grundpelare i vårt utbildningssystem och har bidragit till att Sverige rankas som ett av världens mest jämlika länder när det gäller tillgången till högre utbildning.

Vi visar genom vårt förslag en medvetenhet om de utmaningar vi står inför samtidigt som vi värnar systemets effektivitet och hållbarhet. En översyn av studiemedelssystemet är aviserad. Det är exempelvis viktigt att vi vidtar åtgärder för att höja genomströmningen.

Herr talman! Sverige befinner sig i en tid av snabb förändring, inte minst på arbetsmarknaden. Digitalisering, förändringar med anledning av klimatomställning och en åldrande befolkning skapar nya kompetensbehov. För att möta dessa behov vi göra det möjligt för fler att utbilda sig och för fler att byta karriär mitt i livet. Här spelar omställningsstudiestödet en avgörande roll. Det ger vuxna möjligheten att finansiera studier som stärker deras ställning på arbetsmarknaden, vilket i sin tur stärker ekonomin och gynnar hela samhället.

Det kom nyligen en utvärdering av omställningsstudiestödet gjord av forskare på uppdrag av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle. Den visade på vissa brister, men man ska också komma ihåg att omställningsreformen är ny. Det viktiga är att vårda reformen och att värna träffsäkerhet för de skatteresurser som finns i omställningsstudiestödet.

Vi har också tagit höjd för det stora intresse som detta stöd har visat sig ha. Vi har tidigare beslutat om både regelförenklingar och tillfälliga resursförstärkningar till CSN för att minska handläggningstiderna. Man ska få sitt besked i tid för att kunna påbörja sin utbildning. Det är ett ansvarstagande för en viktig reform. Det visar att vi inte bara tar nya initiativ utan att vi också säkerställer att de fungerar i praktiken. Vi tar ansvar för de reformer vi genomför.

Samtidigt som vi gör detta stärker vi också möjligheten till utbildning genom att prioritera fler platser inom yrkesvux och högre utbildning. Denna satsning är inte bara en investering i människor utan också i Sveriges framtida tillväxt och konkurrenskraft. Till dem som går dessa utbildningar ska det givetvis också finnas studiemedel, och därför tar vi ansvar för detta. Genom att öka tillgången till utbildning i bristyrken bidrar vi till att möta arbetsmarknadens behov och den omställning som krävs i ekonomin.

Herr talman! Låt oss ta frågan om avskrivning av studielån för personer som arbetar i glesbygden eller i bristyrken som exempel. Det föreslår Vänsterpartiet och Centerpartiet. Forskning visar att sådana åtgärder har begränsad effekt och kan uppfattas som orättvisa av andra låntagare. I stället för att subventionera tidigare lån vill vi arbeta för att funktionsdugligheten på hela arbetsmarknaden ska förstärkas. Det är en strategi som ger mer långsiktig effekt.

Herr talman! När det gäller studiestartsstödet, som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill återinföra, har vi valt en annan väg. Riksrevisionens rapport visar att en betydande andel av dem som får stödet redan har en

gymnasieutbildning, vilket inte är i linje med stödets syfte. Att avveckla stödet och i stället fokusera på effektiva, riktade insatser är den mer ansvarstagande vägen.

Herr talman! Vi ser också till att stärka andra system som stöder personer med kort utbildning, exempelvis möjligheten att få aktivitetsstöd samtidigt som man studerar. Dessutom pågår utredningar för att förtydliga rollfördelningen mellan stat och kommun för att optimera stödet till studerande med stora behov och till dem som är långtidsarbetslösa.

Det finns åtminstone en viktig sak att säga om denna förändring, herr talman. Riksrevisionens rapport om detta visar att bara tre av tio av dem som av Arbetsförmedlingen anvisats reguljär utbildning med aktivitetsstöd skriver in sig och deltar. Det tyder på att vi behöver tydliggöra kraven. Tidigare har förklaringen – eller bortförklaringen – till att inte fler av alla dem som är arbetslösa på grund av att de saknar utbildning inte utbildar sig till arbete varit en ovilja att ta lån som alla andra. Men här finns ju en möjlighet att inte behöva ta lån utan i stället få aktivitetsstöd. Det verkar heller inte göra att de som är arbetslösa och saknar utbildning utbildar sig till arbete. Här behöver vi tydliggöra kravställandet i våra system.

Herr talman! När vi senast samlades för att diskutera studiemedel slog sig det slarviga socialdemokratiska partiet för bröstet och påstod att de ville höja studiebidragen. Det visade sig vara ett tomt löfte. I deras budget fanns inga pengar till studiemedel för gymnasieelever. När Magdalena Andersson var finansminister i Sverige utsattes vi för sju svåra slarviga år, och det verkar nu ha blivit en kultur inom Socialdemokraterna.

När jag nyss ställde frågor till riksdagskollegan Niklas Sigvardsson erkände han att de hade slarvat. Det finns inga pengar. Pengarna är på fel anslagspost. Gott så. Det tycker jag är ett hedervärt erkännande av misstag som givetvis kan begås om man inte håller tillräcklig koll på tabellverken.

Jag vill i dagens debatt ha svar på några viktiga frågor. Har Socialdemokraterna bett om ursäkt för att de har lurat gymnasieelever runt om i landet med detta löfte? Hur många gymnasieklasser har man lurat här i riksdagen, som har varit inbjudna hit för att få information om riksdagsarbetet men i stället fått höra att ”om bara vår budget hade gått igenom hade ni fått högre studiebidrag”, när det inte finns några pengar för detta i den budget man lägger fram? Har det skickats ut rättelser till dessa klasser och till de elever som har varit här i riksdagen och fått höra detta?

Riksdagsledamöter har ett viktigt ansvar för ett sanningsenligt politiskt samtal. Jag hoppas att Socialdemokraterna i denna debatt redovisar vilka gymnasieelever som riskerar att ha lurats med löften som inte är finansierade i Socialdemokraternas budget och vilka åtgärder de har vidtagit för att ingen ung person ska komma hit till riksdagen för att få information om riksdagsarbetet och gå härifrån med osanningar i ryggsäcken. Man kan såklart ägna sig åt talepunkter, men det viktiga i politiken är trots allt anslagsposter – och dem måste man ha ordning på.

Herr talman! Våra mål för studiestödet är tydliga: Det ska bidra till högt deltagande i utbildning oavsett bakgrund, verka rekryterande för alla och ge en god samhällsekonomisk effekt över tid. Oppositionen, däremot, spretar och har dessutom slarviga, ansvarslösa, ofinansierade förslag.

Vår politik visar att det går att kombinera bred tillgång till utbildning med ekonomiskt ansvarstagande genom att fokusera på rätt insatser, på rätt

plats och vid rätt tid. Så stärker vi alla människors möjlighet till utbildning och vårt samhälles framtid.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 133 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet, även om det riktades en rad olika anklagelser mot bland annat Vänsterpartiet. Jag begärde replik för att helt enkelt besvara dem med ett antal nya frågor.

Ledamoten nämner avskrivning av studielån för att möjliggöra för studerande att stanna på landsbygdsorter och säkerställa att kompetensförsörjningen på landsbygden inte försämras. Denna avskrivning skulle, menar ledamoten, vara orättvis och inte ens möjlig. Han hänvisar till en rad olika forskningsstudier. Jag undrar: Vad är det för forskning ledamoten hänvisar till? Det är väldigt spännande när den här regeringen helt plötsligt tycker att det är viktigt med evidens, när man alla andra gånger inte tycker att det är så himla viktigt.

Det finns en kommunutredning som menar att Norges väg, att möjliggöra avskrivning av delar av studielånet, gett framgång. Unga som avslutat sina utbildningar har faktiskt i större utsträckning valt att bo kvar och arbeta på mindre orter på landsbygden, efter sina avklarade studier. Det är ganska intressant att ledamoten hänvisar till forskning, när det finns många olika exempel på att detta har lyckats.

När det gäller studiestartsstödet stämmer det att det har visat sig att det har gjorts felaktiga utbetalningar till personer som redan har gymnasiekompetens. Men som Riksrevisionen konstaterar handlar de fel som begåtts om att stödet har administrerats felaktigt av bland annat regering, myndigheter och kommuner. Vad har ledamoten att säga om detta?

Anf. 134 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten Awad, för frågorna!

Det viktigaste för att trygga kompetensförsörjningen på landsbygden är att vi ser till att det finns goda möjligheter till hög livskvalitet runt om i hela Sverige och att jobben växer fram. De jämförelser som har gjorts av olika insatser visar också att det absolut viktigaste för att säkerställa kompetensförsörjningen i glesbygd och på landsbygd är att det finns jobb där, inte att exempelvis, som föreslås här, lånen subventioneras.

Det finns en viktig diskussion att ta om hur vi ska göra med studielån. Vi har exempelvis föreslagit att studielån ska skrivas av för poliser, i de fall man fortsätter att arbeta som polis. Vi menar att det finns väsentliga skillnader mellan polisyrket och andra yrken. Det handlar exempelvis om att polisyrket är en del av våldsmonopolet, att det rör sig om en speciell utbildning och att man bara kan ha Polismyndigheten som arbetsgivare. Vårt förslag till konstruktion är att man ska få denna avskrivning bara om man sedan också arbetar inom polisen.

Man hade kunnat tänka sig att Vänsterpartiet lade fram genomtänkta förslag på ett liknande system där den som utbildar sig och sedan arbetar inom något av en serie tydliga bristyrken ska ha en liknande möjlighet, men jag kan inte i den debatt som Vänsterpartiet för uppfatta att det är på det sättet man har tänkt. Man vill i stället skjuta brett så att alla personer

som har gått vissa utbildningar ska få denna typ av avskrivning. Det riskerar att leda till ett ineffektivt användande av skattemedel.

Sverige har redan ett av världens mest generösa studiemedelssystem. Det ska vi vara stolta över; det skapar möjligheter för många. Men man måste vara extra försiktig när man vill ge vissa grupper större förmåner än andra.

Prot. 2024/25:64
29 januari

Studiestöd

Anf. 135 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svar!

Ledamoten menar att det behövs jobb på landsbygden. Men ledamoten företräder ett parti som ingår i regeringen, och regeringen är ansvarig för att arbetslösheten i Sverige är den högsta på tio år och den tredje högsta i EU. Nästan en halv miljon människor är arbetslösa, och ledamoten nämner att det behövs jobb på landsbygden! Man driver en arbetslinje. Vilken arbetslinje är det, som orsakar denna massiva, historiska arbetslöshet? Jag skulle inte säga att den här regeringen har meriter nog för att säga att de har politiken för att lösa arbetslösheten.

Men som jag nämnde: Studiestartsstödet riktar sig direkt till de arbetslösa för att de ska kunna öka sin kompetens och etablera sig på arbetsmarknaden. Det enda stöd som riktar sig specifikt till de arbetslösa är det stöd som den här regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna vill avveckla. Hur är detta logiskt, i denna tid av rekordstor arbetslöshet? Jag tycker att ledamoten borde svara på den frågan. Jag hörde inte någonting om studiestartsstödet och hur man ser på att det är regering, myndigheter och kommuner som har ansvaret för att administrera det, vilket har gjorts väldigt dåligt.

När det sedan gäller landsbygden och att kompetensförsörjningen behöver säkerställas för framtiden är det inte bara poliser man behöver på landsbygden. Man behöver också välfärdspersonal – jag nämnde specifikt äldreomsorgen. Det behövs kompetens inom besöksnäringen och för det massiva klimatomställningsarbete som behöver göras. Det är inte bara poliser som behövs, ledamoten.

Anf. 136 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Det är talande att Vänsterpartiets förslag för att hantera arbetslösheten är en åtgärd som har blivit utdömd som ineffektiv av granskande myndigheter. Detta skulle man kunna använda som ett exempel på Vänsterpartiets arbetsmarknadspolitik. Den syftar, enligt den vänligaste tolkningen, till att flytta människor som är arbetslösa ut ur arbetskraften till permanent utanförskap för att de inte ska synas i statistiken. Där ska de gömmas och glömmas. Ingen ska fråga efter dig eller vilja ha din arbetsförmåga på sin arbetsplats, utan där ska du stanna.

Vi har en annan människosyn. Vi tror att alla behövs. Vi vet att ingen är oduglig och att de förmågor som du, jag och alla har behövs för att det här samhället ska fungera. Därför har vi stärkt drivkrafterna för arbete i a-kassan genom avtrappning genom hela a-kassan, inklusive aktivitetsstödet, och skarpare avtrappning för alla grupper. Därför sänker vi skatten på arbete – för att alla som arbetar ska känna att det lönar sig mer och för att det ska göra skillnad att anstränga sig.

Därför har vi skärpt kraven på Arbetsförmedlingen, för att deras stöd ska rikta sig till människor och stötta dem tillbaka till arbete. Man ska inte glömma bort dem utan ställa tydliga krav, eftersom krav är att bry sig.

Det är av dessa skäl vi stärker arbetslinjen i alla olika delar. Vi förbereder en bidragsreform. Vi satsar storartade resurser på yrkesutbildning för att arbetslösa utan utbildning ska utbilda sig till arbete.

Den politik som Vänsterpartiet har stöttat under lång tid ledde däremot till att man till och med försökte glömma bort att man hade satt ett mål för lägst arbetslöshet i EU. Så kommer vi inte att göra.

Vi tar problemet på allvar. Vi har en oacceptabelt hög arbetslöshet, och därför stärker vi arbetslinjen.

(Applåder)

Anf. 137 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Sverige är i många stycken ett alldeles fantastiskt avlångt land med stora ytor, sjöar och landskap. Vi har en jämställdhetspolitik som genom åren har drivits fram av tidigare politiker, så vi har ett i stora stycken jämställt land. Vi har en utbildningssituation som gör att vi i riksdagens kammare är eniga om att vi ska ha ett generöst och tillgängligt studiemedelssystem.

I många avseenden har Sverige tagit sig fram väldigt bra genom århundradena och årtiondena. Nu står vi här 2025 och blickar ut och diskuterar studiemedelssystemet.

Vi kan dock se två oroande utvecklingar som har direkt bäring på dagens debattämne. Vi ser hur svensk forskning stadigt tappar i kvalitet. Så har det varit i 20–30 år. Regeringen lägger fram en forskningsproposition som inte ser problemen utan fortsätter i invanda hjulspår. Om svensk forskning fortsätter att dala kommer också innovationerna att dala. Då kommer kvaliteten på företagen också att dala.

Sveriges enda chans att utvecklas är att vi klarar av att ha ett högt kunskapsinnehåll i de produkter och tjänster som våra företag tar fram. Det handlar om produkter och tjänster som går på export. Det är Sveriges sätt att konkurrera. Vi kan inte konkurrera med låga löner i Sverige. Det var länge sedan vi var ett sådant land. Vi behöver en politik för att stärka svensk forskning.

Det andra djupt oroande området är den svenska arbetslösheten. Vi är ett av Europas sämsta länder när det gäller att sätta folk i arbete. Det finns ett enormt glapp på svensk arbetsmarknad. Det finns väldigt många arbetslösa och samtidigt många företag och offentliga verksamheter som skriker efter kompetent arbetskraft.

Det finns ett glapp mellan personers utbildning och de jobb som finns och kommer att finnas framöver. Tidigare var industrijobb och kanske vissa hantverksjobb tämligen enkla, men så är det inte i dag. Vi behöver skärpa vår utbildningsnivå. Vi behöver matcha bättre i vårt land.

Centerpartiet driver en politik när det gäller högre utbildning och forskning som bygger på tre hörnstenar. Först och främst vill vi se en starkt akademisk frihet, för på det sättet bygger vi också kvalitet i vår forskning och så småningom innovation i vårt företagande. Vi vill se en starkt utveckling av våra lärosäten, och vi vill inte minst ha en tillgänglighet för högre utbildning i hela landet och under hela livet.

Jag vill här peka på två aspekter rörande studiestöd. Det ena är att vi vill utveckla – jag ska inte säga ”reformera” – studiestödet, så att det blir mer flexibelt för att bättre möta den arbetsmarknad vi har i dag. Men vi vill också göra det mer möjligt än det är i dag för studenter att ta ett arbete vid sidan av. Låt mig säga någonting om dessa båda förslag.

Arbetsmarknaden är sannerligen annorlunda 2025 än den var för bara 10–20 år sedan. Det är inte särskilt troligt att de som i dag går ut på arbetsmarknaden kommer att få en guldklocka efter att ha varit på samma arbetsplats i 25 år. Så ser arbetsmarknaden inte ut längre. Vi måste ställa om under livet. Vi måste finna nya möjligheter. Den teknologiska utvecklingen rusar.

Då kan vi inte ha ett studiemedelssystem som bara riktar sig till människor som så att säga lever under normala omständigheter, alltså personer som är 20 år, har gått en gymnasieinje och söker sig vidare. Det är ett studiemedelssystem som är rigtigt och fyrkantigt.

Vi behöver ett flexibelt studiemedelssystem som riktar sig också till dem som kanske är ensamstående föräldrar på landsbygden och inte har möjlighet att fara in till universitetsstäder och studera. Vi behöver ett studiemedelssystem som gör det möjligt för fler att tillgodogöra sig studier på högre nivå.

Vi vill se en morot i systemet, och det är en examenspremie. Det är ett system som finns i Norge och som har god funktion. Detta är av två skäl. Det första är att det i dag är många som går långa utbildningar men kanske får jobb innan studierna är klara. Det kan handla om dataingenjörer, som är väldigt eftertraktade. Men om några år kanske den personen blir arbetslös och står där utan examen. Vi vill ha en morot, så att man faktiskt avslutar sina studier i tid. Det andra gäller personer som kämpar med sin utbildning och som skulle kunna avsluta studierna om de kämpar lite till. Då kan de få en ekonomisk gratifikation. Därför yrkar jag bifall till reservation 6 om just examenspremier och att avsluta studier i tid.

Den andra aspekten handlar om arbete vid sidan om studierna. Vi har motionerat om detta tidigare. Vi vill helt enkelt ta bort fribeloppsgränsen för studielån. Studiemedlet är utformat med en del som är bidrag och en del som är lån. Bidraget vill vi låta vara som det är, men när det gäller den del som är studielån vill vi att våra ungdomar, oavsett ålder, ska kunna ta ett arbete vid sidan och inte straffas för sitt nit och slit. Det är ganska rimligt.

Vi vill ta bort fribeloppsgränsen. Den tjänar ingenting till, helt enkelt. Nu befinner vi oss i en situation där man kanske tvingas välja bort ett extrajobb i livsmedelsbutiken eller vad det nu kan vara för att man straffas ekonomiskt. Ett sådant system vill vi inte se.

Herr talman! Den enda reservation jag kan yrka bifall till är alltså reservation 6, så det gör jag.
(Applåder)

Anf. 138 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag.

Sverige befinner sig i en tid av förändring. Det är glädjande att se hur regeringen aktivt stärker vårt lands konkurrenskraft på flera fronter med sikte på en mer rättvis och hållbar framtid. I denna förändringsprocess spe-

lar rätt utbildning, livslångt lärande och arbetsmarknadens behov av kompetens en central roll.

Regeringen arbetar aktivt för att säkerställa att vårt studiestödssystem är modernt och inkluderande och att det möter både individens och samhällets behov.

Därför vill jag inleda mitt anförande med att framhålla vikten av ett starkt och inkluderande studiestödssystem. Vi kristdemokrater är stolta över att Sverige har ett av världens mest generösa studiestödssystem. Den här regeringen stärker det steg för steg. Stödet ger möjlighet till utbildning oavsett ekonomisk bakgrund och är en garant för jämlikhet och social stabilitet.

Samtidigt finns det alltid områden där vi kan bli bättre. Därför har regeringen aviserat en översyn av studiestödet för att säkerställa att det är anpassat till dagens utbildningssystem och arbetsmarknad.

Grunderna i dagens studiestödssystem har funnits sedan 2001. Sedan dess har ingen större översyn genomförts. Förändringar har dock gjorts, och nya stöd har kommit till. Det gläder mig som kristdemokrat att regeringen nu genomför en omfattande översyn av hela studiestödssystemet, då studiestödet också ska bidra till ökad genomströmning vid högre utbildning. Detta är en både nödvändig och välkommen åtgärd för att höja kvaliteten inom högre utbildning som stärker Sveriges konkurrenskraft.

Universitet och högskolor är nav för excellens, spetskompetens och avancerad kunskap som vi vet driver utvecklingen inom både näringsliv och offentlig sektor. Genom utbildningar och forskning av hög kvalitet kan vi stärka välfärden, främja tillväxt och återta vår position som en forskningsnation i världsklass.

I en tid av stora förändringar på arbetsmarknaden med ett växande behov av vidareutbildning är reformer som omställningsstudiestödet avgörande. Detta stöd spelar en central roll i att möjliggöra karriärbyten, stärka kompetens och bidra till arbetsmarknadens utveckling på nya sätt.

Herr talman! Vi är medvetna om de initiala utmaningarna vid implementeringen av stödet. Regeringen har agerat snabbt genom att tillföra ökade resurser till CSN för att korta handläggningstiderna och införa regelförenklingar som effektiviserar processen. Dessa insatser har nu skapat goda förutsättningar för att stödet ska nå de personer som uppfyller kriterierna och behöver det mest.

Jag vill också lyfta fram regeringens arbete med att fasa ut och helt avveckla studiestartsstödet, ett stöd som har till syfte att stärka möjligheterna för kortutbildade utan gymnasiebehörighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Trots goda intentioner visar Riksrevisionens rapport att många av dem som fått stödet inte tillhör den prioriterade målgruppen. Men, herr talman, jag vill försäkra att dessa grupper inte hamnar i kläm. Det finns redan andra ekonomiska stöd tillgängliga för arbetssökande med kort utbildning som också kan hjälpa denna målgrupp att ta steget in på arbetsmarknaden.

Herr talman! Det är vårt ansvar som politiker att säkerställa att det stöd vi ger används på rätt sätt och når den målgrupp som stödet är avsett för. Avvecklingen av studiestartsstödet är ett viktigt steg för att säkerställa att statens resurser – alltså skattebetalarnas pengar – används effektivt och rätt.

Jag vill även lyfta fram våra folkhögskolor som en särskilt viktig aktör. Folkhögskolorna är bäst anpassade för en bred målgrupp, men de har en särskild styrka i att möta behov hos personer som behöver alternativa vägar till utbildning. De har en unik förmåga att vara snabbfotade och anpassa sina utbildningar efter samhällets och arbetsmarknadens behov. För många som inte har fullgjort gymnasiet eller som behöver omskola sig erbjuder folkhögskolan en möjlighet till en ny start och en väg till arbetsmarknaden.

När jag nu lyfter folkhögskolorna, herr talman, ser jag med oro på att unga mellan 18 och 20 år som väljer eller vill välja att studera på folkhögskola i dag inte har rätt till studiestöd. Jag har mött ungdomar som står med det dilemma. Det skapar onödiga hinder för ungdomar som ser folkhögskolan som ett passande utbildningsval.

Jag tänker att det skulle vara intressant att titta på om studiestödet ska kunna erbjudas dem som antas till folkhögskolan redan från 18 års ålder. En sådan reform skulle stärka folkhögskolornas roll och möjliggöra för fler unga att snabbt ta igen förlorad utbildning och påbörja sin resa mot arbetslivet.

Folkhögskolan är också en viktig utbildningsform för personer med funktionsnedsättning. Därför har den här regeringen stärkt resurserna till det särskilda utbildningsstödet för att underlätta studier på folkhögskola.

Det vidtas flera åtgärder av den här regeringen för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. En insats är ett förstärkt stöd till föräldrar som behöver teckenspråksutbildning – 1 miljon kronor per år har tillskjutits för att man ska kunna utöka antalet undervisningstimmar i teckenspråk till föräldrar.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag understryka att vårt utbildningssystem är en investering i Sveriges framtid. Genom att stärka och modernisera studiestödet skapar vi bättre förutsättningar för fler att utbilda sig och komma i jobb. Ett studiestödssystem som är flexibelt, hållbart och anpassat efter både individens och arbetsmarknadens behov är en grundförutsättning för vår framtida tillväxt och välfärd.

Med det, herr talman, vill jag återigen yrka bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 139 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag har några korta och för ledamoten säkert enkla frågor.

Dels undrar jag om studiestöd när det gäller folkhögskolan. Är det delar som kommer att ingå i regeringens utredning om studiemedel?

Dels skulle jag gärna höra ledamoten utveckla lite om Kristdemokraternas och regeringens politik när det gäller folkbildningen och folkhögskolorna. I sin kraft av fri och frivillig folkbildning är de ju verkligen en bärande del av hela systemet av utbildning och alla de vägar man kan ta till utbildning.

Anf. 140 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Hansén, för dina frågor!

Folkhögskolorna är verkligen angelägna för oss kristdemokrater. Som jag sa i mitt anförande är de snabbfotade. Det är en bred målgrupp som

kan komma in på folkhögskolorna, och de har bra tillgänglighet. Vi vill verkligen värna dem.

Om detta med att möjliggöra studiestöd till personer som är 18 år är med i översynen av studiestödssystemet kan jag inte säga just nu, men jag som kristdemokrat vill verkligen verka för det. Jag tycker att det är angeläget att se över det, för just de ungdomarna kommer ju ofta i kläm.

Folkbildning generellt är oerhört viktigt. Jag vet inte om ledamoten Hansén syftar på att vi har ökat budgetanslaget till folkhögskolorna men också minskat det till studieförbunden.

Studieförbunden är också väldigt viktig folkbildning. Men när det handlar om just studieförbunden behöver man ibland göra om, prioritera och se över syftet så att det blir effektivt och folkbildningen verkligen prickar rätt där.

Anf. 141 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Lili André, för svaret!

Det jag frågade efter var regeringens och Kristdemokraternas politik när det gäller folkbildningen. Jag menar då hela folkbildningen, alltså studieförbunden och folkhögskolorna. De är delar i samma ekosystem. Jag ser verkligen fram emot att se Kristdemokraterna driva på regeringen för en rejäl satsning på hela folkbildningen.

Det är såklart viktigt att pengar går till det de är avsedda för, men folkbildningen bygger på frihet och frivillighet och inte nödvändigtvis alltid på kortsiktig effektivitet. Det tror jag är en viktig värdering att ha med sig.

Lili André nämnde också regeringens budgetsatsning när det gäller teckenspråksutbildning för hörande föräldrar som får döva eller hörselskade barn. Det här är en satsning som innebär hundra timmar extra till vissa föräldrar. Det är en väldigt kort utbildning – det handlar om mindre än en månad för att som förälder lära sig ett helt nytt språk för att kommunicera med sitt barn. Är det här regeringens satsning, och that's it, eller är det här början på en utveckling där Sverige kanske närmar sig Norges nivåer när det gäller utbildning till föräldrar som behöver lära sig teckenspråk?

Anf. 142 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Hansén, för ytterligare frågor!

Jag skulle vilja förtydliga det som ledamoten vill att jag ska berätta mer om när det gäller folkbildningen och de frivilliga insatserna.

Folkbildning är ju också civilsamhället, och regeringen satsar på att civilsamhället ska vara en del av folkbildningen. Som jag sa i fråga om att studieförbunden har fått lägre anslag i budgeten tror jag att det är angeläget att vi ser över folkbildningen och får lite rörelse för att förstärka den. Studieförbunden är viktiga, och när man får till ett omtag kan man göra ännu mer för folkbildningen.

För att gå in på detta med teckenspråk är jag jätteglad över att vi tillskjuter medel till detta, för det visar att det här är viktigt. Här tror jag att regeringen verkligen ser till att behoven möts. Det finns ett behov, och nu tillskjuter regeringen mer pengar. Det har den tidigare regeringen inte gjort, och det gör att vi visar att det här är viktigt.

Det som också är viktigt i ett budgetarbete är att se att det finns otroligt stora behov som behöver tillgodoses. Vår regering tog över Sverige för att göra Sverige bättre, och då får man ta saker steg för steg och bit för bit.

Det här är en början för familjer med döva barn och föräldrar som behöver teckenspråksutbildning. Jag tycker att det är fantastiskt att de blir sedda.

Anf. 143 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! När ledamoten André tar upp folkhögskolor och folkbildning kan jag inte längre sitta still i stolen.

Det är ganska intressant när ledamoten tar upp speciellt folkhögskolor att hon trots allt sitter i en regering som skurit ned på anslaget till folkhögskolorna med 400 miljoner. Det är alltså tusentals färre platser på folkhögskolorna runt om i det här landet.

Det här är en studiestödsdebatt, och det här påverkar också det studiestartsstöd ledamoten talade så illa om. Tusentals individer på landets folkhögskolor med studiestartsstöd har studerats, alltså exakt den målgrupp som studiestartsstödet ska ta hand om.

Vi har hört väldigt mycket här i kammaren om Riksrevisionens rapport, och det är också så att den största kritiken från Riksrevisionen gäller att informationen om stödet och styrningen av stödet har varit för dålig. Om regeringen i stället hade valt att underlätta genom att ge tydligare mandat till exempelvis Arbetsförmedlingen hade man kunnat få fler i målgruppen att faktiskt ta del av stödet.

Detta innebär att fler hade kunnat studera via studiestartsstödet på folkhögskolor – om det inte hade skurits ned på alla platser – och på så sätt gjort sig både utbildningsbara och anställbara. Det hade kunnat ske både genom att satsa mer pengar på folkhögskolor och genom att se till att studiestartsstödets pengar och stöd faktiskt funnits till för de individer som behöver stödet. Det är trots allt tiotusentals individer i det här landet som inte står nära arbetsmarknaden, eller för den delen utbildning.

Detta är något Kristdemokraterna faktiskt måste stå till svars för. Hur får man då fler att komma i jobb, och hur får man fler att studera på folkhögskola – som Lili André så gärna pratade om i sitt anförande?

Anf. 144 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Sigvardsson för hans fråga.

Det är så här att vi kristdemokrater värnar folkhögskolorna. Vi kämpar hårt för dem. Nu är det så att vi är fler i regeringen, och vi behöver dela på kakan. Vi slutar dock inte lyfta fram att folkhögskolan är bra, och det handlar också om att vi kan prioritera över tid. Vi väntar alltså fortsatt med att vi som regering skulle kunna satsa mer på folkhögskolorna. Vi vet att de är snabbfotade, och vi vet att många går ut i arbete efter folkhögskolan.

För många ungdomar som inte riktigt har känt sig hemma i det gymnasium man en gång började, och för många som senare i livet kommer på att man verkligen skulle vilja gå en utbildning, är folkhögskolorna väldigt viktiga. Detta värnar vi kristdemokrater. Jag skulle vilja säga att det här är en jättefråga för Kristdemokraterna, och det är detta vi verkar för.

När det gäller studiestartsstödet tycker vi kristdemokrater inte att vi ska fortsätta ge ett bidrag bara för att det är ett bidrag. Vi vill ha ett rättssäkert bidragssystem, och vi ska nu göra en översyn av studiesystemet. Det välkomnar vi. Studiestödssystemet har funnits sedan 2001. Äntligen gör vi en översyn, och i den kommer vi att kunna ge inspel om vad vi tycker är viktigt.

Jag tror att regeringen kommer att göra ett mycket bra jobb för att få studiestödssystemet att hålla för alla. Det syfte studiestartsstödet har kommer också att ingå. Den målgruppen kommer inte att hamna i kläm.

Anf. 145 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Det här handlar ju inte om bidrag för bidragets skull. Det här handlar om att vi socialdemokrater vill att de tiotusentals människor som är väldigt långt ifrån att ha en grundläggande utbildning, och därmed också står väldigt långt ifrån arbetsmarknaden, ska komma närmare utbildning och närmare arbetsmarknaden. Det är vad det här handlar om. Det handlar inte om bidraget, utan det handlar om att vi måste se till att fler människor kommer i arbete.

Om regeringen ändå hade kunnat föreslå något annat för den här gruppen människor! Problemet är att den regering som Kristdemokraterna är en del av inte kommer med några sådana förslag. Det finns ju inga andra förslag just nu för hur den här gruppen människor kan komma närmare en utbildning än genom studiestartsstödet. Det är därför bättre att utveckla det system som finns och som når människor som faktiskt kommer närmare utbildning och därmed också närmare arbetsmarknaden, än att helt avveckla det.

Det är en lite märklig diskussion, detta om bidrag för bidragets skull, för det är det ju inte. Det är faktiskt individer som kan komma närmare utbildning och närmare arbetsmarknaden.

I replikskiftet är det också ganska slående att Kristdemokraternas röst för civilsamhälle, folkbildning och folkhögskolor tydligen väger extremt lätt när Sverigedemokraterna, Moderaterna eller Liberalerna säger nej. Detta visar att man måste rösta på något annat alternativ än det regeringen levererar om man ska få politik för folkbildning och för folkhögskolans skull.

I budgetförslag från socialdemokrater har det funnits pengar till studiestartsstöd och mer pengar till både folkhögskolor och folkbildningen via studieförbunden. Då är det ju vår budget man ska rösta på, inte den budget som Kristdemokraterna försvarar här i kammaren.

(Applåder)

Anf. 146 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för inlägget.

Bidrag på bidrag är inget som vi kristdemokrater – och inte heller den här regeringen – ser stärker en individ. Det handlar om att ge förutsättningar för att växa, utvecklas, ta initiativ, få den utbildning man vill ha och sedan också kunna komma ut i arbete. Det handlar om att samhälle och skola ska ge ett stöd till en individ som är långt från arbetsmarknaden. I dag finns ekonomiska verktyg för just den här gruppen som är långt från arbete, till exempel aktivitetsstöd. De är inte utanför ett stöd.

När vi kristdemokrater pratar om att kunna titta på – eller att vi skulle önska att vi om möjligt skulle kunna införa – studiestöd från 18 år menar vi att det är bättre att man har ett studiestöd som är bidrag och lån. Det är också ett sätt att ta ansvar för den utbildning man har. Jag menar, herr talman, att det här inte alls går stick i stäv med vad regeringen gör.

Vi har inte en oändlig budget. Det är lätt för Socialdemokraterna att i opposition berätta om stora satsningar och om de miljoner och miljarder ni satsar på utbildning, men om ni i realiteten skulle styra skulle budgeten inte räcka.

Den här regeringen tar ansvar steg för steg, och jag som kristdemokrat kommer att verka för att folkhögskolorna stärks. Det är en viktig utbildning för att människor ska komma in i arbete.

Anf. 147 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Vi debatterade ganska nyligen studiestöd i budgetdebatten, så det finns viss risk för upprepningar. Jag är också den sista talaren i den här debatten, där vi inte behandlar särskilt många nya motioner i år. Det finns därför viss risk för upprepning även i mitt anförande. Det här är en förvarning – en innehållsdeklaration.

De ämnesområden jag lyfte i budgetdebatten var ökat stöd till studier i teckenspråk för föräldrar till döva och hörselskadade barn, finansiering av ukrainska flyktingars rätt till studiemedel, en höjning och indexering av gymnasieelevers studiebidrag, stärkt finansiering till CSN för administration av omställningsstudiestödet och, slutligen, ett höjt studiebidrag för studenter. Vi är det enda parti som levererar det i vår fullt ut finansierade budget.

Bara för att friska upp stämningen lite ska jag trots tidigare replikskifte börja med att berömma regeringen för arbetet – som har skett lite i skymundan – med att stärka möjligheterna till utbildning i teckenspråk för de föräldrar som får döva eller hörselskadade barn. Det är bra. Men det är också viktigt att det blir som Lili André säger, nämligen att det är ett första steg och att det här kommer att utvecklas. Det kommer jag att följa noga, och det kommer även många från min valkrets, där många berörs av frågan.

Jag har tidigare beskrivit att föräldrar till barn med dövhet eller hörselnedsättning har rätt till en grundutbildning i teckenspråk via regionen. Man har också rätt till 240 timmars utbildning under barnets uppväxt. Som en jämförelse har Norge 1 600 timmar. De här 240 timmarna motsvarar 30 heldagar eller 60 halvdagar, och då får man ju tänka på att ett barns språk utvecklas såväl under de tidiga åren som under uppväxten och tonåren. Det betyder att man som den vuxna i familjen eller en närstående behöver fortbilda sig språkligt.

Själva utbildningen finansieras av staten via Specialpedagogiska skolmyndigheten. Det stämmer att det behövs ett särskilt stöd för vissa föräldrar som behöver mer stöd för att komma igenom utbildningen och tillgodogöra sig den. Men huvudproblemet är att antalet timmar undervisning är för litet för alla föräldrar. Som med alla språkutbildningar har vi ju olika lätt eller svårt att lära oss språk och olika bra eller dåliga förutsättningar, och det måste ett sådant här studiemedel ta höjd för.

Alla föräldrar som har fått ett dövt eller hörselskadat barn behöver alltså en mer gedigen teckenspråksutbildning, inte bara vissa. Vi fortsätter att hålla ögonen på detta.

En liten ändring av temat, herr talman: Sveriges stöd till Ukraina är starkt och har ett starkt stöd i befolkningen. När massflyktsdirektivet aktiverades visste vi inte hur länge Rysslands anfallskrig i Ukraina skulle pågå, och det vet vi inte nu heller. Men det vi vet är att de som har sökt och fått trygghet i Sverige behöver kunna leva sina liv fullt ut här, och det innebär att man även behöver kunna studera och få studiemedel för det.

Som det är nu kan man få studiemedel om man inte är svensk medborgare, är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här och om syftet med att komma hit är något annat än studier. Personer från Ukraina som har fått uppehållstillstånd med stöd av EU:s massflyktsdirektiv har inte ett sådant uppehållstillstånd som ger rätt till studiestöd. För att en person ska få ett sådant uppehållstillstånd behövs särskilda skäl, och det görs en individuell bedömning i varje enskilt ärende. Det krävs en stark anknytning till Sverige, till exempel en familjeanknytning. Vi vet ju att man där och då kan ha kommit med hela familjen från Ukraina.

Sverige vill ge ett starkt stöd till Ukraina, och det innebär även andra slags stöd än militärt stöd för att vinna kriget. Det handlar också om att ge ukrainare möjlighet till studier, så att det inte är någonting som man måste sätta på paus till dess att kriget är över och man kan återvända hem. Vi förstår att det kommer att behövas utbildade människor och att landet kommer att behöva mycket stöd för att bygga upp sina institutioner igen. I vårt fullt ut finansierade budgetförslag har vi såklart tagit höjd för detta, till skillnad från regeringen.

Jag går vidare till ett nytt ämnesområde. När Miljöpartiet satt i regering drev vi igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor för studenter på högskolor och universitet. Vi gjorde även andra förstärkningar av den ekonomiska och sociala tryggheten när det gäller studenters ekonomi vid sjukskrivning och så vidare. Det här är ett arbete som måste fortgå, och det är ett bra inslag att ta med i en kommande utredning om studiemedel.

Vi är det enda parti som i vår fullt ut finansierade budget lägger pengar på bordet för ett ökat studiebidrag till studenter inom högre utbildning. Det har ändå kommit på tal – jag vet att det här inte är en budgetdebatt, herr talman, men det hänger ändå ihop.

Många partier uttrycker förståelse för att studenter har små ekonomiska marginaler och att den ekonomiska stressen påverkar studierna på ett negativt sätt. Att höja studiebidraget är en viktig del, och det handlar också om att omfördela relationen mellan lån och studiebidrag. De studenter som kanske lyssnar nu kan ju tycka att 300 väl är bra men inte tillräckligt. Det är i alla fall 300 kronor; i de andra budgetarna finns ingenting mer än vackra ord om förståelse och att man ser behoven. Jag tycker att man behöver lägga pengarna på bordet, och det behöver man också kunna stå för hela året.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 2, som handlar just om att ge ukrainska flyktingar möjlighet att studera här i Sverige.

Nu när det ändå har kommit en del påpekanden om ordning och reda när det gäller pengar skulle jag bara vilja lägga till en sak. När Miljöpartiet och Socialdemokraterna kom till makten 2014 var statens budgetunderskott 72 miljarder. Efter två mandatperioder var överskottet 164 miljarder. Det är också ett sätt att skapa sig investeringsutrymme.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)

Prot. 2024/25:64
29 januari

Studiestöd

§ 15 Teknisk översyn av vissa indexeringsbestämmelser på punktskatteområdet

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU7
Teknisk översyn av vissa indexeringsbestämmelser på punktskatteområdet (prop. 2024/25:33)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)

§ 16 Sänkt alkoholskatt för öl från oberoende småbryggerier

Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU11
Sänkt alkoholskatt för öl från oberoende småbryggerier (prop. 2024/25:47)
föredrogs.

*Sänkt alkoholskatt för
öl från oberoende
småbryggerier*

Anf. 148 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Oavsett om man gillar hantverksmässigt producerad öl eller inte tror jag att vi kan vara brett överens om att den stora tillkomst av mindre bryggerier som vi har sett i Sverige under de senaste kanske 20 åren har fört med sig mycket positivt. Vi har sett framväxten av mindre företag, inte minst på landsbygden, och vi som konsumenter har berikats med en större mångfald av produkter.

Det här är produkter som, precis som de lokala ostarna och de lokala bröden, blir ett slags kulturbärare och ett signum för stället man kommer ifrån. Själv kommer jag från Jämtland, och vi har den stora lyckan att ha ett stort och rikt utbud av mikrobryggerier. Det tycker vi är kul och är glada för.

Att det har blivit populärt att dricka och tillverka hantverksöl betyder dock inte att det är en blomstrande bransch. Tvärtom vittnar många mindre producenter om rätt så kärva ekonomiska förutsättningar. Nollresultat ses som en framgång, och minussiffror är tyvärr inte ovanliga. De senaste årens stigande inflation, högre priser och minskade köpkraft har verkligen satt hård press på den här branschen.

Med tanke på de radikalt skilda förutsättningar som råder mellan att vara å ena sidan en lokalt förankrad producent – kanske på landsbygd, med långa avstånd och så vidare – och å andra sidan en multinationell jätte, med den stordrift och de skalfördelar som ligger i det, är det rimligt att vi nu justerar skatten för de mindre producenterna. Det handlar helt enkelt om att jämna ut spelplanen lite grann.

Sverige är på intet sätt det första landet att göra en sådan differentiering av alkoholskatten utan hör tvärtom till undantagen inom EU. Det vanliga är alltså att länder tillämpar olika skattesatser.

Med de lagförändringar som föreslås i betänkandet kommer alkoholskatten för öl från oberoende mikrobryggerier att sättas ned enligt en trappa. De producenter som omfattas kommer att delas in i fem olika kategorier. De som har den minsta produktionen får en nedsättning på 50 procent, och sedan görs en avtrappning med 10 procentenheter per kategori. Nedsättningen kommer att omfatta öl från producenter vars årsproduktion uppgår till som mest 3 miljoner liter öl.

Men, invänder kanske någon, i Sverige har ju regeringar av olika färg genom åren valt att höja alkoholskatten, ofta med argumenten att för mycket alkohol kan vara skadligt och att vi ser en hel del sociala problem i alkoholens spår. Det är naturligtvis jätteviktiga perspektiv att bära med sig och att vara ödmjuk inför i en sådan här debatt. Det bör dock påpekas att hantverksöl vanligen återfinns i det högre prissegmentet. Har man varit ute i den studentikosa svängen känner man kanske till begreppet alkohol per krona. Det kan ju vara så att plånboken är liten men lusten till fest stor. För den som vill maximera mängden alkohol per krona är den här typen av produkter inte förstahandsvalet, och bedömningen får väl vara att det även med en skattesänkning kommer att finnas betydligt billigare alternativ.

Denna skattesänkning kommer möjligen att märkas lite på priset. Kanske kommer den inte alls att märkas på priset. Snarare handlar det om att skapa lite rimligare förutsättningar i producentledet.

Vi socialdemokrater delar bedömningen att nedsättningen av skatten är rimlig och i sig inte medför ökad risk för folkhälsan eller totalkonsumtionen. Det är dock naturligtvis viktigt att följa utfallet av denna förändring.

Däremot, herr talman, finns det all anledning att höja ett varningens finger för det bredare förändrings- och opinionsarbete som nu pågår inom svensk höger när det gäller att öka tillgängligheten på alkohol. Det är tydligt att den förändring vi gör nu inte är en isolerad fråga för regeringen, utan man ser detta som en del i en större plan där även gårdsförsäljning och kanske andra förändringar ingår.

I förlängningen av debatten om gårdsförsäljning ser Socialdemokraterna uppenbara risker för detaljhandelsmonopolets ställning. Själva idén med monopolet, att sälja alkohol utan vinstintresse, har ju visat sig vara ett av de mest effektiva sätten att värna folkhälsan. Samtidigt möjliggör Systembolagets infrastruktur – apropå det betänkande vi har framför oss här i dag – för duktiga och drivna entreprenörer att nå ut med sina produkter.

Jag gissar att fler ledamöter härifrån talarstolen kommer att prisa hantverkskunnandet och alla trevliga produkter som tillverkas på landets mikrobryggerier. Problemet är att den politik som regeringen driver nu riskerar att äventyra Systembolagets ställning och därmed också mikrobryggeriernas förutsättningar. Alla vi som värdesätter mikrobryggerierna och vill

slå vakt om hantverkskunnandet borde, utöver sänkt skatt, söka vägar för att underlätta för mikrobryggerierna att nå ut till fler genom Systembolagets kanaler och inte försvaga Systembolaget.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 149 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Att diskutera hur det småskaliga företagandet i en god kultur kan komma att utvecklas är naturligtvis något som går rakt in i hjärtat på en centerpartist.

Jag har på senare tid besökt sju eller åtta mindre bryggerier. Själv är jag från västra Sverige, och alla besök utom ett har varit i krokarna av där jag håller till. Alla berättar ungefär samma historia. De verkar under ganska knappa ekonomiska omständigheter. Förändringarna de vill se handlar dels om skattefrågan, som vi debatterar här i dag, dels om ökade möjligheter till gårdsförsäljning och dels om ett slopat matkrav. Många ser det som ett problem att man i Sverige är tvungen att erbjuda en meny med mat när man utskänker alkohol.

Låt mig säga, herr talman, att Centerpartiet välkomnar regeringens proposition, som alltså handlar om att alkoholskatten för öl från oberoende småbryggerier ska sättas ned. Vi välkomnar också den trappa man föreslår, med en differentierad skattesats med fem nivåer.

Bakgrunden är att det finns ett EU-direktiv enligt vilket det är möjligt för medlemsländerna att tillämpa nedsatta skattesatser. De nedsatta skattesatserna får inte understiga 50 procent av standardskatten och får inte tillämpas på företag vars årsproduktion överstiger vissa nivåer, som det står, till exempel 20 miljoner liter öl. Om jag är rätt underrättad, och apropå vad föregående talare från Socialdemokraterna sa, är det bara Spanien och Sverige som hitintills inte har utnyttjat denna möjlighet. Nu är det dock dags för Sverige att göra det.

Centerpartiet har ju drivit frågan om gårdsförsäljning i ett tjugotal år. Frågan om sänkt skattesats har vi inte drivit fullt lika länge, men ändå i ganska många år. Handlar det om att vi är särskilt intresserade av att öka alkoholkonsumtionen hos Sveriges befolkning, herr talman? Nej, det handlar inte om det. Det finns starka skäl att fundera på folkhälsan och den breda alkoholkonsumtionen. Ett hantverksbryggt öl med en viss alkoholhalt kanske kostar 25–30 kronor på Systembolaget, medan en massproducerad pilsner kanske bara kostar 11–12 kronor. Om man har en särskild fäbless för alkohol skulle man kanske välja 11-kronorsburken snarare än 30-kronorsburken. Vi är alltså inte särskilt oroade för en ökad alkoholkonsumtion, vilket också poängteras i propositionen.

Det ena skälet till att vi stöder detta är att vi ser saken ur ett företagarperspektiv och särskilt ur ett småföretagarperspektiv. Det andra skälet har såklart att göra med landsbygdsutveckling. Produktion av ett livsmedel – spannmål – kan användas till en närproducerad produkt som kan vara intressant när den håller extra god kvalitet.

Ur företagarperspektivet är det ju så att utvecklingen oftast sker i någon form av S-kurva när verksamheter ska växa från en liten nivå till en stor nivå. Ekonomisk teori ger vid handen att det är en god idé att stötta små företag i tidiga faser för att de ska kunna växa. Om vi vill se större möjlig-

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Sänkt alkoholskatt för
öl från oberoende
småbryggerier*

heter för små bryggerier att öka sina volymer är det klokt att ha särskilda ekonomiska incitament.

Det är här vi i Centerpartiet skiljer oss lite från regeringen. Vi har i en följdmotion föreslagit att volymgränsen för vad som är ett litet bryggeri ändras från 3 miljoner liter öl per år till 5 miljoner liter öl. Det kan ju låta som att det bara är två olika siffror, men som vi ser det skulle detta öka små bryggeriers möjligheter att växa och, om de så vill, ta steget upp till en högre volymklass. Vi vill behålla den branta skalan för infasningen av alkoholskatten men anpassa den till gränsen på 5 miljoner liter.

Centerpartiet finner att regeringen i sammanhanget har en inkonsekvent definition av mindre bryggerier. I det parallella projektet att gå vidare med gårdsförsäljning pratar man om att småskalig och hantverksmässig produktion ska ha en volymgräns på 400 000 liter öl, men enligt det skatteförslag vi debatterar här ska gränsen alltså vara 3 miljoner liter. Centerpartiet önskar att regeringen tar med sig detta tillbaka, så att vi får en harmoniserad bild och beskrivning av vad ett litet bryggeri faktiskt är.

Jag vill yrka bifall till Centerpartiets reservation.

Anf. 150 ERIC WESTROTH (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi skatteutskottets betänkande om sänkt skatt på öl från oberoende småbryggerier. Det kommer att skapa bättre förutsättningar för en blomstrande och innovativ del av Sveriges näringsliv: våra små och oberoende bryggerier.

Sverigedemokraterna har sedan 2020 drivit frågan om en differentierad alkoholskatt för småbryggerier, och nu står vi, inte en dag för tidigt, tillsammans med regeringen här i kammaren med en proposition om just detta.

Att vara ett litet bryggeri i Sverige i dag innebär att man verkar på en marknad som domineras av större aktörer med betydligt större resurser. Dryckesbranschen kan, lite generaliserande, anses vara en processindustri där skalfördelarna med stora produktionsvolymer är enorma.

Samtidigt vet vi att småbryggerier spelar en roll för både lokal ekonomi och lokal kultur. Min partigrupp har de senaste åren besökt flera svenska småbryggerier, och det har varit fantastiskt att själv få se med vilken entusiasm och yrkesstolthet man driver sitt bryggeri. De bidrar också med innovation, kreativitet och unika produkter som konsumenterna verkligen uppskattar.

Dessa bryggerier är också ofta starkt förankrade i sina lokalsamhällen, där de skapar arbetstillfällen och bygger en känsla av stolthet över den lokala produktionen. Men det är ingen hemlighet att konkurrensen är tuff och att ekonomin för många småbryggerier är ansträngd. År 2024 var ett dystert år, då flera småbryggerier gick i konkurs, tvingades lägga ned eller helt enkelt lades i malpåse i väntan på bättre tider.

Inflation, räntehöjningar, prishöjningar på råvaror och lägre ekonomiska marginaler för konsumenter är några av de bördor som drabbat näringen. Den tidigare regeringens beslut om förtida nedmontering av planerbar kraftproduktion, som stundom har gett skyhöga elpriser, särskilt i elhandelsområde 4, har också inneburit enorma påfrestningar inte bara för bryggerinäringen utan för hela det svenska näringslivet.

Samtidigt har svenska producenter av alkoholhaltiga drycker tvingats jobba i motvind när det gäller politiken. Sverige har ett flertal regler och en politik som kanske inte alltid gynnar svensk produktion och konsumtion av dessa varor, många gånger av goda anledningar. Men nu tycker vi att det är dags att förbättra förutsättningarna för de producenter och varor som i mycket liten utsträckning har en negativ inverkan på folkhälsan eller annan social problematik som överkonsumtion av alkohol kan föra med sig.

Med detta förslag tar Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen fasta på en möjlighet som finns inom EU:s alkoholskattedirektiv, nämligen att ge mindre och oberoende ölproducenter sänkt alkoholskatt. Det är en möjlighet som nästan alla andra EU-länder redan har valt att utnyttja, och nu är det dags för Sverige att följa efter.

Som en tidigare talare sa är det bara Sverige och Spanien som inte har använt undantaget. Anledningen till att Spanien inte gjort det är att deras alkoholskatt är ungefär en tiondel av den svenska, vilket hade gett administrativt merarbete snarare än stöd till bryggerierna.

Som tidigare sagts får skattenedsättningen enligt EU:s regelverk inte understiga 50 procent av standardskattesatsen, och den får inte tillämpas på företag med en årsvolym som överstiger 20 miljoner liter öl. Företaget måste också vara oberoende från andra större aktörer.

Sverigedemokraternas och regeringens förslag sätter en övre gräns för när man kan omfattas av skattenedsättningen, och den går vid en årsproduktion på 3 miljoner liter öl. Det är en nivå som tydligt utesluter storskalig industriell produktion men som samtidigt ger de mindre bryggerierna möjlighet att växa utan att omedelbart förlora den fördel de fått genom nedsättningen.

Med tanke på att EU:s gräns är 20 miljoner liter kan man tycka att vårt förslag om 3 miljoner är snålt, men då 97 procent av Sveriges ölproducenter har en produktionsvolym som understiger en halv miljon liter öl och de därmed kvalificerar sig för den maximala skattereduktionen på 50 procent skapar vi ändå bättre ekonomiska förutsättningar för nästan samtliga småbryggerier att skala upp sin produktion, utveckla nya produkter och nå fler kunder.

Som kuriosas kan man också ha i åtanke att endast 1 procent av de svenska ölbryggerierna har en årsvolym som överstiger 3 miljoner liter öl per år, men samtidigt står denna enda procent av bryggerierna för hela 95 procent av den totala volymen av svensk ölproduktion.

Herr talman! Tvärtemot vad man kan lockas att tro är denna reform också väl genomtänkt när det gäller folkhälsan. Som jag påpekade tidigare har Sverigedemokraterna och regeringen precis konstaterat att småbryggerier står för en mycket liten del av den totala alkoholförsäljningen i Sverige och att deras öl dessutom finns i de övre prissegmenten.

Det är därför osannolikt att en skattenedsättning för dessa aktörer skulle leda till någon märkbar ökning av totalkonsumtionen av öl eller få några märkbara negativa effekter på folkhälsan. Det är en balanserad och ansvarsfull åtgärd som både främjar näringslivet och låter oss hålla fast vid vår svenska alkoholpolitik.

Herr talman! Visst kommer förslaget att innebära en mindre administrativ börda för såväl bryggerierna som Skatteverket, men då bryggerierna redan i dag rapporterar sina volymer till just Skatteverket, för att tillbörlig

alkoholskatt ska betalas in, har Skatteverket redan de uppgifter som behövs för att avgöra vilken nivå av skattereduktion som småbryggerierna kvalificerar sig för.

Dessutom har Skatteverket redan i dag rutiner och uppgifter för att utfärda intyg om småskalig produktion av alkoholhaltiga drycker. Om en svensk småskalig dryckesproducent vill exportera sina produkter till ett annat EU-land som redan tillämpar EU:s möjlighet till skattereduktion för småproducenter måste producenten ansöka om ett intyg från Skatteverket om hur många liter öl man producerat föregående år eller planerar att producera innevarande år.

Herr talman! Detta förslag är inte bara en reform för småbryggeriernas bästa. Det är också en reform för hela Sveriges näringsliv. Genom att stötta dessa små företag skickar vi en tydlig signal om att innovation, kvalitet och lokalt entreprenörskap är värden som vi värnar.

Vi stärker svensk bryggeritradition och skapar förutsättningar för att fler svenska produkter ska kunna nå marknaden, både här hemma och internationellt.

Den föreslagna reformen, vilken kommer att träda i kraft den 1 juli i år, är ett välkommet steg mot att göra Sverige till en ännu bättre plats för företagande och innovation.

Jag är övertygad om att förslaget, tillsammans med Sverigedemokraternas och regeringens kommande förslag om möjligheten till gårdsförsäljning, kommer att ge våra småbryggerier en välbehövlig skjuts framåt och samtidigt berika Sveriges dryckeskultur, besöksnäring och lokalsamhällen.

Med detta, herr talman, vill jag med enfass yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Anf. 151 MARIE NICHOLSON (M):

Herr talman! I måndags åkte jag förbi Ängöl, ett mikrobryggeri i Kalmar. Jag åkte dit för att lämna över ett exemplar av den proposition som vi i dag debatterar. Det var nämligen ägaren till Ängöl, då ordförande för Sveriges Oberoende Bryggerier, som först tog initiativet till att hålla ett seminarium här i riksdagen och informerade om möjligheten att införa en differentierad punktskatt på öl.

Det var 2019, och redan då stack Sverige ut som ett av de sista länderna i EU som inte hade anammat undantaget. Några motioner i ärendet hade lämnats in före 2019, men efter det första seminariet ökade intresset. Åtskilliga är de riksdagsledamöter som har motionerat om frågan. Många av dem är moderater men absolut inte alla.

Det är roligt att se att detta är en fråga som har engagerat brett. Kanske är det riksdagsledamöters brinnande intresse för hantverksöl som har spelat in, men jag vill ändå tro att det framför allt är rättvisaspekten som har engagerat.

Svenska företag, oavsett bransch, ska inte ha sämre villkor än sina europeiska motsvarigheter. Vi ska inte övertolka EU:s direktiv. Vi ska inte försvåra för eller missgynna våra företag, och vi ska heller inte avstå från förenklingar eller skattelättnader när dessa är möjliga.

Herr talman! Sverige har en fantastisk mat- och dryckeskultur. Intresset bland våra medborgare för det unika och det lokalproducerade är ett

viktigt inslag i ett områdes attraktionskraft. Att prova det lokala ölet när man besöker en ny stad är för många en upplevelse som förhöjer besöket.

Många mikrobryggerier knyter sina produkter till orten och slår an den lokala prägel. Jag har besökt bryggerier som lyfter ett områdes historia, uppmärksammar lokala historiska personer eller bryggeritraditioner, använder lokala konstnärers verk på etiketterna eller namnger sin öl med en distinkt lokal prägel.

Figeholm, till exempel, är en liten ort med färre än 800 invånare, men det är också namnet på ett öl. Ett annat öl är Rätt Sida Bron, som naturligtvis kommer från Öland. Småbryggerierna är en av besöksnäringens guldkanter.

Men det som jag står här och myser om som hantverk och lokal kultur är resultat av företag som drivs med mer engagemang än lönsamhet. De senaste åren har varit extremt tuffa för småbryggerierna. Höga energikostnader, kraftigt ökade råvarupriser, inflation och höga räntor har gjort att många konsumenter har prioriterat bort deras produkter.

År 2023 rapporterade så många som 68 procent av Sveriges småbryggare antingen förlust eller nollresultat. Många mikrobryggerier har tyvärr fått stänga. Dagens beslut är helt avgörande för nästan en hel bransch.

Av Sveriges mikrobryggerier producerar 97 procent mindre än 500 000 liter per år. De flesta av dessa ligger faktiskt under 100 000 liter. Enligt de föreslagna nya skattesatserna skulle de från den 1 juli i år få 50 procents reducering av punktskatten. För Ångöl i Kalmar motsvarar det ungefär en heltidstjänst. Det handlar om nya jobbtillfällen, om investeringar i företag, om produktutveckling eller helt enkelt om att vända röda siffror till svarta.

Jag har hittills inte mött någon bryggare som i första hand skulle reducera priset till konsument, men även om bryggare väljer att sänka priset är detta inte en folkhälsofråga. Sveriges småbryggerier står för en försvinnande liten marknadsandel, och hantverksölen skulle alltså tillhöra Systembolagets dyrare ölsortiment.

Skattereduceringen är utformad så att den stegvis avtar vartefter produktionen ökar. Den försvinner helt efter 3 miljoner liter, men inom 3 miljoner liter ryms alla Sveriges småbryggerier, de flesta med god eller mycket god marginal att växa. Ett bryggeri måste vara juridiskt och ekonomiskt oberoende från annan ölproducent, och man får inte brygga på licens.

Förslaget bedöms inte göra någon betydande skillnad för konkurrensen för de, 1 procent, av Sveriges bryggerier som är för stora för att omfattas av den lägre punktskatten.

Jag beklagar, till sist, att det har dröjt så här länge att komma hit i en fråga som de allra flesta av oss har varit överens om. Jag skickar en eloge till regeringen och vårt samarbetsparti för att vi nu äntligen kan ge dessa företagare mycket bättre förutsättningar. Jag tycker att det är extra roligt att det, när det gäller ett förslag som en Kalmarbo en gång lyfte i politiken, är en annan Kalmarbo i dag som får säga: Jag yrkar bifall till förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Sänkt alkoholskatt för
öl från oberoende
småbryggerier*

§ 17 Riksrevisionens rapport om statens arbete med informations-säkerhet i vård och omsorg

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU10

Riksrevisionens rapport om statens arbete med informationssäkerhet i vård och omsorg (skr. 2024/25:23)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)

Folkhälsa

§ 18 Folkhälsa

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU12

Folkhälsa

föredrogs.

Anf. 152 THOMAS RAGNARSSON (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag socialutskottets betänkande SoU12 *Folkhälsa*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi kan konstatera att den svenska folkhälsan försämras för varje år och att vi befinner oss i en situation som kommer att få mycket stora effekter i framtiden både för den enskilde och för vår välfärd. Folkhälsa består av alla komponenter som ett liv innehåller. Av den anledningen påverkar våra val och vår livsstil vårt fortsatta liv.

Herr talman! Samhället är snabbt med att placera människor i ett fack. Det gäller även oss politiker. Vi pratar gärna om att den psykiska ohälsan bland unga tjejer och kvinnor ökar och att bup måste ha mer resurser. Det är självklart att samhället ska möta upp med resurser där behov finns, men vi behöver lyfta blicken och fundera på orsakssamband.

De flesta som upplever ett dåligt psykiskt mående är givetvis inte psykiskt sjuka, utan deras upplevda mående är kopplat till hela deras livssituation. Frågor som man måste besvara gäller hur sömnhygienen är, hur man rör sig, kost, skärmvanor och så vidare. Om jag är inaktiv, har dålig kondition och drar på mig övervikt är det inte konstigt att jag upplever ett försämrat psykiskt mående.

Herr talman! Jag vill inte på något sätt förringa människors egna upplevelser. Psykisk ohälsa är något som vi ska ta på allra största allvar. Därför har den moderatledda regeringen drivit vidare arbetet med en nationell strategi när det gäller psykisk ohälsa och suicidprevention.

Parallellt med detta behöver vi fokusera på det förebyggande hälsofrämjande arbetet. Min erfarenhet är att det är svårt att lära gamla hundar sitta. Vi vet att kost och rörelse är två komponenter som har en avgörande roll för en människas välbefinnande, och de som är lättast att påverka när det gäller att skapa goda vanor är våra barn. Barn som är fysiskt aktiva i unga år har en större benägenhet att fortsätta med aktiviteterna även i vuxen ålder, vilket ger stora hälsoeffekter i deras framtida liv. Därför är det kommande fritidskortet oerhört viktigt. Ekonomi ska nämligen inte vara en orsak till att man inte aktiverar sig.

Herr talman! Jag vet att det finns kritik mot fritidskortet. Och tyvärr kommer uppbyggnaden av systemet att vara kostsamt, men det beror på att det under lång tid funnits en underlåtenhet i att agera mot kriminella som hittat sätt att mjölka det offentliga systemet på pengar. Det är en sak som den moderatledda regeringen har tagit krafttag mot. Vi kommer att fortsätta den kampen.

Fritidskortet har säkert vissa svagheter, men om det är nyckeln till att fler barn och unga ska aktivera sig är det en satsning som jag står bakom sju dagar i veckan. Att barn i tidig ålder drar på sig övervikt och fetma samt till och med uppvisar tecken på typ 2-diabetes borde vara skäl för alla att inse hur katastrofalt det är för dessa personer, framför allt i framtiden. Det finns stor risk att man utvecklar hjärt-kärlsjukdom, stroke, diabetes och ledproblematik – för att inte tala om det psykiska välbefinnandet.

Vi kan titta bakåt i tiden. Det har inte kommit speciellt många förslag de senaste åtta åren, och den trend som vi ser nu har varit konstant under lång tid.

Herr talman! Rent generellt är vi ganska dåliga på att jobba proaktivt inom hälsoområdet i Sverige. Det går heller inte att peka ut en enskild aktör som ska hantera frågan, utan det är ett gemensamt ansvar i samhället. Den myndighet som dock har ett stort utpekad ansvar är Folkhälsomyndigheten, som ska verka för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen med fokus på de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa. Detta är ett uppdrag som genomsyrar deras arbete, och de borrar för att vi faktiskt kan mäta befolkningens hälsotillstånd över tid, vilket är en grundbult för fortsatt forskning inom området.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag ta upp egenansvar och föräldrarnas ansvar när det gäller dessa frågor. Det är vi som föräldrar som sätter upp gränser och regler när det gäller barns skärmtid. Det handlar också om hur vi kommunicerar ideal och om att vi tar oss tid att äta tillsammans samtidigt som det är en måltid som speglar vårt näringsbehov. Vi ska inte tro att en tolvåring själv ska hantera detta. Kosten har en avgörande roll för hela individens välbefinnande när det gäller både psykisk och fysisk hälsa och är i kombination med rörelse det bästa och snabbaste sättet att uppnå stora hälsovinster.

Jag tror inte att det finns någon som inte vill att vi ska uppnå en bättre folkhälsa. Det finns säkert många vägar att gå, men en sak är klar: Gör vi inte något kommer konsekvenserna att bli förödande.

Anf. 153 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag anser att ni gör det här till en väldigt stor individfråga. Det kan man undra över, för om man ser klassmässigt på det är det specifikt barn och även vuxna från arbetarklassen som drabbas av väldigt dålig hälsa på olika sätt. Är det strukturellt, eller beror det på att de äter fel mat och inte går till gymmet? Det är klart att man undrar lite.

För kvinnor i arbetarklassen har medellivslängden sjunkit mellan åren 2006 och 2021, så det är något som alla regeringar bär ansvar för. Det är allvarligt.

När det gäller barn till personer med förgymnasial utbildning lever ett av fem i en ekonomisk situation där inkomsterna under flera år inte har räckt till de nödvändigaste utgifterna. 60 procent av dessa klarar inte gymnasieexamen, vilket förstås påverkar folkhälsan.

Regeringen och SD förhåller sig till folkhälsofrågorna ur ett individperspektiv. Vi bär alla ansvar för hur vi äter och så vidare, och när man tittar på folkhälsan hos medelklassen och deras barn ser man att väldigt många tränar, äter rätt och gör rätt saker, eftersom de har förutsättningarna.

Vad ska vi då göra med den här gruppen som drabbas av er politik? Jag tänker till exempel på den extrema arbetslösheten som drabbar familjer hårt. Vad ska vi säga till de familjerna, Thomas Ragnarsson? Vad ska vi göra strukturellt, inte på individnivå, för att folkhälsan ska bli bättre?

Anf. 154 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Rågsjö, för frågan!

Det är precis som ledamoten säger: Man ser skillnader beroende på var människor bor och vilken utbildning de har. Det stämmer helt.

Kunskapsnivån hos oss människor rent generellt har faktiskt ökat, men ibland väljer vi människor att ta den lätta vägen. Då talar jag om alla samhällsklasser. Vi är väldigt snabba med att gå till doktorn om vi känner att vi inte mår bra, och vi vill gärna ha medicin i stället för att börja fundera på vad vi själva kan göra. Många vet detta, fast man kanske inte tar sig tiden eller har orken att göra det.

Det är ett av skälen bakom fritidskortet, som kommer att vara förstärkt i utanförskapsområden och som ska få fler ungdomar att börja röra på sig. Om man ser på ungdomar generellt är det enligt Riksidrottsförbundet faktiskt så att ungdomar peakar vid elva års ålder när det gäller rörelse. Det är skrämmande. Här måste vi göra någonting.

Jag är fullt medveten om att det är tufft ekonomiskt för vissa grupper, men då blir det också ännu viktigare att verkligen börja tänka på var man lägger de pengar man har så att det inte blir den snabba vägen – att man väljer junk food i stället för att laga mat och så vidare.

Anf. 155 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det är inte så att trebarnsmamman som bor någonstans med hög hyra och snart blir arbetslös har råd att köpa junk food. Här handlar det om att prioritera: Ska vi gå och simma eller ska vi äta i morgon? Så rätt ser det faktiskt ut.

Jag håller fullständigt med ledamoten om att det är otroligt viktigt att barn rör på sig och att vi får igång rörelsen. Vi är för fritidskortet, men vi ser också orosmoln när det gäller detta. Det här handlar om de barn som behöver mest push och hjälp, och det räcker tyvärr inte med ett fritidskort. Det är inte alla föreningar som finns exempelvis i Farsta eller Skarpnäck. Föreningarna är tyvärr fortfarande väldigt innerstadsfixerade. Ska du exempelvis gå på friidrott i Hammarby fordrar det att du har en förälder som kan ställa upp och ta dig dit, som har tid och helst bil. Det tar väldigt lång tid att ta sig dit annars; jag är väldigt initierad när det gäller just detta.

Hur ska vi få igång det här? Det handlar väldigt mycket om klass och om att personer som lider exempelvis av fetma ofta fastnar i en olycklig cirkel. Därför fordras det stora insatser. Jag skulle önska att Folkhälsomyndigheten också arbetade med kampanjer för att dra igång det, vilket man inte får göra inom staten i dag. Det behövs liksom lite action för att få igång människor, så det skulle jag vilja se.

Anf. 156 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Herr talman! Jag håller med om att det är bekymmersamt att det fortfarande handlar om utbildningsnivå. Den skillnaden kan man se i statistiken. Men vi måste börja någonstans, för just nu är vi i en spiral som har en tendens att bli vidare och vidare. Varje insats som görs kring folkhälsomålet måste ha en förbättrad folkhälsa som mål.

Ofta blir det diskussioner om pengar, och då menar jag på organisatorisk nivå. Jag har haft förmånen att få göra värnplikten – en väldigt lång värnplikt, för de tyckte väl att det tog tid att lära mig. Jag var alltså där väldigt länge, och vi inledde varje dag med BRAK – bröst, rygg, axlar och knän – i 20 minuter där vi stod, i kläderna vi bar.

Det kostade inga pengar, men vad var hälsoeffekten för Thomas Ragnarsson som var 20 år vid detta tillfälle? Jag gick från kanske 25–30 armhävningar till att kunna göra 150 armhävningar utan problem. Det tog tolv månader.

Man kan göra väldigt mycket med enkla medel, och jag är helt övertygad om att vi alla i samhället och speciellt hälso- och sjukvården och vår primärvård måste börja jobba mycket mer proaktivt och hälsobefrämjande. Vi ska inte bara släcka bränder så som vi gör i dag.

Anf. 157 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Det övergripande målet för den svenska folkhälsopolitiken är att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Det är ett väldigt ambitiöst mål. Tyvärr kan vi konstatera att det arbetet inte går särskilt bra, i alla fall inte i den del som handlar om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna.

Vi vet att folkhälsan påverkas av en rad faktorer som levnadsstandard, utbildningsnivå, levnadsvanor och tillgång till hälso- och sjukvård. I Sverige har vi på många sätt ett bra utgångsläge och goda förutsättningar för hälsa. Men vi lever i en tid när klyftorna ökar allt snabbare, inte minst när det gäller olika aspekter av levnadsstandard.

SCB konstaterade i en analys nyligen att andelen av befolkningen som lever i materiell och social fattigdom i dag är 6 procent. Det är en ökning med 2 procentenheter mellan 2021 och 2023. Det innebär att drygt en halv miljon svenskar lever i fattigdom. Många av dem är kvinnor.

Enligt SCB har i dag 57 procent av Sveriges ensamstående mammor svårt att klara en större oförutsedd utgift. Det är ingen överraskning för någon. Larmrapporterna har duggat tätt de senaste åren om familjers och ensamståendes ekonomiska utsatthet i Sverige, från både offentliga aktörer och civilsamhället.

Vi vet att det finns ett starkt samband mellan ekonomisk utsatthet och ohälsa. Det är väl belagt i både svensk och internationell forskning. Det finns också ett starkt samband mellan inkomst och medellivslängd, där de med lägre inkomster har kortare medellivslängd än de med högre inkomster.

Medellivslängden i Sverige ökar för befolkningen som helhet. Men i vissa grupper går utvecklingen åt fel håll; medellivslängden minskar. Allra mest minskar den för ensamstående kvinnor födda i Sverige med förgymnasial utbildning. Hårdraget är det inte bara så att en majoritet av de en-

samstående mammorna inte klarar oförutsedda utgifter. De dör också i för-tid.

Dessa utmaningar löser vi inte med dagens betänkande. Det politiska ansvaret för människors livsvillkor är spritt över flera politikområden, över flera av riksdagens utskott och över flera av regeringens departement.

Det handlar om utbildningsfrågor och om att var fjärde elev lämnar grundskolan utan godkända betyg och riskerar en tuff start på vuxenlivet och yrkeslivet.

Det handlar om arbetsmarknadsfrågor och att vi i dag har den högsta arbetslösheten på tio år, bortsett från under pandemin.

Det handlar om socialförsäkringssystemet och om att allt fler får allt svårare att klara sig på dagens ersättningsnivåer när priser och avgifter ru-sar i höjden.

Det handlar även om tillgången till sjukvård och läkemedel. Vi ser att många inte har råd att hämta ut sina läkemedel, och många är oroliga att de kommer att bli fler när regeringen nu genomför en kraftig försämring av högkostnadsskyddet för läkemedel.

Herr talman! Det förslag vi har på bordet i dag handlar om folkhälsa ur ett betydligt snävare perspektiv. Det handlar om det folkhälsopolitiska ramverket, smittskydd, vaccinationer, hälsosamma levnadsvanor och psy-kisk hälsa. Det är förstås också väldigt viktiga frågor. Sammanfattningsvis är Socialdemokraternas ståndpunkt i de här frågorna att Sverige behöver en ny, bred strategi för psykisk hälsa. Socialdemokraterna välkomnar re-geringens initiativ på det området.

Vi vill att Sverige ska få ett samlat, nationellt vaccinationsregister där svenskarna och sjukvården får gemensam överblick över vilka vaccina-tioner man har tagit – och inte har tagit – genom livet. Vi menar också att TBE bör läggas till i det allmänna vaccinationsprogrammet för barn.

Vi menar att det behövs fler insatser för ökad fysisk aktivitet i alla åld-rar. Fritidskortet för barn och ungdomar som regeringen vill införa måste kunna användas i kollektivtrafiken. Annars är risken stor att många barn inte kommer att kunna utnyttja sitt fritidskort på grund av att de inte har råd att ta sig dit där aktiviteterna sker.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4, som handlar om att vaccination mot TBE ska läggas till i det allmänna vaccinationsprogram-met för barn. Jag gör det för att det är ett tydligt exempel på de växande klyftorna i dagens Sverige. Vissa barn har föräldrar som har råd att betala för de dyra TBE-vaccinationerna. Andra barn, som inte har föräldrar som har råd, löper större risk att bli allvarligt sjuka om de vistas i natur där det finns fästingburen TBE. Så kan vi inte ha det. Sverige kan bättre än så här. (Applåder)

Anf. 158 DAN HOVSKÅR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i utskottets betänkande.

Vi ska i dag debattera betänkandet gällande folkhälsan. Folkhälsa är ett område som politiskt ofta hamnar i skymundan. Politiken har många förslag för att förbättra sjukvården och människors tillgång till den, men det är svårare att få till breda politiska initiativ för att stärka folkhälsan. Detta är något som Kristdemokraterna vill och driver på för att ändra på.

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för god och jämlik hälsa hos hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Det hörde vi också tidigare.

Enligt Folkhälsomyndighetens rapport om folkhälsan i Sverige 2024 har hälsan i stort blivit bättre. Vi lever längre, och färre dör i förtid. Andelen som uppger att de har god hälsa uppgår till 70 procent, och det har inte ändrats nämnvärt. Många mår alltså bra, vilket är glädjande i sig.

Herr talman! Alla grupper har dock inte en positiv utveckling gällande folkhälsan. Enligt Folkhälsomyndighetens rapport har medellivslängden för kvinnor med förgymnasial utbildning sjunkit med cirka ett halvt år. Inte heller har förekomsten av förtida dödsfall förbättrats. Det finns en ojämlikhet i medellivslängd mellan dem med kortast och dem med längst utbildning, och den har ökat till drygt sex år bland män och nästan sju år bland kvinnor.

Vi når alltså inte det övergripande folkhälsopolitiska målet att sluta hälsoklyftorna. Mer behöver göras. När det gäller det folkhälsopolitiska målet omfattar det åtta områden, där det första handlar om det tidiga livets villkor. Att göra mer för folkhälsans goda utveckling bland barn är mycket viktigt. Därför spelar regeringens satsning på ett fritidskort stor roll. Det kommer att nå barn och unga.

Herr talman! Vi kristdemokrater är stolta över att regeringen genomför vårt förslag om ett fritidskort. Det är en historisk satsning på aktiv och meningsfull fritid för barn och unga. Fritidskortet kommer att ge fler barn och unga möjlighet att i gemenskap med andra få tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och föreningsliv. Det blir en viktig reform för att motverka fysisk och psykisk ohälsa och lägga grunden för en mer jämlik hälsa. Det ska införas under 2025, och medel avsätts årligen för ändamålet.

Regeringen har sedan den tillträdde genomfört flera satsningar för att stärka folkhälsan och minska hälsoklyftorna i samhället. Jag ska nämna fem exempel.

För det första: En nationell samordnare ska stärka det suicidpreventiva arbetet, och vi har tillsatt en utredning som ska granska suicid och brister i samhällets skyddsnät samt inrättat en ny nationell stöddlinje.

För det andra presenterades nyligen förslag på en nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Det är första gången beslut har fattats om en nationell och långsiktig svensk strategi inom detta område.

För det tredje: Regeringen har gett i uppdrag till en utredare att föreslå hur nuvarande uppföljningssystem för folkhälsopolitiken kan vidareutvecklas genom att den kompletteras med hälsoekonomiska analyser.

För det fjärde har regeringen gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utveckla arbetet med existentiell hälsa i folkhälsopolitiken. Forskningen visar att god existentiell hälsa leder till ökad livskvalitet och stärker människors möjligheter att hantera livets svårigheter.

För det femte: Vi gör även gemenskapsfrämjande satsningar mot ofrivillig ensamhet. Det handlar om att förebygga ofrivillig ensamhet genom ökade medel till kommunerna för hälsosamtal med äldre, genom att engagera näringslivet i arbetet samt genom att ta fram en nationell strategi för att motverka ofrivillig ensamhet.

Mycket görs alltså i regeringen eller är på gång, och vi är glada för detta. Samtidigt finns det mer att göra, och vi kristdemokrater kommer att fortsätta att prioritera folkhälsoarbetet för att stärka folkhälsan i hela befolkningen.

Anf. 159 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka för ett gott samarbete med regeringen även i den här frågan. Man behöver inte måla upp någon oenighet där den inte finns. Precis som förra året är det ganska tydligt att det över partigränserna finns en bred enighet i de frågor som behandlas i betänkandet, vilket är ett gott besked till alla där ute som brinner för folkhälsopolitik.

Jag ska försöka att inte upprepa så mycket av det kloka som redan har sagts, utan i stället ägna mitt anförande åt ämnet psykisk ohälsa, vilket kanske är det mest alarmerande och påtagliga problem inom området som vi behöver tackla här och nu.

Låt mig ge en liten lägesbild. Antalet självmord minskar inte tillräckligt. Varje år tar cirka 1 200 personer i Sverige sitt liv. Alla i kammaren har nog koll på statistiken, men jag tycker att det är värdefullt att påminna om siffran varje gång man får tillfälle. Det är viktigt att upprepa att det handlar om 1 200 personer.

Det är också allt fler som upplever psykisk ohälsa. Ökningen är störst bland kvinnor. När det gäller självmord är det flest män, men upplevd psykisk ohälsa drabbar oftare kvinnor. Varje år tar cirka 1,2 miljoner ut anti-depressiva läkemedel, vilket i sig bär med sig en rad olika konsekvenser. Man kan kalla det här masskonsumtion, och det är ett tydligt tecken på att något är riktigt fel.

Det är därför välkommet att regeringen och Sverigedemokraterna har kunnat presentera en ny långsiktig strategi för psykisk hälsa, vilket nämnts tidigare i debatten. Initialt berörs 25 myndigheter, och varje myndighet ska konkretisera och återrapportera vad de ska göra. I strategin finns en handlingsplan som ytterligare konkretiserar 50 åtgärder som ska genomföras. Som vi nämnde på presskonferensen där strategin presenterades är detta väldigt ambitiöst, men det är också realistiskt. Flera av åtgärderna är redan påbörjade.

Det rör sig om alltifrån konkreta budgetsatsningar för att exempelvis korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri och öka resurserna för suicidprevention i civilsamhället till utredningar och kunskapssammanställningar om exempelvis äldres psykiska hälsa, ofrivillig ensamhet och hälsoeffekterna av digital medieanvändning, något som också är väldigt aktuellt.

Vi är självfallet väldigt stolta över den nationella strategin och den nämnda handlingsplanen, men både Sverigedemokraterna och regeringen kommer att fortsätta prioritera området och fatta ytterligare beslut om åtgärder för att stärka arbetet med psykisk hälsa.

När vi ändå talar om psykisk hälsa vill jag nämna hur viktigt det är att vi nu har återupprättat den nationella stödlinjen. Vi sverigedemokrater har konsekvent drivit på för det här, och vi är nu mycket glada och stolta över att den äntligen är på plats igen. Det är ett viktigt steg för att stärka stödet för dem som kämpar med psykisk ohälsa och deras anhöriga.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag nämna något som är nytt i Sverigedemokraternas kommittémotion för i år, nämligen förslaget om en strategi för stressrelaterad ohälsa.

Stress är ofta en avgörande riskfaktor för psykisk ohälsa och kan få både direkta och indirekta konsekvenser. Den kan bidra till depression och sömnbesvär och i svåra fall även leda till utmattningssyndrom och ett kroniskt nedsatt hälsotillstånd. Då blir det nästan överflödigt att tala om effekten på livskvaliteten, även om det inte är något medicinskt.

Särskilt oroande är att stressnivåerna är högst bland unga. Enligt Folkhälsomyndigheten uppgav 37 procent av unga kvinnor för några år sedan att de kände sig ganska eller till och med mycket stressade. Skolbarn uppger också oftare än andra att de är stressade, vilket är en trend som ingen av oss kan eller vill ignorera.

Sverigedemokraterna ser det här som ett särskilt problem att adressera. Eftersom vi lever i ett ständigt föränderligt samhälle, där kraven på individen ökar och inte alltid är helt glasklara, anser Sverigedemokraterna att det är nödvändigt att utreda de bakomliggande orsakerna till stress och presentera realistiska åtgärder för att hantera problemet. En sådan utredning skulle kunna inkludera faktorer som arbetsmiljö, stadsplanering med fokus på grönområden och lugna miljöer, möjligheten till fysisk aktivitet samt den negativa påverkan av exempelvis reklam och sociala medier.

Som ni förstår spiller frågan över på andra politikområden. Det är lite lustigt med det här betänkandet; det är samtidigt både väldigt brett och ganska smalt. Men man måste börja någonstans, och vi tycker att folkhäl-sopolitiken är en lämplig plats.

Med full respekt för att frågan tangerar den om existentiell hälsa, som det som bekant pågår ett arbete om, beklagar vi att vår motion om en strategi mot stressrelaterad ohälsa har avslagits, men vi kommer att fortsätta driva frågan framåt i olika format.

Precis som vid all psykisk hälsa handlar det här om livet, och vi ser såklart friska och välmående medborgare som en vinst för såväl individ som samhälle.

Jag står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar i dag endast bifall till reservation 15, som handlar om en strategi mot stressrelaterad ohälsa.

Anf. 160 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Utan jämlighet blir folkhälsa lätt bara ett ord. Arbetet för att bryta de skillnader i hälsa och livslängd som klasstillhörighet resulterar i är grunden för att nå dit. Likaså är arbetet för att eliminera skillnaderna i hälsa mellan män och kvinnor en väldigt viktig grundpelare för oss.

I dag drabbas människor med låg socioekonomisk position i större utsträckning av ohälsa. De uppger ofta att de har ohälsosamma levnadsvanor och sämre förutsättningar för hälsa. För kvinnor i den gruppen har medellivslängden till och med sjunkit mellan åren 2006 och 2021. Det är allvarligt.

Samtidigt har den ekonomiska standarden sjunkit, vilket också kan påverka hälsan. Det är nära sju års skillnad i förväntad medellivslängd mellan personer med förgymnasial och personer med eftergymnasial utbildning. Det är något att fundera på.

Bland barn till personer med förgymnasial utbildning lever mer än ett av fem i en ekonomisk situation där inkomsterna under flera år inte har

räckt till det nödvändigaste. Mer än 60 procent i gruppen klarar inte gymnasieexamen, och det, herr talman, blir ett folkhälsoproblem. Det påverkar framtida möjligheter till god hälsa. Man ärver inte bara miljarder, utan man ärver också sitt utanförskap som inte handlar om etnicitet utan om klass.

Den SD-beroende regeringen har tyvärr gjort att det har blivit svårare. Det innebär att det kommer att bli försämrade folkhälsa. Vi har en extremt hög arbetslöshet just nu, och det oroar mig oerhört. Det är väldigt långa köer för barn att få reell hjälp med psykisk ohälsa. Det finns alldeles för få ingångar, och det finns alldeles för lite personal. Bostadsmarknaden har man under de här åren lyckats göra ännu sämre än vad den var. Det här förbättrar inte folkhälsan.

Tack vare framsteg i forskningen inom psykiatrin vet vi i dag att tidiga stödåtgärder och psykosociala åtgärder kan förbättra den psykiska hälsan för unga även senare i livet. Ungdomsmottagningar är viktiga aktörer för att tidigt upptäcka missbruk, beroende och psykisk ohälsa. Ungdomsmottagningarna har hög trovärdighet hos unga personer, men de behöver uppgraderas. De är alldeles för olika och har olika status beroende på var i landet man bor. Därför vill vi att regeringen initierar en översyn av ungdomsmottagningarnas uppdrag i syfte att förtydliga det och inkludera beroende och psykisk ohälsa i uppdraget. Jag lyfter reservation 16, herr talman.

Det nationella vaccinationsregistret, NVR, är ett hälsodataregister som Folkhälsomyndigheten ansvarar för. Rapportering till registret är obligatorisk. Enligt lagen måste vårdgivare rapportera alla vaccinationer som ges inom det nationella vaccinationsprogrammet, exempelvis covid-19-vaccin, vaccin mot pneumokocker för riskgrupper och annat som är obligatoriskt.

Vi anser att även andra typer av vaccinationer bör ingå i detta register. Det kan handla om vaccinationer man tar inför resor och vaccinationer mot sjukdomar som inte omfattas av det nationella vaccinationsprogrammet. Det finns en mängd aktörer i dag, ni vet, och ibland kan det vara svårt att hålla reda på när man senast fick TBE-vaccin, exempelvis, eller hur det står till när det gäller mässlingen. Det skulle underlätta om även dessa vaccinationer kom in i systemet – för individen men även för samhället, för att ge ökad kunskap om efterfrågan på olika vaccinationer. Därför vill vi att regeringen snabbtreder hur samtliga typer av vaccinationer – även vaccinationer inför resor och påfyllnadsvaccinationer – skulle kunna registreras i det nationella vaccinationsregistret, oavsett utförare.

Det största folkhälsoproblemet, inte bara i Sverige utan i hela västvärlden, är övervikt och fetma. Förutom reella hälsorisker, som cancer, typ 2-diabetes och hjärt-kärlsjukdomar, är fetma och övervikt också associerat med social stigmatisering, vilket kan leda till psykisk ohälsa. För barn och ungdomar med övervikt och fetma är risken väldigt stor att problemen följer med in i vuxen ålder.

I Sverige lider cirka 16 procent av befolkningen av fetma och drygt 50 procent av antingen övervikt eller fetma. Det är ganska maffiga siffror. Statistik visar att gruppen med eftergymnasial utbildning är mer fysiskt aktiv jämfört med dem som har gymnasial eller bara förgymnasial utbildning. Man behöver inte vara Nobelpristagare för att förstå vad detta handlar om.

Barn och ungas möjlighet att delta aktivt i föreningslivet begränsas i många fall av föräldrarnas möjlighet att betala för utrustning och terminsavgifter. När det gäller fritidskortet, som nu delas ut, är det jättebra att man, som en tidigare talare har sagt, kan knyta det till exempelvis åkkort, om man skulle behöva det; de flesta kanske inte har råd med bil.

Vi vill se en utredning för att ta fram förslag på insatser som krävs för att motverka ohälsosam övervikt och hjälpa dem som lider av det. Det behöver göras mycket mer.

TBE är en väldigt otäck sjukdom, som man kan skydda sig mot. Jag anser att regeringen bör utreda förutsättningarna för att införa vaccin mot TBE som en del av det allmänna vaccinationsprogrammet. Barn och vuxna som befinner sig i specifika områden som är särskilt drabbade av TBE behöver ha tillgång till vaccin till en lägre kostnad än i dag. Folkhälsomyndigheten utreder frågan om TBE-vaccination, och min förhoppning är att detta arbete skyndas på för att öka vaccinationsgraden mot TBE. I väntan på att ett särskilt vaccinationsprogram kommer på plats anser jag att ett högkostnadsskydd bör införas så att vuxna betalar högst 200 kronor per dos. För barn bör vaccinationen vara helt kostnadsfri. TBE-vaccin är i dag en klassfråga, och det går att göra något åt det.

Anf. 161 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! I kväll debatterar vi folkhälsa. Det kanske låter som ett begränsat område, men det sträcker sig i själva verket över många olika saker. Det handlar om hur vi lever våra liv, vad vi gör på vår fritid, vad vi äter och vad vi har för förhållande till alkohol, narkotika och tobak – eftersom det är sådant som påverkar både vårt psykiska och vårt fysiska mående. Vad vi har för levnadsvanor och livsvillkor påverkar nämligen i väldigt hög grad risken att utveckla specifika sjukdomar och även risken för dåligt psykiskt mående och suicid.

Till stor del är det vanor vi bygger upp redan som barn och unga som påverkar oss genom hela livet. Därför är det förstas alarmerande när Folkhälsomyndigheten rapporterar att vart fjärde barn i åldern sex till nio år lider av övervikt eller obesitas i dag. Om man som barn lider av obesitas är risken tyvärr stor att detta fortsätter även när man blir vuxen, och därmed ökar också risken för en rad följsjukdomar, såsom diabetes typ 2, hjärt-kärlsjukdomar och flera olika sorters cancer. Men det ökar också risken för dåligt psykiskt mående.

Av den anledningen behöver vi arbeta mer aktivt med att förebygga obesitas. Från Centerpartiets sida ser vi att det handlar om att uppmuntra till fysisk aktivitet hos barn och unga. Vi tror dock inte på Tidöpartiernas idé om att inrätta ett fritidskort, där hundratals miljoner går till administration, i stället för att verkligen ge stöd till föreningslivet, som vi har en stark tilltro till. Vi tror också att fysisk aktivitet i högre grad behöver uppmuntras under skoltid. Och vi ser ett behov av kunskapsstöd kring hälsosamma livsmedel för att föräldrar och för all del barn själva ska kunna göra aktiva och medvetna val i mataffären eller på restaurangen.

Samtidigt tror vi att det även kan behövas en stimulans till livsmedelsindustrin. I Storbritannien har det visat sig att införandet av en producentavgift på sötade drycker har haft en positiv effekt och bidragit till att minska mängden socker i läsk och andra sötade drycker, som vi vet är en direkt orsak till övervikt – detta eftersom det ekonomiska incitamentet

hamnat hos producenten i stället för hos konsumenten. Därför förespråkar Centerpartiet ett liknande system även i Sverige.

Nyligen presenterades, herr talman, regeringens plan för psykisk hälsa och suicidprevention, och det är något som Centerpartiet välkomnar. Suicid är en alltför vanlig dödsorsak i Sverige i dag, och det finns mycket vi kan göra för att mer aktivt förebygga och förhindra självmord och självmordsförsök. Suicidstrategin kommer förstås att debatteras i egen ordning, men jag kan redan nu konstatera att det finns mycket att göra när det gäller utvecklingen inom området. Inte minst handlar det om att investera i barns och ungas psykiska hälsa.

Att det finns många unga som är i behov av hjälp och stöd råder det ingen tvekan om, när 52 000 barn och unga fick antidepressiva läkemedel utskrivna under 2023, vilket motsvarade en fördubbling de senaste tio åren, och 24 000 barn och unga står i kö till barn- och ungdomspsykiatri. Barns och ungas psykiska mående är ett område där hela samhället behöver kraftsamla.

Vi ser dock också att risken för suicid finns genom hela livet och att den ökar i vissa situationer och i vissa grupper. Därför är det särskilt viktigt att identifiera och förebygga de risker som finns. Det suicidpreventiva arbetet behöver förstärkas, inte minst kopplat till personer med dåligt psykiskt mående, psykiska sjukdomar och samsjuklighet. Men det handlar också om utsatta grupper, såsom hbtqi-personer, personer med funktionsnedsättning och äldre som lever i ensamhet. Centerpartiet menar att det behövs ett aktivt förebyggande arbete och en förbättrad samverkan mellan samhällets olika aktörer.

Ytterligare en aspekt som jag vill lyfta inom området folkhälsa, herr talman, är det förebyggande arbetet genom vaccinationer. Sverige har under mycket lång tid haft ett nationellt vaccinationsprogram för barn och unga, som varit oerhört framgångsrikt när det gäller att motverka och även utrota farliga sjukdomar.

Ett av de senaste tillskotten i programmet är vaccination av flickor mot HPV, som tillkom 2010 för att förebygga livmoderhalscancer. Några år senare konstaterades att detta är en stor problematik även hos pojkar, som kan utveckla andra former av cancer. Vaccination av pojkar mot HPV kom att upptas i det allmänna vaccinationsprogrammet 2020. Det är något märkligt dels att det tog så lång tid att få in pojkar i programmet, dels att catchup-vaccinationer fortfarande inte görs på ett jämlikt sätt. Detta behöver åtgärdas så att pojkar och flickor födda samma år också får samma skydd mot HPV.

Centerpartiet arbetar också för att det allmänna vaccinationsprogrammet ska gälla hela befolkningen och inte bara barn och unga. Framför allt har vi under flera års tid lyft fram behovet av ett vaccinationsprogram för äldre, som vi vet är särskilt utsatta för flera sjukdomar som faktiskt går att förebygga med hjälp av vaccin. Det kan exempelvis handla om vaccin mot bältros eller säsongsinfluensa. Vi vill börja där, men vi vill alltså på sikt se att det allmänna vaccinationsprogrammet ska gälla i alla åldrar.

Sammantaget, herr talman, handlar folkhälsoområdet till väldigt stor del om prevention. Vi måste arbeta betydligt mer med det förebyggande arbetet kopplat till levnadsvanor och livsvillkor och också kopplat till screeningprogram och vaccinationsprogram. Med rätt åtgärder kan både

fysisk och psykisk ohälsa förebyggas och både sjukdomar och suicid undvikas.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 7, under punkt 5 i betänkandet, om HPV.

Prot. 2024/25:64
29 januari

Folkhälsa

Anf. 162 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Folkhälsofrågor är något som engagerar många. Att kunna leva sitt liv med den bästa uppnåeliga hälsan är en mänsklig rättighet, och det är också något de flesta önskar och aktivt strävar efter. Trots detta får vi inte alltid det stöd vi behöver för att kunna göra de bästa valen. Detta tycker Miljöpartiet måste förbättras, och vi har därför i år väckt en motion som handlar om främjande av hälsa.

Matvanor är en av de största riskfaktorerna för ohälsa och förtida död i till exempel diabetes, cancer och hjärt-kärlsjukdom. Enligt Cancerfonden är i Sverige 46 procent av alla fall av kranskärlssjukdom och 15 procent av alla fall av stroke kopplade till ohälsosamma matvanor. Av cancerfallen beräknas 5 procent vara kopplade till ohälsosamma matvanor och högt BMI, och siffran befaras öka de kommande åren. Enligt WHO riskerar övervikt och obesitas att gå om rökning som den viktigaste påverkbara riskfaktorn för cancer.

Förutom det mänskliga lidandet är sjukdom också något som innebär stora kostnader för samhället, och det är därför naturligtvis bra om den påverkbara ohälsan kan minska. I nuläget orsakas till exempel 35 procent av kostnaderna för hjärt-kärlsjukdom av våra levnadsvanor.

Herr talman! I Sverige har vi symbolen nyckelhålet som märkning på matvaror. Den har funnits sedan slutet av 80-talet och har en intressant historia, som jag tänkte berätta om.

Märkningen tillkom som ett initiativ från Norsjö kommun i Västerbotten. Detta kände jag inte till tidigare. Anledningen var att epidemiologiska undersökningar under 1970-talet visade väldigt stora skillnader i Sverige när det gällde dödlighet i hjärt-kärlsjukdomar. I Västerbotten var dödligheten i dessa sjukdomar 40 procent högre bland personer som var yngre än 75 år än i Halland, som hade lägst dödlighet i landet. Allra högst var dödligheten i Norsjö kommun, och därför initierades ett arbete som några år senare blev den nationella nyckelhålmärkningen.

Nyckelhålet har utvecklats, och nu ställs det krav på fettmängd, fettkvalitet, fiberhalt och hur mycket socker och salt ett livsmedel får innehålla. De livsmedel som är ett bättre alternativ får märkningen.

Många länder har liknande märkning med lite olika typer av utformning. I till exempel Storbritannien finns en märkning som är utformad som trafikljus, där olika aspekter av en matvaras innehåll har tydliggjorts. Det är lättare att se om en vara till exempel innehåller för mycket salt, socker eller fett. Nyckelhålet är något som många känner till, men kanske finns det utrymme för förbättring här.

Storbritannien har också gått före på ett annat intressant område, nämligen en producentavgift på sockersötade drycker, som infördes 2018. Detta ledde till att andelen drycker med mycket hög sockerhalt minskade.

Miljöpartiet anser att Sverige borde använda erfarenheterna av detta och utreda hur en producentavgift på sötade drycker skulle kunna införas i Sverige.

Även när det gäller saltintag borde mer göras. Regeringen borde sätta upp mål för saltreduktion och ge ett uppdrag till Livsmedelsverket att fortsätta sitt arbete på detta område.

Det finns också många goda förslag från civilsamhället i Sverige som Miljöpartiet tycker är värda att gå vidare med. Initiativet Folkhälsa för alla, som samlar många olika organisationer och startades av Cancerfonden och Hjärt-Lungfonden, föreslår bland annat att en nationell handlingsplan för ökad fysisk aktivitet och bättre matvanor ska tas fram och att momsen på grönsaker och frukt ska tas bort. Detta tycker Miljöpartiet är något som borde kunna utredas.

Jag vill också slå ett slag för en rapport från Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket från februari förra året: *En hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion*. Den är en återslaggning till regeringen på ett uppdrag som myndigheten fick i april 2021 för att ta fram förslag på nationella mål, indikatorer och relevanta insatsområden för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Här finns det många förslag som regeringen borde gå vidare med.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag byta ämne och prata om en annan mycket viktig folkhälsofråga, nämligen HPV-vaccin. I december förra året kom Folkhälsomyndigheten med uppdaterade rekommendationer vad gäller vaccination mot HPV. Nu rekommenderar myndigheten att alla personer, oavsett kön, upp till och med 26 år som inte tidigare har vaccinerat sig mot HPV ska vaccinera sig. Syftet är förstås att minska förekomsten av HPV-orsakad cancer. Många kopplar HPV till livmoderhalscancer, men viruset kan orsaka också andra cancerformer som kan drabba alla. Risken för HPV-orsakad cancer är högre inom vissa grupper, till exempel män som har sex med män, transpersoner och personer som lever med hiv. Dessa grupper är extra viktiga att nå, men rekommendationen är att alla upp till 26 ska ta vaccinet.

Trots rekommendationen har regeringen och SKR nu gjort en överenskommelse på cancerområdet, där man har dubblat de pengar som går till utrotning av livmoderhalscancer, med sikte på unga kvinnors vaccinering. Detta är naturligtvis viktigt, men pojkar och unga män har utelämnats, och catch-up-vaccinationen finns inte med. Detta är mycket beklagligt, och Miljöpartiet hoppas att parterna ska tänka om.

Jag står bakom samtliga Miljöpartiets reservationer men yrkar bifall enbart till reservation 10.

Anf. 163 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Skolan lägger grunden för våra liv. Det är platsen där vi som barn och unga spenderar en majoritet av vår vakna tid. Hur skolan är utformad får en avgörande effekt för vår hälsa, i synnerhet vår psykiska hälsa. Förskolan och skolan måste ge barnen rätt socioemotionell utveckling som innebär trygghet, stabilitet och stimulans. I dag är det inte alltid så.

Uppväxtvillkor, hemmiljö och socioekonomiska förutsättningar har en stark påverkan på vår psykiska hälsa. Men det finns i dag en faktor som påverkar vår psykiska hälsa som inte fanns när jag växte upp, nämligen sociala medier och mobiler.

I dag är en mobiltelefon för barn och unga lika självklar som en hemnyckel. Men de negativa effekterna av denna utveckling har vi insett all-

deles för sent. Vi är tio år sena på bollen. Barns och ungas skärmtid har fått växa obehindrat och utan att problematiseras under lång tid. Det är dags att vi vaknar.

Skärmar är en distraktion i klassrummet. Närmare 30 procent av de unga blir distraherade av mobilen eller andra digitala enheter i skolan, och Sverige ligger över genomsnittet enligt OECD-mätningar av detta.

Skärmanvändningen bidrar till sämre språkutveckling, försvårad inläring och koncentrationssvårigheter. Vem får betala för detta? Jo, det är ungarna.

Vi har flickor som lider av sömnbrist på grund av skrollande nattetid. Vi har flickor som är missnöjda med sina kroppar på grund av skeva skönhetsideal och jämförelser med orealistiska och retuscherade bilder.

Vi har pojkar som får utstå elaka kommentarer och mobbning i gamingchattar och blir beroende av datorspel.

De barn som lider mycket av den eskalerande nivån av skärmtid är också de som är mest sårbara: barn och unga med NPF-diagnoser, flickor med låg självkänsla och barn med bristande föräldrastöd.

Herr talman! Hur ska vi då få Sveriges unga att må bättre genom att sova mer, träna mer och använda mobilen mindre? Det kan verka självklart att våra mest basala behov som sömn, motion och god kost är det som spelar störst roll för vår psykiska hälsa, men det tål att upprepas om och om igen. Skärmarna är vår tids största folkhälsoutmaning, i synnerhet för de unga.

Det är därför vi i Liberalerna har varit tydliga med att det behövs kraftfulla åtgärder för att för att få bukt med detta. Skolan behöver bli skärm- och mobilfri. Genom att ta bort mobiltelefonen från klassrummen gör vi skolan till en tryggare och säkrare plats. Det behöver vi göra, för varenda unge förtjänar ett lyckligt liv.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)

§ 19 Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU13
Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel
föredrogs.

Anf. 164 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! I kväll debatterar vi socialutskottets betänkande nummer 13, som handlar om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Debatten är välkommen – vi borde prata mer om de här frågorna oftare – men av respekt för mina kollegors tid kommer jag att hålla anförandet kort och endast göra några nedslag.

Herr talman! Alkohol är trevligt för många men ett helvete för vissa. Många är vi som kopplar av med en mellanöl på fredagen, tar en snaps vid julbordet eller skålar i champagne när någon gifter sig. Dryckeskulturen med allt från japansk whisky och spanskt bubbel till gotländsk gin och engelska öler berikar. Den bidrar till trevliga stunder både hemmavid och på utflykten.

Prot. 2024/25:64
29 januari

Folkhälsa

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

Att människor gör matresor till Sverige och besöker lokala producenter av alkohol stärker vår besöksnäring. Därför är jag glad att Sverige från den 1 juni i år tillåter gårdsförsäljning. Vi blir lite frihetligare och lite mer lika övriga Europa, vilket i det här fallet är välkommet.

Den 1 juli blir det också lägre punktskatt för mikrobryggerier som gör hantverksmässig öl i liten skala. Steg för steg blir Sverige lite friare och lite trevligare.

Herr talman! Alkohol har också baksidor. Genom årtiondena har svenskt drickande förvisso förändrats från berusningsdrickande till mer ansvarsfull och måttlig konsumtion. Det är bra. Men för dem som faller genom skyddsnäten eller rent av har ärvt en risk för beroendetillstånd behöver det finnas ett effektivt och ingripande skydd.

Därför är det välkommet att regeringen förra året tillsatte en utredning om förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken. För att nå resultat behöver vi som beslutsfattare hälsoekonomiska analyser som kan vidareutveckla de insatser som görs, så jag ser fram emot att ta del av den utredningen när den är klar i höst.

Herr talman! När vi talar om alkohol finns det skäl att också nämna samsjuklighet, paraplybegreppet för dem som lider av både en beroendesjukdom och en psykiatrisk diagnos.

Här har socialutskottet haft djuplodande och uttömmande debatter under lång tid – inte minst under förra mandatperioden, när jag tyvärr ännu inte var ledamot av utskottet. Många är berättelserna om hur utskottet till slut kunde hitta en majoritet för att rikta ett tillkännagivande till den dåvarande regeringen 2019. Sagt och gjort – en utredning om att stärka vården för dem med samsjuklighet tillsattes, och slutbetänkandet som kom 2023 har beretts i Regeringskansliet sedan dess.

När vi nu skriver 2025 i kalendern är det glädjande att många tagit tillfället i akt att inkomma med remissvar på utredningen eftersom den förändring av huvudmannaskap som föreslås är en mycket stor och genomgripande reform. Men för att höja takten och ändå komma framåt i frågan behöver vi göra mer här och nu.

Vi som tillhör regeringspartierna vill inte vänta för länge med att skapa en vårdstruktur där färre faller mellan stolarna. Därför tillsattes nyligen en samsjuklighetsdelegation som ska förbereda och genomföra den föreslagna reformen av samhällets insatser för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet.

Herr talman! Här finns kanske skäl att göra halt. Vi talar ofta om stora utredningar och stora reformer som tar lång tid att genomföra. Det finns en poäng med det. Men längs vägen finns många saker som politiken kan ta fasta på och genomföra här och nu.

Ett exempel på en fråga som har hanterats snabbt är den om att göra naloxon receptfritt, vilket var ett litet förslag i en stor utredning. Där agerade regeringen snabbt – naloxon, som är ett motgift mot opioidöverdos, är nu receptfritt.

Också frågan om att förbjuda lustgas i berusningssyfte var en liten fråga i en stor utredning. Också här jobbar regeringen i ett snabbspår, och förslag lämnas till riksdagen under våren. I politiken gäller det att vara både beslutsam och otålig, som statsministern brukar säga.

Herr talman! Slutligen några ord om tobak.

Vi vet sedan länge att det vanemässiga rökandet av cigaretter är skadligt för oss. Här har Sverige tagit enorma kliv de senaste decennierna genom kulturförändringar, innovation och lagstiftning. I dag är det ungefär 5,4 procent av befolkningen som röker cigaretter – en internationellt sett mycket låg siffra. Med färre rökare får vi färre tobaksrelaterade sjukdomar och en friskare befolkning som lever längre.

Om Sverige ska nå sitt mål om rökfrihet – och det tycker vi moderater att Sverige ska – behöver politiken styra mot det. Vi vet att det inte finns några nikotinfria länder, men Sverige kan bli först i världen med att åtminstone bli rökfritt. Det ska vi bejaka.

Därför är det bra att Sverige håller fast vid snuset, som i sig självt inte är en hälsoprodukt men som är ett alternativ till rökning. Här har regeringen tagit stora kliv genom satsningar på tullen så att smuggelcigaretter inte korsar gränsen och genom skattehöjningar på cigaretter och en något lägre skatt på snus och nikotinportioner.

Vi är nära att bli rökfria, men det betyder inte att politiken kan ta semester. Även om vi ska glädjas åt svensk rökfrihet och skydda det svenska snuset mot de klåfingriga byråkraterna i unionen finns det skäl att skydda Sveriges unga mot att tidigt utveckla nikotinberoende.

Därför driver vi moderater förslag om att förbjuda langning av nikotinprodukter till barn och att tillsynen av försäljningsställen ska skärpas. Det kan också finnas skäl att införa en övre gräns för nikotininhåll så att extrema produkter med över 50 milligram per portion försvinner från marknaden. Snus och nikotinprodukter är ett mindre skadligt alternativ till cigaretter, men de är inte att betrakta som frukt eller godis. Vuxna ska få ta vuxna beslut, men barn och unga ska skyddas mot ungdomligt oförstånd.

Vårt mål är tydligt: Tobakspolitiken ska leda till minskade medicinska och sociala skador, men det ska vara nolltolerans mot att erbjuda barn vanebildande produkter.

Med det vill jag passa på att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 165 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Jesper Skalberg Karlsson, för anförandet!

Vi delar glädjen över att gårdsförsäljning kommer att bli verklighet till sommaren. Det är något som Centerpartiet har arbetat för i 20 års tid och som Moderaterna sedermera har anslutit sig till och varit med och drivit i riksdagen. Ledamoten är en av dem som varit pådrivande i det arbetet. Det känns väldigt bra.

Nu kommer den frågan att bli verklighet. Då finns anledning att ta tag i andra frågor kopplade till svensk alkoholpolitik och svensk alkohollagstiftning.

En fråga som är väldigt debatterad för tillfället är den om matkravet på restauranger, pubar och kaféer. Alla som har utskänkningstillstånd har ju ett krav på sig att ha mathållning. De ska inte bara erbjuda mat till den som går dit, utan de ska även ha ett eget kök där de tillverkar eller lagar den här maten.

Enligt dagens krav måste man inte bara ha mat. Det måste dessutom erbjudas ett brett utbud av maträtter, och man ska servera fram till klockan 23 på kvällen. Det finns all anledning att ifrågasätta detta krav, och från Centerpartiets sida vill vi se att det tas bort.

Herr talman! Jag har hört att även Moderaterna är inne på den linjen, men jag har inte sett några förslag från regeringen om detta. Jag undrar därmed var Moderaterna egentligen står i förhållande till frågan om matkravet. Är det så att man anser att frågan är så pass beredd att man även skulle kunna lägga fram en skarp proposition om detta?

Anf. 166 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Bergenblock, för frågan!

Moderaterna är positiva till att se över matkravet. Det finns skäl att ifrågasätta om det är relevant i dagens Sverige. Vi ser att våra kost- och dryckesvanor har förändrats genom årtiondena. Det finns därför skäl att se över vissa krav i alkohollagen.

Alkohollagen är en skyddslag, men skrivningar om att det till exempel ska vara tillagad mat i ett tillagningskök har gjort det svårt för till exempel sushibarer och andra att få serveringstillstånd. Detta är ett problem eftersom sushi ju också är mat, även om den inte är varm.

När det gäller matkravet riktade socialutskottet redan under förra mandatperioden ett tillkännagivande till regeringen. Centerpartiet och Moderaterna stod bakom det. Vi ser inte att det finns skäl att göra nya tillkännagivanden i frågan nu, utan frågan bereds i Regeringskansliet. Jag utgår från att den bereds som andra frågor, och om det kommer en proposition på temat kommer vi gladeligen att rösta grönt till det förslaget.

Anf. 167 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Formuleringen kommer det en proposition på riksdagens bord kommer vi att rösta för den låter inte riktigt helhjärtad. Politik handlar också om att driva frågor. För all del togs det fram ett tillkännagivande under förra mandatperioden. Det är ju så att det finns en statlig utredning nu, som är färdig och beredd, som ligger på regeringens bord. Den handlar om nikotin, alkohol och lustgas. I den har man även sett över matkravet.

Nu är det så att den utredningen bara föreslår väldigt modesta förändringar av dagens kravsystem. Man vill gå från klockan 23 på kvällen till klockan 22 på kvällen, och man vill ändra från ett brett utbud av maträtter till ett varierat utbud. I praktiken är det en kosmetisk förändring av en dålig lagstiftning.

Det intressanta är dock att den här utredningen och det här betänkandet gör att frågan är tillräckligt beredd för att regeringen ska kunna gå fram med ett skarpt förslag. Det jag är ute efter, herr talman, är att få höra om Moderaterna delar uppfattningen att det nu finns möjlighet att gå fram med ett skarpt förslag från regeringens sida om att ta bort matkravet.

Då kan jag lova ledamoten att det är något som Centerpartiet naturligtvis också kommer att stödja – om det är välformulerat. Men hur ligger det egentligen till?

Anf. 168 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan upplysa ledamoten Bergenblock om att han inte behöver förklara för mig hur politiken fungerar. Jag vet att politik inte bara

handlar om att prata, och det handlar inte bara om att vilja. Det handlar också om att göra.

Under den här mandatperiodens första två år har vi nog infriat fler av Centerpartiets vallöften än Centerpartiet lyckades med på fyra år under den föregående mandatperioden. Med vår regering blir det billigare diesel för lantbrukarna, vi kommer att införa gårdsförsäljning och vi kommer att luckra upp strandskyddet.

Fråga efter fråga tar vi oss an i en laganda där vi kompromissar och kommer framåt. Vi lägger saker på riksdagens bord som faktiskt går igenom. Även om inte varje liten del i Moderaternas partiprogram kommer att genomföras under den här mandatperioden kan jag lova att Sverige blir lite friare och lite bättre med vårt regeringsalternativ än med det regeringsalternativ som Christofer Bergenblock tillhör.

Faktum är att januariöverenskommelsen, och det som låg till grund för att Centern fick vara med och budgetförhandla, var ett dokument som det inte blev så mycket av. Det blev två utredningar – en om gårdsförsäljning och en om strandskydd – men inget av det kunde man ta genom riksdagen.

Även om jag håller med ledamoten Christofer Bergenblock om att vi bör se över matkravet kan jag säga att frihetliga reformer får man med goda vänner, och några sådana kan jag inte se att Bergenblock har på sin sida i politiken.

(Applåder)

Anf. 169 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Nyss debatterade vi folkhälsofrågor här i kammaren. Viktiga aspekter i det svenska folkhälsoarbetet är utan tvekan det vi kallar ANDTS. Man kan inte säga annat än att alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel på olika sätt leder till omfattande folkhälsoproblem. Den yttersta konsekvensen av detta är att ungefär 15 000 svenskar varje år dör till följd av skadligt bruk och beroende.

Vi har en nationell strategi för ANDTS-arbetet som löper fram till och med i år. Det är dags för nästa, och vi socialdemokrater menar att vi måste ha höga ambitioner inför åren som kommer. Det behövs i en tid när folkhälsan utmanas både av nya levnadsvanor – som vi hört talas om här i dag – och av företag och kriminella nätverk som tjänar grova pengar på produkter som är skadliga för människors hälsa.

En av de produkterna är snuset. De senaste åren har vi sett en kraftig ökning av den dagliga snusanvändningen i Sverige, framför allt bland unga tjejer. Enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning uppgår i dag 29 procent av gymnasieeleverna i årskurs två att de snusar regelbundet. Bland tjejerna har det ökat från 4 till 26 procent på tio år. I årskurs nio snusar nu 14 procent av tjejerna. Det är en historiskt hög nivå, och det handlar nästan uteslutande om det tobaksfria, vita nikotinsnuset.

På samma sätt har det också skett en kraftig ökning av ungdomar som provar, och använder, e-cigarett. Vi hör i debatten i dag att det vita snuset, nikotinsnuset, är ett hälsosammare alternativ än det bruna snuset och att nikotincigarett är ett hälsosammare alternativ än tobakscigarett.

Men det är barn och det är ungdomar som framför allt lockas till att använda dessa starkt beroendeframkallande och nikotinstinna produkter som har smaker hämtade från lördagsgodishyllan. Det är barn och ungdo-

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

mar som aldrig använt brunt snus eller vanliga cigaretter. Det här är ingen bra utveckling.

Vi socialdemokrater vill till att börja med begränsa nikotinhalten i det vita snuset, så att det i alla fall inte är mer beroendeframkallande än det traditionella tobakssnuset. Vi vill också ha ett langningsförbud för snus, och vi vill inte att det ska vara tillåtet att sälja enstaka, eller små, förpackningar av vitt snus till ungdomar.

Ett annat område, herr talman, som vi har sett en snabb och mycket oroande utveckling inom är användandet av lustgas. Det är uppenbart att det krävs ny lagstiftning som förbjuder användning av lustgas både i berusningssyfte och i försäljning till barn under 18 år. Vi socialdemokrater välkomnar att regeringen har meddelat att man arbetar för att få till stånd en sådan lagstiftning så snabbt som möjligt.

Och så har vi alkoholen. Den är en källa till njutning för många. Den är fest, guldkant och en del av vårt kulturarv. Den är också en källa till en rad allvarliga sjukdomar, som cancer, hjärt-kärlsjukdomar och depressioner, och den är en källa till ökat våld och olika typer av olycksfall.

Lägg därtill att vart femte barn i Sverige, upp till 430 000 barn, under uppväxten har haft minst en förälder med alkoholproblem. Av de svenska barnen har 15 procent påverkats negativt av att ha vuxit upp med en förälder med alkoholproblem, och 10 procent – 215 000 barn – har påverkats mycket negativt.

Jag tror att vi här inne är rätt överens om att vi önskar så goda och trygga uppväxtvillkor som möjligt för våra barn och ungdomar. Men den alkoholpolitiska debatten handlar – vi har hört det här i dag – till största delen om större frihet för vuxna och större frihet för näringslivet.

Den handlar om frihet för den enskilde att få handla mer och enklare och om friheten i söndagsöppet på Systemet. Den handlar om frihet för företag att slippa krångliga regler, till exempel att slippa behöva servera mat på krogen för att få serveringstillstånd, och om friheten för lokala producenter att få sälja direkt till konsumenten. I debatten om den så kallade gårdsförsäljningen är de tydligaste argumenten från Tidöpartierna just att Sverige ska bli lite friare, lite trevligare och lite mer som övriga Europa.

Vi socialdemokrater menar att stor frihet också kräver stort ansvar och stor försiktighet. Vi står fast vid en restriktiv alkoholpolitik, och vi tycker inte att riksdagen ska fatta beslut som undergräver Systembolagets detaljhandelsmonopol och folkhälsoupdrag.

Herr talman! Avslutningsvis: Den tidigare socialdemokratiska regeringen var med och sjösatte de utredningar som har lyfts här tidigare i dag. Utgångspunkten var en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kombinerat med ett effektivt förebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård samt en bättre sammanhållen vård för personer med samsjuklighet, det vill säga människor som både lider av psykisk ohälsa och har ett skadligt bruk eller beroende.

Det finns en bred politisk enighet om att det krävs stora förändringar, och det är dags för regeringen att återkomma med en proposition för att de förändringarna ska kunna komma till stånd.

Herr talman! Jag står bakom alla Socialdemokraternas yrkanden men yrkar särskilt bifall till reservation 17.
(Applåder)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Kristdemokraterna står bakom en solidarisk, folkhälsobaserad och restriktiv svensk narkotika- och alkoholpolitik. Alla människor ska kunna växa upp och leva utan risk att skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak eller spel om pengar.

Vi värnar Systembolagets försäljningsmonopol samt en aktiv prispolitik som via punktskatter gör alkohol något dyrare än andra drycker för att på så sätt främja måttfulla alkoholvanor. Tillsammans med ett starkt förebyggande arbete kan dessa insatser minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar, som är omfattande, liksom de relaterade samhälls-ekonomiska kostnaderna. Inom primärvården ska beroendefrågorna vara en naturlig del i vårdens ansvar för folkhälsoarbetet.

Herr talman! Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser är viktiga, och vi kristdemokrater är positiva till en ANDTS-strategi. Folkhälsomyndigheten ska senast den 1 maj 2025 ha lämnat in en samlad uppföljning av ANDTS-strategin till Regeringskansliet. Uppföljningen ska omfatta utvecklingen i förhållande till strategins mål. Folkhälsomyndigheten ska i den samlade uppföljningen även lämna in förslag till underlag för utformningen av den fortsatta ANDTS-politiken.

Herr talman! Alla nikotinprodukter är starkt beroendeframkallande. De påverkar hjärnans utveckling, speciellt hos barn och unga, och kan skada fostret under graviditet samt ha negativa effekter på bland annat hjärta och kärl. I den första större mätningen avseende tobaksfritt eller vitt snus konstaterade CAN att användandet har blivit lika vanligt bland kvinnor som bland män samt att det är allra vanligast bland personer i åldrarna 17–29 år. Barn och ungdomar löper större risk för skador och behöver därför ett extra skydd mot att utsättas för risker. Det här är alltså en viktig fråga.

Den senaste utredningen inom ANDTS-området presenterade i mars 2024 sitt betänkande *En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas*. Utredningen föreslår en ny lag som bland annat innebär att försäljning av lustgas till barn under 18 år ska förbjudas och att lustgas i övrigt bara får säljas i begränsade mängder eller för användning i näringsverksamhet. Lustgas ska inte heller få säljas om det finns anledning att anta att den ska användas som berusningsmedel. Regeringen avser att lämna en proposition om detta till riksdagen den 15 april 2025.

Alkohol kan vara en källa till glädje och njutning men också till stora kostnader. Sjukdom, brott och olyckor som kan relateras till alkohol beräknas i dag kosta vårt samhälle över 100 miljarder kronor per år. Men bakom kostnaderna finns också mängder av människoöden.

Herr talman! En undersökning som SOM-institutet har gjort visar att narkotikafrågan kommer på tredje plats när det gäller svenskars oro inför framtiden. Först kommer oron för organiserad brottslighet, och nummer två är situationen i Ryssland. Sedan kommer oron för ökad användning av narkotika. Detta är alltså ett stort samhällsproblem.

Den svenska narkotikapolitiken behöver utvecklas. Regeringen och socialminister Jakob Forssmed har gjort flera viktiga insatser. Konsumtionen ökar inte nämnvärt, och antalet med problematisk användning står stabilt; kanske ser vi till och med en liten minskning sedan 2007. Vad gäller dödlighet till följd av narkotika har den minskat med cirka 30 procent sedan

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

2015. Sedan går det inte att vara nöjd med det, utan konsumtionen behöver gå ned. Den som hamnar mellan stolarna behöver få hjälp.

Samtidigt behöver vi rusta för att dödligheten kan komma att öka om till exempel heroinet ersätts med ännu dödligare substanser, som fentanyl, nu när talibanerna i Afghanistan i princip har upphört med sin heroinframställan.

Regeringen har gjort två viktiga saker som kommer att ha stor effekt. Det handlar om den nya socialtjänstlagen som är på gång och om samsjuklighetsdelegationen. Det är två jättestora reformer som kommer att gagna oss väl.

Samtidigt känns det bra att den här regeringen inte vill se en legalisering eller avkriminalisering av någon narkotika. Den erfarenhet av cannabislegalisering som nu kommer från Nordamerika visar att konsumtionen går upp. Ungdomarna minskar inte sin redan skyhöga konsumtion, och samtidigt använder unga vuxna än mer. Barnförgiftningarna ökar också. I Tyskland har kristdemokraterna sagt sig vara villiga att ifall de vinner makten backa bandet och ta bort den legalisering som har införts. Man har också sagt att man måste titta på de följder detta har fått.

Slutligen: Kristdemokraterna vill ha ett narkotikafritt samhälle och arbetar för att stoppa alla tendenser till drogliberalisering. Dödligheten måste minska, och vården måste bli bättre. Arbetet med att minska såväl tillgång som efterfrågan måste bli mer effektivt. Stigmatiseringen av människor som har en beroendesjukdom måste minska och helst upphöra.

Anf. 171 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag debatterade alldeles nyss gårdsförsäljning med den moderate ledamoten Jesper Skalberg Karlsson och kunde konstatera att denna lagstiftning äntligen är på väg fram. Det kanske inte är tack vare Kristdemokraterna, men det är i alla fall trots Kristdemokraterna. Det var ju ändå så att man bytte fot i samband med valet 2022. Ebba Busch satte i alla fall ned foten och konstaterade att KD var för gårdsförsäljning, vilket man inte hade varit tidigare. Detta var en förutsättning för att det skulle bli en förändring här, även om KD också har bistått med en trilslande minister som har bidragit till att det har tagit en del tid. Nu är det dock på väg fram.

Fru talmannen hörde inte den tidigare debatten. Jag får väl säga att anledningen till att detta kan läggas fram nu är den utredning som genomfördes under januariavtalets tid förra mandatperioden och låg fix och färdig på Regeringskansliets bord när den nya regeringen tillträdde – annars hade det tagit hela denna mandatperiod att komma framåt där.

Vi lämnar det området och går tillbaka till matkravet. Vi hörde tidigare från den moderate ledamoten, även om det inte var riktigt helhjärtat, att Moderaterna är för att se över och i bästa fall även ta bort matkravet i samband med alkoholservering. Jag tycker att det har varit otydligare var Kristdemokraterna står i den frågan. Är Kristdemokraterna beredda att se över – och att avskaffa – det nuvarande matkravet vid alkoholservering?

Anf. 172 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Christofer Bergenblock för frågan.

Vi har nu fått betänkandet från Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet. Utredningen har bland annat tittat på den här frågan och bedömt utrymmet för och behovet av lättnader i

regelverket för att få serveringstillstånd samt övervägt om kraven kan moderniseras, förenklas och förtydligas.

Detta bereds just nu. Vi tittar på den här delen. Det finns en del frågor som måste redas ut, bland annat vilka effekter det här får. Tidigare i debatten var Jesper Skalberg Karlsson inne på detta och på att man ska varmhålla rätter, till exempel sushi. Det finns olika delar som måste redas ut.

Dessa frågor tittar vi nu på. Vi har många olika perspektiv att ta hänsyn till, till exempel folkhälsoperspektivet.

Vi tittar på den här frågan och kommer i sinom tid med ett besked.

Anf. 173 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag efterlyser ändå Kristdemokraternas ståndpunkt i den här frågan. Kristdemokraterna är ju ett politiskt parti som är representerat i denna församling, och rimligtvis har man en ståndpunkt när det gäller matkravet. Att en minister kan gömma sig bakom att det pågår en utredning eller en beredning i Regeringskansliet har vi hört många gånger, men det måste ju ändå vara så att det politiska partiet Kristdemokraterna har en åsikt om matkravet.

Utredningen talar om att sänka kravet på serveringstiden från klockan 23 till klockan 22, vilket vi redan har varit inne på. Det handlar även om att ändra kravet på ett brett matutbud till ett krav på ett varierat matutbud och om att se över om kalla maträtter kan anses vara maträtter. Det handlar dock inte om att ta bort matkravet som sådant, för det föreslår inte utredningen.

Ska det bli någon verkstad i just denna fråga krävs det att man har en politisk ambition att göra förändringar där. Det var därför jag tidigare frågade Moderaterna om deras politiska ambition där. Jag uppfattade den som tydlig: Moderaterna vill ta bort matkravet. Men det är klart att det inte är enkelt om Tidöpartierna har olika åsikter.

Min fråga till Kristdemokraterna är återigen: Var står Kristdemokraterna som politiskt parti i förhållande till matkravet? Jag frågar inte vad som håller på att utredas eller beredas. Jag vill inte höra att vi får se senare, utan jag vill höra vilken åsikt Kristdemokraterna har i den här frågan.

Anf. 174 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Som jag var inne på tidigare finns det många aspekter på den här frågan. Vi vill titta brett på den. Om det skulle vara möjligt utan större påverkan är det mycket möjligt att så kommer att bli fallet. Vi tittar på en mängd olika lösningar.

Vi levererar i väldigt många av de frågor som vi tror är viktiga för landet. Just denna fråga kommer vi så småningom, när vi har övervägt de olika delarna, att leverera ett svar på.

Vi kristdemokrater jobbar nu brett med att försöka genomföra den politik vi gick till val på. Vi gick till val på 45 vallöften. Redan efter två år är 43 av dem genomförda eller på väg att genomföras. Många av dessa frågor handlar om förenklingar för den enskilde. Även i denna fråga tittar vi på om det kan göras förenklingar.

Kristdemokraterna fortsätter att jobba med det breda perspektivet och ser både för- och nackdelar. Vi kommer att återkomma i den här frågan.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

Anf. 175 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Även i denna debatt ska jag försöka att avstå från att upprepa mycket av det jag redan har sagt. Jag kommer att upprepa mig lite grann men förhoppningsvis inte så mycket.

Låt mig först konstatera att det som ryms inom ANDTS-området påverkar människors liv direkt. Ibland kan det också förstöra människors liv fullständigt. Därför är det väldigt bra att hela utskottet har ett starkt engagemang på det här området.

Sverigedemokraterna har länge efterfrågat en ny ANDTS-strategi, som jag nämnde tidigare. Vi vill dels att den ska spegla riksdagsmajoritetens vilja att ta hänsyn till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter har, dels att den i högre grad anpassas till rådande verklighet med nya indikatorer och liknande.

När jag nu nämnde tobak kan jag också passa på att nämna att det finns flera anledningar till att Sverige nästan är rökfritt och i princip har lägst förekomst av lungcancer i världen. Det beror på att vi har legat i framkant vad gäller att sprida information och begränsa produkterna exempelvis vad gäller reklam och på uteserveringar. Det beror också på att ett inte hälso- samt men betydligt mindre skadligt alternativ har varit tillgängligt och ganska populärt.

Sverigedemokraterna vill inte se en politik som försvårar för människor att göra ett mindre skadligt val. Varje år är det fortfarande tusentals som får cancer till följd av rökning. Det är kanske bland det värsta man kan få, och många dör givetvis av det. Vad jag vet finns det inga snusrelaterade dödsfall. Detta är en viktig skillnad. Självklart ska vi verka för att färre brukar nikotinprodukter totalt sett, men konsekvensen av detta får inte bli att fler börjar röka – då blir det kontraproduktivt ur folkhälsosynpunkt.

Samtidigt ser vi ett klart problem i att fler unga börjar bruka nikotinprodukter och i allt yngre åldrar. Detta får vi inte ignorera, och jag märker att vi heller inte gör det.

Vi måste hitta sätt att arbeta gentemot båda målgrupperna samtidigt, alltså både vuxna, som – enligt vad vi alla än så länge är överens om – har rätt att bruka produkterna och även välja mindre skadliga alternativ, och unga, som inte ska bruka nikotin alls.

Vi ställer oss positiva till förslagen om langningsförbud och nikotinfri skoltid, och vi är öppna för att se över reglerna om marknadsföring.

Samma utredning som föreslår nikotinfri skoltid föreslår också en ny reglering av lustgas, vilket också nämnts tidigare. Mig veterligen är samtliga partier nu positiva till detta. Vi ser fram emot att det här ska hanteras så snart som möjligt så att vi kan få stopp på felanvändningen av produkten.

Vidare bör regeringen göra en grundläggande översyn av såväl tidigare som nuvarande narkotikapolitik. Där finns jätteproblem nu, och det är uppenbart att det inte har gått så bra för Sveriges del. Framtidens narkotikapolitik ska baseras på den senaste forskningen, med fokus på skademinimering snarare än på politiska påhitt. På så sätt skapar vi en konkret och effektiv lagstiftning som i förlängningen räddar liv.

Sverigedemokraterna uppmanar regeringen att agera utifrån Narkotikautredningens uppmaningar. Vi tillstyrker i synnerhet de förslag på åt-

gärder som syftar till förebyggande arbete, skademinimering och sammanställning av aktuell vetenskap.

Tidöavtalet anger att beroendevården ska stärkas, och regeringen har avisat att man avser att gå vidare med ett lagstiftningsarbete utifrån Samsjuklighetsutredningen. Den har också nämnts tidigare, så jag ska inte dra ut på det. Det är i alla fall glädjande att vi alldeles nyligen även kunde se att en delegation har tillsatts som ska arbeta med att stärka insatserna för personer med samsjuklighet.

En annan aktuell men betydligt mer lättsam fråga är gårdsförsäljning. Att gårdsförsäljning ska tillåtas har efterfrågats länge, och det har utretts tre gånger. Den senaste utredningen stod klar redan 2021. Det är därför mycket positivt att regeringen nu har lagt fram konkreta förslag som möjliggör en begränsad form av gårdsförsäljning.

Som folkhälsopolitiker förordar jag givetvis att man dricker så lite alkohol som möjligt, men det är ändå positivt att vi ser ett kulturellt skifte från fokus på berusning till fokus på smak, upplevelse och hantverk. Här ser vi att gårdsförsäljningen gör mer nytta än skada, i alla fall kombinerat med fördelarna för det svenska näringslivet.

Oavsett hur trevligt det är med gårdsförsäljning kvarstår ändå faktum att alkohol är en av de farligaste substanserna som är avsedda för mänsklig konsumtion och som är lagliga i Sverige. Listan över alkoholen skadeverkningar är omfattande, och det är angeläget för folkhälsopolitiken att både upplysa om dessa och minska den totala konsumtionen i Sverige.

I dag råder det diskrepans mellan exempelvis alkoholprodukter och tobaksprodukter vad gäller varningstexter på förpackningarna. Införandet av varningstexter och bilder på tobaksprodukter har visat sig vara en tydlig och kostnadseffektiv form av hälsoinformation för tobaksanvändare. Den positiva effekten har även fastställts internationellt.

Med hänsyn till alkoholen skadeverkningar finns det därför, anser vi, anledning att överväga ett mer enhetligt förhållningssätt till varningstexter. Vi anser därför att regeringen bör utreda de potentiella effekterna av att implementera krav på hälsoriskupplysning på alkoholprodukter.

Fru talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 9, som handlar om att kartlägga den nuvarande narkotikasituationen i Sverige.

Anf. 176 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag vill börja med att lyfta fram de människor i vårt samhälle som varje dag, antingen i sitt arbete eller ideellt, arbetar med att stötta och hjälpa människor som på ett eller annat sätt har hamnat i ett beroende av det som vi debatterar i dag.

Civilsamhället blir kärnan i detta arbete, oavsett om det är en kyrka, en stadsmission eller idrottsföreningar. Alla gör otroligt värdefulla insatser i detta. Det är människor som bryr sig om andra, som inte ger upp, som erbjuder tak över huvudet och mat på bordet och som ser sin medmänniska. De är envisa, och de är tålmodiga. När den som har hamnat i ett problematiskt beroende förlorar allt – vännerna, familjen och till och med myndigheternas stöd – är det dessa ideella hjältar som fortsätter att stötta och hjälpa.

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

Ett tungt ämne som det här får mig att tänka framför allt på de barn som lever i ett hem där en av eller båda föräldrarna har ett missbruk. Dessa barn är alldeles för många. Politiken måste göra mer.

Det spelar roll att vi har Systembolaget i Sverige i dag. Det spelar stor roll var dess butiker finns, hur många de är, när de har öppet och hur de utövar sin försäljning. Det spelar roll att unga får visa sitt legg där. Till och med vilket varv man går i butiken spelar roll för hur mycket man får med sig när man går därifrån. Varför spelar detta roll? Jo, för de människor som drabbas av alkoholens baksidor, även barnen, spelar det roll.

Fru talman! Förra året kunde det överdoshämmande läkemedlet naloxon börja säljas receptfritt på apotek. Det är mycket välkommet att tillgängligheten på motmedel som räddar liv vid överdoser har ökat. Nu behöver ännu fler samhällsviktiga yrken utrustas med naloxon. Fältarbetare, brandmän och poliser är några exempel på personer som kan tänkas möta överdoserade människor. När, inte om, sådana situationer uppstår måste vi kunna rädda människors liv.

Vi behöver fler förebyggande och skadereducerande åtgärder inom svensk narkotikapolitik. Det ska vara självklart att de som lider av skadligt bruk och beroende av narkotika får en god vård och rätt hjälp att bli friska och komma tillbaka till samhället. Vi får inte ge upp den idén.

Vi som har vandrat nära en människa som lever i ett beroende, där det ena återfallet avlöser det andra, vet att alla till slut ger upp om dessa människor. Familjen orkar inte. Vännerna orkar inte. Till slut orkar de inte själva. Det är då, när alla andra har gett upp, som det offentliga behöver steppa upp.

Därför behöver vi, anser Liberalerna, brukarrum där personer som har ett skadligt beroende kan inta narkotika som de själva har köpt och tagit med utan att riskera ett polisiärt ingripande.

Enligt studier som Narkotikautredningen hänvisar till leder brukarrum inte till ökad användning av narkotika eller risktagande. Däremot är forskning viktigt för att visa de tydliga fördelarna med brukarrum, och vi behöver se bättre vilken effekt de har.

Brukarrum minskar överdosrelaterade skador och dödsfall och osäkra användarbeteenden och underlättar vården av och framför allt stödet till personer som alla har gett upp om. För dem som ingen längre ser något hopp för kan brukarrum vara en plats för ett mänskligt möte som kan leda till en livsavgörande vändning. De som behöver hjälp måste få vård snabbt, och ett brukarrum kan vara ett viktigt steg på vägen.

En person som är fast i beroende är inte fri. I Sverige behöver vi utvärdera vår narkotikapolitik på ett förutsättningslöst sätt. Målet måste vara att rädda liv, förhindra lidande och öka människors värdighet. Vi behöver en socialpolitik och en hälso- och sjukvård som är grundad på kunskap och beprövad erfarenhet.

Anf. 177 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Det här är en intressant kväll, måste jag säga. Det kommer olika vågor av frågor från oanade håll. Det känns lite spännande.

I övrigt kan jag tycka att det är väldigt mycket ”Ropen skalla – mer alkohol åt alla!”. Så lyder ropen delvis från höger men framför allt från Centerpartiet. Det såg jag kanske inte komma, att ni i Centerpartiet skulle

vara riddaren av mer alkohol till alla. Jag är lite förundrad, men det kanske vi inte ska gräva i här.

Vi ska inte diskutera gårdsförsäljning nu – den debatten kommer vi att ha framöver. Men när folkhälsominister Forssmed tvingades släppa igenom gårdsförsäljningen – det är så jag ser på det – gick oppositionsborgarrådet Christofer Fjellner i Stockholm omedelbart ut och föreslog söndagsöppet på Systembolaget för att föräldrar skulle kunna fixa sitt livspussel. Jag tyckte att det var ett lätt snedsteg. Det var lite aningslöst, och det var noll koll. Alkohol är en väldigt farlig vara. Det är ingen vanlig vara, utan det är faktiskt en drog. 10 procent – 215 000 – av alla barn i Sverige skulle drabbas oerhört om Systembolaget försvann, om monopolet rubbades och om vi skulle ha söndagsöppet på Systemet. Det måste jag säga.

Fru talman! Vi vill se en lagändring om främjandeförbud när det gäller distanshandel av alkohol. De senaste åren har det dykt upp nya typer av försäljningsverksamheter lite runt om i Sverige. Det måste vi titta på.

Marknaden är alltid ute efter att sälja. Som politiker måste vi vara vaksamma på det. Vi anser att det inte bör vara tillåtet att använda tillsatser av smakämnen som gör tobaksfritt snus attraktivt för barn och unga. Det är det nu; det kan vi se. Vi vill att myndigheterna ska titta på detta och eventuellt komma med ett förbud. Det är viktigt, för i dag kan vi se en enorm ökning av antalet barn och unga som använder snus.

Fru talman! Åren 1986–1987 jobbade jag med hivinfekterade som var beroende på LVM-hemmet Serafen. Då hade nämligen hiv kommit till Sverige. Personerna på det behandlingshemmet, som låg mitt emot Stads- huset, visste att de skulle dö. Hiv var på den tiden en dödlig sjukdom, infektion. Men det var något som gjorde skillnad för dessa kvinnor och män. De hade alla egna lägenheter. Alla hade kontakter med beroendeenheter, socialtjänsten och psykiatrin. Man lade ned väldigt mycket resurser på beroende på den tiden.

Det var inte som nu, när många är helt under isen och glömda. Det var före 90-talskrisen och de enorma nedskärningarna i offentlig sektor, före kriminaliseringen av eget bruk och före utförsäljningen av allmännyttan. Och det var innan misär blev legio för så många. Detta har politiker blundat för i decennier. Jag tycker att vi, samtliga partier, borde skämmas för det. Sågi ni *Uppdrag granskning* för en vecka sedan? Ni kan se det på SVT Play. Man visade tydligt vad detta har lett till. Det är alltså en fruktansvärd misär här utanför.

Under åren 1993–2022 har antalet anmälda narkotikabrott gått från drygt 40 000 till drygt 100 000 per år. I dag utgörs över 90 procent av de anmälda narkotikabrotten av innehav för eget bruk. Det finns inga data som tyder på att kriminaliseringen av eget bruk, som infördes 1988, följts av minskat utbud av narkotika, högre priser, färre öppna drogscener, minskat bruk i befolkningen, färre människor med problematiskt narkotika- bruk, minskat vårdbehov eller någonting annat. Utvecklingen har gått åt precis motsatt håll, och det tycker jag att vi ska titta på. Jag tycker att det vi ska titta på är forskning och evidens, inte hemmagjorda små idéer vi har om saker och ting. Detta är otroligt viktigt.

Vi har fortfarande en enorm narkotikadödlighet. År 2022 var det 519 narkotikarelaterade dödsfall, och det var återigen en uppgång.

Det är kanske dags för oss att lämna den straffande och ineffektiva narkotikapolitik som vi har och i stället bygga detta på vård, prevention och

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

skademinimering. Några har nämnt det här. De polisiära resurserna ska ju inte fokusera på den enskilda brukaren utan på helt andra personer uppe i hierarkin, så att säga. Det handlar om droghandel, smuggling och så vidare – det som finansierar gängkriminaliteten.

ESO-rapporten *Bruk och Straff*, som kom 2023, visar att dagens beroendepolitik inte motsvarar kunskapsutvecklingen som skett på området eller samhällets behov. Allt fler far illa – det finns statistik på det. Och de metoder som används inom socialtjänst och beroendevård är inte adekvata.

Det är positivt att se att det i Sverige inte är lika socialt accepterat att bruka narkotika som det är i många andra länder. Men kriminaliseringen av eget bruk har medfört en väldigt repressiv syn på personer i beroende, vilket har många negativa konsekvenser. Det har jag redan nämnt. Vi riskerar helt enkelt att polisen fokuserar fel. En bestraffande narkotikapolitik minskar varken införseln eller tillgången.

Det är många som vill utreda detta. Det är inte bara Vänsterpartiet, utan det är också Sveriges Kommuner och Regioner, Folkhälsomyndigheten, väldigt många forskare och så vidare som vill se om det finns skäl att göra något för att underlätta för personer med missbruk och beroende att söka hjälp. Vi anser att regeringen bör utreda hur lagen om kriminalisering av eget bruk har inverkat på antalet missbrukare och brukare och deras livskvalitet, hälsa och drogfrihet.

Vi anser också – det tog vi upp på vår kongress i maj förra året – att målet för den svenska narkotikapolitiken bör ändras från ett samhälle fritt från narkotika till ett samhälle med minskade skador av narkotika utifrån en restriktiv syn på narkotika.

Jag vill yrka bifall till reservation nummer 10.

I mars 2022 tillsatte den dåvarande regeringen utredningen om en svensk narkotikapolitik anpassad till nutidens och framtidens utmaningar, kallad Narkotikautredningen. Den har presenterat sina synpunkter. Bland annat rekommenderades regeringen att anta ett program för att minska dödsfall till följd av narkotika- och läkemedelsförgiftningar. Det borde vara väldigt användbart i dessa tider. Betänkandet innehåller även flera förslag om hur narkotikaanvändningen kan minska bland unga och hur vi kan bygga upp vård för detta.

Nu får man gå ut med något slags allmän efterlysning av den här utredningen. Den är ju inte här, utan den är där. Den borde vara klar för att komma tillbaka, så att man kan titta på detta. Vi har välkomnat hela betänkandet, och nu väntar vi på att det ska bli action runt det.

Fru talman! Nu ser vi äntligen att regeringen har rört sig några snigelt steg framåt när det gäller frågan om samsjuklighet. Vi anser att det behövs en öppen beroendevård med en tydlig ansats att gripa in tidigt, innan det skadliga bruket har accelererat och skapat problem med bostad, försörjning med mera.

Forskningsresultat visar att nio av tio personer med missbruk eller beroende helst vill söka hjälp inom hälso- och sjukvården. Endast 5 procent vill ha hjälp av socialtjänsten. I de flesta jämförbara länder organiseras vården annorlunda än i Sverige. Vi är inte världsbäst. Ibland är det bra att titta sig runt omkring. Dessa länder har också mycket, mycket lägre dödstal.

Den här problematiken adresseras i Samsjuklighetsutredningen. Nu väntar vi på att det ska hända något mer utifrån den delegation man har

valt att tillsätta, för i Sverige går det väldigt långsamt när det gäller narkotikapolitik, måste jag säga.

Prot. 2024/25:64
29 januari

Anf. 178 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 3, under punkt 2, om alkohollagens krav på matservering och eget kök.

Under tidigare år i den här debatten har jag ägnat mig rätt mycket åt just frågan om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker. Krav på införande av gårdsförsäljning har också varit det vanligast förekommande motionsyrkandet på socialutskottets samlade område tidigare år. Så är det inte i år. Anledningen är att det nu äntligen finns ett skarpt förslag om att införa gårdsförsäljning och att det kommer att bli verklighet från och med sommaren 2025.

Det gläder både mig och Centerpartiet, som har drivit frågan i 20 års tid, inte minst eftersom vi låg bakom den utredning som genomfördes under förra mandatperioden och därmed har möjliggjort införandet av gårdsförsäljning under denna mandatperiod.

En separat debatt om det här kommer lite längre fram, och då kommer jag att lägga fram Centerpartiets synpunkter på det något restriktiva förslag som regeringen har tänkt gå fram med.

I stället, fru talman, tänker jag nu gå över till att prata om alkohollagstiftningen i stort.

Centerpartiet vill se en större översyn av lagstiftningen i syfte att ta bort otidsenliga och onödiga krav. Det handlar alltså i grunden inte om att öka konsumtionen eller göra alkoholen mer tillgänglig, utan det handlar om att ta bort sådant som inte är tidsenligt men som har levt kvar förbi sin livslängd. Det är förslag som knappast har någon märkbar påverkan på folkhälsan men som å andra sidan kan ha stor betydelse för många av de näringsidkare som finns på detta område.

Dessutom menar vi att en del av de här förslagen redan är beredda inom ramen för den statliga utredning som har gjorts kring nikotin, alkohol och lustgas och att det därmed finns alla möjligheter från regeringens sida att gå fram skarpt om bara viljan och samsynen finns.

Till att börja med vill jag lyfta fram behovet av att ta bort det så kallade matkravet i samband med alkoholservering. Dagens alkohollagstiftning ställer nämligen krav på att det ska finnas både mat och kök att tillgå i samband med alkoholservering. Däremot finns det inget krav på att man ska äta den mat som serveras där. Det fanns det en gång i tiden, även om ätandet redan då till stor del var en skenmanöver. Det finns heller ingen evidens för att matkravet i sig påverkar vare sig drickandet eller nykterheten.

Däremot finns det tydlig evidens för att matkravet innebär stora problem för många av de näringsidkare som är tvungna att ha ett kök öppet och bemannat till klockan 23 på kvällen, även om det inte finns en enda gäst som är intresserad av att äta. Det här tycker vi är helt orimligt och ser därför anledning att ta bort det.

Vi ser också att det finns anledning att se över andra delar i alkohollagstiftningen som i dag är otidsenliga. Det vi väntar på är att regeringens kvarnar ska mala i dessa frågor och faktiskt komma fram till förslag utifrån de möjligheter som den statliga utredningen ger vid handen.

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

Fru talman! Det finns även andra områden där regeringens kvarnar mal långsamt, och det leder mig in på området som handlar om lustgas.

Den utredning som jag nämnde tidigare var klar i mars 2024. Ett av förslagen som lades där är att reglera försäljningen av lustgas, eftersom det har blivit ett allt större och alltmer alarmerande problem bland ungdomar. I dag säljs lustgas i både affärer och på nätet, direkt till ungdomar vars enda syfte är att berusa sig. Problemet har eskalerat, och såväl polis som socialtjänst och sjukvård vittnar om en alltmer ohållbar situation med ungdomar som är påverkade av lustgas och som även har fått permanenta skador av att ha använt lustgas.

Därför var det väldigt välkommet när utredningen kom. Centerpartiet öppnade även upp för att låta frågan gå i ett snabbspår för att få en nödvändig lagstiftning på plats, precis som regeringen har hanterat många andra frågor under den här mandatperioden. Tyvärr har man i stället dragit benen efter sig. Nu finns det antligen med på vårens propositionslista, och jag hoppas att en reglering kan vara på plats till sommaren.

Ytterligare ett område, fru talman, där regeringen verkligen har släpat benen efter sig under den här mandatperioden rör Narkotikautredningen och Samsjuklighetsutredningen. Vad som händer med förslagen i Narkotikautredningen vet vi inte alls, men däremot är det glädjande att man nu antligen har gått vidare med Samsjuklighetsutredningen. Det krävdes dock ett utskottsinitiativ från en samlad opposition för att komma så långt.

Det arbete som nu presenterats med en samsjuklighetsdelegation som ska arbeta med genomförandet är positivt, och vi kommer nog att bevaka att det också blir resultat. Vissa förslag i Samsjuklighetsutredningen går dessutom in i Narkotikautredningen, till exempel kravet på sprutbytesprogram. Som tidigare har nämnts i dagens debatt behöver vi även utreda och införa provverksamheter med brukarrum på samma sätt som redan finns i exempelvis Norge och Danmark.

Narkotikadödligheten i Sverige har mer än fördubblats under de senaste tio åren. Det är hög tid att vi minskar missbrukarnas utsatthet och börjar behandla både beroende och missbruk som den sjukdom det faktiskt är.

Anf. 179 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Att bolag som producerar olika typer av nikotinprodukter arbetar hårt med sin marknadsföring och sitt påverkansarbete tror jag inte har gått någon förbi. Själv har jag sett reklam för så kallat vitt snus på de mest otippade ställen, till exempel på en bar i Kapstaden.

Regeringen verkar också hjälpa bolagen på traven när de framställer användningen av snus som något som kan vara skademinimerande. Detta tänkande låg bakom sänkningen av skatten på traditionellt snus som regeringen har genomfört. Folkhälsomyndigheten föreslog i stället i fjol att alla tobaks- och nikotinprodukter skulle regleras mer lika för att minska tillgängligheten och efterfrågan på tobaks- och nikotinprodukter, framför allt för att skydda barn och unga. Miljöpartiet beklagar att denna förändring inte har skett.

Som tidigare har nämnts har andelen snusande tjejer på gymnasiet ökat från 4 procent till 26 procent på tio år, enligt statistik från CAN. Det här kan inte kopplas till minskade rökvanor, eftersom minskningen av rökningen skedde innan ökningen av snusandet började. Det är svårt att bortse

från att det är just bolagens marknadsföring av snus, inte minst vitt snus, till unga som ligger bakom denna ökning.

Det är alltså svårt att se gynnandet av snus som ett skademinimeringsarbete. Att snusa minskar ju bara risken för skador om personen som snusar rökte innan hen började snusa. Om personen inte använde några nikotinprodukter alls tidigare och sedan börjar snusa är det inte skademinimering.

Fru talman! Sverige har ställt sig bakom det som brukar kallas tobakskonventionen, Världshälsoorganisationens konvention för tobakskontroll. Den trädde i kraft 2005 och syftar till att minska tobaksrelaterade dödsfall och sjukdomar i världen.

En av konventionens artiklar, 5.3, handlar om att skydda folkhälsopolitiken från tobaksindustrins inflytande. Enligt tobakskonventionen ska parterna vidta de åtgärder som konventionen tar upp för att skydda folkhälsopolitiken från just detta. Vi anser att Sverige utifrån den här konventionen, som vi har ratificerat, bör ta fram riktlinjer utifrån artikel 5.3 och göra dessa kända för allmänheten.

En lagändring som började gälla den 1 augusti 2022 innebär en 18-årsgräns för köp av vitt snus. Här ställs också krav på att produkter som vitt snus ska marknadsföras på ett måttfullt sätt. Vi anser att det finns skäl att se över hur lagstiftningen skulle kunna skärpas så att barn och unga ska slippa utsättas för marknadsföring för att lockas att börja använda nikotinprodukter.

Fru talman! Att frågan om spelproblematik numera finns inkluderad i ANDTS-strategin är mycket bra. Spelande som leder till beroende kan förstöra människors liv. För barn kan det vara både skrämmande, obegripligt och svårt att förhålla sig till. Tilliten till en förälder riskerar att försvinna.

Vi ser att det finns ett viktigt behov av stödgrupper som till exempel finns inom ramen för Spelberoendes Riksförbund. Jag ser gärna att regeringens på lämpligt sätt ser över frågan framöver för en hållbar struktur, där så många stödgrupper som behövs kan bildas på ett rimligt sätt.

Miljöpartiet anser också att Folkhälsomyndigheten behöver få ett tydligare uppdrag att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars eller andra vuxnas spelande och spelproblem. Myndigheten bör få i uppdrag att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser när det gäller spel.

Det är också angeläget att se över hur man kan säkerställa att personal inom psykiatri och beroendevård får utbildning i behandling av spelberoende.

Även kommunernas budget- och skuldrådgivning liksom Kronofogdemyndigheten kan spela en roll när det gäller att informera och utbilda om ekonomiska risker med spel.

Vi anser också att det är viktigt att Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas ses över.

Fru talman! Narkotikautredningen har redan nämnts flera gånger. Slutbetänkandet överlämnades i oktober 2023. Utredningen ger flera förslag på hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med effektivt narkotikaförebyggande arbete, god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering och insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Vi välkomnar betänkan-

Prot. 2024/25:64
29 januari

*Alkohol, narkotika,
dopning, tobak och
spel*

det och anser att regeringen snarast bör återkomma med en proposition baserad på det.

Nyligen kom mycket glädjande besked om att regeringen planerar att gå vidare med arbetet med Samsjuklighetsutredningens förslag. Här borde det finnas möjligheter att samtidigt gå vidare med förslagen från Narkotikautredningen.

Mycket skulle kunna göras för att förbättra beroendevården, inte minst vad gäller stöd i återhämtning och integrering i samhället efter en tids beroende. För att nå dit anser jag att målet för den svenska narkotikapolitiken bör ändras till ”ett samhälle med minskade skador av narkotika utifrån en restriktiv syn på narkotika”.

I vårt samhälle utsätts de som är beroende av narkotika för en enorm stigmatisering. Det är viktigt att åtgärder vidtas som syftar till att rädda liv och minska stigmatisering och som fokuserar på vård snarare än straff. Regeringen bör utreda hur lagen om kriminalisering av eget bruk har inverkat på antalet beroendesjuka och brukare samt deras livskvalitet, hälsa och drogfrihet.

Det var glädjande att höra anförandet från Liberalernas Jakob Olofsgård, som pratade om vikten av brukarrum. Det är ju något som våra två partier har debatterat i Dagens Medicin. Miljöpartiet anser att det åligger regeringen att besluta om den frågan och ser fram emot att regeringen vidtar åtgärder för att göra forskningsverksamhet med brukarrum möjlig.

Jag står bakom samtliga våra reservationer och yrkar bifall endast till reservation 18.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)

§ 20 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 28 januari

2024/25:727 Turkiets bosättningspolitik i Afrin

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

§ 21 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 28 januari

2024/25:707 Meritokrati på svenska lärosäten

av *Josef Fransson* (SD)

till utbildningsminister Johan Pehrson (L)

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 40 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 82 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 112 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 14 anf. 147 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 170 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Avsägelse	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3 Utökning av antalet suppleanter	1
§ 4 Val av extra suppleant	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Utökade skyldigheter att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten	2
Finansutskottets betänkande 2024/25:FiU19	2
(Beslut fattades under § 13.)	2
§ 7 Nya uppgifter för centrum mot våldsbejakande extremism	2
Justitieutskottets betänkande 2024/25:JuU20	2
Anf. 1 ANNA WALLENTHEIM (S)	2
Anf. 2 TORSTEN ELOFSSON (KD)	4
Anf. 3 RASMUS LING (MP)	5
Anf. 4 ANNA WALLENTHEIM (S) replik	7
Anf. 5 RASMUS LING (MP) replik	7
Anf. 6 TALMANNEN	7
Anf. 7 GUDRUN NORDBORG (V)	7
(Beslut fattades under § 13.)	8
§ 8 Bättre verktyg för att bekämpa den kriminella ekonomin – betalningssäkring inom socialförsäkringen	8
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU10	8
Anf. 8 MAGNUS RESARE (M)	8
(Beslut fattades under § 13.)	9
§ 9 En ny ordning för asylsökandes boende	9
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU11	9
Anf. 9 VIKTOR WÄRNICK (M)	9
Anf. 10 TONY HADDOU (V) replik	12
Anf. 11 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	12
Anf. 12 TONY HADDOU (V) replik	13
Anf. 13 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	13
Anf. 14 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	14
Anf. 15 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	14
Anf. 16 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	15
Anf. 17 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	15
Anf. 18 OLA MÖLLER (S)	16
Anf. 19 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	18
Anf. 20 OLA MÖLLER (S) replik	18
Anf. 21 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	19
Anf. 22 OLA MÖLLER (S) replik	19
Anf. 23 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	20
Anf. 24 OLA MÖLLER (S) replik	20
Anf. 25 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	21
Anf. 26 OLA MÖLLER (S) replik	21
Anf. 27 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	22
Anf. 28 OLA MÖLLER (S) replik	22

Anf. 29	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	23
Anf. 30	OLA MÖLLER (S) replik	23
Anf. 31	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	24
Anf. 32	TONY HADDOU (V) replik.....	26
Anf. 33	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	27
Anf. 34	TONY HADDOU (V) replik.....	27
Anf. 35	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	28
Anf. 36	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	28
Anf. 37	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	29
Anf. 38	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	29
Anf. 39	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	30
Anf. 40	TONY HADDOU (V)	30
Anf. 41	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	32
Anf. 42	TONY HADDOU (V) replik.....	33
Anf. 43	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	33
Anf. 44	TONY HADDOU (V) replik.....	34
Anf. 45	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	34
Anf. 46	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	36
Anf. 47	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	37
Anf. 48	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	37
Anf. 49	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	38
Anf. 50	ANNIKA HIRVONEN (MP).....	38
Anf. 51	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	40
Anf. 52	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	41
Anf. 53	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	41
Anf. 54	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	41
Anf. 55	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	42
Anf. 56	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	42
Anf. 57	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	42
Anf. 58	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	43
Anf. 59	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	43
Anf. 60	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	44
Anf. 61	INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	44
Anf. 62	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	45
Anf. 63	PATRIK KARLSON (L).....	45
Anf. 64	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	47
Anf. 65	PATRIK KARLSON (L) replik	47
Anf. 66	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik.....	47
Anf. 67	PATRIK KARLSON (L) replik	48
Anf. 68	INGELA NYLUND WATZ (S).....	48
Anf. 69	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	49
Anf. 70	INGELA NYLUND WATZ (S) replik.....	50
Anf. 71	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik.....	50
Anf. 72	INGELA NYLUND WATZ (S) replik.....	51
	(Beslut fattades under § 13.).....	51
§ 10	Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning	51
	Civilutskottets betänkande 2024/25:CU6	51
Anf. 73	ROGER HEDLUND (SD)	51
Anf. 74	MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	53
Anf. 75	ROGER HEDLUND (SD) replik	53
Anf. 76	MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	54

Anf. 77	ROGER HEDLUND (SD) replik.....	54
Anf. 78	KATARINA LUHR (MP) replik	55
Anf. 79	ROGER HEDLUND (SD) replik.....	55
Anf. 80	KATARINA LUHR (MP) replik	56
Anf. 81	ROGER HEDLUND (SD) replik.....	56
Anf. 82	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	57
Anf. 83	MARKUS KALLIFATIDES (S)	60
Anf. 84	ALIREZA AKHONDI (C) replik	63
Anf. 85	MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	63
Anf. 86	ALIREZA AKHONDI (C) replik	64
Anf. 87	MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	64
Anf. 88	ROGER HEDLUND (SD) replik.....	65
Anf. 89	MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	65
Anf. 90	ROGER HEDLUND (SD) replik.....	66
Anf. 91	MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	66
Anf. 92	DAVID JOSEFSSON (M)	66
Anf. 93	KATARINA LUHR (MP) replik	68
Anf. 94	DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	69
Anf. 95	KATARINA LUHR (MP) replik	69
Anf. 96	DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	69
Anf. 97	ALIREZA AKHONDI (C).....	70
Anf. 98	ROGER HEDLUND (SD) replik.....	71
Anf. 99	ALIREZA AKHONDI (C) replik	72
Anf. 100	ROGER HEDLUND (SD) replik.....	72
Anf. 101	ALIREZA AKHONDI (C) replik	72
Anf. 102	LARRY SÖDER (KD).....	73
Anf. 103	KATARINA LUHR (MP).....	74
Anf. 104	PATRIK KARLSON (L)	76
	(Beslut fattades under § 13.)	78
§ 11	Associationsrätt	78
	Civilutskottets betänkande 2024/25:CU11.....	78
Anf. 105	ADAM REUTERSKIÖLD (M).....	78
Anf. 106	MARKUS KALLIFATIDES (S)	80
Anf. 107	LARRY SÖDER (KD).....	82
Anf. 108	RASHID FARIVAR (SD).....	83
Anf. 109	GULAN AVCI (L).....	84
Anf. 110	ALIREZA AKHONDI (C).....	85
Anf. 111	KATARINA LUHR (MP).....	86
	(Beslut fattades under § 13.)	87
§ 12	Studiestöd.....	88
	Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU7.....	88
Anf. 112	FREDRIK MALM (L).....	88
Anf. 113	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	89
Anf. 114	FREDRIK MALM (L) replik.....	89
Anf. 115	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	90
Anf. 116	FREDRIK MALM (L) replik.....	90
Anf. 117	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	91
Anf. 118	OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	93
Anf. 119	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	93
Anf. 120	OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	93
Anf. 121	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	94

Anf. 122 LILI ANDRÉ (KD) replik	94
Anf. 123 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	95
Anf. 124 LILI ANDRÉ (KD) replik	95
Anf. 125 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	96
Anf. 126 ANDERS ALFTBERG (SD)	97
Anf. 127 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	98
Anf. 128 ANDERS ALFTBERG (SD) replik	98
Anf. 129 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	99
Anf. 130 ANDERS ALFTBERG (SD) replik	99
Anf. 131 NADJA AWAD (V)	99
(forts. § 14)	101
Ajournering	101
Återupptaget sammanträde	102
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	102
FiU19 Utökade skyldigheter att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten	102
JuU20 Nya uppgifter för centrum mot våldsbejakande extremism	102
SfU10 Bättre verktyg för att bekämpa den kriminella ekonomin – betalningssäkring inom socialförsäkringen	102
SfU11 En ny ordning för asylsökandes boende	102
CU6 Åtgärder för en bättre bostadsförsörjning	103
CU11 Associationsrätt	104
§ 14 (forts. från § 12) Studiestöd (forts. UbU7)	106
Anf. 132 OLIVER ROSENGREN (M)	106
Anf. 133 NADJA AWAD (V) replik	108
Anf. 134 OLIVER ROSENGREN (M) replik	108
Anf. 135 NADJA AWAD (V) replik	109
Anf. 136 OLIVER ROSENGREN (M) replik	109
Anf. 137 ANDERS ÅDAHL (C)	110
Anf. 138 LILI ANDRÉ (KD)	111
Anf. 139 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	113
Anf. 140 LILI ANDRÉ (KD) replik	113
Anf. 141 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	114
Anf. 142 LILI ANDRÉ (KD) replik	114
Anf. 143 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	115
Anf. 144 LILI ANDRÉ (KD) replik	115
Anf. 145 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	116
Anf. 146 LILI ANDRÉ (KD) replik	116
Anf. 147 CAMILLA HANSÉN (MP)	117
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)	119
§ 15 Teknisk översyn av vissa indexeringsbestämmelser på punktskatteområdet	119
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU7	119
(Beslut skulle fattas den 13 februari.)	119
§ 16 Sänkt alkoholskatt för öl från oberoende småbryggerier	119
Skatteutskottets betänkande 2024/25:SkU11	119
Anf. 148 KALLE OLSSON (S)	119
Anf. 149 ANDERS ÅDAHL (C)	121

Anf. 150	ERIC WESTROTH (SD)	122
Anf. 151	MARIE NICHOLSON (M)	124
	(Beslut skulle fattas den 13 februari.)	125
§ 17	Riksrevisionens rapport om statens arbete med informationssäkerhet i vård och omsorg	126
	Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU10	126
	(Beslut skulle fattas den 13 februari.)	126
§ 18	Folkhälsa	126
	Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU12	126
Anf. 152	THOMAS RAGNARSSON (M)	126
Anf. 153	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	127
Anf. 154	THOMAS RAGNARSSON (M) replik	128
Anf. 155	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	128
Anf. 156	THOMAS RAGNARSSON (M) replik	129
Anf. 157	KARIN SUNDIN (S)	129
Anf. 158	DAN HOVSKÄR (KD)	130
Anf. 159	LEONID YURKOVSKIY (SD)	132
Anf. 160	KARIN RÅGSJÖ (V)	133
Anf. 161	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	135
Anf. 162	ULRIKA WESTERLUND (MP)	137
Anf. 163	JAKOB OLOFSGÅRD (L)	138
	(Beslut skulle fattas den 13 februari.)	139
§ 19	Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel	139
	Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU13	139
Anf. 164	JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	139
Anf. 165	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	141
Anf. 166	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	142
Anf. 167	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	142
Anf. 168	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	142
Anf. 169	KARIN SUNDIN (S)	143
Anf. 170	DAN HOVSKÄR (KD)	145
Anf. 171	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	146
Anf. 172	DAN HOVSKÄR (KD) replik	146
Anf. 173	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	147
Anf. 174	DAN HOVSKÄR (KD) replik	147
Anf. 175	LEONID YURKOVSKIY (SD)	148
Anf. 176	JAKOB OLOFSGÅRD (L)	149
Anf. 177	KARIN RÅGSJÖ (V)	150
Anf. 178	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	153
Anf. 179	ULRIKA WESTERLUND (MP)	154
	(Beslut skulle fattas den 13 februari.)	156
§ 20	Anmälan om fråga för skriftligt svar	156
§ 21	Anmälan om skriftligt svar på fråga	156
§ 22	Kammaren åtskildes kl. 19.41.	157